

Ge. 79.

De Casibus Annalibus,

**DN. QVINTILIA-
NI MANDOSII, CV-
RIÆ ROMANÆ QVON-
dam Aduocati solertissimi & celeberrimi,
Tractatus succinctus &
methodicus.**

Cui, ob materiae affinitatem, adiecta sunt hæc sequentia:

**DYNI DE MVXELLIS, TRA-
ctatus de Præscriptionibus.**

**IOANNIS OLDENDORPII, IN MAR-
purgensi Academia quondam Professoris, de
temporum præscriptione, libellus.**

**EVSTATHII, OLIM CONSTANTINO-
politani Antecessoris, de varia temporum, in Iure civili,
observatione, libellus, Simone Shar-
dio I.C. interprete.**

**IACOBI OMPHALII QVAESTIO, IN
materia præscriptionum.**

Cum indice n. 111. 112. 113.

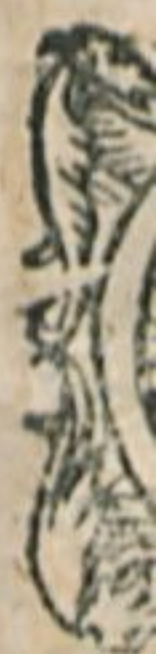
1 5

9 4.

Francofurti, apud Nicolaum Bassæum.

21
KOEN. BIBL.
DER
UNIVERS.
HALLE.

N
S

ra
lo
tu
Eg
cu
bu
de
die
po
die

NICOLAVS BAS
SAEVS, TYPOGRA-
PHVS FRANCOFVR-

tensis, æquo & candido
Lectori, S.

V M Sycophantæ morsum, vt
scitè & verè dixit Euripides, ne-
mo effugere possit, nihilque
tam circumspectè, tam delibe-
ratè, vel dici vel agi queat, quod à maleuo-
lorum iniurijs & calumnijs omninò tu-
tum sit, vt quotidiana testis est experientia :
Ego tamen, his omnibus spretis, tam in ex-
cudendis, quàm recudendis, optimis qui-
busque libris, operam meam, quam qui-
dem fateor per quàm exiguam, lubens stu-
diosæ iuuentuti offero. Cumque hoc tem-
pore, quid potissimùm, Iurisprudentiæ stu-
diosis, tam Theoricæ quàm Praxi addictis,

A 2 non

P R A E F A T I O.

non ingratum, pro more meo, ad incu-
dem Typographicam reuocarem, typisque
euulgarem, mecum sedulo perpendere,
en offertur & commendatur mihi, à quo-
dam viro clarissimo, in Iuris palestra milite
exercitatissimo, praesens, quem vides, Dn.
QVINTILIANI MANDOSII, in cu-
ria Romana Aduocati celeberrimi, Tracta-
tus, ANNALES CASVS intitulatus,
quos ille, ex iure vtroque, Ciuili & Canoni-
co, Historijs item & Consuetudinibus, tam
generalibus quam particularibus, atque cu-
iusque loci statutis decretisque collegit, in
Italiâ antehac editus. Huic in super, quò iu-
stius esset volumen, ob affinitatem mate-
riæ tractatus aliquot adieci, veluti ex titulo
patet. Hunc nostrum laborem si boni con-
sulueris, maiora, in tui vtilitatem, vt ag-
grediamur, nobis calcar addes.

Interim hisce vtere, frue-
re. Vale.

IN

IN QVINTILIANI
MANDOSII, ADVOCATI
Romani, Casus Annales, Sum-
maria.

- 1 *Annus à solis cursu per 12. signa regulatur.*
- 2 *Draco suam mordens caudam annum significabat.*
Passeres marès anno diutius non viuunt.
Passer pro anno.
Palma annum significat.
Vultur apud Aegyptios annum demonstrabat.
Clauus pro anno.
Pes pro anno.
Annus an ab origine mundi computatus fuerit, prout nunc.
Annis nongentis vixerunt nonnulli ex nostris patribus antiquis.
Annus lunaris.
Mensis Lunaris, solaris, & vsualis.
Menses duos addidit Numa Pompilius.
Martius primus mensis anni in sacra pagina, & per Romulum constitutus.
Venus & Mercurius, vno ferè anno signorum orbem lustrant.
- 3 *Natura humana per cursum anni omnia nobis pro vi-
ta sustentatione suggerit.*
- 4 *Sterilitatē vnus anni cū ybertate alterius cōpensari.*

- 5 Annalis possessio praesumitur probata, aliquorum fructuum perceptione.
- 6 Anni tempus competens dicitur.
- 7 Tempus indeterminate prolatum pro anno accipimus.
- 8 Terminus, id est, annus.
Anno, id est, ad tempus.
Arbitrator sine distinctione temporis assumptus, si infra annum non arbitratur, an praesumatur nolle arbitrari.
Pensio domus tempore non specificato, in fine anni soluenda.
- 9 Annus, terminus longus.
Diu, id est, anno.
- 10 Mora nimia annus.
Oblivionem post annum praesumi.
Testamenti oblivionem post decennium praesumi.
Lingua anno discitur.
Tempus velox infra annum.
- 11 Phase celebrabatur anno quolibet.
Pascha solennitas apud Hebraeos.
Pascha nostrum transitus ab hoc mundo.
- 12 Pentecoste festum quando apud Hebraeos celebrabatur.
Pentecostes dies apud nos.
- 13 Tubarum festum apud Hebraeos.
- 14 Expiationis festum apud Hebraeos.
- 15 Schenophegia festum apud eosdem.
- 16 Coetus, atque collecta festum apud eosdem.
- 17 Agnus Paschalis in vna domo comedebatur.
- 18 Agni Paschalis imolatio.
- 19 Festiuitates Dei & sanctorum, vna die annuatim celebramus.

- 20 *Sanctos per anni circulum veneramur.*
Lugduni anno quolibet concio habebatur.
- 21 *Natalitius dies principis anno quolibet celebrabatur.*
Natalitius dies cuiusvis celebrabatur.
- 22 *Urbis dies natalitius celebrandus.*
Romæ infortunia.
Roma absque habitatore anno remansit.
Natalitius dies Domini nostri celebrandus.
Annorum computatio à natiuitate Domini nostri.
Ab incarnatione nonnunquam.
Natalitius dies beatæ Mariæ, & diui Ioan. Baptistæ
celebrandus.
Martyrij dies celebratur.
- 23 *Latina feria.*
Serui anno quolibet donabantur libertate Decembri.
Creationis, & coronationis summi Pontificis dies
celebrantur.
- 24 *Confiteri peccata, & sacram accipere Eucharistiam*
anno quolibet tenemur.
- 25 *Confessionem & Eucharistiam vsque ad pascha dif-*
ferre, per accidens licitum.
- 26 *Papa ligatur constitutione omnis vtriusque sexus.*
Non confessi illo anno testimonium, an subsistat.
- 27 *Sacerdos proprius mercatorum, scholarium, stipen-*
diariorum quis.
- 28 *Habitatio annalis pro decimis soluendis attenditur.*
- 29 *Incolatus annalis attenditur pro canonica parochiali.*
- 30 *Decime personales in fine anni præstandæ.*
- 31 *Vxorem ducenti annus dabatur immunitatum.*
- 32 *Nuptiæ anno durant.*

- 33 *Virum in expeditione habens quomodo impunè nubere possit.*
- 34 *Dotis ad restitutionem datur annus in mobilibus.*
- 35 *Excipi de dote non numerata infra annum potest.*
- 36 *Legatum vxore ne nubat, vel contra, infra annum peti non potest.*
- 37 *Mulier infra annum est alenda ab hæredibus viri.*
- 38 *Luctus annus seruandus.*
Nubere vt possit mulier intra tempus luctus, & maculam remittere si nupsit, reseruatũ est principi.
Succeditur illi qui succedit.
Matronæ Romanæ anno luxerũt vti parẽtem Brutũ.
Item P. Valerium Publicolam.
- 39 *Stuprum committens anno luctus, dote priuatur.*
Annus nouem vel decem mensium.
Exequiæ quotannis celebrantur.
- 40 *Anniuersarium pro anima.*
- 41 *Anniuersaria quare fiant.*
Ceremonia apud antiquos quotannis commemorari defunctorum.
Exequiæ summi Pontificis prædefuncti.
Exequiæ Cardinalium.
Suffragia pro defunctis.
Vestes lugubres.
Funeralis pompa.
- 42 *Iubileus anno durat.*
- 43 *Indulgentia in dedicatione basilicæ, vltra annum non extendatur.*
- 44 *Anniuersaria quæ singulis annis præstantur.*
- 45 *Expiatio vrbiũ anniuersaria.*

- Massilienses anno quolibet pascebant pauperem, imprecantem, vt omnia mala ciuitatis in illum inciderent.*
- Minot auro anno quolibet offerebantur septem pueri Athenienses, totidemq; puella.*
- Comitiorum dies apud Romanos solennis.*
- Tributum annua est praestatio.*
- Tributum Italicum non praestabant.*
- Census vocabulum quid notet.*
- Census Camerae Apostolicae annuatim soluitur.*
- Census quot modis accipiatur.*
- Terrae recommendatae annuatim insignum portare solent.*
- Annona quid?*
- Annales libri.*
- 46 *Episcopus vltra annum à sua ecclesia abesse non debet.*
Episcopi & praelati hodie per sex menses abesse non possunt.
- 47 *Limina Petri, ab episcopo & archiepiscopo quando visitanda?*
- 48 *Ordinans Episcopum inuitum ad annum suspenditur.*
Ordinans non suum, à collatione ordinum anno suspenditur.
- 49 *Tonsuram clericalem infanti, vel illiterato conferens, ad annum suspenditur.*
Promoueri non potest ad sacros ordines ante annum à susceptione postremi gradus minorum.
- 50 *Visitat episcopus Ecclesiam anno quolibet.*
- 51 *Ordinarij item omnes.*
- Curata vuita ab ordinarijs anno quolibet visitanda.*

- Annuatim visitandæ moniales, quæ non subsunt nisi
Pape.*
- Synodi diocesanae quot annis celebrentur.*
- 52 *Missam celebrans, communionem non sumens.*
- 53 *Xenodochium infra annum perficiendum est.*
- 54 *Religiosi fugitivi annuatim sunt perquirendi.*
- 55 *Probationis infra annum beneficium religiosi con-
ferri non debet.*
- 56 *Testari quis potest infra annum probationis.*
- 57 *Puellæ ad recedendum à religione datur annus.*
- 58 *Patri ad repetendum filiam impuberem à monaste-
rio, annus datur.*
- 59 *Puberi factò annus datur ad recedendū à monasterio.*
- 60 *Religionem ad probandum puberi, annus datur.*
- 61 *Professionis modi & signa, qui.*
- 62 *Religione egresso, ad eam iterum redeunti, annus
quando detur.*
- 63 *Probationis annus datur tam monasterio, quàm mo-
nacho.*
- 64 *Monasterij asperitates in quibus constant.*
*Probationis annus, an reseruetur monasterio conces-
so alicui, vt in aliquo monasterio recipiatur.*
Monachus semel in anno pro amico aduocare potest.
- 65 *Novitij dicuntur infra annum probationis.*
- 66 *Novitius beneficiatus ad electiones vocari debet.*
- 67 *Novitius dicitur esse in statu pendentis, & dubio.*
- 68 *Vxor novitia dicitur intra annum.*
- 69 *Civis novus dicitur infra annum.*
- 70 *Chrisma novum dicitur, quod non excedit annum.*
- 71 *Vinum novum infra annum.*

- 72 Mancipium nouum infra annum.
- 73 Scholares nouitij infra annum.
- 74 Milites noui, qui.
Militia solutus post quinque annos, vnus anni habet
immunitatem.
Militari iure quæ sunt post annũ missionis non valent.
Falcidia & Trebellianica, non detrahuntur ex testa-
mento militis intra annum missionis defuncti.
- 75 Noualis terra proscissa, quæ anno cessat.
Sueuorum priscorum militandi modus.
- 76 Feudum nouum, quod dicatur.
- 77 Liberti ecclesiarum infra annum professionem face-
re debent.
- 78 Prælatus vt intra annum eligatur curandum est.
- 79 Curatum obtinenti datur annus ad faciendum se
promoueri.
- 80 Capellaniæ requirentes sacerdotium, non arctant ad
promotionem infra annum.
- 81 Vicarij perpetui parochialium infra annum promo-
ueri debent.
- 82 Vocem in capitulo non habebit, non promotus infra
annum, ad ordinem beneficio annexum.
- 83 Subdiaconus effici debet infra annum dispensatus
ad septennium studendo.
- 84 Dispensatus ad septennium eo lapsa infra annum
promoueri debet.
- 85 Abbatissa infra annum promoueri debet.
- 86 Dæmoniacy per annum suspenduntur ab officiorum
suorum ordinibus presbyterum.
- 87 Epileptici item.

88 Inter-

SUMMARI A.

- 88 In interdicta ecclesia semel in anno celebrant hospitalarij.
- 89 Negligente Domino, intra annum terram suam ab hæreticis purgare, terra occupanda conceditur.
- 90 Concubinarius annalis censuris neglectis securè puniendus est.
- Conuentus super crimine ob cõtumaciam excommunicatus, in ea per annum supersistens conuictus censetur.
- 91 InforDESCENS per annum pro hæretico damnatur.
- 92 InforDESCENS per annum beneficijs priuatur.
- Purgandi annus.
- In causa heresis quando contumax intra, vel post annum, audiatur.
- 93 Excommunicato per annum testamenti factio interdicitur.
- 94 Excommunicatus propter receptionem hæreticorum absolutionem infra annum non petens, postea non auditur.
- 95 Conuenitur hic, sed non conuenit.
- 96 Reconuenire etiam non poterit.
- InforDESCENS an iuuetur sententia præuia citatione ad videndum absolui à censuris.
- 97 Ioculatoriam artem per annum clericus exercens priuilegijs priuatur.
- 98 Ordinarius confirmans vel consecrans, sine inquisitione, per annum suspenditur.
- 99 Concilio laborans per annum præfertur alijs.
- 100 Subrogatio post annum in Gallia non conceditur.
- 101 Mandatum ad resignandum cancellaria post annum non admittebat.

102 Mu-

- 102 Mutatio hominis considerabilis annalis.
- 103 Viuere anno sperat quantumuis senex.
- 104 Infirmitas anno durare praesumitur.
- 105 Deliberandi tempus quod à principe obtinetur, annuale est.
- 106 Adire nolle filio qui dixerat hereditatem matris, annus datur ad adeundum.
- 107 Bonorum possessionem ad petendum, patri & liberis annus datur.
- Annus datur vno retento ad dimittendum reliqua beneficia incompatibilia.
- 108 Liberis, si veniant tanquam agnati, annus datur ad petendum bonorum possessionem.
- 109 Inuentarium ad conficiendum heredibus absentibus annus datur.
- 110 Heres non adiens ius deliberandi, & adeundi transmittit.
- Aedificare monasterium, seu ecclesiam, à testatore iussus, infra annum facere debet.
- 111 Heredes infra annum implere debent, quæ à testatore iussa sunt.
- 112 Heres, infra annum voluntatem testatoris non implens, commodo testamenti priuatur.
- 113 Executor testamentarius infra annum implere debet.
- Eligendi ius tot pauperes, post annum ad episcopum transit.
- 114 Secundas contrahenti nuptias matri annus datur ad petendum tutorem filijs.
- 115 Tutorem filio intra annum petere debet tutelam acceptare nolens.

116 Mater

- 116 Mater minor si non petierit tutorem filio infra annum, an successione priuetur?
- 117 Tutorem ad petendum pupillo annus datur, omnibus illi succedere volentibus.
- 118 Etiam si sint clerici.
- 119 Substitutus etiã infra annum tutorem petere debet.
- 120 Tutorem petere, an sufficiat vltima die anni.
Leges corrigendi & interpretandi, per annum data fuit potestas Decemuiris.
Pontificatus apud Hebraeos annuus erat.
Magistratibus annuis Atheniensis Respub. administrabatur.
- 121 Imperia apud Romanos annua erant.
- 122 Consul anno durabat.
- 123 Tribunatus plebis anno durabat.
- 124 Officia regulariter annua sunt.
- 125 Prætores singulis annis creandi.
- 126 Senator in vrbe ad annum.
- 127 Consul, vel Camerarius artis alicuius, Romæ per annum tantum esse potest.
Interregnum annuum regni interuallum post Romuli obitum.
- 128 Aduocato fisci anno quolibet quæ solutio fiebat?
- 129 Testamentum militis in castris factum per annum valet.
Testamentum secundum imperfectum à milite militia misso infra annum factum, an rumpat primum?
- 130 Vendicandum ad rem reuerso annus datur.
- 131 Rescriptum infra annum presentari debet.
- 132 Testes ad perpetuam rei memoriam examinans annum

num habet ad conueniendum aduersarium.

- 133 Priuilegij renouatio parte absente, valet, si infra annum illi nunciatur.
- Instantia de iure canonico perpetua est in casu Reg. cancel. de Anna. & statuti vrbis annalis est.
- 134 Appellationem ad prosequendam annus datur. Anno primo ad prosequendum si aliquis actus fiat, dabitur biennium.
- 135 Nullitas infra annum inter Romanos deduci potest.
- 136 Exequitur sententiam infra annum delegatus.
- 137 Subdelegatus etiam à principe infra annum exequitur.
- 138 Decretum inter primum & secundum, annus datur. Missus in possessionem in reali verus efficitur possessor. Reus intra annum auditur de possessione misso creditore in possessionem rei hypothecariæ. Recuperat etiam fructus in realibus reus intra annum veniens.
- 139 Suspendi per annum debet iudex ecclesiasticus, per gratiam, vel sordes pronuncians.
- 140 Optione commissa tertio illo infra annum non eligente, electio ad legatarium transfertur.
- 141 Contumacis in causa criminali ad occupandum bona annus datur.
- 142 Foro iudicatur in regno Neap. contumax per annum.
- 143 Foro iudicatus habetur pro conuicto & confesso.
- 144 Contumacis in delicto minori, lapsa anno bona publicantur, ex constitutione Siciliae.
- 145 Redeundi, purgandi & recuperandi bona, annalis est terminus.

146 Carce

- 146 *Carceris custos ex constitutione regni propter negligentiam anno in carceribus detineri debet.* 162
- 147 *Accusatus de crimine post annum honores petere non prohibetur.* 163
- 148 *Agnatis, consanguineis, consortibus annus datur ad reuocandum alienata.* 164
- 149 *Ius congrui cui competit, datur annus ad soluendum.*
- 150 *Vicini priuilegium super domo vendenda, annale est. Statuta pluribus in locis concedunt annum ad retrahendum, seu recuperandum alienata.* 165
- Consuetudines in infinitis locis annum ad idem concedunt.* 166
- 151 *Possessio rei cuiusque in Gallia anno perditur.* 167
- 152 *Anno beneficium possessum impetrans plura seruare debet.* 168
- 153 *Præscriptio contra monasterium, non vindicans bona monialis corrupta, annalis est.*
- 154 *Præscriptio contra monasterium, non vindicans bona raptoris monialis, annalis item est.* 169
- 155 *Præscriptio contra ecclesiam non vindicantem bona hæretici clerici, anno durat.* 170
- 156 *Dilatio annalis de non soluendo.* 171
- 157 *Naufragium infra annum probari debet.* 172
- 158 *Citatio ad videndum iurare testes non requiritur de probatione naufragium passi.*
- 159 *Mercatores accipientes pecunias ad partem lucri, damna infra annum probent.*
- Sociorum ratio annuatim amicabiliter reddenda.*
- 160 *Arbitramentum comprobare videtur anno tacens.* 173
- 161 *Compromissum in tertium collatum anno expirat.*
- 162 *Extimè*

- 162 Extimi emendationis petitio annalis est.
- 163 Excusationis à tutelis annus datur, cuiusque absenti causa militia, vel Reipub. reuerso.
- 164 Rationem quolibet anno mercator pro pecunijs acceptis reddere tenetur.
- Administratores fabricæ hospitalis & confraternitatis, anno quolibet ordinario rationem reddunt.
- Seminarij rationes anno quolibet episcopus accipiat.
- 165 Emphyteutica bona ad ecclesiam reuersa, per annum retenta de mensa prelati effecta videntur.
- 166 Emphyteutæ agnatis, seu alijs, annus datur pro renouatione.
- 167 Annata quando soluantur? (uatione.
- 168 Annata ex legitima causa introducta.
- Annata soluta in prouisione, quando per successorem non soluenda.
- Annalia beneficiorum emolumenta quæ per annum percipiebantur.
- 169 Imperatori eunti pro suscipienda corona, vasallus dimidium annui redditus dare debet.
- 170 Feudum Guardie annale est.
- 171 Feudatarij filius, vel successor infra annum inuestituram petere debet.
- 172 Inuestituram petere species est recognitionis.
- Feudatarij plures in solidum iurant.
- Inuestituram petere anteneatur agnatus proximior emens partem antiqui feudi.
- Inuestitura non petita infra tempus, quid si postea obtineatur, vel seruitium præstetur.
- 173 Vasallus domini mortui heredem infra annum adire debet, & inuestituram petere.

- 174 *Hæredibus pluribus Domini defuncti, an omnibus fidelitatis iuramentum præstandum?*
Annus & dies petendæ inuestituræ, an maiori 14. ann. currat ipso iure. 188
Vasallo, vel domino moriente infra annum & diem, excusationi locus erit. 189
 175 *Vasalli possessio annalis, quid operetur?*
Mulier maiori 14. an verò 12. currat annus, & dies ad petendam inuestituram. 190
 176 *Silentium annale præiudicat domino scienti.* 191
 177 *Feudi à reuocatione excludit annale silentium.* 192
Inuestituram si dominus concedere differat, an priuetur directo dominio? 193
 178 *Anni terminus, & anni & diei, an differant.*
Annua præstatio, longo tempore continuata, facit præsumi debitum contractum. 194
Beneficium vt sit annale constitui potest. 195
 179 *Officium iudicis, anno utili durat.*
 180 *Edictum seu interdictum, Vnde vi, annale est.* 196
 181 *Edicti pœna, si quis ius dicenti non obtemperauerit, annalis est.* 197
 182 *Rescissoria utili restitutione habita, annalis est.* 198
 183 *Actio de calumnia ad duplum, annalis est.*
 184 *In actione Aquilia consideratur, quanti in anno homo plurimi fuerit.* 199
 185 *Actio in factum contra officialem, ad duplum anno durat.* 200
 186 *Actio cōtra publicanum ad duplum datur ad annum.*
 187 *Actio in factum ex edicto de alien. iudi. mutan. annalis est.*

Actio

- Actio in factum contra falsum tutorem, vel eum qui curavit, vt falsus tutor auctoritatem prestaret, anno durat.*
- 188 *Actio ex edicto, Quae in fraud. cred. annalis est.*
- 189 *Actio, Quanto minoris, finitur anno.*
- 190 *Actio de iecti, vel effusi, vbi liber homo perimitur, anno terminatur.*
- 191 *Actio iniuriarum annalis est.*
- 192 *Actio ad interesse contra eum qui cedere tenebatur, anno durat.*
- 193 *Edictum, Ne quis eum, qui in ius vocat, annale est.*
Edictum, Ne vis fiat ei, qui in possessionem missus est, annale est.
Edictum in eum, qui ex incendio, ruina, naufragio aliquid eripuit, ad quadruplum vniuersale est.
- 194 *Actio, Quot met. caus. in quadruplum, annalis est.*
- 195 *Actio, vi bonor. rap. contra heredem donatoris ad quadruplum infra annum competit.*
- 196 *Actio de peculio contra alienantem seruum, annalis est.*
- 197 *Actio mutui, quando annalis.*
- 198 *Actio domino competens, ad vindicandum seruum promorum, annalis est.*
- 199 *Actio reuocatoria, contra debitorem liberatum in fraudem, annalis est.*
Populares omnes actiones annales sunt.
- 200 *Prætorie actiones pro maiori parte annales.*
Interdictum, Ne vis fiat ei, anno durat.
Interdictum, Quod vi, aut clam, anno durat.
Interdictum de itinere, actuq, priuato, cui detur.

Interdictum reficiendi iter, actumq̄, cui detur.

Interdictum, de aqua quotidiana.

Interdictum de fonte, & eo purgando, & reficiendo.

201 *Interdicta vt plurimum annalia sunt.*

202 *Actio annalis per litis contestationem perpetuatur.*

203 *Annalis actio per oblationem precum, & rescriptio-
nem perpetuatur.*

204 *Retractus tempus per litis contestationem, an ad an-
num extendatur, an perpetuetur.*

QVIN-

QVINTILIANI MAN-
DOSII, CVRIÆ ROMANÆ
 Aduocati solertissimi, Ca-
 sus Annales.

 VM causas limitationis ad annum con-
 stitutionis illius Pontificiæ, seu regulæ
 cancellariæ X, reuulatoriæ literarum
 gratia, & iustitiæ perquirerem, reperen-
 dos fore censebam omnes Annales Ca-
 sus, quod exactè facere antehac non po-
 tui. † Anni igitur primus effectus, seu operatio erit, vt in
 seipsum recurrat, à Solis que cursu per duodecim Zodiaci
 signa reguletur, spacioque 365. dierum ferè perficiatur. De
 hoc anno loquitur Virgil. 3. Aeneid.

Interea magnum Sol circumuoluitur annum.

Idem :

Atque in se sua per vestigia voluitur annus.

Ouid. in Fast.

Et celer admissis labitur annus equis.

Horat. Serm. lib. 1.

Quæ simul inuersum contristat Aquarius annum.

De quo anno loquitur etiam text. in leg. cùm hæres §.
 Stichus si hæredi, ff. de statu libe. in l. anniculus non statim.
 ff. de verb. signif. & in l. ita vulneratus, versic. nam prior. ff.
 ad leg. Aquil. † Hinc Aegyptij annum per Draconem, suam
 caudam mordentem significabant. Isido. Etymo. lib. 4. cap.
 36. Et Macrobius dixit: Annus est solis anfractus. & M.
 Tullius 1. de Natu. Deo. inquit: Sol duabus vnus orbis
 vltimis partibus detinens motum, cursus ante vos conficit.
 Passer item apud Aegyptios, apud Homerum & alios, an-

B 3 num

num significabat, seu pro anno ponebatur, rationem infra videbis. Ioan. Pierius Varercantus Bo'zarius de sacris Aegyptiorum sic scribit: Longè diuersum à cornice Passeris est ingenium, ac perinde vitæ breuitas angustissima. Passerum enim mares anno diutius durare non posse cōpertum est, cuius rei causa salacitas incontinentissima. &c. Et post, sed enim & Aegyptij, & aliæ quoque nationes tēpus annum per Passeris hieroglyphicum intellexēre, nam & Calchas in artificioso augurandi genere celeberrimus, ex Passerum numero, quot serpēs deuorasset, belli Troiani tempus auguratus est, pro passeribus annos accipiens, & sic secundus effectus erit, vt vita passeris maris ad plus cū anno finiatur. Palma item annum significat, præsertim 12. ramis i. mensibus figurata, etiam ex ratione quod Plutarchus affirmet, palmam 360. utilitates mortalibus elargiri, ideoque anni simulacrū, & insigne ponitur, prout etiam per præfatū Pierium, lib. 50. de palma. Vultur apud Aegyptios annum significabat. Vultur cū ad conceptū concitata fuerit, qui fit à vento, quinque continuos dies sine cibo, & potu consumit, mox 120. dies prægnans manet, totidemq; diebus pullos educat, reliquos 120. dies immunis est, suarumque tantum rerū satagit, neque prægnationi, neque educationi intenta. Pierius, vbi suprā, lib. 18. de Vulture. Clauus apud eosdem Aegyptios annum significabat. Idem Pierius li. 48. in hæc verba, Erat & alterius generis clauus, qui Septēbris Idib. figebatur per annos singulos in sacrarum ædium parietibus, ad annorum numerum colligendum, quia parus tunc erat literarum vsus, isque clauus annalis nuncupabatur. Annus per pedem apud Sibillam Erithræam demonstratur. Cū, inquit, talis bellua tot pedes habet i, tot annis durabit. Et dum ea Erithræa rogata fuisset à nōnullis principibus Græciæ, vt eis indicaret, quis exitus futurus esset belli Troiani, respondit, Tentabitis ô Graij opus sudoris, sollicitudinis, & sanguinis, quousq; decem pedes mensurati transeant, donec Troia pereat, & stirps Laomedontis deficiat, &c. Sed antequā vltra progrediamur, dubium non

non paruum proponendum & dissoluendum venit, ne in tenebris ambulemus, quod erit, Quomodo accipiendus sit annus? Et si dicamus, prout hodie sumitur, differendum veniret, an annus semper eodem modo computatus fuerit ab origine mundi vsque huc? Nonnulli considerantes in sacra pagina scriptum esse, antiquos nostros patres ultra nongentos annos vixisse, prout de nostro primo parente loquitur, Genes. cap. 5. Et factum est omne tempus quod vixit Adam. anni nongenti triginta, & mortuus est. De Seth filio Adam scribitur eodem cap. 5. Genes. Et facti sunt omnes dies Seth, nongentorum duodecim annorum, & mortuus est. Enos filius Seth, quod vixerit nongentis quinque annis, habemus eo. cap. 5. Genes. In eo cap. habemus, dies Jared fuisse annos nongentos sexaginta duos. Item, dies Mathusalæ filij Henoch, sub ijs verbis, & facti sunt omnes dies Mathusalæ, nongenti sexaginta nouem anni. De Noe habemus Genes. c. 9 in fi. Et impleti sunt omnes dies eius, nongentorum quinquaginta annorum, & mortuus est. Nonnulli, inquam, percipientes, hodie vix vnum ex decem mille annum centesimum attingere, affirmant annos illos antiquorum patrum non esse similes nostris, propterea dicit illos accipiendos esse pro annis lunaribus, ab vna conjunctione ad alteram, & sic viginti nouem dies, cum quibusdam horis, annum Lunarem efficerent, & huius opinionis fuerunt etiam Marcus Varro, ac etiam Seruius, super tertio libro Aeneidos, super illo carmine:

Interea magnum Sol circumuoluitur annum.

Hic mensis Lunaris vocatur, qui est post Lunæ à Sole recessum, eius ad Solem reuersio. Alius dicitur mensis Solaris, quoniam ex sententia Philosophorum & Astronomorum, Sol vnum ex duodecim signis integro mense metitur, & sic mensis est tempus, quandiu moratur Sol in signo peragendo. Usualis item nūcupatur mensis spatium dierum in Calendarijs nostris inscriptum, videlicet dierum 30. vel 31. item etiam 28. Plinius verò lib. 7. & nonnulli alij asseriebant, illos annos Testamenti veteris fuisse annos trium mensium,

vt quatuor anni constituerent vnum annum nostratē,
 & ita asserunt accepisse annum Chaldaeos & Arcades: vt
 refert Lactan. Firmian lib 2. Diuinarum Institutio. Non-
 nulli putabant, decem annos illius primæ ætatis, consti-
 tuere vnum annum ex nostris, veritas est, & ita concludit
 Ioseph. Antiquit. lib. 1. & melius omnibus diuus August. li-
 bro 15. de ciuit. Dei, cap. 10. cum alijs sequentib. quod ille
 annus à nostro nihil vel parū differat, & subuertit fun-
 damenta & argumenta contraria, quæ facillè subuertemus,
 si scripturas perscrutabimur. Si illi erant anni Lunares,
 vel decem ex illis, vnum ex nostris constituebant, quomodo
 scriptum esset Genes. cap. 5. Vixit quoque Seth centum vi-
 ginti annis, & genuit Enos, & sic Seth Adam filius, dum es-
 set centum quinque annorum, generauit Enos. Item, eod.
 cap. Vixit quoque Enos nonaginta annis, & genuit Cai-
 nan. Rursus vt ibi, vixit quoque Cainan septuaginta annis,
 & genuit Malaleel, & parum post, vixit autem Malaleel se-
 xaginta quinque annis, & genuit Jared. Item, Genes. cap. 11.
 scribitur, vixit autem Heber triginta quatuor annis, & ge-
 nuit Phalech. Ex isto cap. 11. elicitur etiam, quod cum He-
 ber, dum esset triginta quatuor annorum genuit, si compu-
 tarentur tres menses, pro vno anno nostratē, illi genuisset
 tempus. De anno nouem vel decem mensium loquar etiam
 infra, post num. 38. quærens, an Romanis annus luctus, sit
 nouem vel decem mensium, an verò solaris? Annum distin-
 xit Romulus in menses decem, incipiendo à Martio, quem
 à Marte, suo genitore, denominauit, vel à Marte i. bello:
 tunc enim Reges Romani procedere solebant ad bellum.
 De hoc & alijs mensibus inquit Ouidius:

Martis erat primus mensis, Venerisq; secundus:

Hæc generis princeps, ipsius ille pater.

Tertius à senibus, Iuuenum de nomine quartus,

Quæ sequitur numero turba notata suo est.

Annus Martio etiam apud Hebræos incipiebat, de quo
 mense loquens Deus, sic præcepit: Mensis iste primus erit
 in men-

in mensibus anni. Exod. cap. 2. Numa Pompilius duos adiecit menses, Ianuarium videlicet & Februarium. Idem Quid. in princ. lib. Fasto.

Tempora digereret cum conditor vrbis, in anno,

Constituit menses quinque bis, esse suo.

Et parùm post:

At Numa nec Ianum, nec auitas præterit umbras,

Mensibus antiquis præposuitq; duos.

Annus Numæ Pompilij constabat ex 354. diebus, qui numerus dierum non sufficit cursui Solis, Iul. Cæsar 11. dies adiecit, & quadrātem, & sic annus Iulij Cæsaris, qui & Solaris dicitur, constat ex diebus 365. & 6. horis ferè, vt præmissi plura, ex præmissis, & pleraque alia huc spectantia, videre licet, apud Io. de Sacro Bosco in Computo Ecclesiæ, dum de annis & mensibus tractat. Anni tertius effectus considerari potest, vt per illud ferè spatium Venus motum suum perficiat, & Mercurius pariter vno ferè anno orbem lustret, neque à Sole vnus amplius signi interuallo discedens, tum accedens, tum consequens. Cicero 3. de Natu. Deo. Anni effectus considerari potest, vt per illius cursum natura humana omnia nobis pro victu, vitæ sustentatione, ac pro omnibus humanis commoditatibus suggerat. Hinc pulchrè Colum. lib. 3. cap. 22. Quibus alma tellus annua vice velut æterno quodam puerperio lata mortalibus distenta musto demittit vbera, vt hinc iura statuerint infortunium, & sterilitatem vnus anni cum vbertate alterius compensari. l. si vno. ff. loca. licet certis. C. eod. cap. propter sterilitatem, extra, eod. Ludo. Rom. conf. 432. quod ad primum. num. 2. Amplio ad legatum, quia 50 de re ditib. prædiorum futuri anni, vt si non sint redditus futuri anni, debeatur 50. ex fructibus tertij anni l. Firmio. in princ. ff. quando. leg. ce. Amplio ad annum legatum duorum culeorum, qui nascentur ex vinea in annos singulos, si vno anno nihil natum sit, in seq. debet habere legatarius duos culeos vini pro illo anno ad duos alios pro anno præterito, l. legatum.

§. vini Falerni, ff. de an. lega. Amplio ad stipulationem. l. inter stipulantem. §. sacram. vers. si stipulatus fuero ex fundo centum amphoras vini expectare debeo, donec nascatur: & si natum sine culpa promissoris consumptum sit, rursus expectare debeam, donec vinum nascatur, & dari possit, ff. de verb. oblig. Amplio, ut pariter sterilitas vnius anni cum ubertate precedentis anni compensatur, iuxta text. in l. ex eo vino. ff. de trit. & oleo lega. vbi in annuo legato 10. amphorarum vini, si vno anno natum non sit, ex superiore anno eius fundi, eum numerum amphorarum hæres dare debet. Fructus integri anni reficere debet, qui non permisit colere fundum, tempore quo coli debebat, l. 2. ff. de an. lega. 5 ut si probem aliquos[†] fructus percepisse, toto illo anno possedisse præsumar. Bal. in addit. ad Spec. tit. de probat. vers. sed quæro, qualiter, & Franc. Cremen. singu. 132. incipien. si probo percepisse fructus. Amplio ad pensionem. Hieron. Gig. quæst. 62. num. 8. de pensio. Ut hinc etiam videamus prouisionem frugis, & id genus, in annum fieri consueuisse, prout omnes norunt, & habes apud Horat. Epist. ad Lolium, 2. lib. 1.

Et promissa frugis in annum

Copia. De quo loquar infra, ante num. 46. Anno conseruatus fertur ignis in iunipero, si enim prunę sub eius cinere fuerint operta, vsque ad annum durare dicuntur, ut inquit Rabbanus super lib. Numeri, & Lucas de Pen. in l. 2. C. de Fabricen. libro 11. colum. 2. vers. & no quod ignis: quod an verum sit, si scire volueris, experire poteris. 6 Ut anni[†] tempus competens, moderatum, & inter duo extrema dicatur, iuxta text. in l. fortissimi, ibi, Aut certo competenti tempore, id est, priusquam annus labatur. C. de ero. mili. anno. lib. 12. in l. 1. §. largius. ibi, planè ei præstitui annum ita moderati, ut neque ipsi, &c. ff. de success. edi. Deus antequam eiicerentur Heueus, Cananeus, & Hethæus, ne terra redigeretur in solitudinem, & bestiis repletur, annum pro termino competenti moderatus est, prout 7 ut Exodi cap. 23. versu fina. Ut[†] tempus indeterminatè prola-

prolatum pro anno accipiamus, quod etiam elici potest ex verbis Danielis, cap. 12. Quia in tempus, & tempora, & dimidium temporis, scilicet, regnabit Antichristus, exponunt plerique, id est, per tres annos & dimidium, sic etiam interpretantur glos. & Bal. in l. usurae C. de usur. vide etiam text. jun. glos. 1. in cap. omni tempore. de consec. distinct. 4. ut idem dicendum sit, si proferatur dictio ista † terminus, prout per suprâ citatos, & per Bar. in l. si legatum, in 4. not. ubi quod promissio de soluendo in tribus terminis, intelligi debet de tribus annis, & sic quilibet terminus pro vno anno accipitur. ff. de annu. lega. Sequitur Alber. Brun. de Reb. seu dispo. dub. in dispositio. circa tempus, vers. Aliquando dubia dispositio de tempore intra quod. Et anno, id est, ad tempus, l. moris, in princip. ff. de pœnis. Ut iuxta id, quod voluit Bart. in l. si quis arbitrato, colum. fina. vers. quæro infra quantum tempus ff. de verbor. oblig. quod si arbitrator sine determinatione temporis assumptus fuerit, si intra annum non arbitretur, præsumatur nolle arbitrari, licet plures contrarium teneant, prout per Alber. Brun. ubi suprâ, vers. & arbitrator. Sic & pensio domus, seu canon emphyteuticus tempore solutionis non specificato, in fine anni solui debebit, Sali. & alij in l. 2. C. de iure emphy. Bar. in l. eum qui, aliàs Iabolenus, ff. de an. lega. Bald. in l. æde. C. loca. Alber. Brun. ubi suprâ, vers. aliquando in fine anni pensionem soluere iurans, conductor cessando per annum constituitur in mora, Bald. in cap. querelam, per illum text. cum glos. de iure iur. Alexan. conf. 85. libro 1. Corset. in vers. emphyteuta, 1. Hippo. de Marfi. sing. 226. emphyteuta. las. in l. si quis maior. num. 21. C. de transact. 2. in l. 2. quæst. 9. C. de iur. emphyt. Sic & promissio annua, vel in singulis annis, in fine anni debetur: fallit favore libertatis, vel alterius piæ causæ, l. si ita, 2. ff. de manu. testa. Roma. & Alex. in l. qui bona. §. fina. colum. pen. ff. de dam. infect. Ut annus dicatur † terminus longus, seu tempus multum, iuxta illud Teren.

Mulieres dum comuntur, & meliuntur, annus est.

Horat.

Horat. Ode. 5. lib. 4.

*Vt mater iuuenem, quem notus inuido,
Flatu Carpathij trans maris æquor,
Cunctantem spacio longius annuo,
Dulces detinet à domo.*

Idem Horat. Epist. 2. lib. 1.

*Quæ ledunt oculos, festinas demere: si quod
Est animum, differs curandi tempus in annum?*

Et ad nota. per Abb. in c. plerunque, in 1. nota. de rescript. Item, vt annus sumatur pro diuturno tempore, & interpretetur diu. 1. anno. glo. in l. si cum fideicommissa, in ver. decennio. ff. qui, & à quib. arg. text. in l. 1. §. largius. ff. de suc. edi. l. si. ibi & diu negotium tractum est, iure gl. in ver. diu, intra annum tamen, vel biennium. ff. de re iudi. Vt annus
70 pro nimia † mora, seu negligentia accipiatur, sic accepit Horat. ad Bullatium, Epist. lib. 1.

*Tu quamcunque Deus tibi fortunauerit horam,
Grata sume manu, nec dulcia differ in annum.*

Hinc Oldr. conf. 183. col. 12. versic. Et si aliqui dicerent, & Aymo. conf. 28. nu. 4. post annum obliuionem induci affirmant. Aliqui decennium requirunt, ex quo temporis lapsu obliuio præcedentis testamenti præsumatur, ita vt tempus ipsum, cum posteriori voluntate contraria testatoris concurrens, reuocationem prioris voluntatis operetur, iuxta text. in l. sancimus, & ibi omnes. C. de testa. glo. in ver. perfectè, §. ex eo autem solo. Institut. quib. mod. testa. infir. Ruin. conf. 6. nu. 2. & seq. Gui Papæ decis. 200. nu. 2. & 4. Alibi longo silentio interpretatur, 1. triennio. l. 2. in si. iun. gl. fina. ff. de stat. defunct. Vt linguam anno disci affirmare possumus ex illo exèplo Themistoclis, qui ab ingrata patria factus exul, omni Græcia pulsus ad Xerxem profugit, illique pollicitus est totam Græciam eius imperio subiecturum post annum ad linguam ediscendum impetrum, prout per Plutar. in illius vita, Vt tempus intra annum,

nūm, dicatur tempus velox. iuxta text. in Auth. de rest. &
 ea quæ par. in vnde. men. ibi per virum, quem sic velociter
 dehonestavit, & post ibi, eò quod velociter ad nuptias fe-
 stinavit. Quod tamen intelligendum est iuxta subiectam
 materiam, non enim absolutè tempus omne infrà annum
 velox dicitur, ad supra adducta. Anno quolibet apud He-
 bræos primo mense celebrabatur festum Phase, † ad com-
 memorandum liberationis beneficium ex Aegypto. Exodi ¹²
 c. 12 post princ. Est enim Phase, id est, transitus Domini, &
 transibo per terram Aegypti nocte illa, &c. & ad fin. Nox
 illa est obseruabilis Domini, quando eduxit eos de terra
 Aegypti: hanc obseruare debent omnes filij Israel in gene-
 rationibus suis, &c. & cap. & Leuitic. cap. 23. mense primo,
 quartadecima die mēsis ad vesperam Phase Domini est, &c.
 videre poteris diuum Thomam prima secunda, quæst. 102.
 art. 4. Ad decimum. Et sicut Pascha vetus, quolibet anno
 celebrabatur, Ezech. cap. 45. ad fin. ita Pascha nostrum
 singulis annis celebratur, & hoc est Pascha nouum, quo
 Christus imolatus est, ad Corinth. cap. 5. Matth. cap. 26. in
 princip. Marci 13. etiam in princip. ac Lucae 22. pariter in
 princip. Et sicut (vt præmissi) Pascha Hebræorum dice-
 batur transitus ex Aegypto, præalleg. cap. 12. & seq. & c. 23.
 Exod. Pascha etiam nostrum transitus ab hoc mundo ad
 patrem dicitur. Ioan. cap. 13. Ante diem festum Paschæ,
 sciens Iesus quia venit hora eius, vt transiret ex hoc mundo
 ad patrem. Conci. Trident. Sessio. 12. cap. 1. Nam celebrato
 veteri Pascha, quod in memoriam exitus de Aegypto mul-
 tudo filiorum Israel imolabat, nouum instituit Pascha,
 seipsum ab ecclesia per sacerdotes sub signis visibilib. imo-
 landum in memoriam transitus sui ex hoc mundo ad pa-
 trem, &c. Et D. Hieron. super Matth. cap. 25. inquit: Tra-
 ditio Iudæorum est, Christum media nocte venturum in
 similitudinem Aegyptij temporis, quando Pascha celebra-
 tum est, &c. pro præmissis, & quo tempore apud Hebræos
 seruabatur Pascha, quo apud nos & pro alijs huc spectan-
 tibus, videatur Isido. Etymolo. lib. 5. c. 19, Pascha nostrum
 omnium

omnium festiuitatum prima est, Isido vbi suprà, cap. 20:
 circa princip. l. quadraginta, & l. omnes dies. C. de feriis. &
 extra eod. Vt iuxta eandem Legem Mosaicam, per anni
 12 circulum celebraretur festum † Pentecostes post quinquaginta dies ad recolendum beneficium legis datæ. Leuit. cap. 23. Numerabitis ergo ab altero die Sabbati, in quo obtulistis manipulum primitiarum septem hebdomadas plenas, &c. Diuus Thomas, vbi suprà. Et apud nos dies Pentecostes, id est, quinquagesimus post Pascha, celeberrimus est, vt Pascha, id est, resurrectio Domini nostri, Ambrosius in die Pentecostes sermone 60. De festo Pentecostes habemus rext. in cap. scire debes, & in cap. nosse, 76. distinct. vbi scribitur: Nosse, credo, vos fratres, non minori læticia celebramus diem Pentecostes, quàm diem Sanctum Paschæ celebrare curauimus, cap. 2. § diebus. cap. capellanus. vers. alij de feriis, pro quibus vide Isidor. Etymol. libro 5. cap. 20. circa princip. vbi inquit, Pentecostes sicut Pascha apud Hebræos celebris dies erat, qui post quinque decadas Paschæ celebratur, vnde & vocabulum sumpsit. Pente enim Græcè, id est, quinque, in quo die secundum legem, panes Propositionis, de nouis frugibus offerebantur. Festum item † Tubarum singulis annis celebrabatur, die prima mensis septimi, in memoriam liberationis Isaach, qui imolandus erat, Leuit. capit. vigesimo tertio, Mense septimo, prima die mensis, erit vobis Sabbatum memoriale clangentibus tubis, & vocabitur Sanctum, &c. & diuus
 14 Thomas, vbi suprà. Festum etiam † expiationis die decimo, dicti mensis septimi, anno quolibet celebrabatur, prout Leuiti. cap. 16. in hac die expiatio erit vestri, atque peccati, &c. & cap. 23. Locutusque est DOMINVS ad Moysen, dicens, Decimo die huius mensis septimi, dies expiationum erit celeberrimus, & vocabitur Sanctum, &c. de quo per beatum Thomam, vbi suprà. Festum
 15 item † Scenophegiæ, id est, Tabernaculorum, ad commemorandum beneficium diuinæ protectionis, & deductionis per desertum, vbi in tabernaculis habitauerunt.
 Leuit.

Leuit. cap. vigesimo tertio. Et locutus est **DOMINVS** Moisi, dicens: Loquere filiis Israël, à quintodecimo die mensis huius septimi, erunt feriæ Tabernaculorum, septem diebus, **DOMINO**, &c. Isidor. Etymo. libro 5. cap. 20. vbi inquit: Scenophegia solemnitas Hebræorum, de Græco in Latinum tabernaculorum dedicatio interpretatur, quæ celebratur à Iudæis in memoriam expeditionis cum ab Aegypto remoti, in tabernaculis agebantur, ex eo Scenophegia, scena enim Græcè, Latinè tabernaculum dicitur, quæ celebritas apud Hebræos, septimo mense celebratur. Festum † Cænis atque collectæ, in quo anno quolibet colligebantur à pòpulo, ea quæ necessaria erant, ad expensas cultus diuini, significabatur adunatio populi, & pax præstita in terra promissionis, vt per diuum Thomam, vbi suprâ. Anno item quolibet comedebatur † agnus Paschalis anniculus in vna domo, id est, in Ecclesia catholicorum, non in conuenticulis hæreticorum, Exod. cap. 12. circa princip. & diuus Thomas, vbi suprâ. Et agni carnes comedebantur, ad significandum escam corporis Christi in Sacramento, beatus Thomas, vbi suprâ. Et per Imolationem † agni Paschalis, anno quolibet significabatur imolatio **CHRISTI**, 1. ad Corinth. cap. 5. Pascha nostrum imolatus est **CHRISTVS**, & diuus Thomas prima & secunda. art. 5. ad secundum. Et per agnum significabatur perpetuitas **CHRISTI**, qui est Agnus **DEI**, iuxta illud ad Hebræos vltim. **IESVS CHRISTVS** heri & hodie, ipse & in secula. Festos † dies quolibet anno celebrare debemus. Leuitic. 23. versic. fina. prout etiam hodie festiuitates Dei & sanctorum, vna die cuiuslibet anni completi celebramus, & repetimus, de quo habemus text. in cap. primo, de consec. distinct. 3. Et secundum plerosque annus ceremonialis dicitur, prout per Luc. de Penina, in l. siue ex pratoriano, colum. 2. vers. Ceremonialis est. &c. C. de exactio. & execut. lib. 11. & per Geminia in cap. si propter. num. 7. de rescript. libro 6. Et quòd † Sanctos per anni circulum venerari debeamus, dicit text. in Clemen. vii. §.

vni. §. hoc enim. dereliqui. & vene. San. Sic & apud Gentiles
anno quolibet dies festi celebrabantur, Horat. Ode. 8. Car-
min. lib. 3.

Hic dies anno redeunte festus.

Et Sermo. lib. 2. Saty. 2.

Siue diem festum rediens adduxerit annus.

Anno quolibet, prout habes apud Cæsarem in Commen-
tarijs, Lugduni Galli Oratores concionem habere solebant,
hic mos prius in Britannia fuit, inde in Galliam transla-
tus. Hoc etiam Iannuitur ex carminib. Inue Saty. 1.

Palleat vt nudis pressit qui calcibus anguem.

Aut Lugdunensem Rhetor dicturus ad aram.

- 21 Anno quolibet celebrabatur dies natalitius † principis l. o-
mnes dies. §. nostris. & l. si. ibi etiam in nostrum ortum,
aut natalam celebranda solennitas incidit. C. de ferijs.
Horat. Epist. ad Torquatum, lib. 1.

Cras nato Cæsare festus

Dat veniam, somnumq; dies.

Natalis Iulij Cæsaris Id. Iulij, qui dies illi semper faustus,
& fortunatus fuit. Alex. ab Alex. Genia dier. lib. 4. cap. 20.
Natalitius dies Neronis mense Decemb. sollemnis. Nerone
impetrante censuit Senatus, ab eo mense, in quo ille editus
erat, anni principium fieri. Alex. ab Alex. Genia. dierum,
lib. 3. cap. 24. Timoleon Siracusanorum Dux, præcipuas vi-
ctorias Siraculis semper dedit die suo natali, aded vt ipsius
natalis diem quolibet anno Siculi omnes, velut multiplicis
victoriæ autorem festum agerent. Alex. ab Alex. Genia.
dierum, lib. 4. c. 20. Tum natalitium Pharaonis habemus,
Gen. c. 40. vers. si. Exinde dies tertius, natalitius Pharaonis
erat, qui faciens grande conuiuium pueris suis. &c. De die
natalitio Herodis Regis, habemus Marci cap. 6. Herodes
natalis sui cœnam fecit principibus, & tribunis, & primis
Galileæ. Et de die natalitio cuiusuis quouis anno celebra-
do. Horat. Ode 11. Carmi. lib. 4.

Iure solennis mihi sanctiorq;

Et

Et pro die natalitio cuiusuis celebrando, ponderabam text. qui id supponere videbatur, in l. inter donum, in fi. ff. de verbor. signif. vbi describens Vlpianus, quid sit munus, dicit, esse donum cum causa, vtputa natalitium, nuptiarum, vel iuxta Pandect. Floren. nuptalitium, & in l. ciuitatis. circa princ. iuncta glos. in verb. ad munus, quæ supplet, seu declarat hoc modo, videlicet, de frumento vel vino, in die natalis. ff. de lega. 1. l. cum quidam. ff. de an. legat. Anno quolibet dies natalitius † vrbis Romæ celebrandus est. l. omnes. C. de ferijs. ver. His adicimus natalitios dies vrbium maximarum, Romæ & Constantinopolis; in quibus debent iura differri, quia ab ipsis nata sunt. Hodie super die natalitio vrbis Romæ, habemus etiam statutum vrbis, cap. 27. lib. 4. Rub. de feriis, cuius verba sunt, mensis Aprilis die 21. natalem vrbis celebremus. Contra verò, inter cætera vrbis infortunia, in compendio Historiarum Regni Neapolis, lib. 2. legimus, anno integro à Vitige Gothorum Rege Romam obsessam, per cuius anni spatium, Romani fame oppressi, omni sordidorum animalium genere, vt vitam protraherent, vsi sunt: quin & humanas carnes comederunt. Roma ab eodem Vitige, deinde à Totila, infeliciter vexata, tandem absque habitatore aliquo. mare vel fœmina, anno integro remansit, vt legere est in eodem lib. 2. Compendij Historiarum Neapolitanarum, Si ea, quæ suprâ diximus de die natalitio cuiusuis, applicare vellemus diei natalitio cuiusuis ciuitatis, ponderare possemus, quod text. in l. ciuitatib. circa princ. cum glos. loquitur, in legato ciuitatibus, ad honorem & ornatum illarum, & sic pro munere natalitio cuiusuis ciuitatis, cui legatum factum sit. Sed huic interpretationi obstaret text. in alleg. l. omnes. C. de feriis. ver. His adicimus natalitios dies vrbium maximarum, Romæ & Constantinopolis: & sic natalitios dies aliarum ciuitatum, quod probare non permittatur. Si natalitius dies principis, regis, ciuitatis, quin & priuatarum personarum, celebratur, maiori ratione, dies natalitius Domini nostri Iesu Christi, regum omnium, cœlestiumque, terrestrium

C

& in-

& infernorum principis, celebrari & feriari debet, quem celebrârunt Angeli, nunciantes gaudium magnum omni populo, quia natus erat Saluator, Luc. c. 2. Celebrârunt pastores, Lucæ eo. c. 2. Celebrârunt eundem Iesum adorâdo, Reges & Magi illi, de quibus Matthæi cap. 2. Celebrârunt hæcenus, & celebrare debent quotannis, omnes homines. cap. fi. cir prin. de feriis. l. in die, & l. omnes dies. C. eod. Et in Italia in instrumentis anteponuntur anni Domini, prout not. glos. l. in fin. in l. generali, C. de tabu scrib. & c. lib. 10. Et à qua natiuitate, Christianorum computatio fit in instrumentis, & aliis scripturis, id est, ab ipso die 25. Decembris, & tunc incipit annus, præsertim in Romana curia iuxta text. extra. l. §. nos de omnipo. ibi, à festo natiuitatis Domini nostri. & extra. 4. post princ. de poen. & remis. inter commu. & prout voluit glos. fi. extra. vni. de censu. etiam inter commu. Nonnunquam verò, in diuersis scripturis, etiã Romæ, puta in literis Apostolicis, vel iuxta diuersarum regionum seu oppidorum morem, annus incipere & numerari consuevit, ab Incarnatione Domini nostri, id est, à die 25. Martij, vel ab alio die numerando. Rota in not. 108. Gloss. Pragm. tit. penult. in ver. Domini, & ibidem Phil. titu. vlt. in ver. Domini. Chassan in consuetu. Bur. rub. l. §. 8. ver. quæro quomodo, num. 4. & in Caralogo gloriæ mundi, parte 12. considerat. 29. Dies etiam natalitius Diuæ Mariæ Deiparæ, ac cœli & orbis totius reginæ, plenæ gratiâ, & benedictæ in mulieribus, Lucæ 7. natiuitas celebrari debet. c. fi. ibi, Festiuitatum omnium gloriosæ virginis, & c. de feriis. Diui item Ioan Baptistæ, plus quàm Prophetæ, quo inter natos mulierum non surrexit maior, & qui præcursor Domini nostri fuit, Malachiæ 3. & Lucæ 7. & in hunc mundum venit prædicare pœnitentiã, vt omnes pararent viam Domino, Esaia c. 40. in princ. Matthei c. 3. Marci c. 1. natiuitas quolibet anno celebrari debet, c. fin. de feriis. ibi, natiuitas Io. Baptistæ. Et licet in c. licet. eo. tit. de feriis dicatur, ecclesiã decreuisse natalitia martyrum obseruanda, ego de alia natiuitate, quàm præmissa, intelligo, videlicet, vt dies natalitius martyrij, sit ipsa

ipsa dies Martyrij, qua die natiuitatem, & gloriam æter-
 nam cœlestis patriæ, martyr assequitur: ad gl. in l. cum qui-
 dam. ff. de an. lega. similem glos. habemus in ver. natalibus.
 & quest. pen. ver. vnde in legendis Sanctorū. Insti. de ingen.
 Abb. in cap. 3. de feriis. Corset in sing. in ver. festum. Euseb.
 lib. 4. eccles. Hist. cap. 15. de martyrio Polycarpi, Smyrnen-
 sis Episcopi. Quæ melior vita, quæ melior corona, non cor-
 ruptibilis, desiderari & obtineri potest, hæc martyri reser-
 uata? qui bonum certamē certauit, cursum consummauit,
 fidem seruauit, cui corona iustitiæ redditur, iuxta illud, ad
 Corinth. 19. ad fin. & 2. Timoth. 4. Bonum certamen, &c.
 Anno quolibet apud Romanos celebrabantur feriæ † La. 23
 tinæ, pro communi totius Latij salute, & sacra fiebant, ex
 præscripto vetusti fœderis, inter Romanos & Latinos, de
 iis loquitur M. Tullius 1. de Nat. Deor. Feriis (inquit) Lati-
 nis ad eū, ipsius rogatu, accersitiq; venirent, &c. Serui anno
 quolibet libertate Decembri donabantur, quibus licentia,
 & libertas concedebatur, dicendi, quæ vellent, etiam in do-
 minos. Eisdem seruis, dominorum more, epulæ parabantur.
 Hæc libertas & licentia, seruis in Saturnalibus concede-
 batur, eâ ratione, quia regnante Saturno nemo seruebat,
 hæc erat ætas illa, de quâ Metamor. lib. 1. & in iure nostro,
 habemus, in l. manumissiones. ff. de iusti. & iur. vbi, quod de
 iure naturali omnes homines liberi nascebantur, nec erat
 nota manumissio, cum seruitus esset incognita. Sigillaria
 festa, anno quolibet, circiter Calendas Ianuarias, Rome ce-
 lebrabantur, & erant festa Saturnalibus annexa, in quib. vl-
 trò citroq; vtiagunculæ & munuscula quædã, amicis mis-
 sitabantur, Macrobius lib. 1. Saturna. cap. 3. Et sigillaria dicta
 erant, à signis & imaginibus, quæ mittebantur. Apud nos
 in Vigilia Natiuitatis Domini nostri, munuscula dari &
 mitri solent. Sicut anno quolibet celebrabatur dies creatio-
 nis, & coronationis Imperatoris .l. omnes dies. §. nostris et-
 iam diebus, quos & lucis auspicia, vel ortus Imperij pro-
 rulerūt. C. de feriis. Alcia. in l. si calumniatur. §. post calend.
 ff. de verb. signif. Xerxes diē, quo rex dictus fuit, tanquã im-
 perij

perij natalem, singulis annis insignem celebrauit, quo diademate ornatus, gaudio delibutus coenam proceribus dabat. Alex. ab Alex. Genia. dierum, lib. 4. cap. 20. Nos pari, imò maiori ratione, diem creationis & coronationis summi Pontificis celebramus, & non natiuitatis, quippe qui, per assumptionem ad summi apostolatus apicem, alter homo à primo existimatur: Dei que in terris vices gerit. cap. Constantinus, 2. 96, dist. c. vniuers. Quoniam & si locum, vt eccles. bene, cap. vbi periculum. §. cæterum. & cap. fundamenta, §. decet. de elect. lib. 6. Anniculum agnum, id est, vnius anni, cū aliis animalibus, Moyses pro peccatis commissis sacrificari iussit. Leuit. 9. Agna vnius anni cum duobus agnis, per mundatum seu mundandum à lepra, sacrificabatur. Leuit. cap. 14. Et die octaua, &c. Agni anniculi nō veniunt legatis agnis, sed anniculis minores. l. cum quaereretur, agni legati. ff. de leg. 3. gl. fi. in l. seruis legatis. ff. eo. Angelus Domini quolibet anno descendebat ad piscinam, quæ nuncupabatur Bethesda, & mouebatur aqua, & qui prior descendisset in piscinam, post motionem aquæ, sanus fiebat, à quacunque detineretur infirmitate. Ioan. c. 5. quod fortè præfigurabat, quod nunc subiiciemus. Anno quolibet peccata nostra † confiteri tenemur, & sacram accipere Eucharistiam, de quo habemus text. clarum, in cap. omnis vtriusque sexus, de pœni. & remis. in Clemen. 1. versic. licet. de relig. & vene. sancto. Concilio Lateranen. sub Innocen. tertio, cap. 21. & Conci. Trident. Sessio. 13. de sacra Eucharistia, cano. 9. & Sessio. 14. titu. de confessio. cap. 5. & de sanctis. pœni. Sacra. cano. 6. & cano. 8. & hoc est ex præcepto ecclesiæ. Differre igitur confessionem & Eucharistiam, vsque ad tempus Paschatis, licitum est, sed per † accidens potest fieri illicitū, puta, si immineat aliquis articulus, in quo confessio requiratur, veluti, si immineat mortis articulus, vel necessitas accipiendi Eucharistiam, aut sacrorum ordinem, vel aliquid huiusmodi, ad quod oporteat hominem, per confessionem purgatum, præparari. Vnde si aliquid horum immineat, & aliquis confiteri prætermittat peccata, dum.

dummodo debita oportunitas adsit, prout per diuum Thomam Quolibet. 1. quaestio. 5. artic. 11. Et quod † Papa 26 ligetur, constitutione omnis vtriusque sexus, quò ad mentem, licet non quò ad verba, voluerunt Gemin. in cap. iustum. ad fin. 9. distinctio. Abb. in cap. significasti. num. 13. & seq. de foro comp. Syluestri in ver. Confessio. 2. quaestio 6. Felin. in cap. 1. num. 35. de constitu. referens Ioan. Andre. quod mens dicti cap. omnis vtriusque sexus, astringit Papam, quoad Deum. Idem voluit Ioan. Bapti. Ferret. conf. 32. considerat. num. 29. Sed an Papa teneatur confiteri iuxta formam dicti cap. omnis vtriusque? Videatur D. meus Phi. Dec. in cap. sanè 2. in fi. de offic. deleg. Datum fuit dubium in Rota, coram bo. mem. Nouato, an Ladislao, non cōfesso, ne parceret interfecto. filij, dāda sit fides, in causa Trouin. Tenimentorum: Pro affirmatiuā adducebatur, quòd solūm illo anno cessauerat confiteri, prius enim continuò confessus fuerat, & sacram accepit Eucharistiam, & sic vita praeterita eius fidei multūm conferebat, iuxta tex. in cap. penult. in princ. de praesumptio. in princ. item, quia interfectio filij recens erat, videbatur causa considerabilis abstinendi à confessione, & communione. praalleg. cap. omnis vtriusque. ibi, ob aliquem rationabilem causam. Rursum, testis, vt supponebatur, dixerat, quòd intendebat peccata confiteri, & sic patet, quòd nō poterat dici inueteratus in criminibus, ad nota. per Docto. in cap. testimonium. de testib. Hæc & alia, ego Aduocatus Religionis Cœlestinorum, pro teste, & pro opinione affirmatiuā, contra Moniales S. Claræ de Neapoli adducebam. Pro negatiua verò, pro qua 20. Octob. 1550. concluderunt Domini de Rota, adducebatur dictum c. omnis vtriusque. Item conf. Paris. 58 agit coram, num. 85. vers. Repellitur etiam, &c. quia interrogatus dicit, hoc anno non fuisse confessum volum. 4. Considero pro hac opinione negatiua, quòd illa ratio, apud Deum & religionis amatores, videlicet, quòd non parcebat propter filium peremptum, non est bona: Vindicta enim prohibetur. Prouerb. cap. 20. Ne dicas, reddam malum. Et

vindicta remittenda est Deo, prout fecit Dauid, 1. Reg. 24. iudicet Dominus inter me & te, & vlciscat me Dominus ex te, manus autem mea non sit in te. Et Dominus dicit: Mihi vindictam, & ego retribuam. Deutero. 32. Mea est vltio, & ego retribuam in tempore. Ecclesiast. 28. Qui vindicari vult, à Domino inueniet vindictam, & ad Roma. cap. 12. Sacerdos proprius † mercatorum, scholarium & stipendiariorū, & similibus, confessionis audiendæ, vel Sacramentorum administrandorum, ille dicitur, in cuius parochia tales per annum habitauerunt, secundum opin. Innocen. in præalleg. capit. omnis vtriusque. num. 6. vers. Negociatores autem, & alij viatores. Abbas ibidem, numero 23. Cardin. in Clemen. dudum. §. verum. in 20. quæstio. post numer. 15. de sepult. Glos. autem in Clement. 1. de priuileg. in ver. parochialibus, simpliciter loquitur, non præfigendo annum. Pro anni præfixione faciunt etiam proximè adducenda, infra num. sequent. Vt anno non confessus, ecclesiastica careat sepultura. Oldrad. conf. 36. & Felin. in cap. ad abolendam, colum. 1. & in Rub. de heretic. Pro decimis etiam sol-
28 uendis, annalis incolatus, seu † habitatio annalis, vel annalis sacramentorum administratio, vel susceptio, consideratur, cap. quæst. sunt, in fi. 16. quæst. 1. Innoc. cap. in nouum genus, ante num. 3. ibi, imò D. soluet inde decimas ecclesiæ, vbi ipse Dominus per circulum anni audiuit diuina,
29 na, &c. de decim. Idem in † canonica parochiali, super quo latè per Pet. de Vbald. in tract. cano. episc. & paroch. cap. 7. num. 2. vers. ex iis ergò patet, quis dicatur parochianus, &c. Oues septem vnus anni, pro primitiis seu decimis Dei, cum aliis, de quibus Leuitic. 23. ante medium offerri mandabantur. † Decimæ personales in fine cuiuslibet anni præstari debent. 2. Etdrae, cap. 10. in fin. cap. reuertimini. cum gl. in verbis annus. versic. in personalibus tamen 16. quæst. 1. Abbas in cap. peruenit, post numer. 3. de deci. Pet. Rebuf. in tract. decima. quæst. 8. num. 18. vers. ideò mercatores de lucro in singulos annos. & quæst. 12. num. 4. vers. personales verò. Annus dabatur, apud Hebræos, immunitatum, ac
exem.

exemptionum à bello, & omnibus muneribus, atque qui-
 busuis publicis functionib. ei, † qui vxorem duxisset. Deu- 31
 teron. 24. post princip. Cum acceperit homo nuper vxo-
 rem, non procedet ad bellum, nec ei quippiam necessitatis
 iniungetur publicæ, sed vacabit absque culpa domus eius,
 vt vno anno lætetur cum vxore sua. Nuptiæ anno durant.
 cap. 1. post princ. & ibi glos. fi. not. noua † matrimonia dici, 32
 quæ non sunt annua. 35 quæst. 3. And. Sic. cons. posito inter
 illa. Alex. volum. 4. num. 7. vide infra, num. 68. vers. Nouitia
 etiam vxor. Nubere † impunè potest mulier, quæ virum in 33
 expeditione habuit, post annum auditi obitus mariti, & iu-
 ramenti ab eo præstiti, sub quo militabat. Auth. hodie. C.
 de repud. videatur tamen cap. in præsentia. de sponsa & c.
 2. de secund. nupt. Annus datur, ad restituendam † dotem 34
 in rebus mobilibus, datam soluto matrimonio, miseratio-
 nis causa, l. 1. §. exactio. C. de rei vxor. actio nota in cap. 3. de
 dona inter vir. & vxor. Pau. Castren. in l. donatarius, in fi.
 ff. de condi. ob cau. ibi, quia iste annus. Cuma in l. soluto.
 nu. 8. ff. de solu. matri. gl. in l. pater dotē. in ver. dotem, vbi,
 quod secundum iura antiqua dos restitui debeat annua,
 bina, trima die, hodie post annum. ff. de do. prælegat. glos.
 in vers. plenius, in §. sed si vxor. Institu. de lega. Et quando
 ex immobilibus empta sunt mobilia. Ludo. Roma. singu.
 225. Annus datur, ad † excipiendum de dote non numeratâ, 35
 quando intra biennium matrimonium soluitur l. fin. cum
 Auth. quod locum. C. de dot. cau. non nume. Legatum
 † vxori, ne nubat, vel contrâ, infra annum peti non potest. §.
 quæ verò nunc sequitur, vers. vnde sancimus, si quis pro- 36
 hibuerit vxorem, & c. in Authen. de nupt. In contrarium
 tamen est text. in l. sed si hoc. §. vlt. & in l. hoc modo. ff. de
 cond. & demonst. vbi conditio, inducens viduitatem, omni
 loco & omni tempore spernitur, ius tamen Auth. est poste-
 rius, videntur ergo priores leges cessare. Aliqui distinguunt,
 an sit relictum legatum, vt supra, & conditio reiciatur: Aut
 quod cum filiis mater moretur, vel moram trahat. Vide
 dominum meum Philip. Decium, cons. 485 casus de quo

conf. 526. & 601. per totum. ac 643. num. 7. Penu legato à solito fructus vendere, si venalibus & penu promiscuè utebatur legato, cedit tantum, quantum ad annum usum eidem leganti sufficeret, & familiæ eius, & caterorum, qui circa eum sunt. l. nam quod liquidè. §. item, si quis. ff. de penu lega. l. cum quæreretur. §. 1. ibi, non dissimilem esse deliberationem. ff. de leg. 3. Lana, lino, purpura vxori legatis, quæ eius causa parata essent, si commixta omnia erant, id legatum cõsetur, quod ad usum annum mulieri satis esset, dicta l. cum quærebatur. §. lana. ff. de leg. 3. Anni legatum hæredi relinquitur, si in ingressum anni legatarius decefferit, cui relictum erat legatum in singulos annos, secus legato usufructu. l. in singulos. ff. de annu. leg. Legatum in singulos annos, cuiuslibet anni est vnum legatum, & in principio cuiuslibet anni debet inspicere, vtrum legatarius sit capax, vel non. l. si in singulos. dicta l. in singulos. cum glos. in ver. non finitur. & l. cum in annos singulos. ff. de ann. leg. Legatũ 50. Titia, donec nubat, quolibet anno deberi quinquaginta, donec nubat. l. legatum. ff. de an. leg. † Mulier infra annum est alenda ab hæredibus viri, si non habet aliunde, vnde se alat. Alexan. in l. diuortio. nu. 15 ff. si cert. petita. Couar. varia. resol. lib. 3. cap. 1. Interim tamen operari debet ipsis hæredibus. glos. in l. sicut. ff. de ope. lib. Distingue, vt per And. Barba. conf. 50. num. 14. lib. 2. Amplio, vt sicut anno ali debet vxor relicta, ita & hæredes testatoris anno illo teneantur eidem dare vestes viduales, & lugubres, ad text. in l. verbo victus. ff. de verb. signif. Ang. in l. decreto. C. ex quib. caus. infam. irrog. Ang. Aret. in §. fuerat, ad fin. Instit. de actio. Quod, si infra annum luctus, mulier prædicta ad secunda vota transierit, has vestes dicti mariti defuncti hæredibus reddere tenetur. Bald. conf. 478. volum. 5. Campe, in tract. de dote, 2. part. quæst. 65. Alexan. in l. si is, qui quadringenta, §. fina. ff. ad leg. Falcid. Ioan. Lupini in Rub. de donatio. §. 11. num. 8. Ioan. de Garro. in Rub. C. de secund. nupt. num. 43. pœna 18. Si tamen intra annum mulier nupserit, hæredes primi mariti eidem alimenta præstare

stare

stare non tenentur. Cyn. in l. fi. C. de bon. mater. Practi.
 Papien. in form. libel. quo vxor agit ad dotem. vers. ac etiam
 alimenta, Iac. in § fuerat. num. 25. Instit. de actio. & Ioan. à
 Garro. super præalleg rub. C. de secun. nupt. pœna. 17. nu.
 41. Annus [†] luctus, & pœnæ, videlicet, vt mulier sit infamis, ³⁸
 & incidat in pœnas, in fauorem filiorum à legib. statutas,
 habentur in l. 1. cum duabus sequen. de secund. nupt. De iu-
 re autem diuino & canonico, aliter dicendū est. 1. Corinth.
 7. circa prin. Quòd si non se continent, nubant. Melius est
 enim nubere, quàm vri. & in fine: Mulier allegata est legi,
 quanto tempore vir eius viuit; Quòd si dormierit vir eius,
 liberata est, cui autem vult nubat, tantum in domino. ac
 cap. 2. & cap. penult. & vltim. de secund. nupt. cap. fin. cum
 glos. fi. 2. q. 3. glos. in l. liberum. in vers. collocare. in fi. & ibi
 Bart. in fi. ff. de his, qui notan. infam. idem Bart. Ang. & Sa-
 lic. in fi. in l. 1. C. de secun. nupt. Alber. de Rosa in l. decreto.
 C. ex quib. caus. infam. irrog. & ibid. Cyn. Bal. Ang. Salic.
 & Io. Fabric. Albe. de Rosa super rub. C. de secund. nupt. &
 ibi Dominus meus, colum. 3. Henric. Bohic. in cap. fi. de se-
 cun. nupt. Anch. in repet. cap. canonum statuta, col. 13. vers.
 iuxta prædicta. de constitu. & in cap. cum secundum, in fin.
 de hære. lib. 6. Gemin. in c. placuit. colum. 2. 32. distin. Anto.
 de Butrig. in cap. 1. col. pen. & ibi Felinus col. 7. de sponsa.
 & idem Felin. in cap. ecclesia S. Mariæ. colum. 18. de consti.
 Ioan. de Garro. in l. 1. nu. 151. & seq. C. de secun. nupt. Rip.
 in l. fin. col. 28. C. de reuo. don. Rom. conf. 182. Abbas conf.
 12. colum. 2. lib. 1. Curt. Sen. conf. 27. colum. 1. Bertran.
 conf. 45. col. fi. & conf. 47. in princ. lib. 1. Et hæc est com-
 munis, licet contrarium tenuerint glos. in l. decreto, & ibi
 Pau. Castren. in fin. C. ex quib. caus. infam. irrog. Bal. in l.
 1. colum. penult. C. de secund. nupt. & Ioan. de Anan. conf.
 73. colum. fina. Et sic secundò nubens, non priuabitur reli-
 ctis, factis à marito: pulchrè Federicus de Sen. conf. 36. casus
 talis; Quòd pœnæ, quæ respiciant fauorem liberorum, non
 sunt sublatae de iure canonico, voluerunt Innoc. & Hosti.
 col. 1. & 2. Io. And. col. 1. Anton. de Buttr. col. 2. & Card. in

c. fi. de secund. nup. Cyn. Bar. Ang. & Salic. in l. 1. in fi. C. co. Bal. in l. si qua mulier, circa fi. C. ad Tert. in conf. 161. lib. 1. ac 489. in fi. vol. 5. Alb. de Rosa. super Rub. C. de secund. nupt. in fi. & ibid. D. meus Ioan. de Ana. conf. 73. & 102. col. 2. & Bolog. in addit. ad ipsum. Anch. conf. 101. Roma. conf. 182. Capra. conf. 70. col. penul. Alex. conf. 65. col. fi. volu. 4. Soci. conf. 34. col. 3. & conf. 39. col. 6. lib. 1. Corn. conf. 21. in fin. lib. 1. Feli. in c. eccles. S. Mariæ. col. 18. & ibi D. meus, nu. 35. Abbas communem dicit in c. fi. col. 2. & Præpo. de secund. nup. latè Curt. Jun. conf. 94. num. 1. & 2. dicens Communem, de iure canonico non esse sublatas poenas in beneficium filiorum. Ruin. conf. 44. col. 1. & 58. col. 5. vol. 5. Ripa, dicens ita iudicandum, in l. fi. col. 28. C. de reuoc. donat. Vide etiam not. per D. meum Philip. Dec. conf. 283. col. 1. De hoc anno luctus Ouid. Fasto. lib. 3. post princip.

*Affuetos igitur numeros seruauit in anno,
Hoc luget spacio fœmina mœsta virum.*

Vt infra annum mulier nubat, licentiam dare, est principi reseruatū. l. solet. ff. de infam. Restau. Castal. q. 110. casu 81. Principi etiam reseruat, remittere maculam mulieri, que infra annum luctus nupsit. l. si qua. in princip. C. ad Tertu. not. in d. l. solet. Idem voluit Restau. vbi supra, casu 82. Nubenti infra annum luctus, succedebatur, sed ipsa non succedebat, quod videbatur esse contra regulam de reciproca-tione, vt non succedatur illi, qui non succedit. l. etiam & parentib. ff. de inoffic. testam. Lap. alleg. 101. in ciuitate, post numerum 4. Barbat. conf. 50. lib. 3. Solutio colligitur ex eadem Lapi alleg. 101. ante numerum 23. Qui loquitur in terminis nostris, vers. nec obstat quinta ratio, quia illa regula, quod successio debeat esse reciproca, verificatur affirmatiuè, quod etiam voluit Barba. præalleg. conf. 50. col. 4. versic. nec obstat secunda ratio, lib. 3. Anno luctus vidua committens stuprum, easdem patitur poenas, quas, infra
39 annum luctus nubens, † ne quid amplius castitate habeat luxuria, & amittit donationem antenuptialem, & omne
lucrum,

lucrum, quod habitura erat ex bonis viri, in Auth. de restit.
 & ea quæ par. §. vnum, vsque ad fin. Ripa in l. 2. num. 7. ff.
 solut. matrim. Et in hoc omnes concordant. Anno luctus
 committens stuprum, priuatur dote, non si post annum.
 Pau. Castren. conf. 148. aliàs 121. iuxta primam impres. re-
 uocatur in dubium libro 2. & in l. sororem. nu. 4. C. de his,
 quib. vt indig. Ias. in l. 2. post num. 6. & plures moderni, ac
 Gui. Ponta. & post alios Thom. Parpa. in repet. num. 25.
 hanc communem & tenendam affirmat. ff. solu. matri. &
 Pau. Castren. concordando opiniones, sequitur Alcia. vt
 hæc procedant, quando stuprum infra annum committi-
 tur, in tract. præsumpt. reg. 2. part. 3. præsumpt. 9. vers. 5.
 quam distinct. Alciat. aut infra annum, aut post, sequitur.
 Couarru. in Epit. 4. lib. Decreta par. 2. cap. 7. post num. 11.
 vers. Vnde in vidua, infra annum luctus fornicate, probatè
 opinionem Pau. Idem voluerunt Nic. Boe. Dec. 338. Stepha.
 Bertran. conf. 37. mulier fornicans. lib. 3. in primis, & nonif-
 simè Rolan. de Valle, conf. 86. nu. 36. & seq. lib. 2. Contra di-
 ctam distinctionem, & quòd etiam intra annum luctus,
 propter stuprum, non amittatur dos, videtur opinio verior,
 magis communis, & æquior, reiecta dictâ distinctione Al-
 ciat. (de qua suprâ) pro qua fuit sæpius iudicatum, & pro ea
 ponderant text. in alleg. §. fina. in Auth. de resti. & ea quæ,
 par. vin. l. 1. C. de secun. nupt. vbi vidua, ex stupro infra an-
 num, punitur tantùm in amittendo lucro, quod erat habi-
 tura ex bonis viri: Ergò nō amittit dotem propriam quam
 non habet à marito, titulo lucratiuo. Ita concludunt Alex. in
 alle. l. sororē. nu. 4. C. de his, quib. vt indig. Idem Ias. qui sen-
 tentiã mutauit, in l. fideicōmissum, nu. 3. C. de fideic. sequēs
 Alex. affirmans opin. Castr. falsam. Gui. de Bene. in 3. par.
 repet. c. Raynut. nu. 202. Ripa in alleg. l. 2. nu. 8. ff. solu. mat.
 Soci. Iun. conf. 151. nu. 7. lib. 3. asserens hanc magis commu-
 nem. Couarru. in alle. c. 7. par. 2. in Epito. super 4. lib. De-
 creta nu. 10. & seq. vbi subdit nō semel ita iudicatum fuis-
 se, opinionem Alex. etiam æquam affirmās. Idem etiam vo-
 luit Iulius Clarus in sua praxi crimina. §. Stuprum, vers. sed
 nunquid

nunquid vidua. Arius Pinel. in l. 4. num. 9. & seq. C. de bon. mater. & Pet. Duennas, reg. 11. colum. fin. vbi opin. Alexan. veriore & æquiore asserit, distinctionemque Alciati improbat, si modò, ille tractatus præsumptionum, Alciati est. Sed quæro, an annus luctus intelligi debeat, de anno Solaris (de quo nos loquimur) an de anno noue vel decem mensium? Et pro secunda opinione, quòd interpretatio facienda sit de nouem vel decem mensibus, ratio adducitur, quæ est propter commixtionem sanguinis, & ne incertitudo oriatur, cuius sit filius, qui infra annum luctus nascitur, an primi videlicet, an verò secundi viri. Hinc aiunt, inter Latinos Romulum primum annum decem mensium constituisse, quoniam vidit, quod tantum tempus sufficit mulieri prægnanti, vt pareret; vel, quia per tantum tempus debuit mulier abstinere à nuptiis, post mortem mariti sui. Hæc ad literam dicit Ioan. de Sacrobosco, magnus Philosophus & Astronomus, in i'lo libello, de anniratione, quem computum ecclesiasticum vocat, tit. de mensib. Et de anno decem mensium, à Romulo constituto, per Iulium Cæsarem postea minuatim, ad cursum Solis, redacto, tractat Macrobius, libro 1. Saturna. cap. 12. & 13. Quod diximus, probari etiam videtur, ex sententia Au. Gellij, lib. 3. cap. 16. Noctium Atticarum, vbi inquit: Nonnullos existimasse, Homeri tempore, sicut Romuli, annum fuisse decem mensium, propter versus Homericos, Neptuni alloquentis puellam, lib. 11. Odyssæ, sic translato, Nunc gaude dilecta, at cum se euoluerit annus, illustres (neque enim sunt vana cubicula diuûm) natos nixa dubijs. Verior est opinio, quòd annus luctus, sit annus 12. mensium, & sic Solaris, & is quo vtimur, cum quia omnes in hac opinione resident: tum, quia annus, intra quem nubere iura ciuilia & canonica prohibent, ab ipsis iuribus declaratur esse Solaris, & dierum 365. ferè, vt præmissimus: tum, quia etiam in 11. mense, quis ad vitam nasci potest, prout notat. in Rubr. in Auth. de resti. & ea quæ par. in vndec. mens. post mort. viri, & §. vnum. cum glos. in ver. profecto, vbi, quòd mulier per decem menses, & duos

duos dies potest portare filium in ventre. De hac materia tractauimus, super reg. de infirm. quæst. 7. Matronæ Romanæ, vt parentem, anno luxerunt Brutum, Romanæ libertatis authorem, quòd is tam acer ultor violatæ pudicitiae fuisset, T. Liuius lib. 2. ab vrbe condit. Matronæ item Romanæ anno integro luxere P. Valerium Publicolam, cognominatum defunctum, principem belli pacisque iam creatum. Cumque funeris sumptus deesset, de publico est datus, vt apud T. Liuium eod. lib. 2. ab vrbe cond. & in aliis historiis Romanis scriptum inuenitur. Mulieres Athenienses alio spiritu quotannis, die 15. Iulij, mœstissimæ ceuinum seruabant, & sacra Adonia celebrabant, Alex. ab Alexan. Genia. Dierum, lib. 4. & cap. 20. Adonia festa erant, Adonidi iuueni pulcherrimo, quem Venus in delitiis habuit, dicata. De iis Ouid. lib. 10. Metamorph.

-- *luctus monimenta manebunt,*

Semper Adoni mei, repetitaq; mortis imago,

Annua plangoris, &c.

De hoc Adone, seu Adonide, & Adonis festis, puto loquutum fuisse Ezechielem Prophetam, cap. 8. detestantem idolatriam celebratam in honorem Adonidis, in hæc verba: Et introduxit me per ostium portæ domus Domini, quod respiciebat ad Aquilonem, & ecce ibi mulieres sedebant, plangentes Adonidem. Indistinctè, circa omnes consanguineos vel affines, mos introductus fuit, ac hodie viget consuetudo laudabilis, quotannis exequias, pro defunctorum animabus, celebrandi, quo exequiarum die eleëmofynæ erogantur, diuina celebrantur officia, aliaque pia opera exercentur, quæ quidem defunctis valdè conferre possunt, non tamen impiis & impœnitentibus, ad text. in cap. non extimemus, cum pluribus sequen. 13. quæstio. 2. cap. si aliquis, 26. quæst. 6. cap. à nobis. de senten. excom. & ad alia, quæ adduco in penult. specie, τῆς ἀχαριστίας, seu de ingratitude. Ibi citatis, addo diuum Augustinum, super Ioan. ac in Enchirid. cap. 19. & Magi. Senten. lib. 4. distinct. 45.

† Anni-

40† Anniuersarium ab anno dictum, quòd in ea Ecclesia fieri debet, ubi testator sepultus est. Cuma, cons. 12. Et quare fi-
 41 ant† anniuersaria, habemus in cap. cum creatura, & ibi gl. & Card. Zab. de celebran. missa. Addo, apud Gentiles, ab antiquissimo tempore, fuisse ceremoniam, quotannis commemorari eorum, qui è vita decesserunt, prout affirmat Plato in Menexeno, quem locum mihi citauit peritissimus Philosophus, D. Ioan. Riuus Amerinus, pro quo etiam ego adducebam illud Virgilij, Aeneid lib 5.

-- quem semper acerbum,

Semper honoratum (sic Dij voluistis) habebo.

Et eodem libro.

Annus exactis completur mensibus orbis,

Ex quo reliquias, diuiniq; ossa parentis

Condidimus terra, mœstasq; sacra uimus aras.

Exequiæ item, immediatè, summi Pontificis prædefuncti, per successorem, magna cum solennitate & pietate, in die illius quotannis celebrantur, vnà cum diuinis officiis, pro illius anima, orationes, & preces ad Deum, ab omnibus, fiunt, aliaque pietatis opera exercentur, & meritò. Si enim Papa successor, memoriam, honorem, & facta prædecessoris, saltem ex honestate tueri, conseruare, perficere debet. c. si ea destruerem. 25. quæst. 2. c. literis. cum glos. in princ. & ibi Abb. in ultimo no. de rescr. quantò magis cõuenit, quòd illius animæ, & salutis immemor non sit? Exequiæ item, pro Cardinalibus omnibus defunctis, quotannis in capella Pontificia fieri consueuere, assistentibus omnibus Cardinalibus, aliisque prælatis, ipsis, & aliis, pro illorum animabus orantibus, & preces ad Deum effudentibus, aliis missas, & alia diuina officia celebrantibus. Et summa ratione hæc fiunt, vt tantorum patrum animabus maximè consulatur, qui pro vniuersali Ecclesia strenuè, & indefessè laborasse creduntur, iuxta text. in c. bonæ. i. de post. præla. & qui æquiparantur luci mundi, vt ostendit Ludo. Roma. in suo sermone post eiusdem omnia consilia. Maxima item fuit pietas

pietas, & salubre consilium Ecclesiæ, instituere, vt ultra suffragia & orationes, quæ ab ecclesia pro omnium fidelium defunctorum animab. indies emanât, certa dies annuatim, videlicet secunda mensis Nouembris, quæ nuncupatur dies mortuorum, Ecclesiæ omnes, pro defunctis, diuina celebrarent officia, & Catholici omnes preces ad Deum effunderent, eleemosinasque erogarent. Pro præmissis, & contra malè de fide nostrâ sentiētes, adducitur etiam illa pulcherrima sententia, 2. Machabeo. capit. 12. in fi. Sancta igitur, & salubris cogitatio, pro defunctis exorare, vt à peccatis soluantur: Ac Conci. Trident. Sessio. 22. de sacri. missæ, cap. 2. in fi. accano. 3. Et de suffragiis pro mortuis, vide Magi. senten. præalle. 45. distinct lib. 4. Vestes lugubres, propter defuncti memoriam, & ad ostendendum intrinsecum dolorem, per filios, consanguineos, affines, amicos, familiares defuncti gestari consueuerūt, per integrum annum. De veste lugubri Dauidis, post mortem infantis eius, filii ex Bersabea, habes 2. Reg. c. 12. Cumq; mutasset vestem, ingressus est domū Domini, & adorauit. Et de simili veste lugubri, c. 14. in princ. Luge Semelle, & indue veste lugubri. De aliis vestibus lugubribus, ac sordidis, videre poteris in mea Gl. Facul. §. volentes, in vers. mutatur. Qui propter mortuum mutat vestes, & domum Domini ingreditur, vt adoret, sicut fecit Dauid, prout videre est alleg cap. 12. Reg 2. rectè agit. Alioquin solæ vestes lugubres, consanguineorum, familiarium, & aliorum, pompa funeris sumptuosa sepultura, viuorum sunt qualiacunque solatia, nō adiutoria mortuorum, diuus August. in ferm. de verbis Apostoli ac de ciuit. Dei, lib. 1. cap. 12. & in lib. de cura pro mortuis gerend. c. 2. Et, sicut non prodest impio sepultura preciosa, & speciosa, ita nec oberit pio vilis, vel nulla. Pompa funeralis, in conspectu hominum purpurato illi diuiti exhibita, quid profuit, qui in inferno sepultus fuit? At vlcerato & pauperi defuncto, angeli astiterunt, & in sinu Abrahamæ collocatus fuit, Lucæ c. 16. Anni cuiusque post circulum mos introductus fuit in Israël, vt cōuenirent in vnū filiæ Israël, & plangerent
filiam

filiam Iephtæ Galaaditæ diebus quatuor, Iudicum cap 11. in fine. Post dies Purificationis agnus anniculus sacrificabatur, Leuit. 12. circa medium. Iubilæus † durat per integrum annum, de quo Leuitic. 25. Sacrificabisque annum quinquagesimum, & vocabis remissionem cunctis habitantibus terræ tuæ, ipse est enim Iubilæus, &c. & post: Quia Iubilæus est, & quinquagesimus annus, &c. ac Num. cap. vlt. Atque ita fiet, vt cum Iubilæus, id est, quinquagesimus annus remissionis adueniet, &c. Per annum Iubilæi æterna requies præfiguratur, Isido. Etymo. lib. 5. cap. 20. Cuius figura annus Iubilæus est, &c. Et qualiter initium habuerit, & de suis effectu & reductione, & à quo die incipiat, vide extra l. & 4. de pœnit & remis inter commu. & latè per Felin. in tracta. Indul. plenariæ. Indulgentia † in dedicatione basilicæ, ultra annum non extenditur. cap. cum ex eo, prope fin. de pœni. & remis. Anniuersaria † in alio significato, quàm præmissio, appellamus, quæ singulis annis, præstantur, iuxta text. in l. liberto, §. si. ibi, Fundorum anniuersaria præstantur, vbi etiam gloss. ff. de anna. leg. Anniuersariam urbium † expiationem antiquorum, habes apud Gui. Bud. in Annot. in Pandect. super l. 2. ff. de pœn. ver. ad cuius intelligentiam. Et ibidem habes, quòd anno quolibet Mafsilienses, publicis & puriorib. cibis, dum peste laborarent, vnum, se ex egentibus offerentem, reficiebant, qui postea à verbenis, vestibusque sacris ornatus, circumducebatur per urbem, cum execrationibus, precabaturque, vt ipsi omnia mala ciuitatis incumberent, & in eum inciderent, sicque proiiciebatur. hæc ille in alleg. l. 2. ff. de pœn. dñ de sacris hominibus loquitur. Diodorus lib. 5. affirmat, Minotauro, in Labyrintho incluso, anno quolibet offerri solitos fuisse septem Athenienses pueros, totidemque puellas deuorandos. Minotaurum monstrum bifforme describunt, ex portentoso Pasiphæes cum tauro concubitu, progenatum. De hoc enim Virg. lib. 6. Aeneid.

Hic crudelis amor tauri, suppositaq; furto

Pasiphæes

*Pasiphæ, mistumq³ genus, prolesq³ biformis,
Minotaurus inest, &c.*

Comitiorum dies apud Romanos solemniter erat, anno quolibet, in Calendis Ianuariis, Isido. Etymolo. lib. 16. cap. 8. subtit. de cron. morb. In lege XII, Tab. ita cauebatur, De capite ciuis, nisi per maximum comitium, neferunto: vti apud Cicero. lib. 3. de legib. Comitiorum alia erant Consularia, quibus Consules, alia Prætoria, quibus Prætores, alia Quæstoria, quibus Quæstores, alia Tribunitia, quibus Tribuni, alia Aedilitia, quibus Aediles creabantur. Dionysius, libro 7. Historiæ, scribit, in comitiis curiatis, omnem potestatem, creandi magistratus, fuisse penes populum, in centuriatis, penes diuites. Illæ coitiones populi, ad creandos magistratus, & ad leges ferendas, comitia dicebantur. Comititia, alia calata, alia centuriata, alia curiata, vocabantur. Tributum annua est præstatio, quæ principi, ciuitati, vel cuius superiori fit. Matthæi cap. 17 ad fin. Reges terræ, à quibus accipiunt tributum vel censum? Ad Roma. c. 13. Reddite ergo omnib. debita, cui tributum, tributum, cui vectigal, vectigal. Iustinus lib. 1. sed ciuitates, quæ Medorum tributariæ fuerant. Lud. Roma cons. 4. 17. in casu. Ias. in l. placet. in i. lectu. num 5. C. de sacros. eccles. Tributum Italici non præstabant, sed prouinciales, exceptis illis, qui habebant ius Italicum, id est, immunitatem, vt Italic. l. 1. & ff. de censib. Censum item pro tributo accipitur, vt probatur ex text. in cap. 2. de censib. in cap. constitutus. vers. cum autem, de religios. dom. in l. cum possessor §. qui non habet rationem tributorum, & l. sequen. ff. de censu. Et quod accipiatur pro eo, quod principi aut ærario soluitur viritim, apparet etiam ex præalleg. cap. 17. Matthæi, ad fi. & cap. 22. Licet censum dare Cæsari, an non? Quem censum etiam Dominus noster soluit, vt ibi. Latius autem patet census, quàm tributum: Census enim annuus etiam redditus dicitur, seu cuiusuis canonis responsio, vel præstatio. l. pen. C. de omni agro deser. & l. vnic. C. de capi. ciui. censu. eximen. lib. 11. Iuuenalis.

D

Protinus

*Protinus in censum, de moribus vltima sed fit
Quaestio. --*

Cicer. 2. de legibus. A quo iterum funerum praefinitur ex censibus. Ecclesia Romana, seu Camera Apostolica, annuatim recipit censum, seu quid aliud, in recognitionem directi dominij, à feudatariis; de quo habemus text. in cap. ad audientiam, in princ. de praescript. & hoc in die festivitatis diui Petri, vel in eius vigilia. Terrae recommendatae annuatim in signum portare solent, Corn. conf. 39. num. 4. lib. 1. Et census vel tributum aliquando soluitur, in signum subiectionis, quandoque in signum exemptionis, quandoque in signum protectionis, pulchrè per Hostien in sum. de cau. post. & propri. §. fina. vbi ad id iura adducit. Census item dicitur, quicquid fortunarum quis habet. Quintilia. Abierunt vires, census, mens, &c. Census annuus Romae, & alibi, aliter etiam, ac hodie accipitur, & frequentatur, vide licet, vt censualis contractus sit, non autem emphyteuticarius, quando iura vtilia & directa transferuntur, iuxta communem opin. de qua per Socin. conf. 266. num. 7. Et quod potius censeatur censualis res, quam emphyteutica, probatur ex cap. 2. de praesumpt. Et huiusmodi annui census titulum, seu obligationem, probari dicimus, per diuturnam solutionem, allegato titulo, & sufficere ad obtinendam: & hanc opinionem communem & veram esse, & seruari in Practica, affirmat Paris. conf. 7. num. 1. 4. & 6. in quo casu sufficit praestatio decem annorum. Census item annuus alio etiam modo Romae, & alibi, capitur, puta, quando accipiuntur pecuniae ad censum, seu constituto censu super aliqua re immobili, puta domo, vel praedio, & regulariter ad rationem octo, vel decem, pro summa centum: Et sic quicquid annuatim soluitur, in quantitate vel summa, census dicitur, ad text. in l. atatem, ff. de censib. Et super istis censibus fiunt contractus, obligationes & stipulationes, argum. tex. in §. fina. Institu. de ieruitutib. rust. praedio. & §. siue testamento, Institu. de usufruct. Census quis licitus sit, vide per
Abb.

Abb. in cap. in ciuitate, num. 7 de vsur. vbi etiam Addi. & Fran. à Ripa respon. 19. sub tit. de legib. lib. 1. Couar. varia. resolu. lib. 3. cap. 9. num. 5. Et census hodie, ex constitutione Pij V. Pont. Max. aliter, ac rationabiliùs, constituuntur, quàm olim, vt ex lectura constitutionis, in viridi obseruantia existentis, apparet. Annona est prouentus frugum vnus anni, prout in l. 1. & 2. C. de anno. ciui. lib. 11. & ad text. in l. Imperatores, vers. in locum autem curatoris, qui annonam administraturus est, ff. de app. & in l. annonam attentare, ff. de extrah. crimi. Sic accepit Cice. Episto. familia. lib. 13. Terentia & Tullia, fundo (inquit) Arpinali benè poteris vti, cum familia vrbana, si annona carior fuerit; exponunt ibi annonam, hoc est, frumentum. Latius verò annona sumpta, non frumenti solùm, sed etiam aliarum rerum erit; Columel. lib. 9. Vel actis annona permittit, l. vnica, C. de anno. & cap. l. 1. & per tot. titu. de ero. mili. anno. lib. 12. Latissimè verò annona sumpta, comprehendet etiam victum annum, Cic. lib. 2. de diuina. Putàram annonam in macello cariorem fore. Annona publicæ erogatio à quibus, qualiter & quib. sit facienda, & de officariis annonæ præfectis, & pro aliis circa annonã, videre poteris per Ioannem Franc. à Ripa in tracta. pestis, titu. de remed. ad conseruandam vbertatem, à num. 139. vsque ad num. 181. Annales, libri sunt, historias, res gestas, vel facta cuiusque anni continententes. Ita accepit Titus Liuius, lib. 2. ab vrbe condidum victoriam Romanorum in Sabinos, & Veientes recenset, Vopiscum Iulium (inquit) pro Virginio, in quibusdam Annalibus consulem inuenio, Gellius in Noctib. Atticis, lib. 5. cap. 28. & Vergil.

Et vacet annales nostrorum audire laborum.

Cicero lib. 2. de Orato. Erat enim historia nil aliud, nisi annalium confectio, cuius rei, memoriaeque publicæ retinendæ causa, ab initio rerum Romanarum, vsque ad P. Mutium Pontificem maximum, res Romanas, singulorum annorum, mandabat literis Pont. Max. Idem Cice. fam. lib. 5.

Lucio Lutero, Etiam ordo ipse annalium mediocriter nos
 46 retinet, quasi enumeratione factorum. Episcopus † ultra an-
 num à sua ecclesia abesse non debet. §. & illud etiam. Auth.
 quomodo oportet. episc. cap. qualiter. iun. glos. in vers. qua-
 driennium, quæ supplet, imò ultra annum abesse non de-
 bet, de cleri. non reside. De iure canonico melius prouisum
 est, ne ultra semestre sit absens. c. peruenit. cum gl. i. & aliis
 c. seq. 7. quæst. 1. c. quoniam. §. porro. vers. Quia si forsan
 agatur. vt lit. non conte. cap. ex tuæ, ibi, Et ultra sex menses.
 iuncta gl. de cler. non resid. Et licet in iis, tam iura Impera-
 torum, quàm Canonica, parùm seruarentur, imò plures re-
 periebantur Episcopi, qui per multos annos, ad suum ouile,
 suasque oues non accessissent, gregesque sibi commissos
 deseruissent, ouiumque suarum, quarum sanguis de eorum
 manibus à supremo iudice requiretur, custodiæ minimè
 incubuissent, contra illud Ezechielis cap. 3. & Actuum 20.
 ac cap. penult. 43. distinct. Nunc per Con. Triden. optimè
 constitutum est, circa Episcoporum & aliorum residetiam,
 innouando & comprobando antiquos canones, statuitur,
 ne sex mensibus continujs à diocesisibus absint, vt in loco in-
 fra citando apparebit. Vnius anni quarta pars fructuum
 applicanda pœna est in Episcopos, & alios absentes, ultra
 sex menses præfatos, prout sessio. 6. de Decre. Refor. cap. 1.
 Conci. Triden.

Prelatus autem, ultra annum absens, medietatem fru-
 ctuum vnus anni amittit, prout ibi subiicitur: pro quibus,
 & pro grauioribus pœnis, vide sessio. 23. de Decre. Refor.
 ca. 1. & sessio. 24. cap. 12. Episcopus, vel Archiepiscopus, qui
 47 Papæ immediatè subiectus est, † limina beati Petri quoli-
 bet anno visitare tenetur, cap. ego N. ad fi. de iureiur. Quid
 si visitet legatum, ponit Specu. lib. 1. de legato, num. 58. E-
 48 piscopus, inuitum † ordinare præsumens, ad annum suspē-
 ditur, cap. Episcopus, 47. distinct. Ordinans non suum, an-
 no à collocatione ordinum suspenditur. Con. Triden. ses-
 49 sio. 23. cap. 8. Episcopus, vel alij, † clericalem tonsuram in-
 fanti, illiterato, homini alterius diocesis, seu coniugato,
 conferens,

conferens, ad annum suspenditur, c. fi. de tempo. ord. lib. 6.
 Anno suspenditur Episcopus titularis, ordinans sine literis
 dimissoriis, Conci. Triden. sessio. 14. de Refor. cap. 2. ad fi.
 Capitulis non licet infra annum, à die vacationis ecclesia-
 rum, concedere literas dimissorias. eo Con. Triden. sessio.
 7. c. 10. & sessio. 23. etiam cap. 10. in fi. Clericus promoueri
 non potest, ad sacros ordines, infra annum, à susceptione
 postremi gradus minorum, dicto Con. Trid. sessio 23. c. 11.
 ad fi. Episcopus, annuis vicibus, suas diocceses † visitat. cap. 50
 licet nimis, 10. quæst. 1. cap. conquerente, post medium, de
 offic. ordi. & ibi gl. in vers. annum, & in vers. visitandos, sol-
 uit contraria, quando pluries visitet, Rot. 263. si procura-
 tor. num. 2. in not. Ordinarij omnes visitare † debent Eccle- 51
 sias, sibi subiectas, omni anno, Cassa. Dec. 2. de cau. poss. &
 proprie. Annuatim etiam visitari debent ab ordinariis be-
 neficia ecclesiastica, curata, vnita, Con. Triden. sessio 7. c. 7.
 Anno quolibet visitandæ moniales, quæ non subsunt, nisi
 Papæ, Clem. attendentes. de statu mona. Synodi dicecesanæ
 anno quolibet celebrari debent, Con. Triden. sessio. 24. Re- 52
 for. cap. 2. sub Pio IIII. Sacerdos † missam celebrans, sa-
 cram communionem non accipiens, ab ipsa communionem
 per annum suspenditur, cap. relatum, post medium, de con-
 sec. dist. 2. Xenodochium † infra annum perficiendum est, 53
 gl. 1. in c. nemo ecclesiam, de consec. distinct. 1. vide infra
 post num. 110. Religiosi † fugitiui annuatim sunt perqui- 54
 rendi, & cogendi, vt ad monasterium reuertantur, cap. fi. de
 reg. Roma. cons. 341. post nu. 2. Beneficium religionem in-
 gredientis, infra † probationis annum conferri prohibetur, 55
 cap. beneficium, in princ. de reg. lib. 6. Staphyl. super signa.
 fol. 77. vers. dixi etiam superius. Testari etiam quis potest,
 infra annum † probationis, cap. non solum, iuncta gl. in 56
 vers. iudicij. de reg. iur. lib. 6. & Staphyl. vbi suprâ. Bona
 morientis, intra annum probationis, an sint monasterij,
 Bart. in Authen. si qua mulier, in fi. hanc quæstionem ca-
 nonistis terminandam relinquit, de qua etiam ibi, per Bal.
 C. de sacrosanct. eccles. pro quâ, in partem affirmatiuam,
 D 7 vide

vide Ant. de Butrig. in cap. in praesentia, de proba. Anchor.
 57 conf. 68 Annus datur † puellae, ad recedendum à religione,
 & patri ad eam repetendam, cap. puella, 20. quaest. 2. Idem
 58 tempus datur etiam † patri, ad reuocandum impuberem à
 monasterio, & puberi per vim ingresso, siue eius parenti-
 bus, cap. 2. de regu. cap. si inaequaliter, cum glos. in vers. non
 59 mox, 20 quaestio. 2. Item & puberi † facto, si impubes mo-
 nasterium intravit, cap. 1. de reg. lib. 6. Tempus idem da-
 60 tur puberi, ad probandum † religionem, intra quod si ha-
 bitum deferat nouitiorum, iuxta Clem. eos qui, de regula.
 eo lapsus, professus intelligitur, & ibi declarat Boni. de Vi-
 tali. num. 27. Et pro praemissis, & quae sint signa & modi
 61 † professionis, & de manente in religione, per annum non
 protestante, vide Lap. Alle. 129. factum super quo, num. 12.
 62 cum aliis sequent. Pro quibus etiam, & quando † annus
 egresso, & iterum intranti, dari debeat, vide Alex. conf. 54.
 nu. 2, & 19. volum. 4. pulchrè per Lap. Alle. 47. factum ita,
 num. 2 vbi, in vers. tempore, alios ad id citat. Et probatio-
 63 nis annus datur, tam † monasterio, vt mores profitendi
 experiatur, quam monacho, vt asperitates & austeritates
 64 monasterij experiri possit, † quae consistunt continuâ clau-
 surâ & continuâ castitatis obseruantia, in continuâ obser-
 uantia ieiuniorum, vigiliarum, ac officiorum, prout in cap.
 ad Apostolicæ, de regula. & per Lap. dicta Alleg. 47. num. 3.
 & ante num. 4. & ante num. 5. vers. praeterea dictus. Lega-
 tus, ex speciali facultate, à Papa sibi tributâ, concessit cui-
 dam, vt in certo monasterio in monachum reciperetur,
 quærebatur, an probationis annus monasterio reseruatus
 esset? Hæc fuit disputatio cuiusdam fratris Iacobi, quam
 habes, cum argumentis pro vtraque parte, per Ioan. And.
 in regula, indultum, libro 6. vbi concluditur pro affirma-
 tiua, quod annus probationis reseruatur, quam conclus.
 pro nota refert, & sequitur Guindisal. Villadiedo, de lega-
 to, quaestio. 9. num. 14. Monachus semel in anno aduocare
 potest pro amico, Lamber. de iure patro. fol. 194. ante num.
 mer. 17. Imò Innocen. in cap. cum I, & A, de reiudi. cuius
 opinio

opinio communiter tenetur, generaliter tenet, religiosum,
 de licentia Abbatis, procuratione amicorum monasterij,
 etiam laicorum, assumere posse: sequitur Abb. in cap. 2. ante
 num. 3. ne cleric. vel monach. & in cap. 2. de postul. Intra an-
 num probationis † nouitij dicuntur, cap. non solum, de 65
 regu. lib. 6. cap. nullus, de elect. eod. lib. Spec. de statu mo-
 nach. §. fi. vers. 62. & num. seq. 69. & seq. Nouitius † item 66
 beneficiatus ad electiones vocari debet, post glos. magnam,
 in cap. beneficium, de regu. lib. 6. Card. in Clem. eos, quæst.
 10. num. 8. eod. sequitur Ioan. Firma. de Gabel. in 7. part. 1.
 quæst. 32. num. 56. Notandum est, quod nouitius † dicitur 67
 esse, in statu pendenti & dubio, unde nec verè monachus,
 nec verè non monachus dici potest. Hinc quæritur, an no-
 uitium percutiens, incidat in canonem, Si quis suadente,
 per Innoc. Abb. Anti. & Host. in cap. statuimus, de regula.
 Item, an nouitius coram iudice Ecclesiastico conuenien-
 dus sit? Circa quæ, & circa plures alias quæstiones, vide latè
 per And. Tiraq. de utr. Retra. part. 1. §. 1. gl. 8. num. 21. cum
 plurib. sequent. Nouitia etiam † vxor dicitur, infra annum, 68
 cap. 1. 35. quæst. 8. & ibi glos. in vers. anni coronam, Barba.
 conf. posito, post illa Alex. num. 7. volum. 4. Card. conf. 34.
 circa primum, post num. 3. vers. sic & nouæ dicuntur nu-
 ptia. Ioan. Firma vbi supra, quæst. 32. num. 55. Nouus item
 † ciuis, siue ciuis nouitius dicitur, tantùm infra annum, 69
 Vincen. de Paleo. conf. 54. num. 2. inter conf. Alex. vol. 4.
 l. fi. §. quoties, & ibi Alberic. de Rosa. Bar. Pau. de Cast. &
 alij. ff. de publica. Nic. Boer. decis. 260. præsuppono num. 1.
 & seq. vbi etiam, quod nouus ciuis ignorantiam allegare
 potest, prout vltra adductos per eum, voluerunt Curt. Sen.
 conf. 27. num. 18. Ias. in l. 1. in 2. lect. post. num. 70. C. de sa-
 cro sanct. eccles. Io. de Canib. in tract. execut. vlt. voluntat.
 part. vlt. quæst. penult. in 2. limi. Curt. Iun. in conf. 19. viso,
 post num. 5. Chrisma † nouum dicitur, quod non excedit 70
 annum, cap. literis, de consec. distinct. 3. gl. in vers. de nouo,
 in cap. generali, de electio. lib. 6. sequitur Ioan. Firma. in di-
 cto tracta. Gabel. in 7. par. princ. quæst. 32. nu. 55. vers. Idem

- 71 dicit glos. de chrismate. Vinum, † nouum dicitur infra annum, post annum vetus, l. vetus accipitur, ff. de vin. tritic. & oleo legat. præalleg. glos. in dicto cap. generali. & Ioan. Firma, vbi suprâ. Hinc inferunt, quod d' vino veteri legato, illud venit, quod iam anno ante collectum fuit, l. si quis. in fi. ff. de vin. tritic. & oleo lega.
- 72 Mancipium † item nouum dicitur intrâ annum, vetus post annum, præalleg. l. fi. §. quoties, ff. de publica. & d. glos. in cap. generali. Gui. Bud. in l. fi. col. 6. vers. verum vt ad rem, ff. de ædilit. edict. Cardi. præalleg. conf. 34. post num. 3. vers. vbi mancipium, glos. fina. in
- 73 cap. 1. 35. quæst. 8. Scholares, † nouitij infra annum dicuntur, vt omnes sciunt, & doctores experti sunt, & ponit Io. Firma. vbi suprâ, quæst. 32. sequitur Iul. Ferret. in tractat. Gabel. & publica, num. 171. vers. nouitij dicuntur. Noui
- 74 † milites, seu nouitij, qui anno completo non militârunt, dicuntur tyrones, quibus, propter eorum ignorantiam, facilius parcitur, quàm militantibus post annum, ad text. in l. qui cum vno. §. fi. & l. commeatus, vers. tyroni. ff. de re mili. Nicol. Boer. decis. 260. post princip. Anno vno vacare sufficit militantes in tribus scriniis, ad hoc vt priuilegia dignitatis habeant, licet prius requireretur biennium, l. pro biennio, & ibi Luc. de Pen. C. de proxi. sacro. scrinio. lib. 12. Militia solutus post quinque annos, vnus anni habet immunitatem, l. sed & si milites, vers. qui autem post quinque annos, ff. de excu. tuto. glos. in §. item qui Reipub. in ver. excusantur. 1. vers. Aliâs qui intrâ quinquenniû. Institu. eod. Anni habent remissionem, qui inter nocturnos custodes Romæ militauerint, dicta l. sed & si milites. §. qui autem inter nocturnos. ff. de excu. tutor. & Trebellianica & Falcidia non detrahuntur, ex testamento militis, facto in militia, eo intrâ annum missionis decedente, l. si post missionem, quæ est decima septima, & l. si miles, quæ est 91. ff. ad leg. Falcid. Militari iure quæ fiunt, non valent post annum missionis, l. si miles, iuxta Pande. Floren. vel iuxta vulga. lectu nam si miles, ff. de iniust. rupt. testam. Suenos Germanorum bellicosissimos, Cæsar lib. 5. belli Gallici, centum pagos

pagos habuisse scribit, ex quibus quotannis singula millia armatorum, bellandi causa, ex finibus educebant, reliqui, qui domi remansissent, se atque illos alebant, hi rursus anno post in armis erant, illi domi remanebant: Sic nec agricultura, neque ratio atque usus belli, intermittebantur. Simile habes apud Horat. Ode 24. lib 3.

Nec cultura placet longior annua, &c.

Noualis† terra proscissa, quæ anno cessat l. sylua cædna, §. 75 noualis. ff. de verb. signif. cap. quid per nouale, vers. licet, ubi postea in alia significatione accipitur, extra eod. & Plinius inquit, Nouale est, quod alternis annis feritur. & Virg.

Alternis idem tonsas cessare nouales,

Et segnem patiêre situ durefcere campum.

Nouum† feudum dicitur infra annum, vnde Episcopus, 76 iurans non infeudare nisi nouum feudum, post annum reuersionis feudi ad ecclesiam, infeudare non poterit. Archid. in cap. 1. 35. quæst. 8. Card. conf. 34. circa primum. num. 3.

Liberti Ecclesiarum† infra annum professionem facere 77

debent, & cõfiteri, se esse libertos illarum, & ab illarum ob-

sequiis non recessuros, cap. longinquitate, 12. quæst. 2. Et di-

ctum cap. extenditur, quod, cum Episcopus fuerit defun-

ctus, ac ei alius substitutus, seu suffectus, liberti ecclesiæ, &

ab eis progeniti, substituto Episcopo infra annum, à tem-

pore suæ ordinationis, cartulas suas, in conspectu ecclesiæ,

publicare & reuocare debeant. Intercessor, visitator, seu

commendatarius, infra annũ prouidere debet, quod† præ-

latus eligatur, cap. constitutum, 7. quæst. 1. Roma. conf. 350.

num. 23. Curatum† obtinenti, datur annus, ad faciendum 79

se ad sacros ordines promoueri, cap. licet canon. §. & infra

annum, cap. cum ex eo, & cap. commissa, de electio. lib. 6.

Bart. Cassen. conf. 29. stante promissione. Et à quo tempo-

re incipiat, num. 3. Quæ iura limitantur non procedere in

Capellaniis,† sacerdotium requirentib. Rot. 519 not. quod 80

tenens Capellaniam. in antiq. Idem tempus statuitur† Vi. 81

caris perpetuis, parochialium Ecclesiarum, Clem. vnica, de

- offic. vicar. iunct. glos. in vers. promouendis, cum qua tran-
- 82 sit Card. quæst. 24. Beneficium habens, cui annexus † est ordo, nisi infra annum promoueat̄ur ad illum, non habebit vocem in Capitulo. Clemen. vt hi qui, §. illi verò, de eta. & quali. Pro quo vide cap. 4. Conci. Trident. sessio. 22. de Decre. Refor. Non valeret consuetudo contraria, prout per Curt. in c. fi. de consuetu. fol. 46. iuxta paruum impres. Dispensatus, de nō faciendo se promoueri ad septennium,
- 83 studendo † ad subdiaconatum, tamen infra annum promoueri debet, cap. cum ex eo, de elect. lib. 6. Idem ad septennium dispensatus, † lapso septennio, infra annum in presbyterum promoueri debet, dicto cap. cum ex eo. in fi. Ab-
- 85 batissa † debet benedici infra annum, computandum à tempore suæ confirmationis, alioqui è suo iure cadit, Clem. attendentes. §. statuimus, & ibi Vitali. num. 6. de statu monach.
- 86 Dæmoniacy, † id est, qui à dæmonibus arrepti eliduntur, per annum suspenduntur, ab officij sui ordine & loco, cap. communiter, in fi. 33. distinct. Epileptici † item, id est, morbo caduco laborantes, seu elegantius, comitiali, vel morbo sacro, seu Herculeo, quem Plato & Apuleius morbum diuinum nuncupârunt, quòd animi partem rationalem, quæ longè sanctissima esse videtur, obsideat. De iis Plinius, Fel testudinum, naibus illitum, comitiales erigit at-
- 87 tollitque. Isti à mortuis parùm abesse videntur, qui pariter per annum ab officij sui ordine suspenduntur, dicto cap. communiter, 33. distinct. iuxta aliquorum intellectum. Et sic defectus præfatorum, dæmoniacy, scilicet, & epileptici, per lapsum anni extinguuntur, seu extincti præsumuntur. Card. in cap. cum inter canonicos, col. 2. vers. dicunt Tancred. & Goffr. de electio. Alex. in l. furiosum, col. 3. in princ.
- 88 C. qui testam. facere pos. Hospitalarij † semel in anno celebrant, in Ecclesia interdicta, c. cum & plantare, §. quod si templarij, de priuileg. Domino terræ, ab ecclesia requisito,
- 89 vt terram suam ab hæreticis purget, infra annum † negligente, terra ipsa catholicis occupanda conceditur. Auth. si verò dominus, C. de hæret. Hæc ego, & alia, adducebam, pro insula

fula Angliæ, Catholicis occupanda concedenda, verum,
 quia ius solum non sufficit, sed etiam armis opus est, Do-
 minus prouideat, Dominus sit nobiscum in ultionem ini-
 micorum suorum. In concubinato † per annum, censuris 90
 neglectis, permanens, seuerè, pro qualitate criminis, puni-
 endus est, Conci. Trident. sessio. 24. cap. 8. post mediam, in
 Decre. Refor. matrimo. Excommunicatus ob contuma-
 ciam, conuentus super crimine, siue ciuilitè, siue crimi-
 naliter, in excommunicatione per annum persistens, conui-
 ctus censetur de eo crimine, super quo accusatus fuerat,
 glos. & Abbas in cap. contingit, de dolo & contum. Idem
 Abbas in cap. veritatis, num. 21. & num. 27. eod. ac Abbas
 in cap. insinuatum, de Simo. in cap. postulasti, de homicid.
 & in cap. 1. numero 27. de iudi. & ibidem Ripa, numero 77.
 ac Alciatus, numero 54. qui hanc communem affirmant.
 glos. & Philippus Franc. in cap. cum contumacia, de hæret.
 libro 6. Excommunicatus, qui per annum † inforauerit, 91
 pro hæretico damnatur, cap. quicumque infrà annum, 11.
 quæstio. 3. cap. cum contumacia, de hæret. libro 6. & habe-
 mus Regulam cancel. iuxta ordinem modernum, 76. in fi.
 super qua scribam. Et quod contra anno infordecentem,
 tanquam contra hæresis suspectum, procedi possit, caue-
 tur etiam Conci. Trident. sessio. 25. cap. 3. in fine. de Refor.
 Per annum item † infordecentem priuatur beneficiis. cap. 92
 rursus, 2. quæstio. 3. & præalleg. cap. quicumque, Roma.
 Singu. 303. incipien. de hoc heri, Alciatus in cap. primo, de
 iudi. Aduertendum tamen est, quòd veriùs videtur, quòd
 ex hoc solo, quòd quis per annum excommunicatus per-
 manserit, non possit pro hæretico condemnari, licet de
 hæresi suspectus sit, prout sentire videntur Innocen-
 tius, Hostien. Ioannes Andreas, Abbas & alij communi-
 ter in cap. fina. de pœnis. Concludendum igitur erit,
 quòd licet suspicio hæc ad condemnationem non sufficiat,
 sufficere tamen debet, vt contra talem de hæresi inquiri
 possit, & indici purgatio, in qua si defecerit, habetur pro
 conuicto, cap. inter, in fi. de purga. cano. Rationem autem
 quare

quare hic dicatur de hæresi suspectus, adducit Abbas in dicto cap. fi. de pœnis, & Franc. in cap. cum contumacia, de hæretic. lib. 6. quæ est, quod præsumatur, malè sentire de sacramētis Ecclesie, & potestate clauium, videtur enim tanto tempore excommunicationem contempsisse. Pro quibus videatur Io. Nic. Arelata. de hæret. nu. 41. Ad purgandum annus conceditur, c. excommunicamus. §. adicimus, de hæretic. cap. tua nos, de coha. cleric. Innoc. Abb. & cæteri, in c. cum P. Manconella. de purga. cano. In causa hæresis contumax, infra annum, à die cōdemnationis, in absentem auditur, ne bona publicentur. Iaco. Siman. Episco. Ciuitaten. in praxi hæreseos, tit. 45. num. 17. Post annum verò, etsi audiri debeat comparens, ne ipse damnetur, bona tamen eius nihilominus confiscantur, excepto, si de innocentia planè constiterit, aut iusto aliquo impedimento intra annum comparere nequiverit, l. 1. & l. vlt. ff. de requi. reis, l. 2. C. eod. tit. l. qui comatus, ff. de re mili. l. 2. ff. si quis cautio. Iacob. Siman. præalleg. praxi Hæreseos, titu. 45. in fine. Suspectus de hæresi, si vocatus, vt coram Inquisitore de fide respondeat, contumax est, & propterea excommunicatus, in sua contumacia per annum persistit, & hæreticus damnandus est. c. cum contumacia, de hæretic. lib. 6. & per dictum Iaco. Siman. vbi supra titu. 46. num. 1. Suspectus de hæresi, si intra annum mortuus fuerit, non est damnandus vt hæreticus. Docto. in alleg. cap. cum contumacia de hæretic. lib. 6. & dictus Iaco. Siman. eo. tit. 46, nu. 1. vers. vnde patet. Excommunicato, † post annum, interdicitur testamenti factio. Gemi. in cap. decernimus, col. 3. circa princ. de senten. excom. lib. 6. Subdit tamen, quod excommunicatus regulariter testari potest; & hæc est communis opinio. Fe-
 93
 94
 lin in c. voluntate, in fi. eo. Excommunicatus, propter † fauores, receptionem, vel defensionem hæreticis præstitos, si infra annum absolutionem petere neglexerit, non auditur postea, & intestabilis ac infamis perpetuò efficitur, Auth. credentes, §. excedentes. C. de hæret. cap. excommunicamus, & c. sicut ait, extra, eo. vide Adisal. de hæret. quæst. 15. num. 11.

num. 11. subdens, quòd si recusaret se purgare, excommuni-
 candus esset, in qua excommunicatione si per annum per-
 sisteret, veluti hæreticus condemnandus esset. Hinc etiam
 † conueniri poterit, sed non conuenire, dictis iuribus : & 95
 probatur ex text. in cap. intelleximus, in gl. de iudi. An au-
 tem iste excommunicatus † reconuenire possit? Respon- 96
 deo negatiuè, per text. in cap. cum inter, §. fina. de except. &
 Rota, 453. nu. 2. in nota. Hæc ego adducebam, contra quen-
 dam magnum Principem. Receptor autem, seu receptator
 hæretici, non dicitur ex eo, quòd vnâ vice eum hospitatus
 fuerit, vel ei cibum subministrauerit. Gemini, in cap. qui-
 cunque, num. 8. de hæret. lib. 6. & ibi Apostil. dicit, quòd re-
 ceptator ille est, qui malefactorem abscondit, non qui po-
 tum, & cibum ei tradidit, per l. 1. §. quod autem. de ser. cor-
 rup. l. 1. §. 1. & ibi Bart. ff. de receptato, l. qui vas, §. qui fu-
 rem, ff. de furt. Bart. Ange. & Salic. in l. 1. C. de latro. Licet
 autem receptator sit nomen frequentatiuum, tamen iuxta
 Canones dicitur etiam, quòd pluries non receptauerit, &
 quòd reum non cælauerit, & tanquam receptator punitur,
 Archid. in alleg. c. quicumque. num. 3. & Io. And. num. 4.
 Anchor. num. 3. & Gemin. num. 8. de hæret. lib. 6. Sum.
 Ange. in ver. hæreticus, versic. quis dicitur, & sum. Sylue-
 stri, in vers. hæresis, l. vers. receptator, num. 10. Nic. Bello.
 conf. 78. num. 10. Quæro, an contra eum, qui in sorduit per
 annum, obtinentem sententiam, præuía citatione, ad vi-
 dendum absolui à censuris infra scriptum instantem, ad
 effectum validitatis sententiæ, iterari terminos, &c. con-
 cludendum, & audiendum sententiam, possit dici senten-
 tia nulla, ex quo per annum in sorduerat: affirmatiuè respõ-
 deo, ex quo non censetur absolutus, nisi ab excommunica-
 tione ordinariâ, Boer. deci. 90. Et si per regulam eam, de
 in sordescens. Papa non vult aliquem censeri absolutum, mul-
 tò minus inferiores intelligi debent quenquam absolue-
 re voluisse, nisi de hoc specificam mentionem fecerint, ar-
 guendo de maiori ad minorem. Pro derogatione Regulæ,
 de in sordescens. etiam in singulis casibus, videre poteris
 Staphyl.

- Staphyl. super signat. fol. 186. iuxta primam impres. Clericus, vel sacerdos, de delicto blasphemiae conuictus, eo ipso priuatur fructibus beneficiorum vnus anni, & hoc pro primâ vice, quâ blasphemus deliquerat, prout cauetur synodo Lateranensi, sub Leone X. sessio. 9. Aliis grauioribus poenis plectuntur blasphemus, prout videre poteris in meo tractatu de ingrat. vasalli erga Dominum, cap. 62. in 104. ingratitude. incipien. Maledicentis Deo. Clericus, per huiusmodi tempus † ioculatoriam artem exercens, ipso iure priuilegium clericale perdit, cap. vnica, de vita & honestate cleric. lib. 6. pro cuius text. declaratione & ampliatione, vltra Docto. ibi, vide Lamber. in tractat. iuris patron. in 268 artic. 9 quæstio. 1 part. 2. lib. num. 3. & seq. Per annum suspenditur ordinarius, vel superior, confirmatione & consecratione † confirmans, vel consecrans, sine inquisitione, an prauitas interuenerit, cap. prouida, de electio. lib. 6. Anno laborans † in concilio, pro vniuersalis ecclesie negotiis, præfertur aliis, etiam quò ad prærogatiuas & antelationes, in gratiis & concessionibus, Ludo. Roma cons. 333. quò ad primum. in princ. Quod dictum sequitur Felin. in cap. ad hæc, de rescript. col. 2. vers. adde etiam istis, quòd verbum. Et istud ego adducebam, pro R. D. Angelo Massarello, familiari plurium summorum Pontificum, ac Secretario concilij Trident. qui verè per plures annos laborauit strenuè, sudauit, & alsit, vt nec verbum, notatu dignum, annotare omiserit, adeoque egregiè se gessit, vt officium huiusmodi Secretariatus concilij, omnium consensu, quasi prescriptis se censeatur: & propterea eum, in assecutione beneficiorum, præferendum assereram. Idem affirmabam de eiusdem nepote, D. Cynthio Pamphilo, Priore S. Seuerini, qui etiam diu, fideliter & diligenter, in conscribendis & annotandis decretis, ac sacri concilij actionibus indefessè laborauit. Subrogatio † in ius alterius, in Gallia post annum non recipitur, & ita ibi pluries decisum fuisse testatur Pet. Rebus. super concor. §. declarantes, tit. de manda. Aposto. vers. no. perpetuò, quòd nisi quis intra annum. Quod & an

an a libi seruetur, discutiendum venit, super regu. cancel. de
 subrogan. Mandatum, seu † procuratorium ad resignan- 101
 dum, post annum cancellaria admittere non solebat, prout
 per Glor. Reg. de benef. resign. in cancel. 43. iuxta ordinem
 antiquum. Et in regno Gallia tale mandatum inualidum
 redditur, & ita lege regia cautum est, sub tit. de Refor. pro-
 uisionum, & ita iudicatum fuit, prout per Rebuff. de paci.
 possess. ante num. 146. vers. item quando facta: & subdit
 quod bonum esset, quod ubique seruaretur. Licet quolibet
 temporis momento homines mutantur, considerabilis ta-
 men † mutatio annalis est, iuxta text. in l. proponebatur, in 102
 fin. ff. de iudi. Et propterea videmus, vitam humanam, per
 cursum vniuscuiusque anni, & de anno in annum, suppu-
 tari. Et naturalis est mutatio annalis, prout apud Horat.
 in Poëtica:

*Vt sylua foliis pronos mutantur in annos,
 Prima cadunt, --*

Quis, quantumuis senex, † anno viuere posse sperat. Diuus 103
 Hieron. in 2. part. Epist. tit. 3. Epist. 40. Anno durare presu-
 mitur † infirmitas, Alex. in l. furiosum. col. 3 in princ. C. qui 104
 testam. face. poss. Sarnen. in 9. quaest. reg. de infirm. quod
 an sit verum, ibi discutimus q. 7. Antipater Sidonius Poë-
 ta, quotannis, vno die natali tantum corripiebatur febre,
 teste Valer. Max. lib. 4. c. 109. illa nuncupari poterat anni-
 uersaria febris, quæ singulis annis, stato tempore, recurrit,
 prout apud M. T. Cice. 2. de Nat. Deo. Deliberandi † tem- 105
 pus si quis à principe obtineat, annale erit, l. si. & hæc quidē,
 ibi, nō tamē amplius ab imperiali quidē culmine vno anno.
 & ibi Bal. C. de iur. delib. gl. in verb. deliberare, in §. extra-
 neis. Inst. de hære. qualit. & disse. Restau. in tract. Impera-
 toris, q. 110. casu 150. vbi etiam, quod inferiores iudices con-
 cedunt tantum menses nouem. Prout etiam dicta gl. in vers.
 deliberare. Pro præmissis vide omnino Ludo. Roma. conf.
 493. in casu, col. 1. Annum habens ad deliberandum, iuxta
 text. in l. cum antiquioribus. C. de iur. delib. si moriatur
 anno

anno pendente, non transmittit integrum annum ad hæ-
 redē, sed solum residuum primi anni. Iacob. de Belui. Nico.
 de Neapo. Aluarot. Præposi. & Affli. in cap. 1. quo tempo.
 mil. Idem Aluarot. in cap. 1. in princ. quæ sit pri. cau. bene.
 ami. Curt. Iun. in tracta. feudo. in 4. par. in 23. caus. priua.
 feud. vers. quinto limitando. Iacobi de S. Georg. in eo. tra-
 cta. feud. vers. qui quidem inuestiti potuerunt iuramētum,
 col. 8. qui alios refert. Lauren. Sylua. de feudi recogni. q. 40.
 vers. benefacit. Annus datur filio, qui dixerat, se nolle adire
 106 † hæreditatem matris, ad illam adeundum, l. filius, vers. fi-
 lius, qui se nolle. ff. ad serui. Limitatur, nisi alius adiuerit,
 postquam ille dixerat, se nolle adire, aliās esset contra text.
 in l. 2. C. de iur. & fact. ignorant. Annus datur, à Concil.
 Trident. plura incomparibilia beneficia habenti, vno reten-
 to, reliqua dimittendi, si non pertineant ad liberam sedis A-
 postolicæ dispositionem, alioqui datur sex menses, sessio. 7.
 cap. 2. Annus datur patri, & liberis, ad petendam bonorum
 107 † possessionem, l. 1. ff. de succes. edi. §. largius, & Instit. de
 108 bono possess. §. liberis. Annus datur eisdem † liberis, ad pe-
 tendam bonorum possessionem, etiam si veniant tanquam
 agnati, vel tanquam cognati l. si cohæredi, §. filius, ff. quis
 ord. in bono. posses. serue. Annus datur ad conficiendum
 109 † inuentarium, hæredibus absentibus à locis, vbi sunt res
 hæreditariæ, l. si §. si autem dubius, & §. si autem à locis.
 C. de iur. deliber. glos. in §. sed nostra, in vers. hoc. Instit. de
 hered. qualitat. & different. Super hoc, & super omni ma-
 teria inuentarij, nunc scribo, in fauorem D. Io. Vincentij
 Canfocchi, adolescentis nobilissimi, in causa hæreditatis &
 tutelæ, coram D. Prudentio Petruccio, dignissimo præto-
 re Amerino. Infra annum, à die scientiæ, quicumque hæres,
 110 sciens † hæreditatem sibi delatam, illa non adita, neque re-
 pudata, ius deliberandi & adeundi transmittit, ad quos-
 cunque hæredes, si decedat infra annum, à die scientiæ suæ,
 vt intrà illum annum possit quicumque hæres adire, l. cum
 antiquioribus. C. de iur. delib. Quo casu quatuor requisita
 concurrere debent, vbi suprà breuiter comprehensa, & de
 quibus

113 plio, ad executores^t testamentarium, ut, nisi post monitionem huiusmodi exequatur, eius potestas ad Episcopum devoluatur, ut per suprà citatos, & per text. cum ibi nota. in l. si quis ad declinandum, C. de episcop. & cleri. in cap. si haeredes, in cap. Ioannes, in cap. nos quidem, & in cap. tua nobis, de test. Card. in Clem. 1 post. num. 14. eod. Alb. Brun de reb. seu dispositio. dub. in dubia dispo. circa tempus, vers. simile in executore testamenti, Lap. Alle. 87. Matthæ. num. 3. Rom. conf. 69. viso, num. 4. Fed. de Sen. conf. 129. casus talis est, in l. dub. An autem annus, datus executori testamentario ad exequendum, cedat à morte testatoris, an ab hereditate adita, vide plenè per Lap. Alleg. 91. casus est, num. 3. & seq. & per alios, quos ibi cito in Apostil. & in pract. Papien. in for. libel. quo agitur Reddi. ratio. tute. in gl. an executores, num. 8. & 9. De executore testamentario, & deputato ad distribuendum, de quo infrà proximè, habemus text. in l. diuus Pius ab eo, qui annua legata percipere, ad distribuendum iussus erat, iunct. gl. 1. ff. si cui plusquam, per l. Falci. Eligere habens tot pauperes, quibus testator aliquid dari iussit, an habeat annum, post quem eligendi ius ad Episcopum transferatur? Affirmatiuè responderunt Card. Imo. & Barba, num. 41. in alleg. cap. nos quidem, de testam. Bal. in l. cum quidam, 2. ff. de lega. 2. & hanc communem affirmant Corn. & Ias. in l. si. C. commu. de lega. licet contrariù teneant Bart. in alleg. l. cum quidam, ff. de lega. 2. Idem Bar. & Pau. Cast. in l. executores, C. de exe. rei iudi. & Bart. sequitur Abb. in d. c. nos quidem, dicens, quòd habens declarare, non est executor, de test. & sic proximè citati, & nonnulli alij Doct. volunt, eum, cui testator commisit arbitriù eligendi pauperes, quibus certa bona distribuerentur, etiam post annum eligere posse, excluso Episcopo, quia hic elector est, non executor. Ego precedentem opin. communem sequor. Annus datur matri,^t secundas contrahendi nuptias, ad petendum tutorem filiis, quod si non fecerit, ab eorum successione postea repellitur, l. siue ingenua, §. si mater non poterit, ff. ad Trebellia, l. omnem matri, C. eod. Felin. in cap.

Ecclesia

Ecclesia S. Mariæ, num. 56. ibi, Dum puniunt matrem, de
 constitu. Instit. de Senatusconsult. Tertullia. §. fina. & ibi
 Ange. num. 3. disputat, an debeat intelligi indistinctè, an
 quoad alium, in locum remoti: Et quid, si moriatur filius
 intra annum, non petito tutore, Bertran. conf. 381. cum vt
 mihi, lib. 2. num. 4. Rursus indistinctè, mater nolens acce-
 ptare tutelam filij, intra annum † tutorem petere debet fi- 115
 lio pupillo, aliàs illius successione priuatur, l. sciãt omnes,
 C. de legit. hæred. & §. pen. Institut. de Senatuscons. Ter-
 tullia. Ludo, Roma. singu. 104. Secundò quero, si mater 116
 nõ petit tutorem; quid autem si mater sit † minor 25. annis,
 an, si non petierit tutorem filio infra annum, successione
 filij priuetur, Bal. in l. precibus, num. 17. C. de impub. Post
 Specu. concludit pro negatiua, hanc communem asserens.
 Pro qua etiam concludit Roma. conf. 279. visis, las. in l. mi-
 noribus, ad fin. hanc magis communem affirmans, & in l.
 sciendum, §. si. num. 11. ff. qui satisda. cogant. ac Grat. re-
 spons. 83. principale, num. 7. lib. 2. Imò non solùm matri (vt
 dixi) verùm omnibus, † succedere volentibus pupillo, datur 117
 annus ad petendum pupillo tutorem, dicta l. sciãt omnes,
 C. de legit. hæredi. Amplio, † etiam si succedere volentes 118
 sint clerici, vt infra annum tutorem petere debeant, & te-
 statoris voluntatem implere, Felin. in cap. Ecclesia S. Ma-
 riæ, num. 67. de constit. Amplio, ad † substitutum, vt infra 119
 annum tutorem petere debeat, præalleg. l. sciãt omnes,
 C. de legit. hæred. Roma. conf. 221. super isto, circa princip.
 vers. nunc ergo quæritur. An autem, qui † intra annum 120
 tutorem huiusmodi petere tenentur, sub pœnã priuatio-
 nis hæreditatis, possunt petere in vltima die anni, omiſſa
 disputatione, pro affirmatiua concludendum est, per text.
 in l. si quis dederit, vt intra diem mortis eius aliquid fiat,
 ipse quoque dies, quo quis mortuus est, numeratur, ff. de
 verborum signif. in l. i. §. si intra, ff. de succes. edic. Oldra.
 conf. 49. num. 4. & in terminis nostris Rom. conf. 221. nu. 2.
 Leges corrigendi & interpretandi potestas, per annum da-
 ta fuit Decemuiris, à Romanis, prout in l. 2. §. 1. ff. de ori.

iur. & per gl. in §. sine scripto, in vers. institutis, Institu. de iu. natu. gen. & ciui. Pontificatus apud Hebræos annuus erat, Ioan. c. 11. vers. fi. Vnus autem ex ipsis, Caiphas nomine, cum esset Pontifex anni illius, & parùm post, Sed cum esset Pontifex anni illius, & cap. 18. Erat enim Socer Caiphæ, qui erat Pontifex anni illius. Atheniensis Respub. annuis magistratibus administrabatur, post Eodrum Regem 17. qui fuit anno mundi 3118. vt scribit Eusebius, de quo etiam Iustinus lib. 2. Imperia apud antiquos Romanos annua erant, 1. Machabæo. cap. 8. Et committunt vni homini magistratum suum per singulos annos dominari vniuersæ terræ suæ, & omnes obediunt vni. Salust. in coniurat. Catilinæ, in narratione, Immutato more annua imperia, binosque Imperatores, &c. Cæsar lib. 7. Belli Gallici: quod cum singulis annis magistratus antiquitùs creari, atque regiam potestatem per annum obtinere cõsueuissent. Et de [†] Consule est text. in l. Publius Mæuius, i bi, Deinde ex Calendis Ianuariis consulatum ingressus est, ff. de condit. & demon. Titus Liuius in princ. lib. 2. ab Vrbe condita: quia annum imperium consulare factum est. Horat. Ode. 9. Carmi. li. 4.

*Consulq, non vnus anni,
Sed quoties bonus, atque fidus
Iudex, honestum prætulit vtili.*

De tribunatu [†] plebis loquitur M. Tullius, in oratione ¹²³ contra Crispum Salustium: Ego fugax, Crispe Salusti, furori Tribuni plebis cessi, vtiliùs duxi, fortunam vnus experiri, quàm vniuerso populo Romano ciuilibis effensionis causa, qui posteaquam ille suum annum in Republ. perbacchatus, &c. Et T. Liuius versus finem, lib. 2. ab vrbe condit. inquit, Volucronē amplexa plebs proximis Comitibus, tribunum creat in eum annum. Et quod [†] officia regulariter annua sint, inferunt illa verba Cæsar, 7. Belli Gallici, cum singuli magistratus antiquitùs creari, atque regiam potestatem annum obtinere consueuissent, & probat text. in l. pars literarum, ff. de iudi. in l. 2. §. & cum placuisset, ff. ¹²⁴ de ord.

de ori. iur. & in alleg. l. Publius Mæuius, ibi, Deinde ex Ca-
 lendis Ianuariis consulatum ingressus est, ff. de condi. &
 demonst. in l. pridie. iun. glos. ff. de feriis. De quo dec. Nea-
 po. Capitij 121. in causa officij, num. 5. & ad text. in l. si. C.
 de offic. præt. vbi, quòd † Prætores singulis annis ordina- 125
 ri seu creari debent, l. neminem, & ibi not. Barto. C. de su-
 scip. & præposi. lib. 10. Boer. decis. 149. num. 4. Mart. Lau-
 den. in tracta. Officialium, quæst. 92. & 114. Romani item
 per annum in vrbe † senatores esse possunt, cap. fundamen. 126
 ta, in fin. de electio. lib. 6. Burt. in tracta. de Tyrannia, col. 6.
 num. 39. Consul, † vel Camerarius alicuius artis, in vrbe 127
 per annum tantùm esse potest: qui autem fuerit vno anno,
 nec refirmari, nec denuò creari potest, in 3. libro statu. vr-
 bis, cap. 39. rub. quòd nullus excedat annum in officiis ar-
 tium. Consul item, vel camerarius alicuius artis, esse non
 potest, nisi per annum illam artem, ad quam eligitur, pu-
 blicè exercuerit, dicto cap. 39. lib. 3. statu. vrbis. Annum
 interuallum Regni, post obitum Romuli, quod interre-
 gnum appellatum fuit. Fremere deinde plebs multiplica-
 tam seruitutem, centumque pro vno dominos factos, nec
 vltra nisi Regem, & ab ipsis creatum, videbantur passuri.
 T. Liuius ab vrbe condit. lib. 1. Postea interregnum omne
 spacium dictum fuit, quòusque, in locum demortui Regis,
 alius ordinaretur. Cicero ad Atticum. Nam permagni eius
 interest, rem ad interregnum non venire. Aduocato fisci
 † anno quolibet, in Calendis Octobris, solutio sexcento. 128
 rum aureorum fieri debebat, l. per hanc, §. sexcenti, C. de
 aduo. diaer. iudi. Testamentum † militis, in castris factum, 129
 per annum valet, post missionem honestam, vel casuariam,
 l. quod constitutum, & l. quod dicitur, in princ. cum glos.
 in vers. missus, l. testamenta eorum, ff. de mili. testam. & In-
 stitut. eo. §. sed hætenus, vers. post missionem, l. mulierem,
 ff. de his, quib. vt indign. &c. Amplio, vt plena legata, id est,
 non detracta aliqua Falcidia, præstari debeant, l. si post mis-
 sionem, quæ est 17. ff. ad leg. Falcid. Testamentum secun-
 dum imperfectum, à milite militia missio, infra annum, fa-

- etum, an rumpat primum testamentum, distinguunt. Aut illud primum iure militari fuit scriptum, & censeatur illud primum, per subsequens imperfectum, abrogatum. Aut iure communi valuit, & illud non est rescissum, quod etiam voluit Gasp. de Perus. de reserua. in 4. quæst. Reuerso datur annus, intra quem petere potest, tempus absentiae de medio submoueri, † ad rem vindicandam, l. quod tempore militiæ, C. de restit. milit. & eo qui Reipubl. & ibi Salicet. num. 1. & 2. examinat, quæ verior sit opinio, Mart. à Bulga.
- 131 Annus datur, ad præsentandum † rescriptum ad hoc, vt secundum, de primo mentionem non faciens, subreptitium dicatur, cap. plerumque, de rescri. Annum utilem habet, ad conueniendum aduersarium, vel saltem denunciandum, qui testes examinavit † ad perpetuam rei memoriam, vel alias, lite non contestatâ, alias, dicto anno lapso, examen in fraudem factum præsumitur, & non reuelat, cap. quoniam frequenter, §. sed si actor, vt lit. non contest. & ibi gl. & Bal. Nic. Mil. in Reper. in ver. testes recepti, ad æternam rei memoriam, ante litis contestationem. Alciat. in tracta. præsumptio. part. 2. num. 15. vers. ad suprâ dicta etiam facit,
- 133 quod not. Bal. &c. Priuilegij † innouatio, parte absente, non contumace, valet, si infra annum parti nunciatur, vel conueniatur, Innocen. in cap. cum dilecta, ante medium, & Abbas ibi, versus fina. versic. sed quæro, an innouatio, de confir. vti, vel inuti. Licet instantia, de iure ciuili, triennio duret, l. properandum. C. de iudi. Abbas in cap. super eo. 2. num. 5. de appel. De iure verò canonico perpetua sit, cap. penult. de iudi. cap. tum ex literis, cum ibi nota. de integ. resti. cap. fina. iunct. declaratione Hostien. de probatio. Rapha. Fulgos. cons. 168. data sententia, ante finem, vers. secundum verò canones: In casu tamen Reg. Cancel. de Annali, ibi, causamque extunc infra annum, instantia annalis est. Annalis est etiã instantia in curia Capitolina, prout in nostris statutis vrbis, lib. Reforma. cap. 8. rub. de instantia.
- 134 Annus datur ad prosequendam † appellationem, Auth. ei qui, C. de tempo. appel. cap. cum sit Romana, de appella. cap. ex

cap. ex ratione, eod. vbi etiam, quòd ex causa datur bien-
 nium. Anno primo, ad prosequendam appellationem à iu-
 re concessio, si aliquis actus iudiciarius factus fuerit, dicetur
 ex causa, & dabitur biennium, & desertio euitabitur. Dub.
 Fast. eodem die dubitatum à contrario sensu, & in terminis
 concludit Cassa. decis. 7. num. 8. de appel. Annus datur in-
 ter Romanos, ad agendum † de nullitate, à die sententiæ la- 135
 tæ numerandus, libro 1. statu. cap. 157. rub. statuta concer-
 nen. capitaneum. Annus datur iudici † delegato, ad exe- 136
 quendum suam sententiam, cap. quærenti, versus fina. de
 offic. deleg. Inno. & Ioan. And. in cap. pro illorum, de præb.
 Rot. 613. dic quod, in anti. Nic. Mil. in Reperto. in ver. exe-
 cutoris potestas durat, ver. vbi autem, & ver. iudex delega-
 tus à Principe, Cassa. decis. 3. de dolo & contum. in fin. vbi
 etiam reddit rationem, quare Auditores Rotæ nō exequan-
 tur, quod sit propter præsentiam Principis. Amplio, ad
 subdelegatum † à principe, vt ipse etiam infra annum exe- 137
 qui possit, postea verò minimè, Anto. de But. in alleg. cap.
 quærenti, in fin. Mil. vbi supra, in ver. iudex delegatus à
 Principe, ver. & idem in subdelegato à Principe. Annus
 datur, inter † primum & secundum decretum, l. si quis em- 138
 ptionem, §. etsi quis, C. de præscriptione triginta anno.
 cap. cum venissent, ibi, quòd si vsque ad annum & diem, de
 eo, qui mit. in possess. cau. rei seruan. Specul. in titu. de pri-
 mo decret. §. iam de effectu, in vlt. quæst. num. 33. Et de
 proprietate dominus auditur, vsque ad annum, glos. in l. 3.
 §. genera. in ver. non possessionem, & illam gloss. sequun-
 tur ibi Bart. Pau. de Castro, Alexan. & Iason, ff. de acquir.
 pos. Et an missus in possessionem, ex primo decreto, possit
 reum infra annum cogere, an recuperandum possessionem,
 & ad vltiorem iuris prosecutionem, Roma. singu. 406.
 Et an possit prorogari, idem Roma. singu. 409. Missus in
 possessionem in reali, infra annum efficitur verus possessor,
 licet commutabilis, sed post annum est incommutabilis,
 iuxta communem opin. legistarum, prout per glos. in l. 3. §.
 fina. in ver. non possessionem, & ibi Bart. num. 3. & Alex.

- de acquirend. possess. per eundem Bart. in l. si prius, num. 7. vers. possemus etiam dicere, quòd infra annum, ff. de noui oper. nunciat. Vel secundum canonistas, missus in reali, intra annum est custos, & statim post annum est verus possessor, & incommutabilis, Abbas post alios, in cap. quoniam frequenter, §. in aliis, num. 11. & 20. vt in lite non contest. Misso item creditore in possessionem rei hypothecatae, reus intra annum auditur de possessione, qui tamen excluderetur, si missus vult probare, in continenti, de iure suo, Specu. titu. de contu. §. sequitur, vers. sed pone, quòd si missio est facta aduersus debitorem. sequitur pro not. Bart. in alleg. l. 3 §. si, in fi. ff. de acquir. possess. & Abbas in alleg. cap. quoniam frequenter, §. in aliis, num. 13. vers. & aduerte ad vnũ, vt lit. non contest. Amplio etiam, vt in realibus reus, intra annum veniens, fructus recuperet, Bart. in l. si finita, §. Iulianus, num. 51. vers. aut non expressit, ff. de damn. infect. gloss. & Abb. in alleg. cap. quoniam frequenter, §. in aliis, num. 17. vers. conclude ergo. † Iudex Ecclesiasticus, qui per gratiam, vel sordes, contra iustitiam pronunciat, ab officio per annum suspendi debet, cap. 1. §. si quis autem, de re iud. libro 6. † Optione rei legatae commissa tertio illo, infra annum non eligente, electio ad legatarium transfertur, l. si. §. sed & si quis, C. commu. de leg. Bar. in l. cum quidam, nu 8. vers. contra istud oppono. ff. de lega. 2. Annus datur, ad occupandum bona † contumacis, in causa criminali, qui si vocatus intra annum non veniat, ei incumbit onus purgandi, & innocentiam probandi, l. anni, l. annus, & l. fina. ff. de requir. reis, & l. fina cum gloss. in vers. annotati, C. eod. Contumax per annum, secundum regni Neapolitani constitutionem, † foro iudicari potest, Grammat. in 1. ex duobus suis consiliis, positus post eius decisiones, incipien. incomprehensibilis, colum. §. num. 15. † qui foro iudicatus, habetur pro conuicto & confesso, ex constitutione regni, ac pro rebeli, & ab omnibus potest impunè occidi: quæ constitutio incipit pœnam reorum. Et ibi plenè per And. de Ifern. ybi hanc pœnam foro iudicationis ponit, & ibi declarat, quòd

quòd solùm locum habeat in delictis, irrogantibus pœnam mortis naturalis, vel civilis, vel membri abscissionis. Idem And. de Iser. in cap. 1. §. si verò violator, vers. & dispensetur, ad fi. de pace tenen. & Mara. de ord. iudicio. ad fi. 1. membri, num. 23. in 13. pœna. † Contumax verò in delicto mi- 144
nori, pro quo foro iudicari nō potest, ex constitutione re-
gni Siciliae, quis bannitur, & condemnatur ad tertiam
partem mobilium, & eius bona annotantur. Lapsò anno
non foro iudicatur, sed omnia bona eius publicantur, re-
servato iure liberorum: Et si reuertatur, se defendere vo-
lens, ex vinculis causam dicit, prout cap. Regni, 152. incipi-
ente, siue quis, per Isern. vbi suprà, & Maran. etiam, vbi su-
prà, num. 34. & 24. pœna. Annus datur, ad † redeundum, 145
purgandum & recuperandum bona, iuxta casum in l. fi. ff.
de requi. reis. Carceris custos † ex constitutionibus regni, 146
tenetur de negligentia, & per annum in carceribus detineri
debet bonis eius publicatis, post Pari. de Puteo. Gramma.
voto 29. num. 2. † Accusatus de crimine, post annum hono- 147
res petere non prohibetur, l. reus delatus, ff. de mune. & ho-
no. l. Lucius, §. idem respondet per accusatorem. iunct. gl.
in vers. statutū, in fi. ff. an municip. Agnatis vel proximiori-
bus, vel rem in communione habentibus, seu consortibus,
annus datur, ad † reuocandum alienata, iuxta text. in cap. 148
constitutus, de in integ. restit. Rolan. à Valle. cons. 3. num.
152. lib. 1. vel etiam de æquitate, iuxta dictum Bal. in l. 2. C.
de commu. re. alien. Extraneis præferri debent, rem aliena-
tam, soluto tantundem recuperādo, Dn. meus Philip. Dec.
cons. 282. viso puncto, colum. penult. in fi. & colum. fi. An-
nus datur Neapoli, ex consuetudine, ad soluendum, illi, cui
competit † ius congrui. Afflict. de iure protimis. §. vt intra 149
30. dies, in l. nota. de iure protimiseos, & an sic nuncupan-
dum sit; & de iure congrui, vide omninò And. Tiraq. in
præfa. tracta. de vt. retracta. num. 2. Vicini † priuilegium, 150
per Bullam Xisti, quæ est perpetua, seu per Decretum Ca-
meræ Apostolicæ, quòd in domo vendenda, seu vendita aliis
præferatur, cum clausula, quòd veditio alteri facta, nullius

fit roboris, licet aliquem terminum, ad retrahendam rem alienatam, præfixerit, seu ad declarandum, quod ipse vicinus eum velit, anno durat, à die scientiæ alienationis factæ. Alexan. in addit. ad Barto. in l. sicut, C. de præscript. triginta, vel quadraginta annorum, in vers. quæro certè, circa med. vers. & idem per hoc videtur dicendum in vicino, &c. & conf. 63. in causa, in princ. & ad fi. volum. 7 Roma. in l. prætor. §. si. num. 2. ff. de noui oper. nunciat. inducens ad statutum, reuocans alienationem rei, factam in non viciniorem. Ex statutis municipalibus, pluribus in locis, annus datur consanguineis proximioribus, vel illis de agnatione, seu cognatione, vel familia, seu consortibus, & nonnullis alijs, retrahendi, recuperandi, vel redimendi bona, alienata seu translata in extraneos. De statuto Alexandria loquitur Raph. Fulgo. conf. 34. tenor, post princ. positum inter conf. Curt. Senio. De statuto Florentino loquitur Ia. l. cum dubitatur, num. 12. C. de iur. emphyt. Anchor. conf. 370. ante omnia, & conf. seq. quod dicta, quod est Floria. de S. Petro. De consuetudine etiam, in diuersis locis, idem annus conceditur eisdem, & alijs idem ius, retrahendi seu reuocandi alienata, iuxta text. in alleg. cap. constitutus, & ibi glos. in vers. consuetudinem, de in integ. restit. vbi, de consuetudine patrocina. De consuetudine Briansonij tractat Guid. Papæ, decis. 257. cauetur. De consuetudine Gallia, & aliorum locorum, And. Tiraq. de vtr. retract. part. 1. §. 1. glos. II. num. 63. vers. & quoniam etiam videmus in casu huic nostræ consuetudini. Et de vtroque, videlicet tam ex statuto, quàm ex consuetudine, Salicet. in l. ad officium, num. 3. C. commu. diuid. latè præfa. Tiraq. de vtroque retract. in præfatio. in princ. Antiquitùs idem etiam lege cautum erat, quæ postea reuocata fuit, iuxta text. in l. dudum, C. de contrahen. emptio. & l. falso, C. de commu. re. alien. l. portionem, C. de dona. Idèd cautè faciunt, qui lege municipalis id statuunt, vel consuetudine introducunt: quam nō desint, qui velint, statutis vel consuetudine, contra illam l. dudum, disponi non posse; verum communis opinio est

nio est pro affirmatiua, si loquimur de statutis vel consue-
 tudine, post illam l. dudum, prout per Docto. ibi. Pos-
 sessio † cuiuscunque rei, in Gallia, anno perditur, Bar. Cas. 151
 san. conf. 30. viso processu, num. 18. & ad text. in cap. olim, l.
 §. intelligentes, iuncta glos. in vers. cum statum, de resti. spo-
 lia. Anno † beneficium possessum impetrans, plura serua- 152
 re debet, prout in Regu. de Anna. super quâ latissimè scripsi.
 Præscriptio † contra monasterium, non vëdicans bona mo- 153
 nialis corruptæ, vel, secundum alios, non † vendicans bona 154
 raptoris monialium, sollicitantis, seu corrumpentis, & cri-
 minis participum, annalis est, §. si quis rapuerit, in Authen.
 de sanctis Episco. Præscriptio † contra Ecclesiam, non vin- 155
 dicantem bona clerici hæretici, in defectum agnatorum,
 anno durat, in Authen. vt cum de appella. cogno. §. si quis
 de prædictis, versic. si verò liberi, & propinqui agnati, & in
 Auth. idem est de Nestorianis, C. de hæretic. & Manich. &
 glos. in vers. infra annale, in dicto §. si quis de prædictis:
 Nepos de Monte Alba. in tract. exceptio. colum. antepen.
 art. 25. num. 30. & Bart. in eo. §. si quis de prædictis, in 2. no.
 assignat rationem, quare ad annum restringatur ista præ-
 scriptio, ea est ratio, quia Ecclesia tractat de iure acquiren-
 do, aliàs secus esset. † Annalis dilatio, seu annale rescri- 156
 ptum, per principem conceditur, de interim non soluendo,
 & sufficit iuramentum, super vrgenti necessitate, sine frau-
 de, absque alia probatione, & in quo differat à quinquen-
 nali dilatione, Nicol. Boer. latè decis. 296. princeps potest.
 † Naufragium passus, infra annum illud probare debet, 157
 coram iudice illius loci, & denunciare, l. 2. C. de naufra lib.
 11. Nec requiritur † citatio partis ad videndum iurare testes, 158
 Barto. in d. l. 2. & Iacobi de S. Georg in l. cum his, §. trans-
 actiones, in 1. & 2. lect. ff. de transact. Ex iis inferunt, quod
 † mercatores, qui accipiunt pecunias ad partem lucri, di- 159
 centes se damnum sustinuisse furti, vel rapinæ, vel incen-
 dium & similia, quod mercator de hoc, infra annum, fidem
 facere debet, Bart. in dicta l. 2. in 2. nota. eod. tit. C. de nau-
 fra, lib. 11. qui tamen postea in vlt. no. dubitatiuè loquitur.

Idem

Idem voluit Corset. in suis singu. in vers. mercator. Socio-
 rum ratio annuatim amicabiliter reuideri debet, Socinus
 conf. 242. in præfenti, in 1. conclus. Add. ad Ias. in §. sequens,
 num. 42. in vers. annuatim, Instit. de actio. Arbitramen-
 160 tum † comprobare videtur, anno tacens, Bar. in l. si socia-
 tem, §. arbitratorum, post num. 22. ff. pro socio. Anno expi-
 161 rat † compromissum, in tertium collatum, Bart. in l. si quis
 arbitrato, num. 8. vers. si verò arbitramentum confertur in
 tertium, ff. de verbor. obliga. sed videnda sunt, quæ tradit
 ibi Alexan. num. 16. & 17. Annalis est petitio emendationis
 162 † æstimi suorum bonorum, vel census, seu catastro, l. qui
 grauatos, C. de censib. & censit. lib. 11. Bart. in l. forma, §. si.
 163 ff. de censib. Annus † excusationis à tutelis datur, post re-
 uersionem, cuicumque, qui absens fuit causæ militiæ, vel
 Reipublicæ, l. non solum, in princip. & §. 1. & ibi Bald. ff. de
 excus. tuto. Iste annus ad futuras, nouasque tutelas datur,
 non ad eas, quæ resummi debent, vt in dicta l. non solum sub-
 164 iicitur, vers. annus enim ad futuras. Rationem † quolibet
 anno mercator, pro pecuniis acceptis, ad lucrum & da-
 mnum reddere tenetur, & ante annum ad id cogi non po-
 test, l. si quis, C. de naufra. lib. 11. & ibi Barto. num. 8. Idem
 Bart. in l. neminem, C. de suscepto. præpo. archa. eod. lib. 11.
 Iason in §. sequens, num. 42. Instit. de actio. Anto. Cor-
 set. in suis singularib. in vers. mercator. Administratores
 tam ecclesiastici, quàm laici, fabricæ, seu hospitalis confrat-
 ernitatis, & similes, rationem administrationis reddere
 tenentur ordinario, Conci. Trident. sessio. 22. cap. 9. Impe-
 rator anno quolibet sibi significari iubebat, à magistro of-
 feriorum, quomodo, super omni limite suo numerus limi-
 tum se haberet, claustrorumque ac clausurarum cura, l.
 penult. C. de offi. magi. offi. Restau. Castal. in tracta. Im-
 pe. quæst. 110. casu 50. Episcopus, ex constitutione Concilij
 Tridentini, quolibet anno, præsentibus duobus, à capitu-
 lo, & totidem à clero ciuitatis deputatis, rationem semina-
 165 rij accipere debet. Emphyteutica † bona, ad ecclesiam re-
 uersa, per annum retenta de mensa prælati effecta videtur,
 Bart.

Bart. in l. si vacantia, num. 9. C. de bon. vacan. lib. 10. And. Sicut in suo consi. posito post omnia consi. Alex. vol. 4. incipien. & quidem, num. 7. vers. & adduco. Agnatis [†] emphy. 166 reutæ annus datur, & etiam aliis facultatem habentibus, petendi renouationem emphyteusis, per generationem finitæ, Roma. sub Rubr. ff. de arbit. post num. 45. vers. & scias, in l. prætor ait, §. fina. ff. de noui oper. nunc. cons. 22. pro propositæ, nu. 6. vers. si illud tamen, & in cons. 70. visis, col. 3. vers. non obstant nota per Bar. Ias. in l. petens, nu. 10. C. de pact. & in l. 2. nu. 23. C. de iure emphy. Curt. Sen. cons. 47. super, post num. 10. Grat. respon. 49. in causa, num. 14. lib. 1. Alex. in addi. ad Bar. in l. sicut, in vers. quæro certè sic, circa medium, vers. item in emphyteusi, vel re ecclesiastica. Præceptor meus Dn. Philip. Dec. cons. 338. in casu proposito, num. 2. Goza. cons. 39. incipien. prima, colum. fina. & cons. 71. in causa, colum. 1. Tiraq. de vt. retra. part. prima, §. primo, glos. 10. num. 4. vers. & ex hoc inferunt plerique. Annui redditus, beneficij vel pensionis excedentis valorem 24. ducatorum auri, de camera, medietas, in expeditione literarum soluitur, [†] annata nuncupata, quam Platina in 167 vita Bonifa. IX. ab eo introductam asserit; prout etiam per Hieron. Gigan. de pensio. quæst. 26. Prius autem per Ioan. 22. constitutum fuerat, quod annata, seu fructus beneficiarij, vel beneficiorum emolumenta, quæ per annum percipiebantur ex aliquibus Ecclesiis Cathedralibus, ad triennium soluerentur. Et quod à Ioan. 22. exactum fuerat ab aliquibus duntaxat Ecclesiis, & temporaliter, & pro necessitate, postea à Bonifacio IX. præfato, in perpetuum, & ad omnes Ecclesias, extensum fuit, vt per glos. pragma. sanctio. tit. de anna. in versic. Annatarum. Quæ [†] annata ex 168 legitima causa introducta fuit, videlicet, pro subuentione Papæ, & sedis Apostolicæ, vt omnes nôrunt. Et affirmant Bartho. Belenci. de charita. subli. quæst. 16. vers. & idem de eo de expensa, facta in promotione, & Sarnen. in præfa. Regu. de Valore, num. 6. Et licet in præalleg. glos. pragma. sanctio. dicat, annatam introductam fuisse, contra totius iuris

'diuini

diuini & humani dispositionem, vt in toto titu. primò
 quæstio. 1. & quæstio. 3. tamen nec ibi, nec alibi, reperi hu-
 iusmodi prohibitionem. Et in omnem casum Papæ auto-
 ritas omnem simoniæ labem purgaret in iis, quæ prohibi-
 ta essent iure positiuo, & Ecclesiæ ordinatione, secus, si iure
 diuino, gl. in cap. cum pridem, in vers. illicitè de pact. quant
 communiter sequuntur, c. proposuit. de con. præb. Arch. in
 cap. 1. 12. distinct. quem sequuntur Paul. in Clemen. 1. de
 Sum. Trinit. & Gemi. in cap. si Papa, 40. distinct. in cap. 1.
 de simo. lib. 6. Felin. in cap. ex parte, 1. post glos. ibi, num. 13.
 vers. dicunt hic, de offic. delega. Caccialup. in tract. pensio:
 quæstio. 19. per glos. in cap. si quis obiecerit, prima quæst. 3.
 dominus meus Philip. Dec. in cap. quæ in Ecclesiarum, nu-
 mero 111. de constit. Annata soluta in prouisione beneficij,
 mortuo prouiso infra annum, in bulla successoris ponitur
 clausula, Pro annata nihil, quia infra annum. Tria con-
 currere debent, primum, quòd doceatur, annatam solutam
 fuisse per defunctum. Secundum, quòd defunctus non per-
 ceperit fructus, si enim percepit fructus, medietas illorum
 sibi integra remansit, & sic nullus damnum passus fuit.
 Tertium, quòd successor in beneficio, habeat mandatum
 ab hæredibus defuncti, recuperandi dictam solutionem.
 Licet enim iste sit successor in beneficio, venit ex nouo iure,
 quod creatur in persona prouisi, cap. Moytes, & cap. seq. 8.
 quæst. 1. cap. 1. de præb. Annalia (secundum vulgi deno-
 minationem) emolumenta erant beneficiorum, quæ per
 annum per aliquem, cui reseruata erant, integra percipie-
 bantur, extra. suscepti. de electio. Ioan. 22. per quam extra
 hodie fructus huiusmodi diuiduntur, prout in cap. consue-
 169 tutione. Anni vnus redditus dimidiū, † dandū Imperatori
 vel Regi, eunti pro suscipienda corona, cap. 1. §. vt autem, de
 allod. c. 1. §. firmiter, vbi etiam Ifern. num. 30. & alij de pro-
 hib. seu. alien. per Feder. & per alios, quoscito in meo tract.
περί τῆς ἀχαριστίας, seu de ingratitude, in 38 ingrati-
 170 dine Vasalli ad Dominum. Feudum † Guardia, seu, quod
 datur ratione guardia, castaldia, vel pro mercede alicuius
 rei,

rei, annale est, & transacto anno iure auferri potest, etiam
 precio, pro eo dato, non restituto, cap. primo, de feudo
 guardi. vbi tamen videatur Iser. Iste tamen annus, per pa-
 ctum, prolongari seu prorogari potest, & tunc potentior
 erit conuentionalis prouisio, quam legalis, qua cessante, si-
 bi locum vendicat legalis, l. quod si nolit, §. si quis ita. ff. de
 aedilit. edi. Baldus in proœm. feudo. in 9 diuisio volens, et-
 iam pacisci posse, vt nullo tempore auferatur, sequitur Ia-
 cob. de Sancto Georgio, in tracta. feudo. in nona diuisio.
 vers. in feudum, & Petrus Rebuff. in declar. rer. feudaliu.,
 diuisio vndecima. Feudatarij† defuncti filius, vel successor, 171
 infra annum & diem, à Domino inuestituram petere, & fi-
 delitatem iurare tenetur, alioquin feudo priuatur, cap. 1. in
 vers. & è conuerso, quæ fuit pri. ca. be. amit. cap. 1. in prin-
 cip. de capi Corra, cap. 1. §. præterea si quis, de prohib. feu.
 alien. per Fede. & ibi Isern. declarat num. 27. Hostien. in
 sum. de feudo. §. quib. mod. feu. amit. ver. propter iniuriam,
 Bal. cont. 301. proponitur, quod Petrus, num. 6. & sequen.
 lib. 1. iuxta nouam impres. Ratio est, quia petere inuestitu- 172
 ram, est quasi quidam consensus, seu species, recognitionis
 & reuerentiæ, quæ domino præstari debet, aliàs res cadit in
 commissum, secundum And. de Iser. Bald. & Aluarot. in
 alleg. cap. primo, quæ fue. pri. cau. bene. amit. Guid. Papæ,
 decis. 164. a lia, numer. 1. & 2. subdens, hanc esse veritatem,
 iuxta dispositionem vtriusque iuris, Grat. respon. 9. nu-
 92. lib. primo. Et an ipso iure cadat, an sententia opus sit,
 optimè per Cardin. Zabar. cons. 74. redemptoris, numero
 primo, versic. ad primum. Idem annus an currat militi?
 Videtur quod non, per text. in cap. 1. quo tempo. mil. in-
 ue. pete. debe. vbi militi datur, vltra annum solitum, men-
 sis, & sic miles ad petendam inuestituram habet annum, &
 mensem, & ibi gloss. in vers. & mensem, dicit, illud fortè
 corrigi per constit. Federici, vt sic idem sit in milite, quod
 in aliis. Tutius videtur inhærere dispositioni præalleg. text.
 præsertim in fauorem militis, qui alia plura priuilegia ha-
 bet, vt etiam dicit ibi glos. quæ postea subdit, quod si domi-
 nus, post

nus, post annum & mensem, vasallum militem recepit, talem quasi ingratitude videtur remittere. Et aduertendum est, quod, si sint plures hæredes vasalli defuncti, & pro parte possideant feudum, in solidum iurare tenentur fidelitatem Domino, cap. primo, §. omnes filij, si de feu. contro fue. inter domi. & agna. Ang. in l. 2. §. ex iis, ff. de verbo. oblig. & ibidem Areti colum. 2. in secundo not. Sed quid, si vasallus, infra annum & diem, non petierit inuestituram, sed postea seruitium Domino exhibuerit, vel inuestituram post tempus petierit, & dominus concesserit, an ingratitude remissa censeatur? Affirmatiuè respondendum est, & quod tali casu excusetur, ad l. Celsus, vbi glos. ff. de arbi. l. si. in fi. ff. de eo, quod cer lo glos in cap. 1. quo temp. mil. cum qua ibi Ifern. Bald. Aluarot. & Præposi, ac omnes in cap. 1. in princ. quæ fue. pri. cau. bene. amit. Iacobi de S. Georg. in tracta. feudo. in vers. qui quidem inuestiti, colum. 10. vers. sed iuxta prædicta dubitatur, Alex. in cons. 14. num. 15. lib. 3. cons. 79. colum. si. lib. 1. cons. 60. colum. 2. versic. & non dico, lib. 3. & cons. 40. viso num. 10. volum. 6. Rot. 233. Lauren. de Sylua. de feudo. cogni. quæstio. 80. Quæro, an agnatus proximior, emens partem antiqui fendi, teneatur, infra annum & diem, inuestituram petere? suppono, quod talis alienatio, etiam sine consensu Domini, valeat, cap. 1. de alie. feu. pater. cap. 1. §. & si clientulus, de alie. feu. & vtrobique Docto, & Docto. in cap. Titius, si de feu. defu. fue. contro. Iacobi de S. Georg. in tracta. feud. in vers. & cum pacto de non alienando, colum. 8. vers. in ista materia alienationis feudi, debetis etiam scire, & colum. 10. vers. ex præmissis elicio vobis. Præmissam difficultatem tangit glos. in cap. 1. §. sed & si res. in proximiori, ad fine. per quos fiat inuesti. quæ tamen nihil determinat, Ifern. Aluarot. Præposi. Af. flict. & alij, in dicto §. sed & res, distinguunt: aut fratres, seu agnati, fuerunt inuestiti per dominum, de eorum partibus, iamque fidelitatem præstiterant, & hoc casu frater, siue agnatus, qui alterius partem acquisiuit, tenetur petere se inuestiri, de illa parte acquisita, infra annum & diem, iuxta

iuxta dictum cap. primum, à quo tempo. miles. Idem erit
 secundum prædictos, si vnus ex eis perdidit partem suam;
 quæ alteri obuenit, iuxta ea, quæ traduntur in cap. 1. si va-
 sal. feud. priue. cui defera. Aut vnus ex illis fratribus, seu a-
 gnatis, nondum agnouerat portionem suam, vel eam ami-
 sit, quia fortè non petierat se inuestiri de parte sua, in tem-
 pore, iuxta l. imperialem, §. præterea, si quis infeudauerit, &
 dicto cap. 1. quo tempor. mil. & hoc casu, quoniam alter
 frater, siue agnatus, portionem alterius habet iure accre-
 scendi, non tenetur pro illa parte, quæ accreuit, inuestitu-
 ram petere, sufficit enim, cum semel inuestitum fuisse, de
 parte sua, cum idem iudicemus de augmento, quod de eo,
 cui fit augmentum, seu principale, l. inter socerum, §. cum
 inter, ff. de pact. dot. al. etiam, C. de iure dot. §. si quis autem,
 in Auth. de hæred. & Falcid. Pro præmissis vide Lauren.
 Syluan. in tract. de feud. recogni. quæst. 90. Intra dictum
 tempus, † vasallus, domini mortui hæredem adire debet, in- 173
 uestituramque petere, & fidelitatem polliceri, alioqui, tan-
 quam ingratus, beneficium amittit, est text. clarus in cap. 1.
 in princ. quæ sue. pri. cau. bene amit. & in cap. 1. in princ. de
 cap. Corra. Anchor. conf. 6. inter conf. Cald. sub tit. de feud.
 incipien. an ex incuria. Grat. respon. 9 num. 60. lib. 1. Ioan.
 Bapt. Ferret. conf. 87. in præsentis, num. 12. Quid autem, † si 174
 sint plures hæredes domini defuncti, an omnibus iuramen-
 tum fidelitatis præstandum sit? Videtur affirmatiuè re-
 spondendum esse, per adducta supra. Item, quia non mili-
 tat diuersitatis ratio, quare magis vni, quàm alteri præste-
 tur. Et pro affirmatiua concludit Bald. in l. 1. quæst. 22. ff.
 de re. diui. Communis opinio est, quod vni tantum, quem
 vasallus eliget, iuramentum præstabit, Aret. in alleg. l. 2. §.
 ex iis, in secundo not. vers. sed quæritur quid econtra, per gl.
 in cap. 1. §. omnes filij, si de feu. controuer. fuer. inter dom.
 & agna. ff. de verbor. obliga. sequitur Addi. ad dominum
 meum Philippum Dec. in l. ea quæ in partes, ff. de reg. iur.
 Et communem affirmat & declarat Iul. Clar. in tracta. de
 feud. quæst. 49. vers. quæro nunc, Si intra annum & diem
 F moriatur

moriatur dominus, vel vasallus, excusationi locus erit, nec tempus effluxum in consideratione erit, tum petendi inue-
 stituram, tum inuestituram concedendi, illud enim ius
 cum persona extinguitur, l. 2. ff. de usufruct. Pro iis vide
 Lauren. Syluan. de feudi recogni. q. 39. & 40. Maiori etiam
 14. annis, currit annus & dies, ad petendum inuestituram
 ipso iure, quanquam in integrum restituatur, tanquam læ-
 sus, probatur in c. 1. §. præterea, de prohib. feu. alien. per Fe-
 de. iunct. l. interdum, & l. quia propter, ff. de mino. Lætio
 enim probatur eo ipso, quod inuestituram in tempore non
 petiit, dicta l. interdum, quod voluit glos. in d. §. præterea,
 sequuntur And. de Iser. Bald. Aluarot. Præposi. & alij, in d.
 §. præterea, Alex. cons. 79. circa primum. colum. si. lib. 1. Ia-
 cobi de S. Georg. in tracta. feud. in vers. qui quidem inue-
 stiti præstiterunt, col. 12. vers. sed ponamus. Moder. Taurin.
 in tract. præscript. in sext. & vlt. par. 1. part. princ. in 23 ca-
 su, vers. quintò fallit. Contrà verò videtur text. in terminis,
 in d. §. præterea, vbi expressè diffinitur, quod maior 14. an-
 nis, per incuriam aut negligentiam differens, infra annum
 & diem inuestituram accipere à domino, transacto tempo-
 re feudum amittit, & ad dominum redit. Hæc verba intel-
 ligenda sunt cum effectu, ad l. nomen filiarum, 2. fina. ff. de
 verborum signific. Vide omninò Lauren. Sylua. de feu. re-
 cogni. quæst. 53. vbi pro iis plenè. Annus & dies petendi in-
 uestituram, an currat mulieri maiori 14. annis, an verò ma-
 iori 12. discussio in 14. quæstio. tracta. de atat. mino. Annalis
 175 possessio † vasalli, sciente domino, operatur, quod sterur
 eius iuramento super inuestitura, per se, vel per patrem ob-
 tenta, cap. primo, §. si autem aliquis in possessione, si de in-
 uesti. inter dom. & vasall. lis orit. & ibi Ifern. Idem Ifern.
 super hac Rubr. circa medium, ibi, intelligi, si per annum
 possedit. Silentium annale præiudicat domino scienti,
 176 † quò ad redemptionem, seu reuocationem, feudi alienati,
 quò tamen potentior est proximus agnatus, si feudum sit
 paternum, cap. 1. §. porrò. quali. olim poter. feu. aliena. &
 notat Bal. in vers. annale silentium habet vim repudiatio-
 nis &c

nis & refutationis, ad quod dicit facere l. facta, §. si quis bonorum, ff. ad Trebellia. & quod nota. in l. si ego, ff. nego. gesto. loquitur And. Tiraquel. de vt. retra. §. 1. glos. 10. nos, vers. & hæc sententia, part. 1. Annale si tantum † excludit 177
 filium seu proximum agnatum, à reuocatione feudi, cap. 1. §. Titius, si de feu. sue. contro. inter dom. & agna. & ibi declarat glos. in vers. per annum, Roma. cons. 22. propositæ, num. 6. vers. illud tamen, & cons. 70. visis, colum. 3. vers. non obstat. nota. Goza. cons. 39. prima colum. fin. vers. item & sexto. Et in terminis nostris D. meus Philip. Dec. cons. 395. in causa, ad si. vers. postremò non videtur. Limito, hoc procedere, quando alienatio esset facta in agnatum remotiorem, secùs si in extraneum, quia tunc talis facultas durat triginta annis, glos. communiter approbata, in alleg. cap. 1. §. Titius, in vers. per annum, quæ fue. pri. cau. bene. amit. Alexan. cons. 15. visis narratis, col. fi. vol. 5. D. meus præalleg. cons. 395. in causa, vers. si. vers. & hoc procedit quando alienatio. Sed quaero, an, sicut vasallus, infra annum inuestituram non petens, seudo priuatur, ità dominus, eam infra annum non concedens, sed differens, proprietate feudi priuari possit? Licet Laur. Sylua. de feudi recogni. quæst. 30. opinionem negatiuam defendere conetur, quædam adducens, quæ non concludunt, Verior & communis opinio est, pro affirmatiua, quam tenuit glos. in cap. si. in si. per quos fiat inuesti. propter æqualitatem seruandam, & quod in vno, statuitur pariter & in altero, iux. text. in c. si. de for. fide. & in cap. domino committente, si de feu. sue. contr. inter domi. & agna. in cap. 1. qualiter domi. proprie. feu. priue. Sed vasallus priuatur suo vtili dominio feudi, ob talem negligentiam, ergo dominus suo directo. Statutum enim in vno correlatiuorum, in altero censetur inductum, gl. in cap. 1. in ff. in tit. hic finitur lex, vbi, quod ex omni delicto, ex quo vasallus feudum amittit, pariter dominus amittat proprietatem: & gl. in c. si. de forma, 22. q. 5. Aluarot. & alij, in c. 1. §. nulla, per quos si. inuesti. vbi, quod petente vasallo inuestituram, sed dominus illam facere recusat, priuatur proprietate feudi.

per dictum cap. 1. in fi. de form. fidei. Gui. Papæ, decis. 168. sed iuxta, vbi etiam, quod omnes hanc opinionem sequuntur. Verum, quia in materia feudorum regulariter, quando anni terminus profertur, additur etiam dies, in aliis verò materiis communiter annus tantum exprimitur, dubitari
 178 potest, vnde diuersitas hæc, & † an termini isti, inter se differant? Ad hæc aduertit And. Tiraq. concludens, nihil differre, annusne simpliciter statuatur, an annus & dies. Cum enim annus simpliciter dicitur, intelligitur non computato die termini, & cum annus & dies, computato die termini, & sic anno diem adiici, ad summouendam illam controuersiam, vtrum dies termini computetur in termino, vide per eum de vt. retra. part. 1. §. 1. glos. 11. num. 61. sequen. ac præceden. An eius opinio seu distinctio sit vera, hinc non est locus discutiendi, ego aliâ distinctioe vtor, in illo quaesito, an dies termini cõputetur in termino, videlicet, quod aut sumus in materia fauorabili, aut odiosa, prout in 18. q. reg. de in fir. num. 7. & seq. Annua præstatio, longo tempore continuata, facit præsumi debitum contractum, l. cum de in rem verso, ff. de vsur. l. certis annis, & ibi Alex. & Iason, C. de pact. Ludo. Roma, cons. 109. in proposita, colum. 2. vers. breuiter est, glos. magna in cap. peruenit, de censi. Car. in Clem. eos, in 2. no. de regula. Beneficia, licet de iure communi non sint temporalia, sed perpetua, Calde. cons. 26. an in reservationibus, post princip. de præb. Cardi. cons. 57. ad primum, num. 6. Cassa. deci. 3. num. 53. & deci. 12. num. 9. de præben. constitui tamen potest, vt beneficium sit annale, Lap. Alle 9. disputat, an si Papa beneficium annale. Felin.
 179 in cap. per tuas. num. 4. colum. 2. & 3. de maio. & obe. † Officium iudicis anno utili durat, Bart. in l. societatem, §. arbitrorum, post num. 22. ff. pro socio. Annale est † edictum, seu interdictum, vnde vi, de eo, quod non peruenit ad vim inferentem, aliàs perpetuum, l. ex quibus, ff. de interdictis,
 181 l. 1. §. annus, ff. de vi, & vi arma. l. 2. C. vnde vi. Edicti † pœna annalis est, si quis ius dicenti non obtemperauerit, l. vni. in fi. hoc tit. ff. Dupli iudicium datur, intra annum utilem,

lem, in eum, qui liber esse iussus fuerit, si dolo eius, post mortem Domini, & ante aditam hereditatem, furtum vel damnum, in bonis hereditariis, factum fuerit, l. 1. & in prin. ff. si quis in testam. lib. esse ius sue. Rescissoria † utilis, resti- 181
tutione habita, seu ad restitutionem in integrum petendam, annalis est, l. in honorariis, vers. sed cum rescissa, iunct. glos. in vers. sed redditur, ff. de actio. & oblig. l. si. C. ex quib. cau. maio. Et ideo sic locutus sum alternatiuè, vt vtramque lecturam complecterer, vt per Bart. & per Bald. ibi. † Actio 183
de calumnia, ad duplum, annalis est, l. 1. in princ. & l. annus, ff. de calumnia. In † actione Aquilia consideratur, quanti in 184
anno homo plurimi fuerit, l. 2. in princ. & l. ita vulneratus, versic. nam qui prior vulnerauit, ff. ad leg. Aquil. Ange. In-
stitu. eo num. 7. super glos. in vers. in eo anno. Actio † in fa- 185
ctum contra officialem, vel eius heredes, ad duplum, anno durat, l. datur, & ibi Barto. num. 3. ff. ad leg. Iul. reperun.
Actio contra publicanum, † vel eius familiam, ad duplum, 186
datur ad annum, l. 1. in princip. ff. de publica. † Actio in fa- 187
ctum, ex edicto de alien. iud. mutan. caus. fa. annalis est, l. vel annus, sub hoc tit. ff. & l. post venditionem, in fi. & ibi gl. fin. declarat, ff. de aqua plu. arcen. Actio in factum, con-
tra falsum tutorem, vel qui dolo malo curauit, vt falsus tu-
tor daret autoritatem pupillo contrahenti, anno durat, l. huius actionis, §. has in factum, ff. quod fal. tuto. Actio † ex 188
edicto, quæ in fraudem creditorum facta sunt, annalis est, l. fin. C. quæ in frau. credi. l. 1. in princ. ff. eod. & l. ait præ-
tor, in princ. & §. annus, ac §. hæc actio post annum. Actio
ex dolo, si possessionis causa deterior facta esse dicetur, do-
lo eius, qui in possessionem missus, annalis est, & in here-
dem non datur, l. prætor ait, in fi. ff. de bon. auto. iudi. pos-
si. † Actio, quanto minoris, non competens ei, qui vitiosum 189
animal ignorans emit, anno finitur, l. sciendum ramen, §. fi.
& l. ediles autē, post prin. ff. de ædil. edict. l. cū proponas, in
fi. C. de ædil. actio. Ange. de Aret. in §. prætorum quoque,
Insti. de iu. nat. gent. & ciui. Et contractus rescinditur in
totum, quando agitur redhibitoria, at in partem, quando,

Quanto minoris, l. redhibere, ff. de ædil. edi. Et actor eligit,
 quam intentare velit. Intellige de prætoriam, quod anno du-
 ret, non de Quanto minoris, civili, de qua in l. 2. ff. de actio.
 emp. quæ perpetuò cõpetit, Azo in sum. de ædili. edi. Nep.
 de Mon. Alb. in tracta. exceptio. col. antepen. art. 25. nu. 29.
 vers. item præscriptio eadem, Bal. in l. 2. quæst. 2. C. de rescin.
 vend. duplicem, inquit, esse Quanto minoris prætoriam,
 duplicemque, Quanto minoris res est, vel quanto minoris
 empturus fuisset: subdit Bal. quod ædiles solùm animata
 considerabãt, quæ sunt fragilia, sed ius civile inanimata, quæ
 sunt maioris durationis: quæ distinctio & ponderatio, mi-
 hi subsistere non videtur, imò est contra text. in l. exempto,
 §. si quis virginem, ff. de actio. empt. & ea, quæ voluit Bart.
 in alleg. l. Iulianus, in 2. differen. Cuius enim Quanto mi-
 noris datur, etiam, pro rebus fragilibus & corruptibilibus,
 190 † Actio deiectionis, vel effusi, vbi liber homo perimitur, anno
 terminatur, l. si verò plures, §. quæ autem, ff. de his, qui
 deie. vel eff. Actio, ne vis fiat ei, qui in pos. intra annum, post
 prohibitionem numerandum, competit, l. 1. §. si. cum glos.
 191 in ver. intra annum, ff. ne vis fiat ei. Actio † iniuriarum an-
 nalis est, l. si non conuicij, C. de iniur. Nep. de monte Alba,
 dicto art. 25. num. 28. colum. antepen. de exceptio. pro quo
 192 videatur Rot. 240. pro iniuriis, cum sua Addi. noua. † A-
 ctio ad interesse, contra eum, qui edere tenebatur, anno
 193 durat, l. vlt. ff. de eden. Edictum, † Ne quis eum, qui inius
 vocatus est, vi eximat, annale est, l. penult. in fi. ff. hoc tit.
 Edictum, Interdictum, seu actio, Ne vis fiat ei, qui in pos-
 sessionem missus est, annalis est, l. 1. §. seu vers. hanc actio-
 nem, ff. ne vis fiat ei. Edictum in eum, qui ex incendio, rui-
 na, naufragio, rate nauæ expugnata, quid rapuisset, recepif-
 set dolo malo, damniue quid in his rebus dedisset, quadru-
 plum annale est, post annum ad simplum, l. 1. in princ. ff. de
 incen. ruin. naufra. glos. in le. quadruplo, in l. Pomponius,
 194 tracta. ff. de acquirendo rerum dominio. Actio † quod me-
 tus causa, in quadruplum, annalis est, post annum in sim-
 plum datur, l. si cum exceptione, in principio, & §. post an-
 num,

num, & Barto. in §. si quis, in fi. ff. quot met. caus. Actio
 vi + bonorum raptorum, contra hæredem donatoris, ad 195
 quadruplum, infra annum, competit, l. 2. C. vi bono rapt.
 Actio + de peculio, contra alienantem seruum cum pecu- 196
 lio, annalis est, l. & ancillarum, §. & seruus, ff. de pecu. l. as. in
 l. cum fundus, §. seruum tuum, vbi etiam, quando perpe-
 tuò, colum. 1. ff. si cer. peta. Idem Ias. Institu. de actio. §. a-
 ctiones autem, num. 14. Mutui actio, + quæ datur ei, qui 197
 studiorum aut legationis causa, mutuauerit filiofamilias,
 pro necessariis impensis, non obstante S. C. Macedoniano,
 annalis est, l. Macedoniani, C. ad S. C. Macedo. Actio, + do- 198
 mino competens, ad vindicandum seruum, eo ignorante
 ad ordinem Ecclesiasticum promotum, annalis est, §. si ser-
 uus sciente domino, in Auth. de sanctis Episcop. cap. si ser-
 uus sciente, §. 4. distin. Actio + reuocatoria, quæ datur con- 199
 tra debitorem, liberatum in fraudem, annalis est, l. si. C. de
 reuo. his, quæ per fraud. alie. sunt. Actiones omnes popula-
 res, annales sunt, l. si. ff. de popu. actio. glos. in l. 2. §. hoc in-
 terdictum perpetuum, ff. ne quid in loc. public. Actiones
 + denique prætorix, pro maiori parte, annales sunt, l. in ho. 200
 norariis, iunct. gl. 1. ff. de actio. & oblig. l. vtrique, & l. seq. in
 fi. ff. de libe. cau. l. pœnales, quæ est 32. vers. honoraria quo-
 que actiones: cum glos. in vers. certum tempus, ff. ad leg.
 Falci. §. eas verò, Institu. de perpet. & temp. actio. & ibi as-
 signatur ratio, quæ est, quia prætor anno durabat. Interdi-
 ctum, Ne vis fiat ei, competens post satisfactionem, durat
 anno, l. prætor ait, §. si. & ibi sic summat Pau. de Cast. ff. de
 no. oper. nunc. Interdictum, quod vi aut clam, anno etiam
 durat, l. semper, §. hoc interdictum, ff. quod vi, aut clam, l.
 Atteius, circ. princ. ff. de aqua plu. arcen. & glos. si. ad fi. in l.
 post venditionem, ff. eodem. Reipub. causa absenti, reuer-
 so, annus datur, agendi interdicto quod vi, aut clam, à die
 reuersionis, præalleg. l. semper, §. si quis Reipub. ff. quod vi
 aut clam. Amplia in facto maiore dum aberat, vbi supra.
 Utile hoc interdictum, quod vi, aut clam, infra annum datur
 ex cuius fundo vitis tracta, seu deprehensa, in fundo alieno

coaluit, id est, radices fecit, vt illa vitis in fundum illius re-
 ducatur. Post annum interdictum non competit, imò ra-
 dices, quæ erant in fundo priori, cedunt ei, qui vitem traxit,
 l. fi. in princ. ff. quod vi aut clam. Interdictum, de itinere a-
 ctuque priuato, datur ei, qui eo hoc anno, nec vi, nec clam,
 nec precario vsus est, l. 1. ff. de iti. actuque priua. Interdi-
 ctum, reficiendi iter actumque, datur ei, qui iter & actum
 acquisiuit, per annum, eundo per fundum vicini, non vi,
 non clam, non precario, per quod prohibet prætor illi vim
 fieri, quo minus reficiat, prout sibi ius est, l. vnde etiam, §.
 ait prætor, ff. de itin. actuque priua. Interdictum de aqua
 quotidiana, datur ei, qui, quam de alieno duxit per annum,
 non vi, non clam, non precario, ne in futurum ducere pro-
 hibeatur seu impediatur, l. 1. ff. de aqua quoti. & æstiuua. In
 quo autem differat hoc interdictum, ab interdicto, de aqua
 æstiuua, habes in eadem l. 2. §. duo. & §. deinde ait prætor.
 Interdictum de fonte datur ei, qui hoc anno hausit aquam,
 nec vi, nec clam, nec precario, seu vsus est aqua, quo prohi-
 betur, huic vim fieri, quominus vtatur. Idem, quò ad la-
 cum, puteum, vel piscinam, l. vni. ff. de fonte, in princ. Idem
 interdictum datur etiam, volenti purgare, vel reficere la-
 cum, puteum, & piscinam, dummodo is non aliter vtatur,
 quam priori anno vsus est, dicta l. vni. §. deinde ait prætor,
 201 ff. de fonte. Et interdicta[†] vt plurimum annalia sunt, l. 1. in
 fi. ff. de interdict. præsertim ea, quæ veniunt ex maleficio, aut
 non continent rei persecutionem, glos. fi. in dicta l. prima,
 in vers. interdictorum, vers. sin autem sunt ex maleficio.
 202 Annalis[†] actio, si lis infra annum contestata sit, perpetua-
 tur, & sic actio quæ erat annalis, non tantum anno durat,
 vt ante, sed perpetua efficitur, glos. in l. in honorariis, in
 vers. sed redditur, vers. sed nisi lis super ea contestatur, ff. de
 actio. & obliga. glos. in fi. in vers. finiendam, ad fi. ibi, sed
 potest perpetuari litis contestatione, C. de temp. in integ.
 resti. glos. fi. in l. fi. C. de dolo. Alex. in fi. post num. 11. vers.
 nam videmus, quòd rescissoria durat anno, ff. de eo, per
 203 quem fac. er. Annalis[†] item actio perpetuatur per oblatio-

nem precum, & rescriptionem infra annum, l. 2. C. quan. libel. princ. dat. And. Tiraquel de vt. retra. §. 1. gl. 10. num. 72. & seq. in 13. quaest. † Retractus tempus anni & diei, ex 204 statutis & consuetudinibus nonnullorum locorum Italiae, & omnium locorum Galliae, an per litis contestationem ad alterum annum extendatur, an perpetuetur, vide per And. Tiraq. de vt. retra. §. 1. gl. 10. num. 81. & seq. vers. & ego quidem, quaest. 13.

Sufficiat praedicta cumulasse, super Anni termino, seu super Annalibus casibus: quae spero iunioribus non iniucunda fore; facile enim, quid iura circa spacium vnus anni statuerint, inuenient. Quibus alios casus, quos, ne annum in cumulando Annalia consumam, alij verò in legendo, hic omitto, addere quisque poterit.

F I N I S.

F 5

Dn. DY.

D. D Y N I D E M V X E L -
L I S , L L . D O C T O R I S C L A -
R I S S I M I , D E P R A E S C R I P T I O .
nibu tractatus utilis ac per-
necessarius.

Præscriptio X X. horarum.

NOTABILITER COLLIGE,
quod Præscriptiones, quæ sparsim sunt
positæ in Corpore Iuris, summarie & di-
lucide ac distinctè possunt comprehendì.
Notanda in primis est præscriptio hora-
rum viginti, scilicet de viro, qui debet deti-
nere adulterum, deprehensum cum vxore; vt ff. de adulter.
l. capite.

Præscriptio vnius diei.

Præscriptio est vnius diei, qui viuâ voce noluit appellare,
dissoluta figura Iudicij, si non ilicò appellauit, non postea
auditur sine libello; vt C. de appell. l. litigatoribus, vbi talis
casus: scilicet, Latâ sententia, vnus ex litigatoribus vult
appellare, si appellat statim, valet tunc, & sine libello; si ex
interuallo, tunc non valet eius appellatio, nisi detur in scri-
ptis: vt dicta l.

Est & alia, scilicet iudicis, qui sententiam tulit, qui eo
die, quo diffiniuit, poterit supplere, si quid erratum est.
Vt ecce; Debebat absoluerè, condemnauit; vel condemna-
re debebat aduersarium meum, in centum & duobus assi-
bus, & condemnauit in centum tantùm; vel quia debebat
condemnare, absoluit, vel econtrâ; vt ff. de re iudic. leg.
Paulus.

Præscri-

Præscriptio I I. dierum.

Præscriptio duorum dierum est, quæ obiicitur ei, qui ornatum iumentum vèdidit, vbi, si non, antebiduum, emptor ornatum petit, postea non habebit: vt ff. de ædil. edict. l. ædiles, §. videndum. Vt ecce: Habebam vnum equum, vel iumentum, & volebam cum vendere, ita quod ipsum ornaui vltra, quam fuerit consuetum, licitum est emptori intra duos dies opponere exceptionem.

Præscriptio I II. dierum.

Præscriptio est trium dierum, vt in Aduocato, cui licet intra triduum corrigere errorem suum: vt C. de error. aduoc. l. vlt. vbi dicitur, quod error Aduocati litigatoribus obesse non potest. Vt: Aduocatus debebat proponere vnam actionem, & proponit aliam, tunc licet Aduocato intra triduum corrigere errorem suum. d. l.

Item, recusanti Iudicem, vt suspectum: vt l. vlt. C. de ind.

Item, legenti fructus propriae arboris in agro alieno: vt ff. de gland. legend. l. 1.

Præscriptio V. dierum.

Præscriptio est quinque dierum, scilicet illius, qui promisit hominem sistere in iudicio, certo die, & post dies quinque velit exhibere, nō potest: vt ff. si quis caut. l. si post tres.

Præscriptio V II. dierum.

Bestiæ, quæ ad urbem regiam à limitum ducibus transmittuntur, septem tantummodo diebus in singulis ciuitatibus pasci possunt: vt habetur lib. 11. C. tit. de ferar. venat.

Est & alia: Item, septem dies tum præcedentes, tum proximè sequentes festum Dominicæ passionis, sunt feriatii, l. vt die, & l. omnes, C. de fer.

Præscriptio I X. dierum.

Præscriptio est nouem dierum, vt non conueniatur quis, ex persona defuncti, ante nouem dies, post mortem eius
conny.

connumerandos ; vt C. de sepulch. violat. leg. cum sit iniu-
stum, in Authen. scilicet, ibi posita, vbi dicitur, scilicet, nec
ante nouem dies, ab obitu connumerandos.

Præscriptio X. dierum.

Præscriptio est decem dierum, C. de appel. Auth hodie,
vbi dicitur in glos. ipsius, quod si reus fuerit cōdemnatus, à
tempore sententiæ, vt quia erat absens, habet spacium de-
cem dierum ad appellandum. Et hoc intellige, vbi procura-
tor fuit præsens, vel non soluendo, vel causa istius conde-
mnati fuit probabilis, vt in præalleg. Auth in glos. & C. de
iudic. leg. properandum, C. de fruct. & lit. expens. leg. quar-
ta, & C. quomod. & quand. iudex leg. ab eo. & hoc, si non
fuit defensus à procuratore, & non appellauit procurator.
Modò quæritur, an audiatur dominus ad appellandum?
& dic, quod non, C. de procurat. leg. quia absente, & C. de
iudic. leg. properandum, §. fina. & dic, vt ibid., & idem est in
sententia arbitri: vt C. de arbitr. leg. penult. §. sin autem,
in glos.

Est & alia: vt ff. de ædilit. edict. leg. quod si nolit. ff. si
quid, vbi talis ponitur casus: Ego emi à te vnam rem isto
pacto, quod si mihi displicuerit, sit inempta, quam tunc
debeo ei reddere intra decem dies, si res non placuerit mihi,
aliàs non audiar, elapsis decem diebus: vt d. l. quod si nolit.

Præscriptio XV. dierum.

Est & præscriptio quindecim dierum: vt C. de testibus,
leg. si quando, vbi dicitur, quod testes producti de alia pro-
uincia, ciuitate vel loco, coguntur ibidem stare, vbi sunt
producti, per quindecim dies, intra quos iurati debent de-
ponere, & fideiuffores dare de non recedendo: & si dare
non poterint, eorum committatur iuramento: & hoc ex-
pensis producentis. Sed ultra illos quindecim dies expecta-
re non coguntur, adeò, quod si iurauerint, & deposuerint
intra illos quindecim dies, siue non, vltèriùs non coguntur:
vt d. l. si quando.

Præscri-

Præscriptio XX. dierum.

Est præscriptio viginti dierum: vt C. de litis contestat. Authen. offeratur, de eo, qui vult litem contestari, vbi dicitur, quod oblato libello ei, qui ad iudicium vocandus est, datur spacium viginti dierum, in quibus deliberet, an cedat vel contendat: vt in præalleg. Authen. vbi dicitur, exinde præbitis sportulis, &c. Dyn.

Est & alia: vt C. de sentent. & interloc. omnium iudicium, l. cum Papinianus, in Authen. ibi posita, vbi dicitur, quod si conuentus coram iudice delegato, habet ipsum suspectum, potest ipsum accusare intra viginti dies, diebus viginti elapsis non auditur, vt prædicta Authen.

Est & alia, quæ datur Iudici, qui deposito officio, desinit de causa, coram eo suborta, terminanda, siue criminalis fuerit, siue ciuilis: vt C. vt omnes, tam ciuiles quam milit. l. prima, Dyn.

Præscriptio XXX. dierum.

Est præscriptio XXX. dierum: C. de non num. pec. in l. in contractibus, §. super certis, vbi dicitur, quod si creditor fuerit confessus, sibi solutum esse, quod non erat, vel reddidit instrumentum, quod tunc contra debitorem, competit exceptio triginta dierum, & elapsis triginta diebus, tunc agere non poterit.

Est & alia, quod vectigal non soluit: vt ff. de pupill. l. Imperatores, & l. interdum, & §. si super. Dyn.

Est & alia præscriptio, qui vsus est via: ff. de itin. actu. que priua. l. 1. §. hoc autem.

Est & alia præscriptio, sc. illius, qui vult sæuire contra naturam in suis condemnatis: vt C. de pœn. l. si vindicari.

Est & alia, de eo, qui debet suum Inuentarium inchoare, posteaquam nouit aperturam: vt C. de iur. deliber. l. scimus, §. si autem, l. vbi dicitur, quod si quis de iure hæreditatis defuncti dubitat, an debeat adire, nec ne, non est necesse deliberare, sed tantummodo facere inuentarium, & hæreditatem adire: quia recepto inuentario, & adita hæreditate,

ditate, incipit currere dictum tempus: vt in præalleg. l. Dyn.

Est & alia, quæ incipit currere damnum passio, ex certo capite, l. Aquil. vt ff. ad leg. Aquil. & Instit. eod. §. illud, vbi dicitur, quod si aliquis interfecit seruum, quod intra tringinta dies non solum possum exigere ab eo pretium serui, sed etiam id, quod damnificatus sum; vt quia seruus meus erat institutus hæres, & ipse non poterat adire sine iussu meo, ita quod fuit interfectus, antequam adiret, ego contra interfectorem agere possum, non solum ad serui estimationem, sed etiam ad æstimationem hæreditatis: vt in d. l. Dyn.

Est & alia: vt ff. de accusationibus, l. 3. §. fin. vbi dicitur, quod si quis accusauerit, & accusator mortuus fuerit, vel impeditus agere, quod tunc reus potest agere contra eum, vel eius hæredes, ad integram satisfactionem.

Et & alia: Auth. de intro. & exhib. re. §. 1. quæ datur ei, qui reducendus est, ad componendum res suas, & ad componendum mœstos penates, coram iudice loci, vel coram magistratibus.

Præscriptio L. dierum.

Est & præscriptio quinquaginta dierum: vt Instit. de excus. tuto. §. qui. vbi dicitur, quod si quis datur in tutorem alicuius pupilli, vel curatorem alicuius adulti, & velit se excusare, non refert, si non appellat statim, cum possit se excusare spatio quinquaginta dierum, vt d. §. Dyn.

Est & alia, quod Iudex, depositus ab officio suo, debet in eadem prouincia, vel ciuitate, commorari quinquaginta diebus: vt C. vt omnes tam ciuil. quam mil. l. 1.

Præscriptio II. mensium.

Est & præscriptio duorum mensium: vt C. de lit. contesta. Authen. libel. vbi actor intra duos menses causa lit. contest. stare debet, alioquin expensas in duplum cogitur restituere conuento, licet hoc hodie de consuetudine non seruetur, de iure tamen est ita.

Est & alia præscriptio; vt C. de adulter. l. fina, quæ datur ad

tur ad seruos torquendos, post missionem repudijs.

Est & alia: vt C. de iure delibe. l. sancimus, §. sin autem, vbi dicit, quod inceptum Inuentarium debet terminari intra duos menses, vt in praedict. §.

Est & alia, de debitore fisci, qui vult dilationem impetrare in minoribus summis & causis: vt ff. de iure fisci, l. delator, §. in fiscalibus. Quae causae dicantur minores, distinguitur: vt C. defens. ciuit. l. 1. vbi dicitur, quod minor causa est legis.

Est & alia, fisco opponenti compensationem: vt ff. de iure fisci, l. aufertur, §. compensationem, vbi dicitur, quod si quis velit fisco compensationem opponere, debet dicere sibi debere, infra duos menses. Nam duobus mensibus elapsis, non auditur: vt d. l.

Item, Iudici cognoscenti de causa ciuili: vt in Auth. vt clerici apud proprios Episcopos conuen. §. si tamen. de decurionib. colum 6.

Item, viris religiosis vel clericis, personatus habentibus, phisitam vel leges audientibus: vt extra, ne cleric. vel monach. cap. non magnopere. & eod. tit. cap. super Spec.

Est & alia, si ancilla vendita fuerit, & manumittatur, si tamen praesens fuit: vt ff. de his, qui sine manumis. ad lib. peruen. l. si. §. sed contra.

Est & alia, de eo, qui fideiussit sine scriptura sui ad tempus, in causis priuatis seu publicis.

Est & alia, de emphyteuta, vt possit vendere possessionem, prius denunciatione à domino facta: extra, de iure emphy. cap. potuit, & C. de iure emphy. l. vlt. §. sin autem, vbi dicitur, quod si aliquod instrumentum inter dominum & emphyteutam interuenit, tunc id, quod in dicto instrumento continetur, seruari debet: Sin autem nullum pactum fuerit, subaudi, de alienando, vel vendendo, & tunc primò & principaliter debet domino suo denunciare, & expectare ipsum per duos menses. Duobus mensibus elapsis, poterit vendere meliorationes suas cuicumque: vt d. l.

Est & alia, vt cum actor promisit, se exhibere in iudicio

tempora

tempore non adiecto, elapsis duobus mēribus, talis fideiuf-
sor vlteriùs non tenetur; & est ratio, quia actor videtur à
lite discedere velle, cūm promittit litem se contestaturum
intra duos menses, à die dati libelli, & non fecit; vt C. de
iur. delib. l. scimus. § igitur.

Præscriptio LX. dierum.

Est & præscriptio sexaginta dierum; vt C. ad leg. Iul. de
adult. l. iure mariti, vbi dicitur, quod si maritus vult accu-
sare adulterium vxoris, quod si ipse accusat intra sexaginta
dies, benè potest, & computatur à die commissi adulterij; vt
ibi dicitur.

Item, non cogitur se subscribere ad pœnam talionis, nec
punitur, vt calumniator, si non probauerit intra dictos se-
xaginta dies; vt ff. eo. l. quamuis indubitati, & l. si is cui.

Est & alia, quæ datur nomine ornamentorum non præ-
stitorum redhibendum; vt ff. de ædil. edi. §. si autem.

Est & alia; vt C. de lit. contest. l. 1. & Authen libellum,
vbi dicitur, quod si actor, porrecto libello, contestatus non
fuit litem, coram iudice, quod, elapsis duobus mēribus non
auditur, vt ibi de hoc.

Est & alia; vt C. de episcop. & cleric. Auth. clericus, & l.
omnes qui. §. in hoc autem, vbi dicitur, quod si iudex iudi-
cauerit in ciuili, quod sibi competit præscriptio intra duos
menses, vt in prædict. l.

Est & alia; vt C. de fide instr. l. sancimus, quæ obiicitur
ei, qui promisit præsentare personam alterius, sine scriptis;
sed tantum nudis verbis; vt in d. l.

Est & alia, cūm quis emit rem, vt si displicuerit, sit inem-
pta, tunc seruandam est tempus, de quo est actum. Si verò
nil de tempore actum est, lex statuit spatium sexaginta die-
rum, intra quos debet emptori rem restituere, & precium
habere, vltra non auditur, nisi cūm causæ cognitione. Ver-
satur autem causæ cognitio; vt si iudex, quod aliqua iusta
causa emptor fuerit impeditus, decerneret, vt non resti-
tueret, si res sibi displicebat. Nec etiam vltra illud tempus
auditur

auditur emptor, vt dictis iuribus, l. quod si nolit, ff. de ædil. edict.

Præscriptio C. Dierum.

Præscriptio est centum dierum; vt C. qui admit. ad bon. possess. possunt, l. 1. & Insti. de bon. possess. §. liberis vbiq̄ue, vbi dicitur, quod aliquis putat sibi competere bonorum possessionem, iure consanguinitatis, quod, à die mortis defuncti, habet spacium centum dierum, quibus elapsis non auditur postea; vt ibi Dyn.

Præscriptio III. Mensium.

Præscriptio est trium mensium, vt, quando hæres dicebat, se repudiaturum, necesse expectabatur per spacium trium mensium: C. de iure delibe. l. scimus, §. cum igitur.

Est & alia præscriptio, quæ obiicitur ei, qui non pro hærede: vt C. de iure delibe. l. fina.

Est & alia, ad Inuentarium faciendum. Primò dantur triginta dies, ad incipiendum, qui currunt sibi à tempore, quo sciuit, sibi hæreditatem delatam ex testamento, vel ab intestato, postea dantur sexaginta dies ad complendum: & sic in vniuerso sunt tres menses, & hoc, si omnia bona sunt in eodẽ loco. Si verò absint ab eo loco, habet hæres spatium anni, ad Inuentarium faciendum & complendum; vt d. l. scimus, C. de iur. delib.

Est & alia, vt de decurionum origine disputatur; vt C. de decurion. l. generali.

Alia est, quæ competit marito, quando confessus fuit, se recepisse dotem, quam in veritate non recepit; vt in Auth. de temp. non sol. dot. l. penult. §. ergo, in fi. & Auth. quod locum, C. de colla.

Est & alia, vt in Auth. de app. cogn. §. 3.

Est & alia, si obiicitur, quod vnus ex litigatoribus, renunciat testibus seu testamento, & alleg. in d. Auth.

Est & alia, si nouum opus fuerit renunciatum, & reum satisfacere non est actum; vt C. de noui oper. nunc. l. 1. & C. de ædi. pri. l. vlt.

Alia est, quæ competit creditori hereditario, contra hæredem; vt C. de iur. delibe. l. fin.

Alia est, de eo, qui non debet morari in sua prouincia: vt C. de affer. l. 3.

Alia est de eo, qui dilationem petit, neque testes, neque instrumenta produxit: vt C. de dilacionibus. l. 1. Dyn.

Alia est, cum matrimonium durauit plus duobus annis, & minus decennio, quia dantur tres menses, & vltimus non auditur.

Alia est, quæ datur parti, quæ vult concludere in causa: vt C. in Auth. iubemus, & in Auth. vt cum, de appellat. cog.

Præscriptio IIII. Mensium.

Est & præscriptio quatuor mensium, vt, post latam sententiam iudicis, vsuræ currant: vt C. de vsur. rei iud. l. 2.

Alia est, quæ datur socio, qui impedit interfectionem, si potius nolit conferre: vt C. de ædific. priuat. l. si vt proponis, & ff. pro soc. leg. si fratres, §. idem respondit.

Alia est, quæ datur contra tutorem vel curatorem, qui causam restitutionis non peregerit: vt ff. de excuf. tut. l. qui bona gratia. Dyn.

Præscriptio V. Mensium.

Item, est præscriptio quinque mensium, quando in eadem prouincia testes, vel instrumenta, producuntur.

Alia est præscriptio quinque mensium, de eo, qui potest redimere ab emptore: vt ff. de redhibitio. l. sciendum, §. fin.

Præscriptio VI. Mensium.

Est præscriptio sex mensium, scilicet in redhibitoria; vt C. de ædil. edict. l. 2.

Alia est, scilicet de eo, cui ab hærede scripto, manente in eadem prouincia, querela inofficiosi testamenti, præparatur: vt C. de inoffic. testam. l. penult. in fi. allega. §. sancimus vbi expeditum est.

Est & alia, ei, qui impetrauit dilationem: vt de dilation. l. 1.

Est & alia, de eo, qui manumisit ancillam: vt Institu. qui
& qui.

& quibus ex caus. manumif. §. iustè, nisi fuerit iusta causa impediens: vt C. de maior.

Est & alia, de eo, qui vult redimere mancipium; vt ff. de ædilit. edict. l. sciendum.

Est & alia, quæ competit pro relicto sub conditione: vt C. vti poss. l. 1.

Est & alia, in beneficiis concedendis: vt extra, de concess. præben. cap. nulla.

Est & alia, quæ datur contra accusatorem mulieris de adulterio, qui per lapsum sex mensium remouetur ab actione: & computantur isti sex menses vtilis, à die diuortij: vt ff. ad Turpil. l. 1. §. accusationem. Dyn.

Præscriptio IX. Mensium.

Est & præscriptio nouem mensium, scilicet, cum de Vltimarum partibus testes producuntur, vt C. de dilation. l. 1.

Est & alia, quando aliquis, post dilationem, repetit dilationem; vt C. de iur. deliberan. l. fi.

Præscriptio X. Mensium.

Præscriptio est X. mensium: vt in Auth. vt lit. iud. & Dyn.

Præscriptio vnius Anni.

Præscriptio est vnius anni, quâ admittuntur descendentes, ad petendum bonorum possessionem, & non vltra.

Est & alia, quanto minoris, ff. de ædil. edict. l. sciendum, §. fina. C. eod. l. 2. in quibus dicitur, quod redhibitoria, & quanto minoris distulit emptor, conquerens de morbo vel vitio, vterius non auditur.

Est & alia præscriptio de seruo, qui cum subtraxit in scio domino, intra annum tenetur in quadruplum, post annum in simplum: vt C. vi bon. rapt. l. si res.

Est & alia, quæ datur ad bonor. possess. C. vnde liber. l. fi.

Est & alia, de eo, qui abfuit causa Reipublicæ, vel alia iusta causa: vt C. in quib. caus. in integ. restitut. non est neces. l. 1. ff. ex quib. caus. maior. l. pen. & C. eo. l. vlt.

Est & alia, de eo, qui alienat causa iudicij mutandi, vt ipse

postea haberet; vt ff. de alienat. iud. mut. caus. fact. per tot.

Est & alia, quæ datur pro homine mortuo, de eo, quod deiectum erat: vt ff. de his, qui deiect. vel effus. §. hæc actio. vers. si libero homini.

Est & alia, de seruo interempto, & retrò computatione facta; vt ff. ad l. Aquil. l. vltim. §. si ita.

Est & alia, vt si quis pecuniam recepit, vt negotium aliquod faceret: vt C. allegat. ff. de calum. l. 1.

Est & alia, vt si quis conuitium faceret: vt C. de iniur. l. 1. & l. si non conuitij.

Est & alia, vt si per metum vendidit: vt ff. quod metus caus. l. si cum exceptione. §. 2.

Est & alia, vt per scriptum hæredem adeatur hæreditas: vt C. de institut. & subtitu. l. 4. in fin. Dyn.

Est & alia, quæ datur pro nomine peculij; vt C. ad Macedon. l. Macedonium.

Est & alia, cum seruo cum peculio, pretio peculij statuto, vendito: vt ff. de pecu. leg. & ancilla. §. 2.

Est & alia, de eo, qui in fraudem creditoris alienauit omnia bona sua; vt C. de reuo. his quæ in fraudem credito. l. vltim.

Est & alia, vt fiat inuentarium de rebus existentib. alibi; vt C. de iure delib. l. si scimus. §. si autem.

Est & alia, de proclamato, in libertate, si citatus non venit; vt C. de asser. tol. l. 1. in verò.

Est & alia, vt hæres soluat legata & fideicommissa; vt in Authen. de hæred. ab intestat. §. illud: Dyn.

Est & alia, de creditore, qui rapuit res obligatas: vt C. vi bon. rapt. l. 2.

Est & alia, de eo, qui vocauit in iudicium illum, quem vocare non debuit: vt ff. de in ius vocand. leg. penult.

Est & alia, de accusato, qui petebat honorem; vt C. de mun. & honorib. l. reus dol. Dynus.

Est & alia, si quis expulsus vi est; vt C. de iu. l. 2.

Est & alia, vt episcopus extra diocesem existens, contra suam Ecclesiam non stet; vt in Auth. de sanct. episc. §. contra.

Est &

Est & alia, de eo, cui imminebat tutoris petitio: vt Auth. sicut C. de leg. tut.

Est & alia, de eo, qui vocatus ad iudicium non venit: vt C. de requir. reis. lib. ii.

Alia item praescriptio est, in causa appellationis: vt C. de tempo. appellat. Authen. ei qui.

Est & alia, de dote soluenda, soluto matrimonio, C. de rei vxor. actio. §. ex act.

Alia est, si quis ius dicenti non obtēperauerit, vt ff. si quis ius dicenti non obtemp. l. i. §. fina. Dynus.

Alia est, quæ obiicitur filiis emancipatis, non petentibus bonorum possessionem: vt Institutio. de bonor. possess. §. liberis itaque.

Alia est, quæ obiicitur extraneis hæredibus. C. de iur. delib. cum antiquioribus.

Alia est, quæ obiicitur postulanti sibi adiici, de reb. venditis creditoribus, vt C. de iur. deliber.

Alia est, quæ obiicitur dominis, quando quis de nouo factus est seruus: vt in Auth. de sanctis episcopis.

Est & alia, vt si cui relictum est, uti nubat seruo.

Est & alia, qua remouentur suspecti officiales, cum officium rectè non administrant: vt C. de suspect. tutor. leg. prima.

Alia est, quæ obiicitur minori, scilicet de dote non numeratâ: vt in Auth. de tempor. non sol. pec. §. generali.

Alia est, si maritus scripsit, se dotem recepisse, quam non recepit, & sit mortuus intra biennium, post annum soluere compellitur: vt de non num. pec. l. i.

Alia est, qui sine comœatu de castris recessit, si redire noluerit, vt C. de colla. l. vlt.

Alia est, qua remouentur fortissimi milites, si annonam non petant, vt C. de erogat. mili. annon. libro duodecimo, leg. prima.

Est & alia, quæ obiicitur vasallo, inuestituram non petenti, vt decima colum. quo tempore mil. inuesti. pet. debet, §. primo.

Est & alia, qui interfecit seruum, vel pecudem, vt ff. ad l. Aquil. l. 2.

Præscriptio I I. Annorum.

Præscriptio est duorum annorum, quæ datur debitori, neganti, sibi pecuniam mutuam, de verb. oblig. per tot.

Est & alia, de dolo: vt C. de dolo, l. si. vbi datur biennium continuum, actionem de dolo moueri posse, siue præsentis, siue absentis: & computatur, nõ à die scientiæ, sed à die commissi doli. Et nota, quod nõ perpetuatur hæc actio, lite non contestatâ, nec est reperire in aliâ actione: q̄ est notandum.

Est & alia, de patrimonio fabricensi: vt C. de fabri. lib. II.

Est & alia, de locatione horreorum: vt ff. locat. l. cum domini.

Est & alia, de muliere perfectæ ætatis, quæ pignus dedit vel locauit: vt C. ad Velleian. l. si mulier.

Est & alia, de emphyteuta, qui si alienat eo nomine: vt in Auth. de non alien. §. 2.

Est & alia, vt causa incipit: vt C. vt intra cert. temp. cri. mi. quæst. 3. l. vltim.

Est & alia, de cri. derf. prædij. C. de agri. & cens. l. agris.

Est & alia, de submersione, C. de naufrag. l. penult.

Alia est, de do. fiscali, & defensoris ciuitatis. C. de aduocat. diuers. iudic. l. sancimus.

Est & alia, de mortuo in terra transmarina legato: vt de leg. l. 1.

Alia est, de dormiente creditore: vt C. de bon. auth. iudic. posside. l. 1.

Alia est, de pignore debitoris: vt C. de iur. dot. l. penult. §. fina.

Alia est, de non numerata pecunia: vt C. de non numer. pecun. l. vltim.

Præscriptio III. Annorum.

Est & alia præscriptio trium annorum, vt in rebus mobilibus: vt Instit. de vsu. & C. & ff. per totum.

Alia

Alia est triennalis, quæ competit mulierib. pro dote sua, vel ex actione dotis annua, bima, trima die. In primo anno vna pars, in secundo alia pars, in tertio anno, tertia pars, quæ sublata est, per Auth. dotis ex stipulatu, per quam videntur omnia immobilia statim redire, & mobilia intra annum: vt C. de rei vxor. actio. §. cum autem.

Alia est, cum quis emerit ancillam, vt eum manumittat, est, si diuertat vxor à viro, si eam cogere non potest: vt in Auth. de nupt. §. circa. & ff. de diuort. & repud. l. vxoris.

Alia est, vt lis non protrahatur: vt C. de iudic. l. prope-
randum. §. 1.

Alia est, de emphyteuta: C. de iur. emphy. l. 2. §. fin autē.

Alia est, de aleatore, qui ludit ad tabulas: vt in Authen. de sanct. episcop. §. 1.

Alia est, vt seruus stet in monasterio: vt C. de episcop. & cleric. Authen. debet.

Alia est, vt mulier alat filium: vt C. de patr. potestat. l. nec filium. in gloss.

Præscriptio IIII. Annorum.

Est & alia præscriptio quatuor annorum, & illa primò est duplex: vna, quæ competit ei, qui vi possidet bona vacantia, postquam fuerunt fisco denunciata (præscribit enim cum quadriennio etiamsi non habeat titulum, vel bonam fidem) quod est mirabile. Et hoc est speciale propter negligentiam fisci, qui negligit petere bona denunciata: vt ff. de iure fisci, l. 1. §. diuus Pius.

Est & alia, quæ competit, quando fiscus vendidit rem alienam singularem, vel quocunque titulo alienauit: dominus eius rei non cõuenit eum, cum res sit aliena, sed fiscum, pro æstimatione rei, postea verò non auditur: vt Instit. de vsucap. in fi. C. de quadru. præscriptionib. per totum.

Est & alia, de restitutione hæreditatis: vt C. de temp. in integr. l. fina.

Alia est, de creditoribus, ynde petatur: vt C. de bon. auctori. Iudic. poss. l. vlt.

Præscriptio V. Annorum.

Præscriptio est quinque annorum, vt ne de statu defunctorum quærat: vt C. ne de stat. defunct. l. is quem, vbi dicitur, quod si aliquis decessit, & quinquennium trásiuit, post mortem eius, status quæstio vltra moueri non potest.

Est & alia, vt querela inofficiosi testamenti: vt C. de inoffic. testamen. l. contra maiores, post quinquennium repellitur volens agere.

Alia est, de capto ab hostib. vt ff. de capt. & postli. reuersi.

Alia est, de nauiculariis & mercatoribus: vt C. de naufrag. l. naue.

Alia est, de accusato ex adulterio: vt ff. de adult. l. quinquennium.

Alia est, de hæreditate aditâ, vt separatio fiat: vt ff. de separat. l. i. §. quod autem.

Alia est, de filio, pro parte excluso, qui tacuit vel repudiavit: vt C. de inoff. testam. l. si quis, in fi.

Alia est, de morato in libertate, post manumissionem: vt C. ad Macedon. l. ex eo.

Alia est, de interfecto à familia: ff. ad Syllan. l. in cognitione.

Alia est, q̄ fisco obiicitur, iure vectigali: vt C. de vect. l. 2.

Alia est, de collusionem detegenda: vt C. de collus. deteg. l. 2.

Alia, quæ obiicitur hæredi minori, de dote non competente: vt C. de temporib. in integ. restitut. Auth. si minor.

Alia est, quæ obiicitur factio maiori, petenti rem, quam verè vendidit, quando minor erat: C. si maior fact. l. fina.

Alia est, de redimendo de hostibus: vt C. de postlim. reuers. l. vlt.

Est & alia, de cubiculariis reuocandis, qui serui dicuntur: vt C. de Præpos. sac. cub. l. i. lib. 12.

Præscriptio VII. Annorum.

Præscriptio est VII. annor. de pupillo, instituto in hæredem, ytrum habeat effectû: vt C. de iur. delib. l. si infanti.

Præscriptio

Præscriptio IX. Annorum.

Præscriptio est nouem annorum, vt præstarentur alimenta simpliciter relicta: vt ff. de alim. leg. l. vlt.

Præscriptio X. Annorum.

Præscriptio est decem annorum, quæ obiici potest, vt aduersarius probauerit, post latam sententiam, quem id dedisse, vel iudicem accepisse; in Auth. vt litigantes iurent, §. si verò.

Est & alia, quæ locum habet in rebus mobilibus, inter præsentés.

Est & alia, quæ locum habet, inter absentes; de quibus duab. satis dictum est, Inst. de vsucap. per totum, C. & ff. eo.

Est præscriptio, de seruo, plagium committente.

Est & alia, de damno sine tempore; vt ff. de pecu. leg. l. si primo.

Est & alia præscriptio, de debitore fisci, qui & seruum manumisit; vt ff. qui & à quib. & l. si cum, §. 3.

Est & alia, quæ inter præsentés bona fide obtinet; C. de præscript. triginta anno. l. si quis emptionis.

Est & alia, contra eum, qui fecit testamentum, & nihil ostendit; C. de testament. l. sancimus.

Est & alia, contra eum, qui vsufructu vel seruitute non est vsus; vt C. de ser. & aqua, l. vlt.

Præscriptio XII. Annorum.

Præscriptio est duodecim annorum, quæ refertur, quoad matrimonium contrahendum, & testimonium ferendum, in causa ciuili, & etiam testamentum faciendum; vt Inst. de nupt. in princ. & ff. de testam. & l. 4. & Instit. quib. non est permis. fac. test. §. præterea.

Est & alia, de dote non solutâ; vt C. de tempo. in integ. rest. Auth. si minor.

Præscriptio XIII. Annorum.

Præscriptio est tredecim annorum, quæ datur Decurionibus; vt C. de Senat.

Præscriptio XIII. Annorum.

Præscriptio est quatuordecim annorum, que datur masculo, testari volenti, si sua interest, ad matrimonium contrahendum, & testimonium ferendum, in causa civili: vt C. qui testam. fac. poss. l. senium, & l. si frater, & ff. eod. l. ult. in Auth. vt spons. larg. §. 3.

Præscriptio XV. Annorum.

Præscriptio est quindecim annorum, vt postulare quis posset: vt in Authen. de tem. non solut. pec. sup. dot. §. generaliter, colum 7.

Est & alia, de manumissione facta à minore, procuratore habendo: vt Instit. quib. ex caus. maior. §. eadem l.

Est & alia, vt clericus ordinetur; vt in Authen. de sanctis episcop. §. presbyteris.

Præscriptio XVII. Annorum.

Præscriptio est septemdecim annorum, vt cum quæritur, quis postulare possit, & adoptare: vt ff. de postulando, l. 1. §. pueritiam, & Instit. eo. §. minorem.

Præscriptio XVIII. Annorum.

Præscriptio est octodecim annorum, scilicet, in muliere, cum quæritur, quis posset ad impetrationem veniæ: vt cap. de his, qui veniam æta. impe. l. 2. §. fœminas.

Est & alia, in arrogatore: vt ff. de adopt. l. arrogato.

Præscriptio XX. Annorum.

Præscriptio est viginti annorum, scilicet, in masculo, qui veniam ætatis impetrauit, ad vendendum; vt C. de his, qui veni ætat. impet. l. 2. in princ.

Est & alia, de eo, qui rem alienam in absentia domini possidet, vt C. de præscript. 20 annor. l. si quis.

Est & alia, de eo, qui bona fide in possessione steterit, vt C. de long. temp. præscript. l. præsta.

Est & alia, quæ de his bonis in curia Aduocatorum requirendorum, contra fiscum obseruatur; vt ff. de iur. fisc. l. 1. §. 1. & hoc postquã scit se posse occupare: vt ff. de acquir. rer. do. l. 3.

Est &

Est & alia, vt querela falsi, vt de falci. l. querela, & l. cum mora.

Est & alia, vt de milite, à militia dimisso, vt C. quando prouo, non est necess. l. veteranis.

Præscriptio XXV. Annorum.

Præscriptio est vigintiquinque annorum, scilicet, cùm queritur, an quis possit in iudicio interesse, sine tutoris auctoritate; & dicitur quod sic, si præscripsit tempus vigintiquinque annorum, antè verò non, sine curatore; vt C. de auth. præst. l. clarum.

Est & alia, an quis sit legitimæ ætatis? Et videtur, quòd vbicumque fit mentio de legitima ætate, intelligitur, vigintiquinque annorum, nisi aliter dictum sit in contrarium, vt l. alleg. & l. fin. C. de his, qui ven. ætat. impetr.

Est & alia, de eo, qui non dedit; vt ff. de mun. & hon. l. ad rem, & ff. de edend. l. 1.

Est & alia, de muliere, quæ peccauit in corpus suum, vt in Auth. de appel. §. si præstet, col. 3.

Est & alia, de eo qui mentitus est in ætate, vt C. de lais, qui ven. ætat. imp. l. fina.

Est & alia, de eo, qui habet annos viginti, & filios quinque, quorum quilibet pro vno anno reputatur, vt ff. de mil. l. 2.

Et nota, quod omnes supra dictæ, non veræ præscriptiones dicuntur, sed potius exceptiones.

Præscriptio XXVII. Annorum.

Præscriptio est XXVII. annorum, quâ iuuaturis, contra quem minor in iure restitui postulat.

Præscriptio XXX. Annorum.

Præscriptio est triginta annorum, quando possideo rem alienam, sine titulo, & malâ fide, vel contra, si res fuerit vitiosa, non tamen, si res fuerit religiosa, sacra, vel publica, cõmuni vsui vel publico deputata. Tales enim non præscribuntur, vt C. de præscript. 30. vel 40. ann. in rubro & nigro.

Alia est.

Alia est, de ecclesia, regia, vel honorabili loco, vt in Auth. de alie. & emphyt. §. non est.

Alia est, de sacrosanctis Ecclesiis, Auth. quas actiones.

Præscriptio XL. Annorum.

Præscriptio est quadraginta annorum, quæ habet locum in hypothecaria, quando creditor aliquam rem debitoris possidet, quæ est ei obligata; tunc enim XL. annorum spatium præscribitur, nõ minori, licet extraneus breuiori tempore præscribat, scilicet spatium triginta annorum; vt C. de præscriptio. triginta annor. l. cum notissima.

Item, hæc præscriptio habet locum, in omnibus actionibus, quarum præscriptio est interrupta lite contestatâ. Illæ enim non extinguuntur 40. annis. Secus, si alio modo esset interrupta, vt quia desinit possidere, vt C. eod. l. vlt. de quo die, vt supra no.

Item, in rebus ecclesiasticis, non sacris & immobilibus, habet locum hæc præscriptio 40. annorum, C. de sacrosanctis eccles. Auth. quas actiones.

Præscriptio L. Annorum.

Est præscriptio L. annorum, vt non ordinetur Diakonissa; vt C. de episcop. & cleric. Auth. Diakonissa.

Alia est, in Authen. habita. C. ne fil. pro patre.

Præscriptio LX. Annorum.

Est præscriptio LX. annorum, scilicet, de eo, qui arrogatur in principem; vt ff. de adopt. l. 3.

Præscriptio LXX. Annorum.

Est præscriptio LXX. annorum, quæ excusat à tutelis & honoribus vocatos; ff. de iniur. immu. l. maiores 70. annis, à tutelis & maneribus vacant. Sed qui ingressus est septuagesimum annum, nondum egressus, hac vacatione non vteretur, quia non videtur maior 70. annis, qui agit septuagesimum annum.

Præscriptio

Præscriptio C. Annorum.

Est præscriptio centum annorum, quæ competit solùm Romanæ ciuitati & Ecclesiæ; vt C. de sacros. eccles. l. vt in- ter diuinum, Authen. quas actiones.

Perpetua Præscriptio.

Perpetua præscriptio est sine temporis præfinitione; scilicet in feudis, in constitutionibus feudo- rum, l. Imperialem decet so- lertiam, &c.

F I N I S.

TEMPO-

TEMPORA PRAE-
SCRIPTIONVM, PER IO-
ANNEM OLDENDORPIVM, I. V.

Doctorem celeberrimum, in Marpurgensi Acade-
mia Professore eiuſdem primarium;
diligentiſſimè conſcripta.

DE HORA, DIE, MENSE, ET
Anno, quatenus ad Ius attinet.

ORAE, vocantur partes, in quas distina-
guitur dies. Hæ principio duodecim in-
stitutæ sunt: qui numerus longo tempore
custoditus est, donec in viginti quatuor
horas dies apud Romanos diuideretur.

Dies itaque, apud varias Gentes, variè
accipiebatur. Nam apud Romanos, à me-
dia nocte, ad mediam noctem sequentem, finiebatur, vt in l.
More, ff. de feriis. More Romano (inquit Paulus) dies à
media nocte incipit, & sequentis noctis media parte fini-
tur. Ita quicquid in iis viginti quatuor horis, id est, duabus
dimidiatis noctibus, & luce media actum est: perinde est,
quasi qualibet hora lucis actum esset. Apud Aegyptios si-
mili modo obseruabatur. Apud Athenienses totum id tem-
pus, quod ab occasu ad occasum est, dies habebatur. Nunc
ab ortu, ad occasum Solis, vulgò nuncupamus diem, more
(vt paulò antedictum est) vetustissimo, quo dies primùm
in XII, horas est diuisus. Vnde CHRISTVS Seruator
noster, Ioan. 11. Nonne (inquit) duodecim sunt horæ diei?
Et Genesis 1. Et diuisit lucem à tenebris, appellauitque
lucem, Diem, & tenebras, Noctem. Quo respexit Proculus,
in l. hæc verba, ff. de verb. signific. Disiunctiuum est (inquit)
veluti

veluti cum dicimus; AVT DIES, AVT NOX EST: quorum posito altero, necesse est tolli alterū. Et Claudius Saturnius, in l. aut facta, ff. de poen. Tempus (ait) discernit emanforem à fugitivo; & effractorem, vel furem diurnum, à nocturno.

Præterea, dies accipitur pro tempore interminato, idque fœminino genere, vt: Longa dies nihil non in aliam transfert faciem. Vnde est ista locutio: Promittis annua, bima, trima die, hoc est, tempore vnus, duorum, trium annorum, dare decem? Vlpianus in l. 3. ff. de annu. legat. Si legatum (inquit) sit relictum, annua, bima, trima die (triginta fortè) dena per singulos debetur annos, licet non fuerit adiectum, **AEQVIS PENSIONIBVS**. Et probat ibi Vlpian. idēius esse, si testator decem, trima die legauerit. Quod nota.

Quomodo igitur (dices) intelligendus fuerit dies, in Iure ciuili? Respondeo: subiectam materiam esse respiciendam. Nam cum aliquid tractatur, quod aliam rationem in luce aliam in tenebris habet, antiquissima & vulgaris diei appellatio retinenda est. Sin autem quærat de continuo temporis successu, sequi oportet Romanam institutionem, vt in materia præscriptionum. Nam tempus ita noctu procedit, ac die, ad complendam vsucapionem, Vlpianus in l. in vsucapionibus, & l. teq ff. de vsucap. Ideoque (inquit) qui hora sexta diei Calend. Ianuariarū possidere cœperit, hora sexta noctis pridie Calend. Ianuarias implet vsucapionem.

Hebdomadae, quas Latini septimanas appellant, septem dierum hîc intelliguntur, secundum communem usum. Alii tamen de septenario numero, quarumcunque rerum, dicuntur. Vide Leuitic. 25. Numerabis quoque tibi (inquit Dominus ad Moſen) septem hebdomadas annorum, id est, septies septem annos. Quod autem Iustin. in l. 2 § quod cœlesti, C. de vete. iur. enucle. de numero septenario scribit, quasi naturam & artem numerorum in se contineat, nihil moror, multò minus, quod Accursius ibi adiecit, de trinitate, & numero quaternario. Vnde credo sumptam distinctionem, inter naturalem & artificialem diem, quam
cum

cum anxie tractent plerique, nihil plane ad usum forensem respiciunt, quorsum pertineat, nec admodum probari potest.

Menses autem, anni diuisionem constituunt, sicut horæ, diei. Mensium vero alij sunt XXX alij XXXI. dierum. Februarius XXVIII. dies habet. Quot igitur dierum accipimus mensem, cum eius mentio inciderit? Iurisperiti recte tradunt, appellationem Mensis sic interpretandam, ut inciderit, quo tempore vertitur controuersia, teste Bart. in l. cum bisextus, ff. de verbor. signif. Ut ecce: Si diffinitum fuerit tempus alicui, vel designatus terminus, sub Iulio, computabuntur XXX. dies: si sub Iulio numerandi sunt XXXI. nisi tamē circumstantiacausē desideret diuersum.

Annus denique, apud Romanos, variè obseruabatur, usque ad tempora Caij Iulij Cæsaris, qui omnem rationem temporum, vagam adhuc atque incertam, ordine diffiniuit, Suetonio & Plinio autorib. Nam annū in CCCLXV. dies extendit, Iulianus in l. si ita vulneratus, §. 1. ff. ad leg. Aquil. Nam qui prior (ait) vulnerauit, tantum præstabit, quantum in anno proximo homo plurimi fuerit, repetitis, ex die vulneris, trecentis sexaginta quinque diebus.

Respexit autem Cæsar ad cursum Solis, qui totidem diebus & quadrante cursum suum conficit. Et ne huic dierum numero, ad annum constituendum, quadrans deesset, voluit, ut quarto semper anno, Sacerdotes, qui mensibus ac diebus fastis & nefastis præerant, vnum intercalarent, seu interponerent diem, videlicet eodem tempore, quo antea totus Mensis intercalari solebat, hoc est, ante quinque ultimos dies Mensis Februarij, idque bisextum appellari iussit. Vnde iam nunc quartum quæque annum dicimus Bisextilem: quia duobus continuis dieb. bis dicimus sexto Calendas Martias, duos dies pro vno computantes, ut sit bisextum, quasi bis sextum. Cuius meminit Celsus in l. cum bis sexto. ff. de verbor. signif. Cum bis sexto (inquit) Calendas est, nihil refert, vtrum priore, an posteriore die, quis natus sit. Nam id biduum pro vno die habetur, sed posterior dies intercalatur, non prior.

Initium

Initium verò anni, Romulus olim Martio dabat, cuius Mensis prima die ignem nouum incendentes, annum auspiciabantur. Deinde Numa Pompilius, adiectis duobus Mensibus, Ianuario & Februario, Ianuarium, tanquam bicipitis Dei, respicientis transacti anni finem, & prospicientis principium futuri, primum esse voluit, sicut & nunc est.

Hebræi, in Mense nouarum frugum annum initiabantur. Exod. 12. Hodie (inquit Moses) egrediemini mense nouarum frugum. Et ibidem cap. 12. Mensis iste (ait) vobis principium mensium, primus erit in mensibus anni.

Nos hodie principium anni, non abs re, tribuimus natiuitati beatissimæ Seruatoris nostri Iesu Christi, vt ab illo die supputemus annum. Enimuerò cum hæc scriberem, annus fuit, à Christo nato, 1538.

Annus autem, aliâ inspectione, est duplex: videlicet cōtinuus & vtilis. Continuus est, in quo dies ad momentum reputantur, nullis agendi obstaculis interim exceptis, vt in vsucapionibus, l. namque, §. 1. ff. de vsucap. Vtilis autem annus, constat ex eo tempore, quo licet agere, quia adest reus, item & Iudex, l. 1. ff. de diuers. & temporali. præscripti. Quam differentiam hodie quoque seruamus, præterquam in in integrum restitutione.

Illud sanè non est prætereundum, quòd, cum annus omnes Menses semel concludat, tempus censetur, omnibus rebus agendis, aptum & sufficiens. Vnde Legislatores plerunque, appellationem competentis temporis, de anno interpretari solent, vt est videre in l. fortissimi, C. de erogatione milita. anno. lib. 12. Quod & prouerbialis hyperbole ostendit. Nam cum moram longam significamus, solemus dicere: Annus est, Terenti. Et nothin (inquit) mores mulierum? dum moliuntur, dum comuntur, annus est. Non est proinde vlla, in Iure, annali præscriptione frequentior. Et plerique Ciuitates, ad omnia passim negotia, anni tempus diffiniunt. Quod tamè nimis durum existimo, propter immensam rerum varietatem. Certè, non potest illa qualiscunque obseruantia, ad absentes pertinere & aduenas.

H

Tractant

Tractant igitur Iurisperiti hanc questionem: Vtrum valeat statutum ciuitatis, quod, nisi quis, intra annum & diem, prosequatur ius suum, exinde non admittatur, Bart. in l. omnes populi, ff. de iusti. & iur. videlicet in repetitione, videtur sentire, quod hoc statutum non valeat. Cui subscribit Anto. de Butri in cap. vlt. de praescript. Io. And. in cap. 2. de except. lib. 6. Sed idem Bart. in l. sequitur, §. viam, ff. de vsucap. & in l. cum notissimi, C. de praescript. trigin. annor. aliisque locis, contrarium diffinit. Accidit glos. in cap. 1. §. porro: qualis olim poter. feud. aliena. quam Bal. ibi, & probat & commendat. Ange. in l. 2. ff. de vsufruct. ear. rer. quae vsu consumun. Iason, Instit. de acti. in princ. Et haec posterior Bartoli sententia, quod tale statutum valeat, iure est verissima, quoniam propius accedit, ad dirimendas lites hominum, in eadem ciuitate, & (vt dici solet) nauis, vitam a gentium, inter quas perniciosae sunt discordiae.

Haecenus, de explicatione Vsucapionum & Praescriptionum, generaliter diximus; reliquum est, vt exempla in specie videamus.

DE ACQVIRENDO *rerum dominio.*

I.

- 10. Dies.** Si is, cui ad tegularum vel columnarum vsucapionem X. dies superessent, in aedificium eas coniecisset, nihilominus eum vsucapturum, si aedificium possedisset, Pomponius secundum Labeonem probat, in l. rerum mystura, §. Labeo, ff. de vsucapio.
- 30. Dies.** II. Eum, qui viae, itineris, vel alterius iuris quasi possessionem habet, Praetor tuetur, modo eo anno sit vsus tali iure, saltem modico tempore, hoc est, XXX. diebus, l. 1. §. hoc interdicto, ff. de itiner. actu. priuat.
- 3. Anni.** III. Possessor bonae fidei, triennio vsucapit res mobiles, & acquirit directum dominium, Institut. de vsucapio. in princip. Olim annus dabatur.

IIII. Bons

IIII. Bona fisco vacantia, si ab aliis possideri ceperint, 40
 quatuor annis vsucapiuntur. Numerabitur autem quadri- Ann.
 ennium, ab eo die, quo denunciatum est procuratori fiscali,
 bona vacare, puniendo certè ob negligentiam suam, l. 2. §.
 Diuus Pius, ff. de iur. fisca. l. 1. C. de quadrien. præscript.
 Tractatur in l. 2. C. commu. de vsucap.

V. Res immobiles, cum titulo, indicante iustam cau- 20.
 sam possidendi, hoc est, formulam acquirendi dominij iure Ann.
 probatam, X. annis inter presentes vsucapiuntur, Institu. de
 vsucap. in princ. l. 1. C. de vsucap. transfor.

VI. Inter absentes acquiruntur res immobiles XX. an- 20.
 nis, vt probatur, in locis iam allegatis. Et hoc tempus nunc Ann.
 vocatur longum, scilicet, X & XX. annorum, l. si quis em-
 ptionis, C. de præscript. 30. annor.

Eodem tempore viginti annorum, defenditur libertas, l.
 2. C. de præscript. long. tempo. quæ pro liberta.

Sed ex diuerso, contra libertatem non opponitur hæc
 præscriptio, id est, in homine libero non acquiritur hoc tem-
 pore seruitus, & ne quidem sexaginta annis, l. vlt. C. de præ-
 scriptionibus 30. annorum, l. vlt. C. vbi caus. stat. ag. deb.
 Libertas enim omnibus rebus fauorabilior est, dicente Ca-
 io, ff. de reg. iur.

Sed qui sunt accipiendi præsentés, & qui absentes? Iusti-
 nianus, in l. vlt. C. de præscriptio long. tempo. diffinit, Ab-
 sentes eos intelligi, qui non in eodem loco, id est, in diuersis
 prouinciis, domicilium habent. Præsentés autem, qui eius-
 dem prouinciæ habitatores sunt. Itaque locum domicilij,
 non de eadem ciuitate, vt alibi, sed de eadem prouincia vult
 intelligi.

DE EXCEPTIONIBVS.

I.

Creditor, qui per chirographum suum fatetur, aut cir- 30.
 cumducit instrumētum debiti, vel etiam reddit debito- Dier.
 ri, spe futuræ solutionis, quæ tamen non sequitur, habet
 30. dies, ad proponendam apud Iudicem exceptionem non

numeratae pecuniae, l. in contractibus, §. superest, C. de non numer. pecun.

2. II. Si verò debitor chirographo suo, aut instrumento *Anno.* publico, fateatur, se debere, numeratamque esse talem pecuniam, puta decem, conceditur ei biennium, ad intendendam querelam, seu exceptionem, non numeratae pecuniae, quam numeraturum sibi creditorem omnino sperauerat, siue ex mutuo, siue ex aliis quibuslibet contractibus. Nam non pertinet exceptio non numeratae pecuniae, ad mutuum duntaxat, sicut prima facie videntur indicare verba; verum etiam, si debitor traditionem rei, ex alio contractu, bona spe confiteatur, potest excipere intra hoc tempus, non esse secutam, l. in contractibus, in princ. C. de non numer. pecun.
3. III. Si dos cauta, & instrumento comprehensa, non tamen *Men.* numerata, & matrimonium intra biennium solutum non fuerit; tunc oportet maritum, vel eius heredem, intra tres menses, à die soluti matrimonij, opponere exceptionem non numeratae dotis, Authen. quod locum, C. de dot. non numerat.
1. *Anni.* IIII. Maritus legitimae aetatis, soluto intra biennium matrimonio, habet annum, ad excipiendum de dote cauta non numerata; postea minimè audiendus. Hæredes quoque eius debent queri, intra annum, à die mortis, l. vlt. in fi. & Auth. quod locum, C. de dot. caut. non numerat.
30. *Anno.* V. Vt semel esset inter homines terminus & finis litium quarumcunque, optima ratione introductum est, vt possessio triginta annorum omnibus præstet securitatem. Habet enim saltem exceptionem tam longævui possessores, quae se tueantur aduersus omnes actores, etiam si titulum & causam suae possessionis probare non possunt. Nam si & titulum ostendere, & bonam fidem sincera conscientia profiteri possunt, haud dubiè datur eis & actio, nedum exceptio, l. si quis emptionis, §. quòd si quis, C. de præscript. triginta annorum.
40. *Anno.* VI. Sunt quaedam actiones, quas, præcedente temporis diffinitione, tolli non oportet: eas igitur XL. annis omnibus mo-

bus mo-

bus modis, tolli voluerunt Imperatores. Exemplum est de actione hypothecaria, in l. cum notissimi, in princ. & §. 1. iunct. l. omnes, C. de præscript. triginta annorum.

Et sicut tempus viginti annorum dicitur longum, ita triginta annorum nuncupatur longissimum. Quod diligenter observa.

VII. Cum cœptæ possessionis nulla prorsus, apud homines viuentes, extat memoria, vsucapiendi species est omniū efficacissima. Post tantum enim seculum, nullo probationis genere homini possibile est, aut defendere, aut impugnare fidem possidentis. Quamobrem cessat tunc necessario omnis disputatio de iure possessionis, vel alterius rei. Et hæc est ratio, quare tam immenso tempore id acquiri permittatur, quod alioqui nullam, supradicti temporis, vsucapionem admittit, vt tractat Bart. cum aliis, in l. si publicanus, §. vlt. ff. de public. & vectigali. l. hoc iure. §. ductus aquæ, ff. de aqua quotidiana. & æsti. l. 1. §. vlt. ff. de aqua plu. arcen. Iason, in l. is qui putat, ff. de acquir. posses.

Tempus quod excedit hominum memoriam.

Quomodo autem probari debeat, memoriam non extare, nemo melius, quàm Paulus ipse, tradit, in l. penult. ff. de probat. & in l. 2. §. idē Labeo. ff. de aqua plu. arcen. His verbis: Idem Labeo ait, cum queritur, an memoria extat facto opere: non diem & consulem ad liquidum inquirendum, sed sufficere, si quis sciat factum, hoc est, si factum esse non ambigatur. Nec utique necesse esse, superesse, qui meminerint: verum etiam, si qui audierint eos, qui memoria tenuerint. Plura hac de re scribenda viderentur, nisi temporum duntaxat rationem, obiter tractandā, suscepissemus.

DE ACTIONIBVS.

I.

IS, qui ita emit iumentum ornatum, quod deinde sine ornamentis traditur, potest emptor, aduersus venditorem, Redhibitoria actione, vt ornamenta quoque tradat, intra 60. dies experiri, l. ædiles, 2. in princ. ff. de ædilit. edict.

60. Dies.

H 3

II. Si

60. II. Si quis ita emat, vt, nisi res empta placuerit, redhibea-
Dier. tur, nullo tamē adiecto tempore; licebit redhibere intra 60.
 dies vtilis, postea non audietur, l. quod si nolit, §. si quid ita,
 ff. de ædilit. edict.

Sed si quid paciscantur contrahentes, vt semper liceat ad
 nutū emptoris redhibere? Respondeo, valere pactū; Vlpia-
 nus, in d. §. si quis ita, ff. de ædilit. edict. Si verò (inquit) con-
 uenerit, vt in perpetuum redhibitio fiat; puto & hanc con-
 uentionē valere. Item, si quis tēpus sexaginta dierum, præ-
 finitum redhibitioni, præterierit, causa cognita, iudicium
 dabitur. Ex quo loco haud dubiè probatur, pactū redimen-
 di (vt vulgò nuncupamus) in contractibus reddituum, bo-
 no iure censi validum. Quod cum nonnulli putēt vsura-
 rium, insinuant sese nescire, quid sit vsura, & qualis sit em-
 ptorum reddituum contractus, de quo a' iās. Interim, redhi-
 bere, est facere, vt rursus habeat venditor, quod habuerat.
 Et quia reddendo id fiebat, idcirco redhibitio est appella-
 ta, quasi redditio, l. redhibere, in princ. ff. de ædil. edict.

2. III. Venditor debet certiozem facere emptorem, quid
Mens. morbi vitiiue in re vendita sit. Quod nisi faciat, datur ad-
 uersus eum, intra duos menses iudicium redhibitorium, l. I.
 §. aiunt ædiles, & l. si venditor, ff. de ædil. edict.

3. IIII. Nuncios alicui nouum opus, debet eam causam,
Mens. quàm primum liceat, prosequi; necessans à cœpto ædifi-
 cio, & temporis, & sumptus, iacturam patiatur. Vnde lu-
 dex tenebitur, hanc controuersiam, intra tres menses diffi-
 nire. Quod si qualitas negotij longius tempus requirat, po-
 test is, cui nuntiatum est, causam fideiussoriam exponere,
 videlicet, demoliturum se opus suis sumptibus, si, non rectè
 ædificatum esse, pronunciatum fuerit. Sic enim & ædifi-
 canti, & nuntianti satis consulitur: Vlpianus in l. de pupil-
 lo, §. si is cui, & in l. stipulatio, si quis autē, ff. de oper. noni
 nuntiatio, l. i. C. eodem titu. Accedit l. vlt. C. de aedifi. pri-
 ua. quam tamen, citra necessitatem, in varios sensus retor-
 quent.

6. Mens. V. Actionem redhibitoriam, ad id, quod interest actoris,
 intra

intra sex menses intendere oportet, Vlpianus in l. sciendum, §. vlt. Papinianus, in l. cum sex, ff. de ædil. edict. Cum sex menses (inquit) vtilis, quibus experiundi potestas fuit, rehibitoria actioni præstantur: licet non videbitur potestatem experiundi habuisse, qui vitium fugitiui latens ignorauit. Item, adde l. 2. C. de ædilit. actio.

VI. Actio, quanto minoris Prætorica, competens ei, qui vitiosum animal ignorans emit, anno finitur, l. sciendum, §. vltim. ff. de ædilit. edict. l. secunda, in fine. C. de ædilit. actio. 1. Ann.

VII. Cum per deiectionem, vel effusionem, liber homo perimitur, actio deiectionis annalis est. In aliis verò casibus, perpetua, l. si verò plures, §. hæc autem actio, ff. de his, qui deiece. vel effude. 1. Ann.

VIII. Actio de dolo malo, hodie durabit biennio continuo, à die admissi doli, siue adsit, siue absit, dolum passus. Adeoque tota causa debet intra biennium diffiniri, l. vltim. C. de dol. mal. Vbi Doctores admonent lectorem, quàm speciale sit in hoc iudicio, quòd doli mali persecutio non perpetuatur litis contestatione, quæ vtique, omnes actiones temporales, solet facere perpetuas. 2. Ann.

IX. Aestimatio quadrupedis, in iudicio legis Aquiliae, ex primo capite, fit, quanti in eo anno plurimi fuerit, l. 2. in princ. & in l. lege Aquilia, ff. ad leg. Aquil. Ex tertio autem capite, de ruptis, fractis, exustis rebus, fit existimatio, quanti ea res, in diebus triginta proximis, fuerit, l. si seruus. §. tertio cap. ff. ad leg. Aquil. 1. Anni.

X. Accusatio peculatus, quinque annorum est, l. peculatus crimen, ff. ad leg. Iuliam pecula. Peculatus autem crimine est, cum intercipitur pecunia destinata, vel religioni, vel vsui publico. Pœna eius est deportatio, l. 1. 2. & 3 ff. d. tit. 5. Anno.

XI. Omnis actio iniuriarum, annalis est, quicquid nonnulli disputent, diuersum esse de iniuria (vt ipsi vocant) reali, l. si non conuitij, C. de iniur. Hæc enim interpretatio, vt post annum non detur, ob contumeliam, actio, propius accedit ad mansuetudinem, quàm charitas à nobis 1. Anni.

nobis exigit; videlicet, vt ad remittendam, non ad perse-
quendam iniuriam, simus propensi. Et profectò, grauissi-
ma pœna afficitur aduersarius, cum iniuriæ, nobis illatæ,
obliuiscimur, iuxta illud: Mihi vindictam, & ego retri-
buam illis.

1. XII. Si inter Christianos fratres (loquor de vniuersa Re-
Dier. publica) suboriatur dissensio, eam iubet Apostolus, eodem
die, ante Solis occasum, dirimi, ne latius serpat ad omnia
mala: Ephes. 4. Irascimini (ait) & non peccetis, Sol ne oc-
cidat super iram vestram.

Hanc Catholicæ præscriptionis speciem idedò inserui, vt
videres, bone Lector, longè admodum præstare, in materia
iniuriarum, ferre Legem obliuionis, quàm iudiciariæ per-
secutionis. Et tutissimã esse interpretationem semper, quæ
tendit ad præripiendam litium occasionem.

1. XIII. Actiones, quæ ex Romani Prætoris Iurisdictione
Anni. ne proficiscuntur, plerunque intra annum exerceri pos-
sunt; Siquidem & ipsius Prætoris, apud Romanos, intra
annum erat imperium, Instit. de perpe. & tempora, actioni.
in princ.

Ciuitates Germaniæ, multùm imitantur Prætorem
Romanum, & ferè, in statutis suis, semper vtuntur annali
præscriptione, vt suprâ dictum est.

30. XIII. Si accusator fuerit impedit⁹ legitimè, aut mortuus,
Dier. potest quidem accusatus petere aboleri nomen suum, hoc
est, absolui se à iudicio: attamen permittitur ipsi accusato-
ri, cessante impedimento, vel hæredi eius, intra XXX. dies
vtilis, repetere ex integro reum, & de eodem crimine denuò
accusare, l. 3. §. vlt. & l. hi tamen, ff. de accusationib.

30. XV. Ei, qui criminaliter accusatus olim, de vna prouin-
Dier. cia ad aliam exhibendus erat, vt ab eo Iudice damnaretur,
triginta dies dari solebant, ad componendas res suas, l. 2. C.
de exhiben. & transmitten. reis. Hodie verò istæ transmis-
siones non sunt in vsu.

1. XVI. Is, qui rem litigiosam alienat, in hoc, vt actor durio-
Anni. rem habeat aduersarium, intra annum, de eo, quod interest
actoris,

actoris, conueniri potest, l. vel post annum, ff. de aliena. iudi-
mutan. caus. fact.

XVII. Qui pecuniam accepisse dicitur, vt alij negotium ^{1.}
faceret, vel non faceret, is intra annum in quadruplum, ^{Anni.}
postea in simplum, actione in factum, conueniri potest, l. 1.
ff. de calumniato.

Negotium autem facit, qui per calumniam fingit litem,
cum iure nullam habeat, vel eam, qua exercere debebat, dis-
simulat, in detrimentum alterius, utroque casu corruptus
pecunia, Vlpianus in d. l. 1. vocat sordidam concussionem,
qua a transactionis officio longè distat. Transactio enim
quaerit pacem, & finem litium; calumnia discordiam parit
& dispendium. Transactio ex bona fide procedit, calumnia
ex dolo malo; tantoque magis nocet, quanto latètius pro-
cedit ad nocendum. De calumniatoribus alibi scriben-
dum fuerit.

XVIII. Is, qui vim fecit, intra annum vtilem rectè con- ^{1.}
uenitur, tamen si nihil ad eum peruenit, l. 2. C. vnde vi. ^{Anni.}

DE IUDICIIS.

I.

CV M recusatur Iudex, ob quamcunque causam, oportet ^{3.}
litigatores, intra tres dies, eligere arbitros, de recusatio- ^{Dier.}
ne & tota causa cognituros, l. vlt. C. de iudic. Illicò autem
(inquit Iustinianus) id est, intra triduum proximum, sine
vlla dilatione, compelli, arbitrum vel arbitros eligere, &
apud eos litigare: ne & datus Iudex remoueat, & alter
non eligatur.

II. Iudices olim, functi officio suo, tenebantur in eâ- ^{50.}
dem prouincia vel ciuitate, cui praefuissent, quinquaginta ^{Dier.}
diebus palàm commorari, vt de culpa fraudibusque, si quas
admisissent, conuenirentur, ac rationem redderent: id quod
vulgò, subire Syndicatum, Latinè autem, causam dicere, &
causae dicendae obnoxium esse, nuncupandum l. 1. C. vt omn.
Iudic. tam ciuil. quàm milita. Idem obseruatur de assessori-
bus & consiliariis iudicum, l. 3. C. de assessorib. Consiliarios

Iudicum (inquit Imperatores) & Cancellarios, & eos, qui domesticorum funguntur officio, post depositam administrationem, quinquaginta dies in prouinciis residere præcipimus. In Italia, apud Bononienses, vidi huius Syndicatus vestigia obseruari, in potestate (vt ipsi vocant) & iudice, qui ne ciuibus suspectus sit, ex aliena Republica solet accersiri solenniter.

- 10. Dier.* III. Iudices obnoxij causæ dicendæ, vel syndicatui, vt dictum est, cum conueniebatur, ne fortè innocentes, iniquâ dilatione grauarentur: intra 20. dies, aut absoluendi, aut condemnandi, erant, l. 1. §. vltim. C. vt omn. iud. tam civil. quàm mil.
- 2. Mens.* IIII. Actor olim antea, quàm libellum Iudici exhiberet, satisfidare tenebatur, contestaturum se, intrâ duos menses, litem cum aduersario. Quod si sua culpa secus contingeret, restitutum ei duplum totius damni, Auth. libellum, C. de lit. contest. Bart. & alij dicunt, hoc ius in desuetudinem abiisse, sed nescio, quàm feliciter: aded nunc sciant omnia tribunalia calumniis litigatorum, præsertim in differendis controuersis. Bonos viros semper excipio.
- 1. Anni.* V. Actori, post tria citatoria edicta contumaci, datur annus: quo elapso, Iudex cognita causa proferre debet sententiam, Nouell. de litigios. §. Porro (inquit Iustinianus) cum omnes controuersias, præcisus ambagibus volumus ad finem decurrere: illorum etiâ versutis aduersamur, qui actiones tantummodo proponunt, nolunt autem eas, ad terminum vsque litis, persequi, dicentes, legem esse, quæ vetet, ne quis proprias actiones exercere cõpellatur inuitus. Quæ verba propterea addidi, vt videas insigne exemplum Acribodici ac iniqui interpretis, cuius alibi mentionem fecimus.
- 3. Mens.* VI. Altero litigatorum concludente in causa, si alter (fortè per calumniam, differendæ litis gratia) dicat, se habere, quod adhuc proponat, causæ suæ deseruiens: debet Iudex, tribus temporibus, dilationem ei concedere triginta dierum, qui sunt tres menses: vt omnem malitiam eius superet. Deinde omninò proferet sententiam, vt probatur, Nouell.

nell. vt cum de appella. cognosc. §. sed præfenti. Intellige autem, quòd singulis temporibus interueniat Edictum (vt dicunt) citatorium, ne, non vocato litigatore, videatur dicta sententia.

VII. Is, qui petit dilationem, ad producendos testes vel instrumenta, tres menses ad summum impetrabit: scilicet, cum testes vel instrumenta in eadem prouincia sunt, in qua lis agitur, l. 1. C. de dilationib. 3. Mens.

VIII. Si testes vel instrumenta, quibus litigatores, ad instruendam causam suam, vti volunt, fuerint in transmarina prouincia: dantur eis, ad productionem, nouem menses, d. l. 1. C. de dilationib. Quod ita iudicantes constitutum (inquiunt Imperatores) sentire debebunt, vt in hac ratione non sibi concessum intelligant dandæ dilationis arbitrium: sed eandem dilationem, si rerum vrgentissima ratio flagitauerit, & necessitas desideratæ instructionis exegerit, non facile ampliùs, quàm semel, nec vlla trahendi arte, sciant esse tribuendam. 9. Mens.

IX. Quòd si ex vicina prouincia, non tamen transmarina, fuerint exhibendæ probationes litigatorum, tunc sex menses concedentur, ead. l. 1. 6. Mens.

X. ~~Omnes causæ criminales, intra biennium diffiniri debent. Est hæc est instantia, hoc est, tempus exercendi iudicij, videlicet à litis contestatione, ad sententiam vsque, in causis criminum, l. vlt. C. vt int. cert. temp. crimin. quæstio termine. Neque enim expedit, criminales quæstiones, cum acerbitate litigantium, diu suspendi. Quapropter Iustinianus ibi addidit pœnam aduersus negligentes Iudices.~~ 2. Ann.

XI. Instantiæ causarum ciuilium, præfinitur tempus triennij, post quod Iustinianus vetat, vllam in iudicio causam prorogari, leg. properandum, in princ. C. de iudici. Ne lites (inquit) fiant penè immortales, & vitæ hominum excedant modum. 3. Ann.

Cæterum, neutram præscriptionem, exercendis iudiciis, corruptum hoc seculum seruat: sed ferè in arbitrio litigantium est, quanto tempore maluerint causas prorogare.

gare, immemores planè Iurisiurandi, aduersus calumniam præstiti. Vnde tandem, sumptuum & molestiæ pertæsi, tenuiores, iuri suo, plerunque cum lachrymis, cedere coguntur. Huius autem grauaminis culpam Imperator, indict. l. vlt. reiiicit in Iudices. Hoc enim (inquiens) iudicia'is magis esse potestatis, nemo est, qui ignoret. Nam si ipsi maluerint, nullus tam audax inuenitur, qui possit, inuito Iudice, litem protelare.

Sed vt, in hoc genere, Magistratum nostrorum vltro suscipiam patrociniū, ego certè puto, hodie culpam immortalium litium, magis in procuratores ignauos (absit verbo iniuria) reiiiciendam esse, qui tam sursum ac deorsum circumuoluunt causas, vt Iudices planè scopum rei non possint percipere. De qua re in formula scripsi.

4. XII. *Mens.* Condemnatus, per sententiam Iudicis, ad solendum, olim habebat duos menses, Iure Ciuili, nunc quatuor habet. Callistratus, in l. debitoribus, ff. de re iudica. l. 2. & 3. C. de vsur. rei iudica. Quod tempus tamen breuius statui solet, multis in locis.

Illud quoque nullo modo prætereundum est, quòd appellatio quidem duorum mensium, continetur LX. diebus; Legislatores tamen, humanitatis causa, quoniam multa sæpè inter os & offam solent incidere, quibus distrahamur inuiti ab instituto nostro, adiecerunt vnum diem, vt qui LXI. die venerit, audiatur, l. vbi lex. ff. de reg. iur. Simili gratia receptum est, quod dicimus, annū & diem concedi his, qui intra annale tempus aliquid dare aut facere debent. Vt vel hinc videas, quàm sint humanitatis plenæ leges Romanorum, quas plerunque, insulsissimis disputationum naniis, dilaceramus.

10. XIII. *Mens.* Si quis, post latam sententiam, intra X. menses probare possit, aduersarium suum dedisse aliquid, aut promississe, Iudici, audietur ad retractandam sententiam, quæ alioqui iure non subsistit, propter enormitatem criminis, vt est videre Nouell. vt litigan. iur. in exord. lit. §. si quis autem litigantium. Idem est de arbitris, Vlpianus in l. ita demum, ff. de

ff. de recept. arbit. Et idèd (inquit) siue arbitrum quis corrupit, vel pecunia, vel ambitione, vel Aduocatum diuersae partis, vel aliquem ex his, quibus causam suam commiserat, ex doli clausula poterit conueniri. Accedit l. venales, C. quand. prouoca. non est necess.

XIIII. Iudicem Ecclesiasticum, qui per gratiam, vel per sordes, aduersus iustitiam pronunciat, suspendendum esse per annum vnum ab officio suo, Romanus Pontifex iubet, in cap. 1. §. si quietem, de senten. & re iudica. lib. 6. 1. Anni.

XV. Iudex potest emendare sententiam à se dictam, vel etiam supplere in his, quæ ad consequentiam eius pertinent, seu accessoria sunt, videlicet, eodem die, quo lata est, Paulus in l. acta. Hermogenianus in l. actorum, ff. de re iudica. Sed totam prorsus mutare sententiam, & denuò iudicare, non potest, Alfenus in l. cum quærebatur, Vlpianus in l. iudex posteaquam, ff. eod. tit. Semel enim (inquit) malè seu benè functus est officio. Vtrunque declaratur, in l. Paulus respondit rescindere, ff. dict. tit. 1. Dies.

XVI. Contumax, aduersus què pronunciatum est in iudicio, veniens confestim, hoc est, eodem die, iudice adhuc pro tribunali sedente, restituitur ad causam, l. Diuus Antonius, ff. de in integ. restitution. Et obserua hîc, quam interpretationem admittant, Ilicò, confestim, & id genus alia. 1. Dies.

DE TESTIBVS.

I.

TESTES quidem inuiti coguntur, ad perhibendum veritatis testimonium; si tamen non in loco iudicij domicilium habent, nō sunt retinendi vltra X V. dies, ne nimis grauentur. Postea verò, sine permisso iudicis, impunè discedunt, nec deinceps inuiti ad testificandum iure vocantur, l. si quando, C. de testib. 15. Dies.

II. Interrogatoria (vt nunc dicimus) secundum quæ examinandi sunt testes aduersarij, exhibenda sunt Iudici, intra duos dies, hoc est toto eo die, quo testes producuntur, 2. Dies.

tur, & sequente. Sic enim accipiendum est, cum iudices designant ad hoc terminum Iuris; Specula. in tit. de teste, §. item de interrogatoriis.

DE APPELLATIONIBVS.

I.

1. Diei. **L**itigatoribus permittitur, ex non scripto prouocare, à sententiâ Iudicis, modò fiat ilicò, hoc est, eodem die, antea, quàm iudex & litigatores ad alios actus diuertant, *Macer* in l. 2. ff. de appellat. Sed si (inquit) apud acta quis, ipso die, voce appellauerit; satis erit, si dicat: **APPELLO**. Accedit l. litigatoribus, C. eodem titulo.

2. Dier. **II.** Ei, qui suam causam agebat, nisi statim appellasset (vt iam dictum est) dabantur olim in causis propriis, duo dies ad prouocandum, l. 1. §. biduum, ff. quando appel. fit. & l. qui suspectum, ff. de appellatio.

3. Dier. **III.** In causis alienis, dabantur tres dies, ad appellandum à sententiâ Iudicis, l. eos, §. si autem, C. de appellationib.

10. Dier. **IIII.** Appellatio à sententiâ Iudicis, post biduum quæque & triduum, hodie admittitur intra decem dies. Quod tempus ei, qui vel per se, vel per procuratorem, defensus est, continuò à die sententię reputatur. Absenti verò, citrà contumaciam, nec defenso, currunt decem dies, à tempore, quo rescuerit, sententiam aduersus se dictam esse, *Auth.* hodie autem, C. de appellationib. l. ab eo, C. quomodo & quand. iud. Et nouel. de appellationib. in princ. Nec est prætereundum, quòd in d. l. ab eo, Imperator dicit (Ilicò) significans tamen decem dies, qui hodie conceduntur appellantis, vt *Accursius* quoque rectè intelligit. Proinde obserua, quàm variis modis accipiãtur hæc verba; Ilicò, statim, mox, Item, longum tempus, & cætera huiusmodi.

10. Die. **V.** Cum appellatum est, habetur etiam humanæ fragilitatis ratio, quæ facit, vt concedantur decem dies, ad emendandam appellationem, si fortè ad alium Iudicem appellari debuisset (quippe obseruandi sunt gradus Magistratum in

in prouocationibus) aut si totius appellationis eum poeniteat, quandoquidem saepe non, nisi Cadmeam victoriam, reportant prouocantes, hoc est, plus impendunt, quam totalis sit, l. si quis, C. de appellationi. Si quis (inquiunt Imperatores) libellos appellatorios ingesserit; sciat, se habere licetiam arbitrium commutandi, & suos libellos recuperandi, ne iustae poenitudinis humanitas amputetur.

Sed hinc merito quis haesitauerit: An non liceat Magistratibus, cuiuslibet loci, aliter statuere, aut etiam prorsus adimere prouocationis formam & tempus? Respondeo: Breuius quidem tempus statui posse, sicut in multis ciuitatibus obseruatur triduū, antiquitus concessum, sed aboleri planè per desuetudinem, aut tolli per auctoritatem beneficium appellandi, minimè gentium licet. Non desunt tamen, qui & hinc disputant, ad dissentiendum potius, quam ad docendum, studiosi: nec desunt ciuitates, quae statuunt sub interminatione, & obseruant, ne extra muros (vt dicunt ipsi) appelletur. Verùm litus arant, tentantes rem illicitam, quae nullo diuino aut humano iure defendi potest: vt reuerentissimè sentit Bartolus, cum aliis plerisque, in l. omnes populi, ff. de iust. & iur. Primùm enim, est contra naturalem defensionem: Deinde, iuri ciuili prorsus refragatur: Denique occasionem dat grauissimè delinquendi. Quid enim aliud dicit aut cogitat is, qui non vult appellari à sua sententia, quàm hoc: Nolo exigi iudicium meum ad iustitiae regulas: volo obseruari decretum meum, siue iustum sit, siue iniustum? Quid sequitur? nempè istud:

Sic volo, sic iubeo: sit pro ratione voluntas.

Cur non audendum, cum nemo sit meae sententiae futurus censor? Hinc vides, bone Lector, non tam facile censori rem, quàm verba ipsa praeseferre videntur; cum quis dicit aut statuit, ne à sententia sua appelletur, sicut aliàs plura de hoc scribemus. Interim admonèdi sumus, licere & ipsis litigatoribus, conuenire de tempore prouocationis, expediendae apud iudicem appellatum. Imò & consentire inter se possunt.

se possunt litigatores, ut tota causa, ad cognitionem superioris Iudicis, perducatur, sine vllâ appellandi sollemnitate: quoniam nullus in hoc grauatur, cum ipsi consentiunt. Et ità vidi in Cæsareo tribunali causam fuisse admissam, ex ducatu Megelburgensi.

30. Dier. VI. Appellans à sententia diffinitiuâ, habet triginta dies, ad petendum Apostolos, hoc est, literas dimissorias. Numerabuntur hi dies, à dicta Iudicis sententia, non ab interposita appellatione: in quo articulo plerique errant. Et Iudex tenetur, intra hoc tempus dare Apostolos, alioqui cum Officialibus suis puniendus, l. quoniam iudices, & l. iudicibus. C. de appellat. Hoc tempus vulgò nuncupant, terminum Iuris, ad dandum Apostolos: quorum significationem eleganter tractat Macer, in l. vnica, ff. de libell. dimissori. Post appellationem (inquiens) interpositam literæ dandæ sunt, ab eo, à quo appellatum est, ad eum, qui de appellatione cogniturus est, siue Principem, siue quem alium: quas literas, dimissorias, siue Apostolos, appellant. Sensus autem literarum talis est: appellasse (puta) Lucium Titium à sententia illius, quæ inter illos dicta est. Ad l. eos. §. vlt. C. de appellat.

6. Hebd. VII. Appellanti à sententia parium curiæ, dantur VI. hebdomadæ, ad proseguendam appellationem, cap. sancimus, quo tempore mil. inuestitu. pete. debe. in vsibus feudor. Interim vasallus non est priuandus possessione feudi sui, quia pendet adhuc appellationis causa, iuxta l. 3. C. de appellat.

30. Dier. VIII. Qui, absente Iudice, apud Notarium appellauit, is debet, intra triginta dies, scriptum appellationis insinuare Iudici. Quod si non fecerit, præsumitur ei renunciasse, ut tractatur in l. iudicibus, C. de appellat.

4. Men. IX. Si Iudex delegatus noluerit dare Apostolos, reiiciens planè appellationem, conceduntur prouocanti quatuor menses, ut hac de re, apud delegantem magistratum, queratur, l. si appellationem, in fi. C. de appellatio. Alioqui regulariter non oportet Apostolos denegare, saltem refutatorios, hoc est, quibus declaret inferior Iudex, non admissam fuisse

fuisse appellationem, ex tali causa. Solent etiam acta iudicialia nonnunquam, loco Apostolorum, designari. Nam satis est appellanti, quod testimonium habet qualecunque, videlicet, prouocationem interpositam, & Iudici insinuatam fuisse. Vnde Notarius quoque (si utcumque Iudex temerè noluerit) potest Apostolos testimoniales dare.

X. Regulariter appellanti, à quocunque ordinario Iudice, si non admittatur prouocatio, aut non dentur Apostoli, sex menses praestantur, vt interim, ad superiorem Iudicem, de hoc querelam perferat, l. si appellationem, C. de appellationib. *6. Mens.*

XI. Appellans debet prosequi causam appellationis, intra annum: quo elapso, prior sententia rata manet, nisi longius tempus impetratum fuerit, Auth. ei qui, C. de tempor. appellatio. *1. Anni.*

XII. Appellantibus ex legitima causa, ne ius suum persequerentur, impeditis, indulgetur biennium, d. Authen. ei qui. *2. Anno.*

Circa appellationem itaque, principaliter tria obseruabis tempora: Primum, interponendæ: Secundum, insinuandæ: Tertium, prosequendæ appellationis.

DE DILATIONIBVS IUDICIORUM & contractuum.

I.

Qui promittit pecuniam, aut factum, in diebus, non adiciens quibus, is post biduum tenetur, l. inter illam, ff. de verbor. significat. Ità datam conditionem (inquit Iabolenus) ILLVD FACITO IN DIEBVS, si nihil praeterea fuisset adiectum, in biduo conditionem impleri oportet. Accursius rectè notat, idem dicendum esse, si promittat quis, se daturum, aut facturum, in annis. Nam de duobus proximis intelligendum est, l. libertas, §. vlt. ff. de manumissis testament. Quod non est contemnendum propter varios contractus, in quibus non conuenit de certo tempore.

I

tempore.

tempore. Alioqui, cum placuerit contrahentibus, certum tempus adiici, & per errorem omissum est, nihil agitur, quando de grauamine eius tractatur, qui non obseruat diē; vt est accipienda l. ita stipulatus sum te, in princ. ff. de verbor. obliga.

10. II. Si quis petiisset, aduersarium suum, de vna promincia, ad aliam exhiberi, & in Iustrabi; actor contumax olim expectabatur decem diebus, quibus elapsis, absoluto reo, condemnabatur in expensis & damnis; vt est videre Nouel. de exhiben. & introducen. reis, in princ. Sed hodie tales exhibitiones sunt abolitæ, vt suprâ quoque diximus. Actor enim sequitur forum Rei, l. 2. & l. in criminali, C. de iurisdic. omnium iudic.

20. III. Reus conuentus, accepto libello, per quem edita est actio, habet inducias viginti dierum, vt deliberet, vtrum contendere velit, an cedere in iudicio, Authent. offeratur, C. de iudic. Cæterum, Iudex potest, pro qualitate rerum ac personarum, breuiiores aut prolixiores inducias concedere; debet quoque spectari locorum consuetudo, l. præfides, & l. oratione, ff. de feri. Quod pertinet, quod Vlpianus, in l. nonnunquam, ff. de iudic. & in l. 2. ff. de re iudic. Qui pro tribunali (inquit) cognoscit, non semper tempus iudicati seruat, sed nonnunquam prorogat, nonnunquam arctat, pro causæ qualitate, & quantitate, vel personarum obsequio, vel contumacia.

2. IIII. Debitoribus fisci, petentibus dilationem, ad solvendam pecuniam, fisco debitam, duo menses indulgendi sunt, in minoribus pecuniarum summis, l. in fraudem, §. fiscalib. ff. de iure fisc.

Sed, quæ sunt minores summæ pecuniarum? Tractatur hoc in leg. 1. C. de defensori. ciuitat. In minoribus (inquit) causis, id est, vsque ad quinquaginta solidorum summam, acta iudicialia conficiat. Quo loco solidi, pro aureis non aliter accipiuntur, quam in §. vltim. Institut. de pœn. teme. litiganti. Alio modo intelligendus est solidus, in l. libertus, ff. de ius vocand.

- V. Is, qui compensationem opponit fisco, debet, intra 2. duos menses, probare debitum, postea non admittitur com- *Mens.*
pensatio, l. aufertur, §. qui compensationem, ff. de iure fisc.
- VI. Si debitores fisci non habeant pecuniam, quam 3.
statim soluant, dilationem, humanitatis gratia, trium men- *Mens.*
sium, obtinebunt, in maioribus pecuniarum summis, l. in
fraudem, §. fiscalibus debitoribus, ff. de iur. fisc. Quæ autem
censeri debeant maiores summæ, facile patet ex his, quæ de
minoribus summis diximus.
- VII. Fideiussores, qui promittunt Reum iudicio sisti, li- 2.
berantur post duos menses, si Actor interea non fuerit litem *Mens.*
contestatus. Quia differens tam diu iudicium, censetur à li-
te velle discedere, nisi fortè, vel ex scripto solenni, vel ad cer-
tum tempus, vel in causa publica fideiusserint, l. si fideius-
sor, §. sancimus itaque, C. de fideiussorib. & mandatori.
Quo loco Iurisperiti scribunt, eum quoque videri ex scri-
pto, seu in scriptis fideiussisse, qui apud Notarium, post fi-
deiussionem, confitetur, se promississe iudicio sisti. Quod di-
ligenter observa, ut scias, quinam dicendi sint contractus
scripti, & quomodo scriptum contractum facias, nulla ini-
tione interueniente scriptura.
- VIII. Causa clericorum, præcis dilationibus, intra duos 2.
menses diffinienda est, ne à diuini cultus officiis, quibus ad- *Mens.*
dicti sunt, diu distrahantur, Nouell, ut cleri. apud prop. E-
pisc. §. si verò aut propter, & §. si tamen de criminibus.
- IX. Clerici absentes, quorum præsentia in Ecclesiis desi- 6.
deratur, vocandi sunt per tria Edicta, publicè proposita. De- *Mens.*
inde, si intra sex menses non venerint, priuandi sunt benefi-
ciis, cap. ex tuæ, de cleric. non residentibus.
- X. Fideiussores, iudicio sistendi causa dati, possunt in- 6.
tra sex menses, purgare moram sui principalis, videlicet alle- *Mens.*
gatis causis probabilibus, quare die præfinito ad iudicem
non venerit, l. sancimus, C. de fideiussoribus.
- XI. Legatione publica functi, habebant olim, quasi pro 1.
beneficio vicissim, vacationem ab honoribus vnus anni, *Anni.*
Modestinus, in l. non solum, in princ. & §. annus, ff. de excu-
satio.

fatio. tutor. Annus autem (inquit) continuorum dierum, scrutabitur, ex quo quis reuersus est, rectam viam dirigens, vel dirigere debens, non eam, quae est ex circuitibus. Quod argumentum non contemne, aduersus eos, qui cum per compendia rerum aliquid agere possent, ipsi sibi sunt causa differendi negotij: cur enim his subueniendum fuerit. Obserua etiam hic, quanti olim apud Romanos erat, excusari ab honoribus vel vno anno: & simili propemodum ratione, magnum immunitatis beneficium existimabant, excusari a tutela & curatione minorum. Sunt hoc seculo, qui ambiunt vtrunque, tantum abest, quod velint excusari.

2. XII. Qui dotem promisit, nisi soluat intra biennium, tenetur postea ad emolumentum eius, l. vltim. §. vltim. C. de iur. dot.

2. XIII. Si quis, in longum tempus conducta domo vel fundo, distulerit toto biennio pensionem soluere, is potest, Iuris remedio, expelli, non obstante conuentione, l. quæro, §. inter locatorem, ff. locat.

3. XIII. Emphyteuta, triennium differens annuæ pensionis solutionem, potest per dominum prædij possessione destitui, Iustinianus in l. 2. §. si autem nihil, C. de iure emphyt. Volenti (ait) ei licere, eum a prædiis emphyteuticariis repellere. Quæ verba nonnulli interpretantur nimis durè, de violentia armorum priuatâ. Hinc nemo non habet in ore: Dominus fundi potest emphyteutam, triennio non soluentem, propriâ authoritate expellere. Rogo, quid aliud hoc est, quàm suppeditare occasionem rixarum & armorum? Quid enim, si emphyteuta nolit expelli, & opponat vim? Rectius igitur, ex æquo & bono si accipies Iustinianum, sicut in præfatione Institutionum dicit, vt per legitimos tramites expellat calumniantem emphyteutam. Nunquam enim permittitur vis, nisi nominatim, & secundum naturam permittatur. Vt ibi: Vim vi, moderata tutela, repellere licet.

Emphyteusis autem, vel (vt quidam rectius dici probant) emphyteosis, contractus est, inter emptionem & venditionem, item, locationem & conductionem, medius & specialis,

specialis, de quo tractatur, in tit. C. de iur. emphyt. in § idem autem, Instit. de locatio. & conductio.

XV. Qui honores olim gessisset, ei concedebatur immunitas, ut intra triennium non vocaretur, ad alia id genus munera, l. ab honoribus, C. de munerib. & honorib. lib. 10. 3. Anno.

XVI. Scholaris, qui bonas literas quinquennio non exercet, amittit privilegia Iuris, quae sunt in Authent. habita, C. ne filius pro patre. Non enim videtur animum discendi habere, qui praeclearas disciplinas tanto tempore negligit, arg. l. penult. C. de comitat. lib. 12. Quod nota, propter exemplum aliorum absentium. 5. Anno.

XVII. Ad disciplinam iuris civilis, quinquennium diffinit Justinianus, in praefatione Pandectarum, §. & quod iam primis. Quocirca & hoc statutum est, quod, ante quinquennium, nemini prorsus liceat, patronum causarum in iudiciis agere, l. petitiones, C. de aduoca. diuersor. iudicio. Nec de caetero (inquit) quenquam, antequam per statuta tempora Legum eruditioni noscatur inhaesisse, supra dicto consortio sociari. Utinam, hoc seculo, nostri Magistratus vellent, eam constitutionem mordicis obseruari, ab omnibus caudicis. 5. Anno.

DE AETATE HOMINIS.

I.

Primus aetatis gradus est infantia, intra annum septimum. Recte enim infans dicitur, quasi nullis idoneis officiis: quia consilio prorsus caret, ac primaeuæ innocentiae, quam Deus ab initio creauit hominem, exemplum nobis refert. Quamobrem etiam nullius delicti culpam admittit, l. infans, ff. ad leg. Cornel. de sicar. 7. Anno.

II. Impuberes, ab anno septimo, vsque ad annum sexquiundecimum, proximi censentur infantiae, similes plane furioso & infanti, quantum ad delinquendi affectum attinet; quia huius aetatis pueri, bonum & malum non adhuc possunt discernere, adeoque intellectu carent, §. pupillus, Instit. de inut. stipulat. 10. Anno.

I 3

III. Ab

14. III. Ab anno sesquiundecimo, vsq; ad annum decimum-
Anni. quartum, impuberes censentur proximi pubertati, & doli
 capaces, ideóque & furtum, & iniuriam admittere possunt,
 l. pupillum, in princ. i. ff. de reg. iur. l. impuberem, ff. de furt.
 & l. sed & si quocunque, §. quod si impubes, ff. ad leg. Aquil.
 Et hæc ita se habent in masculis. Fœminarum verò infan-
 tiam Accursius extendit, vsque ad annum sequidecimum,
 in d. §. pupillus.

12. IIII. Fœminæ, intra duodecimum ætatis annum, cēsen-
Anni. tur impuberes. Quare, anteaam ætatem, matrimonium
 non rectè contrahunt, quia viripotentes non sunt, Instit. de
 nupt. in princ. & quib. mod. tut. finit. in princ. Nec possunt
 tales puellæ testari, l. 3 §. lege Julia, ff. de testib. & §. præter-
 ea, Instit. quib. non est permis. face. testament.

15. V. Pubertas in Iure nuncupatur ætas quindecim an-
Anno. norum. Interim enim, à cunabulis, pueri vocantur impu-
 beres, retinendi sub disciplina parentum aut tutorum. Re-
 ctè ergò obseruatum est olim, ne contraherent nuptias,
 ante annum ætatis decimum & quintum, §. enim uerò, No-
 nell. de tempo. non solu. pecun. sup. dot. Siquidem comper-
 tū habemus (inquit Iustin.) eos, qui quàm celerrimè nuptias
 contrahunt, ad illas, non minores quindecim annis accede-
 re. Hodie verò publica honestas, neque hanc puerilem æta-
 tem admittere debet, ad onera matrimonij. Et vehementer
 stulti fuerint parètes, qui liberis suis, infirmo adhuc, aut etiã
 nullo consilio præditis, rem tantam aggredi permittunt.

Veteres olim solebant, ex habitu & inspectione corporis,
 æstimare pubertatem, nedum ex annis, videlicet masculo-
 rum, non etiam fœminarum. Quòd Iustiniano, propter pu-
 dicitiam retinendã, meritò displicuit, volenti, quod post de-
 cimum & quartum annum masculi, cœpto decimo & quin-
 to, fœminæ autè, post duodecimum, ilicò reputarentur pu-
 beres, finireturque tutela: Instit. quib. mo. tut. finit. in princ.

20. VI. Adolescentes, qui moribus & solertiã præditi sunt,
Anno. tametsi legitimam ætatem nondum expleuerint; anno ta-
 men vigesimo possunt impetrare veniam administranda-

rum rerum, l. 2. in princip. C. de his, quæ veni. ætat. impe.
 VII. Fœminæ, quas morum honestas commendat, anno
 decimo & septimo veniam ætatis impetrare possunt, vt pro
 maioribus (quantum ad rerum domesticarum administra-
 tionem attinet) censeantur, l. 2. fœminas quoque, C. d. tit.

17.
 Anno.

VIII. Cum relinquuntur alimenta masculis, vsque ad pu-
 bertatem, intelligi oportet annum ætatis, decimum octa-
 uum, Modestinus, in l. Mela ait, in princ. ff. de alim. & ciba.
 legat. Certè (inquit) si vsque ad pubertatem alimenta relin-
 quantur (si quis exemplum alimentorum, quæ dudum pue-
 ris & puellis dabantur, velit sequi) sciat, Hadrianum con-
 stituisse, vt pueri, vsque ad 18. puellæ, vsque ad 14. annum,
 alantur. Animaduerte hîc, bone lector, quantam vim ha-
 beat humanitatis ratio, vt pubertatis quoque reputatio il-
 li cedat. Est. n. humanum, vt alimenta, in pubertatem pue-
 ro relicta, porrigantur non nihil ad robustiorem ætatē, quā
 possit semetipsum alere? Insuper & hoc pondera diligēter,
 quod Modestinus dicit (si quis exemplū alimentorum, quæ
 dudum pueris & puellis dabantur, velit sequi.) Nam hinc
 apparet, Iurisperitos exempla nobis in vsucapionibus &
 præscriptionibus diffiniuisse, quæ, pro ratione cuiuslibet
 loci, tēporis & personarum, sequi, aut etiam variare liceat.

18.
 Anno.

IX. Minores intra annum vigesimum, si quam rem im-
 mobilem donauerint (non tamen propter nuptias) habent
 repetitionem, postea non audiendi, l. vlt. §. cum aut. C. si
 maio. fact. alien. rat. habue.

20.
 Ann.

X. Ad testimonium, in causis criminalibus, requiritur
 ætas viginti annorum, l. in testimonium, C. de testib.

20.
 Ann.

XI. In causis ciuilibus admittuntur puberes, post an-
 num decimum & quartum ætatis expletum. Ideoque &
 matrimonium contrahere, & testari possunt, Romano iu-
 re, Instit. de nupt. in princ. l. senium quidem, & l. seq. C.
 qui testam. face. poss. l. qua ætate. ff. de testam. l. si frater. C.
 eod. tit. & nouell. vt sponsal. larg. §. & hoc quoque.

14.
 Ann.

XII. Legitima hominis ætas, post quintū & vigesimum
 annum, reputatur. Interim nanque minores appellantur,

25.
 Ann.

iuuandi, propter ætatis imbecillitatem, l. vlt. C. de his, qui veni. æta. impetra. Vlpian. in l. 1. ff. de minorib. 25. annor. Nam cum inter omnes (inquit) constet, fragile esse & infirmum huiusmodi ætatum consilium, & multis captiombus suppositum, multorumque insidiis expositum. Et inferius: Apparet, minoribus annis 25, eum opem polliceri. Nam post hoc tempus compleri virilem vigorem constat: Et ideo hodie, in hanc vsque ætatem, adolescentes curatorum auxilio reguntur, nec antè rei suæ administratio eis committi debet, quamuis benè rem suam gerentibus.

20. XIII. Lege Iulia cautum est, ne minor 20, annis iudicet. *Anno.* Quare nec arbiter eligi potest, neque pœna ex sententia eius committitur, l. cum lege Iulia. ff. de arbit.
25. XIIIII. Minor 25. annis, non potest constitui procurator ad *Anno.* iudicia, l. exigendi, C. de procurator. Sanè (inquit Alexander) quòd necdum legitimam ætatem idem filius tuus compleuerit, ob hoc quidem depellere, à procurationis officio, eum Iudex non iniuste potuit.
25. XV. Parochos & Presbyteros, moribus, scientia, & ætate *Anno.* graues, saltem 25. annis maiores esse vult Romanus Pontifex, in cap. licet canon, §. quia tamen, cap. cum in cunctis, §. inferiora, de electio. lib. 6. Authen. presbyteros, & l. si quenquam, C. de episcop. & cleric.
60. XVI. Viduam appellat Apostolus, quæ non minor sit *Anno.* annis 60. & vnus viri defuncti vxor, 1. Timoth. 5.
70. XVII. Aetatem hominis firmiorem, Dauid extendit, vsque *Anno.* ad 70. annum, vt ab eo tempore sit labor & dolor. Psalm. 89.
100. XVIII. Vfusfructus, municipio legatus, centum annis *Anno.* durat, quia is finis vitæ longæui hominis est, l. an vsufructus, ff. de vsu & vsufruct. legat.
70. XIX. Maiores 70. annis, erant olim immunes à tutelis, & *Anno.* ab omnibus muneribus personalibus, l. 2. in princ. ff. de excusatio. tuto. l. maiores, ff. de iur. immunita. l. si vltra. C. de decurionib. lib. 12. Semper enim in ciuitate Romanâ, senectus venerabilis fuit, eundemque penè honorem senibus, quem

quem magistratibus, exhibebant, l. semper, ff. de iur. immu-
nita. Quocirca rectissimè dixit Ennius:

Moribus antiquis, res stat Romana, virisq;

Et perpende, in d. l. maiores, quòd qui ingressus est septua-
gesimum annum, nondum tamen egressus, non rectè dici-
tur maior 70. annis, nec habet immunitatem.

*Hæc ferè sunt, quæ, in Iure Ciuili, de ætate hominis, tra-
ctari solent: tametsi Varro, cum aliis, ætatem absolutè
partiatur, in infantiam, pueritiam, adolescentiam, iuuen-
tam, & senectutem, post quam tandem pueritia redit, &
SENEXBIS PVER EST, vt dici solet.*

DE BELLO.

I.

Bellum, si triduo ante, quàm committatur, denuncia-
tum fuerit hostibus, vulgò existimatur planè honestum. ^{3.} *Dier.*
Contrà, nisi sit indictum, omnes putant infame. Et hanc
voçat diffidationem, quæ non minus, quàm trium dierum,
tempus complecti debeat. Vnde est tit. de diffidationib.

Sed ô vanam hominum cæcitatem, qui putamus, bellum
ex eo cum primis iustum censerì, si præcedat denunciatio:
non perpendentes interim rem & causam, ex quâ procedat,
plerunque etiam obularem. Quantò rectiùs Plato negauit,
vllum bellum inter homines censerì iustum. Seditio est, in-
quit. Et CHRISTVS Seruator noster, Matth. 5. At ego,
(ait) dico vobis, quòd, quisquis irascitur fratri suo temerè,
obnoxius erit iudicio.

Sic igitur statuamus: Nullum bellum ideò licitum vi-
deri potest, quòd triduo prius indictum sit, aut etiam si pla-
cet, decennio: nisi syncerâ consciëntiâ suscipiatur, pro tuen-
dis bonis, aduersus malos, ac legitimâ & necessariâ ratione,
ab iis, quibus DEVS commisit gladium. Et hoc est summa
eorum, quæ Iurisperiti argutè magis, quàm vtiliter, dispu-
tant de bello, in l. vt vim, ff. de Iustit. & iur. ac aliis locis.

3. II. Vulneratus, si mortuus fuerit intra triduum, præ-
Dier. sumitur vulnus lethale fuisse. Postea verò, non ex vulnere,
 sed ex alia accidente causa censetur defunctus, vt Barto.
 cum aliis, probat, in l. vlt. in fi. ff. ad leg. Corn. de sicar. An-
 ge. & Alexan. in l. si quis cum aliter, ff. de verb. obligat.

Eadem ratione probant Doctores; Si animal emptum,
 triduo mortuum fuerit, imminere hoc detrimentum ven-
 ditori, quoniam ex vitio morbi, ante venditionem contra-
 cti, censetur periisse, l. si verò, §. qui pro rei, ff. qui satisda.
 cogant. Nonnullæ ciuitates vtuntur ad hoc præscriptione
 14. dierum, vt si tam diu vulneratus superuiuat, reputant
 eum aliunde, quàm ex vulnere, mortuum.

DE ERRORE ADVOCATORVM.

I.

3. *Dier.* **A**duocatorum error, ex continenti, id est, triduo, reuo-
 candus est, videlicet, quando litigatores sunt præsentis:
 alioqui error iuris & facti, vsque ad sententiam, emendari
 potest ab aliis, l. 1. & vlt. C. de error. aduoca. l. error, C. de
 iur. & fact. ignor. l. iudices, C. de iudic.

2. *Anno.* II. Aduocatis quorumcunque iudiciorum, etiamsi
 com meatum, hoc est, veniam abeundi, à Magistratu im-
 petraissent, non licebat olim, vltra biennium abesse, sub pœ-
 na amittendi officij. Erant enim apud antiquos, aduocati,
 & numero, & ordine certo, in matricula descripti, l. vlt. C.
 de aduocat. diuer. iudicio.

DE HAEREDIBVS.

I.

9. *Dier.* **H**AERES, ob publicam honestatem, intrà nouem dies, ab
 obitu illius, cui successit, nulla de re, nomine defuncti,
 molestandus est. Quòd si secùs fiat, inutiliter agitur. Do-
 nandum enim hoc tempus est luctui, commiserationis &
 modestiæ causa, Authen. sed neque, C. de sepulc. violat. In
 multis ciuitatibus longius tempus indulgetur hæredibus,
 & meo

& meritò, vt occurratur impotentia illorum, qui ne moribundo quidem parcerent, & funeribus molestiam, aut etiam iniuriam, inferrent Quod tamen sub poena tertie partis bonorum, & infamiae, prohibitum est, in Authent. item qui, C. dicto titulo.

II. Cum venditur aut relinquitur ancilla vel seruus, vt *2. Mens.* manumittatur, nec apparet de tempore, quo manumitti debeât, certè, nisi intra 2. menses manumissio fiat, postea ipso iure contingit libertas inter praesentes, l. vlt. ff. qui sin. manu. ad liber. perueni. Inter absentes 4. mens. l. vl. ff. eo. ti.

III. Haeres, an voluerit haereditatem adire seu agnoscere, deliberandi gratia tres menses habet, à die, quo se haereditatem esse intellexit, l. sancimus, §. similiq. modo, C. de iure deliberan. Interim ergò conueniri non potest, à creditoribus defuncti, l. sancimus, §. donec tamen, C. eod. tit. Et eodem tempore debet haeres scribere omnium bonorum Inuentarium, si modò adsit haereditas. *3. Mens.*

IIII. Haeres, absens à loco, in quo est tota haereditas, vel maior eius pars, debet intrà annum curare, vt perficiatur Inuentarium, l. vlt. §. sin autem à locis, C. de iur. deliberan. *1. Anni.*

V. Ad petendam bonorum possessionem, proximitatis & cognationis nomine, centum dies olim dabantur vtiliter, ex eo tempore, quo primum rescuisset mortem cognati, l. 2. C. qui admit. §. liberis itaque, Institut. de bonor. possess. *100. Dies.*

VI. Liberis emancipatis, & parentibus, bonorum possessio, intrà annum concedebatur. Verùm hodie sublata est ferè differentia emancipationis, §. liberis itaque, Institut. de bonorum possess. l. 1. §. largius, ff. de successor. edict. l. si cohaeredi, §. vlt. ff. quis ord in bono. possessio. seruet. l. emancipata, C. qui admit. De hoc aliàs dicetur. *1. Anni.*

VII. Haeres, quem pater, exhaeredito filio, instituit, debet intrà sex menses adire haereditatem, si modò sit praesens, ne querela inofficiosi testamenti, quam, ante aditam haereditatem, filius prosequi non potest, calumniosè impediatur. De absente, est annus constitutus, l. si scimus antea, §. illud praeterea, C. de inoffic. testamen. *6. Mens.*

VIII. Haer.

4. VIII. Hæredes eius, qui pendente appellatione mortuus
Mens. fuerit, non solum habent tempus, quod defuncto, ad prosequendam appellationem, reliquum fuit, verum etiam quatuor menses conceduntur illis, post deliberationem de aduenda hæreditate numerandi, l. vltim. C. si penden. appella. mors interuener.
6. IX. Si hæredes, in Ius vocati, non exoluerint legata, intra sex menses, legatarij, vel fideicommissarij, sunt mittendi in possessionem bonorum hæredis, quorum fructus tantisper percipient, donec voluntati testatoris satisfiat, l. is cui legatorum, §. Imperator Antonius, ff. vt in possessio. legato, l. certa est forma, C. eod. tit.
6. X. Hæredes, qui legata ad pias causas intra sex menses
Mens. non soluunt, à tempore insinuati testamenti, tenentur postea ad omnia emolumenta, & ad id, quod interest legatariorum, solutionem non fuisse protractam, §. si autem, Nouell. de ecclesiasti. titu. Quid est autem legatum pium? Breuiter hoc est, quod Religioni, bonis literis, & paupertati relinquatur. In his enim vera pietas exercetur.
9. XI. Hæredibus hodie, siue presentibus, siue absentibus,
Mens. non vltra nouem menses conceduntur ad deliberandum, amputatis alijs dilationibus, l. vltim. §. sed quidam, C. de iur. deliber.
1. XII. Hæres, qui violenter abstulerit alicui rem, à defuncto donatam, tenetur intrà annum in quadruplum, postea in simplum, l. 1. C. de vi bonor. raptor.
1. XIII. Hæres, vel executor testamentarius, nisi intrà annum soluat legata, secundum voluntatem testatoris, amittit hæreditatem & executionem, §. si quis autem non implens, Nouel. de hæredit. & Falcid. Auth. hoc amplius, C. de fideicommiss.

Et ne hîcerres, sciendum est, heredem quidem statim cogi posse, ab aditâ hæreditate, vt rem legatam tradat, nec toto anno expectandum est necessariò. Cæterum, si tanto tempore hæres solutionem legatorum, sine legitima causa, distulerit, poena hæc locum habet. Sic intellige l. si liber homo, §. cum

§. cum res, & l. si domus, §. in pecunia, ff. de lega. l. primā.
 XIII. Filius, si fortè dixerit, se nolle adire hæreditatem
 maternam, potest nihilominus, mutata voluntate, intra *Ann.*
 annum adire, l. filij, ff. ad Senatuscons. Tertul.

DE ADULTERIO.

I.

Maritus potest adulterum, cum vxore suâ deprehensum, *20.*
 quem aut nolit, aut non liceat occidere, per horas diur- *Horat.*
 nas nocturnasque non plures, quàm viginti retinere, testan- *rum.*
 dæ eius rei causa, vt sine fraude iure suo vtatur. Vlpianus in
 l. capite quinto, ff. ad l. Iul. de adulter. Ego arbitror (inquit)
 etiam in patre id seruandum, quod in marito expressum est.
 Sed & si non in domo suâ maritus deprehenderit, poterit
 retinere. Sed semel remissus adulter, reduci nō potest. Quid
 ergo si euaserit? an reductus custodiri viginti horis possit?
 Et puto, hîc magis dicendum, reductum retinere pos-
 se, testandæ rei gratia. Quod adiicitur, **TESTANDÆ**
REI GRATIA: ad hoc pertinet, vt testes inducat, te-
 stimonio futuros accusatori, deprehensum reum in adulte-
 rio. Hæc verba recensui, quoniam vehementer, in aliis quo-
 que factorum articulis, deseruire nobis possunt. Cæterum,
 hodie nunquàm licet occidere in adulterio deprehensum,
 quod olim liberius concedebatur.

II. Suspectus de fuga, multò magis in crimine depræ- *20.*
 hensus, potest retineri viginti horis, vt interim Iudex ad ea- *Hor.*
 tur, per l. ait prætor, §. si debitorem, ff. quæ in fraud. credi.
 Si debitorem meum (inquit Vlpianus) & complurium cre-
 ditorum, consecutus essem fugientem, ac pecuniam secum
 ferentem, & abstulissem ei id, quod mihi debebatur, &c. Sic
 enim recte colligunt Doctores, exemplo adulteri retinendi,
 hunc quoque articulum diffiniendum esse.

III. Misso olim repudio propter adulterium, vel mortua *20.*
 vxore, de adulterio suspecta: serui vxoris, post repudium, *Mens.*
 vel post mortem eius, duobus mensibus in seruitute neces-
 sario

sariò manebant, nec antea manumittebantur, quos interim maritus posset, pro eruenda veritate, ad torturam petere, Ut, si probatum esset adulterium, dos cederet marito: si minus, redderetur hæredibus mulieris, l. vlt. C. ad leg. Julia: de adulte.

Diuortium autem, seu repudium, olim ex multis, atque non ita grauibus causis admittebatur, vt est videre, in l. consensu licita, C. de repudi. Vtebantur autem Romani ad hoc solennibus verbis, sicut & in interdictis, & aliis rebus seriis, Caius in l. 2. de diuor. In repudiis autem (ait) & renunciationibus, comprobata sunt hæc verba, **R. E. S. T. V. A. S. T. I. B. I. H. A. B. E. T. O.**: item hæc, **T. V. A. S. R. E. S. T. I. B. I. A. G. I. T. O.** In sponsalibus quoque discutiendis, placuit renunciationem interuenire oportere. In qua re hæc verba probata sunt, **C. O. N. D. I. T. I. O. N. E. T. V. A. N. O. N. V. T. O. R.** Adhibebantur item testes septem, ciues Romani puberes, ne res præcipitanter agi videretur, Paulus in l. nullum diuortium, & in l. 3. ff. diét. tit. Hodie verò non, nisi causâ adulterij, diuortium permittitur, Matth. 5. & cap. 3. de adulteri. & stupr.

60. Dier. IIII. Maritus habet 60. dies, ad accusandam vxorem de adulterio, iure mariti. Postea non aliter, quam extraneus, admittitur, l. iure mariti, C. ad leg. Jul. de adult. Iure autem mariti accusare, est, in accusando hæc habere specialia. Primum, vt præferatur omnibus aliis accusare volentibus, etiam patri adulteræ. Secundum, dies prædicti ad accusandum, sunt marito vtiles, aliis continui. Tertium, sine subscriptione, & sine pœna calumniæ, accusat. Quartum, ex sola suspitione accusare potest, vt tractatur in d. l. iur. mariti, & l. quamuis, C. eo. tit.

6. Mens. V. Accusaturus mulierem, de adulterio, extraneus, habet sex menses, à die diuortij, vtiles, l. 1. §. accusationem, ff. ad Senatuscons. Turpilia.

5. Ann. VI. Adulterij accusatio, post quinquennium continu-um non auditur, siue mulier, siue maritus sit accusandus. Computatur autem à die admisi criminis, Papinian. in l. quinquen-

quinquennium, ff. ad leg. Iul. de adulter. Nam dare sex menses utiles, sic est accipiendum, ne crimen, quinquennio continuo sopitum, excitetur.

VII. Minor post pubertatem, hoc est, post decimū quartum annum, committit adulterium, nō intrā eam aetatem, l. si minor. ff. ad leg. Iul. de adulteri. Quamquam nonnulla crimina, impuberi quoque non cedant impunè.

VIII. Senatusconsultum, quod factum est apud Romanos, de liberis agnoscēdis, permittit mulieri, parentiue eius, in cuius potestate est, vel ei, cui mandatum est ab eis si putauerit se pręgnantem post diuortium, denunciare id marito, intra triginta dies, à diuortio numerandos. Si maritus non adfuerit, denuntiabitur parenti, in cuius potestate est: aut si neutrius copia fuerit, ad domum eorum fiet denuntiatio, l. i. §. permittitur igitur, ff. de lib. agnoscen. l. i. §. mulier autem, ff. de vent. inspici. Hodie verò non, nisi ex causa adulterij, fit diuortium, quo casu hæc quoque deseruire possunt, vt supra dictum est.

IX. Mulier pręgnans, vltimo supplicio afficienda, seruabitur 40. diebus, etiam post partum, humanitatis gratia, vt rectè probat Accursius, in l. pręgnans, ff. de pœn. argum. l. 2. §. si propter, ff. si quis cautioni. Si tamen (inquit Vlpianus) post partum decubuerit: probandum erit, quasi valetudine impeditam.

DE RESCRIPTIS ET NOVIS

Constitutionibus.

I.

SI princeps rescripserit aut mandauerit, aliquem seuerius, quàm æquum est, puniri, hoc est noua quadam & inusitata forma: tunc non statim condemnandus est reus, sed triginta diebus supersedendū est, vt interim affectus principis, nimium, fortè per falsas delationes, exacerbatus, ad clementiorem veritatis cognitionem perducatur, l. si vindicari, C. de pœnis. Digna sanè optimorum Imperatorum vox est, omnibus magistratibus imitanda, ne primis statim

statim animorum motibus iudicent, multò minùs pestilentissimis quorumlibet delationibus auscultent: sed causa prius diligenter cognita, ex æquo & bono statuât omnia, adhibito bonorum virorum consilio.

2. I I. Nouæ constitutiones non statim obtinēt, atque scriptæ sunt, sed post duos menses, ab insinuatione earum, receptæ, ligant generaliter omnes. Vnde est tit. vt fact. nou. constitu. Augustinus pulchrè 4. distinct. cap. in istis. Leges instituuntur (inquit) cum promulgantur: sed firmantur, cum moribus vtentium approbantur. Nisi ergo post insinuationem recipiantur Constitutiones, videbuntur abrogatæ: vt hodie propemodum infinitæ sunt leges, quæ nunquam in vsum forensem perductæ sunt.

DE MINORIBVS.

I.

50. *Dier.* **Q**vando minorum ãetas, omnium maximè, requirit tuitionem, receptum est, quòd tutor designatus non appellet: sed intra quinquaginta dies excusationem sitam proponat, Insti. de excusation. tutor. §. qui autem, & l. scire oportet, §. aliud autè inuenimus, & §. quinquaginta verò, ff. eod. tit. Nunc rariores sunt excusationum causæ, si locuples sit puer, imò, controuertunt sæpiùs, quisnam, in tutela, præferri debeat. Agè scis causam? Olim reputatum est magnum onus: nunc pro lucro habetur (exceptis semper bonis viris) administrare tutelam. Et tamen nihil est officiosius, quàm pupillum, & viduam, suscipere ac tueri.

4. II. Tutor, vel curator cuiuslibet generis, excusationem suam, quam (vt iam dictum est) proposuit, intra quatuor menses persequi debet, nisi per aduersariam partem impediatur, l. quinquaginta, & l. seq. ff. de excus. tuto.

6. III. Tutor, qui intra sex menses non collocauerit pecunias pupillares ad emolumenta, rectè ob hoc conueniri potest, l. si tutor, ff. de administra. tutor.

5. IIII. Re minoris alienatâ, titulo oneroso, puta emptionis & venditionis, siue decreto Prætoris, si maior factus tacuerit per

rit per quinquennium, à die vigesimiquinti anni numerandum, valebit alienatio propter tacitam ratihabitionem, l. ult. C. si maior fact. rat. habue. Aliud est in titulo lucratiuo, vt supra diximus.

V. Minor viginti quinque annis, si matrimonium contraxerit, nec receperit dotem, quam confessus sit se recepisse, habet, fauore quodam ætatis, duodecim annos, intra quos intendat querelam non numeratæ dotis, Auth. si minor. C. de tempo. in integ. restitutio. 12. Anno.

VI. Si puellæ relicta fuerint alimenta, vsque ad pubertatem, oportet eam alere vsque ad decimum quartum ætatis annum, l. Mela ait, in princ. ff. de aliment. & cibari. lega. 14. Ann.

VII. Minor, si non proposuit querelam non numeratæ dotis: hæres eius habet quinquennium, ad petendum in integrum restitutionem, Auth. si minor, C. de tempor. in integ. restitutio. 5. Anno.

VIII. Pueri ante annum decimum & quartum, non sunt ad iuramenta cogendi, 22. q. 5. cap. pueri. Rectè quidem. Nam huiusmodi ætas, grauitatem Iurisiurandi non satis perpendit, & quàm magno periculo suscipiatur. 14. Ann.

IX. Minoribus datur hodie quadriennium continuum, ad petendum in integrum restitutionem: olim annus erat utilis, l. ult. C. de temporib. in integ restitutio. 4. Anno.

DE TESTAMENTO.

I.

RElictum vxori à marito, vel ex diuerso, marito ab vxore, sub conditione, SI SECUNDAS NON CONTRAXERIT NVPTIAS, non rectè petitur intra annum. Postea verò admittitur petitio, exposita cautione, quòd si aliquando, mutata sententia, contracturus fuerit nuptias, restitutum sese rem ipsam, cum fructibus, Nouel. de nupt. §. vnde sancimus. 1. Anni.

II. Separatio bonorum defuncti, intra quinquennium, ab aditione numerandum, postulanda est, l. i. §. quod dictum est, ff. de separatio. Vt autem intelligamus, quid sit, & 5. Anno.

K

quo

quo consilio introducta fuerit, separatio ista: audiamus Vlpianum in l. 1. in princ. ff. eod. tit. Sciendum est (inquit) separationem solere impetrari decreto Prætoris. Solet autem separatio permitti creditoribus, ex his causis: Vt puta, debitorem quis Seiam habuit; is decessit; hæres extitit Titius; non est hic soluendo; patitur bonorum venditionem; creditores Seij dicunt, bona Seij sufficere sibi; & dicunt, creditores Titij contentos esse debere bonis Titij, & sic quasi duorum fieri bonorum venditionem. Fieri enim potest, vt Seius quidem soluendo fuerit, potueritque creditoribus vel ita semel, etsi non in assẽm, in aliquid tamen, satisfacere; admissis autem commissisque creditoribus Titij, minùs sunt consecuturi, quia ille non est soluendo: aut minùs consequentur, quia plures sunt hi creditores. Est igitur æquissimum, creditores Seij, desiderantes separationem, audiri; impetrareque à Prætorẽ, vt separatim quantumcunque creditoribus præstetur. Hæc Vlpianus. Interea tu perpende, candide Lector, quàm commodum tibi tuisque futurum esse possit hoc consilium, in usu forensi, vbi casus euenerit, vt in tempore petas bonorum separationem. Nam quòd hîc quinquennium conceditur, intelligi oportet, cum omnia adhuc sunt integra, cum nulla bonorum venditio facta est, alioqui sis memor, vt citiùs petas hoc beneficium longè maximum.

5. *Ann.* III. Hæres extraneus, aperiens testamentum eius, qui in propriâ domo necatus est, antea, quàm de familiâ eiusdem sit habita quæstio, aut alia inquisitione constiterit, quomodo necatus sit testator; potest accusari intra quinquennium, ad pœnam legitimam centum aureorum, l. lege Cornelia, §. vlt. l. in cognitione, & l. 1. ff. de Senatuscons. Silania. Cùm aliter (inquit Vlpianus) nulla domus tuta esse possit, nisi periculo capitis sui, dominis custodiam, tam à domesticis, quàm ab extraneis, præstari serui cogatur: idèd Senatusconsulta introducta sunt, de publica quæstione, à familia necatorum habenda.

5. *Ann.* IIII. Querela inofficiosi testamēti, intra quinquennium, ab adita

ab adita hæreditate, rectè proponitur, l. scimus antea, § fil-
lud prætereà, & l. si quis, C. de inofficio. testament. Nisi ta-
men legitima causâ impediatur, l. contra maiores, C. eod. tit.

Et quando in mentionem quinquennijam rursus inci-
dimus, hoc certè prætereundum non fuit, quod tempus
quinquennale, vocatur lustrum, in quot annos olim prædia
locari solebant. Lustrum enim, à luendo, hoc est, soluendo,
dictum esse, Varroni placet, quoniam quinto quoque anno
vectigalia tributaque exigebantur, Vlpianus, in l. si quis
nec causam, §. res pignori, ff. si cert. petat. Nam & si colo-
nus (inquit) post lustrum completum, fructus perceperit,
condici eos constat.

Prætereà, quinquennium dicitur multum temporis, in
l. i. §. quod dicitur, ff. de separatio. Quod dicitur (inquit
Vlpianus) post multum temporis separationem impetrari
non posse, ita erit accipiendum, ut ultra quinquennium,
post aditionem numerandum, separatio non postuletur.

V. De statu defunctorum, qui sine inquietudine vi- 5.
tam liberam egerunt, non oportet post quinquennium *Ann.*
controuertere, à die mortis, l. i. ff. ne de stat. defuncto. Et l. i.
C. eod. tit.

VI. Parens solus adit hæreditatem, liberis infantibus, 7.
ex testamento, vel ab intestato, delatam, siue eos in potesta- *Ann.*
te habeat, siue non habeat. Maiori autem septem annis de-
latam hæreditatem, ipse puer, consensu parentis, vel si pa-
rentem non habeat, autoritate tutoris, adire debet, l. si in-
fanti, C. de iur. deliberan.

VII. Testamentum legitimè perfectum, nudis verbis re- 10.
uocari non videtur, nisi allegans reuocationem huiusmodi *Ann.*
testamenti, post mortem testatoris, duo probauerit: Alte-
rum, quod testator apertis, minimeque dubiis reuocandi
verbis sic usus: Alterum, quòd post reuocationem, decem
anni sint elapsi, l. sancimus, C. de testament.

VIII. Hæres, siue suus, siue extraneus, quòmodocunque 18.
successurus, ex testamento, vel ab intestato, maior 18. annis, *Ann.*
si testatorem, fortè fortuna ab hostibus captum, non re-
demerit

demerit cum posset, priuabitur successione captiui, absque vlla spe restitutionis in integrum impetranda, §. si vnum de prædictis, Nouel. vt cum de appellat. cognoscit. Idem est de hærede, qui egestati testatoris non subuenit. Nam si postea ad meliorem fortunam peruenerit, non admitte- tur tam impius hæres ad successione eius, l. 3. ff. quib. vt indig. Ex quibus locis nonnulli rectè colligunt, minorem viginti quinque annis, restituendum quidem in his, quæ ad leges ciuiles pertinent: sed cum aduersus naturalem pieta- tem aliquid admittit, non audiendum esse.

30. IX. Ad æstimationem alimentorum annuorum, quæ in *Ann.* testamento relicta sunt, ineundam (quatenus ad detra- hendam Falcidiam attinet) anni non ultra 30. sunt repu- tandi, ad vitam hominis. Vt ecce: in prima ætate, à vigesi- mo anno, computandi sunt ad vitam legatarij 30. anni, ac ita deinceps, diminuendo numerum annorum, per reliquos gradus ætatis, secundum elegantissimam formam, l. hære- ditatum, ff. ad leg. Falcid. Non quod putes, hominem non diutiùs posse viuere, sed cum constituendus esset aliquis modus de re incertâ, hic visus est commodissimus. Et si vo- lueris exemplum, in quo non oporteat ad normam (vt sic dixerim) Mathematicam exigere rationem, quare sic statu- tum sit, certè, inter alia, hoc vnum est appositissimum, ad l. non omnium, ff. de legib. Et ferè tota præscriptionum ma- teria, eodem referri & potest, & debet: quoniam non o- mnium, quæ à maiorib. constituta sunt, ratio reddi potest.

60. X. Ne hæres teneatur ultra valorem hæreditatis, cum *Dier.* multi sunt creditores defuncti, consultum est, vt perficiat inuentarium bonorum, quæ in hæreditate sunt, intra 60. dies: idque præsentibus legatariis, fideicommissariis, credi- toribus, & Notario publico, si modò in ciuitate aut pro- uinciâ adsunt, l. scimus, §. si autem dubius, C. de iur. de- liber. Et hoc est beneficium inuentarij, quod Iustinianus donat omnibus hæredibus, Nouel. de hæred. & Falcid. §. hinc nobis. Vnde vulgò dicimus; hæreditatem adiri be- neficio inuentarij.

DE

DE GLANDE LEGENDA.

Glandem, hoc est, quemcunque fructum, ex arbore tua ^{3.}
 in alienum solum decidentem, tertio die quoque lege. *Dier.*
 re potes: modo exponas cautionem damni infecti, id est,
 quod legendo glandem, nullum damnum vicino sis allatu-
 rus, l. Iulianus, §. glans, ff. ad exhibend. l. 1. ff. de gland. leg.

DE CVSTODIA CARCERIS.

Custos carceris olim, intrà triginta dies, nomina, causas, ^{30.}
 etatem, & omnem conditionem vincitorum, Iudici de. *Dier.*
 nunciabat, vt tanto meliùs de condemnatione, aut relaxa-
 tione eorum, tractari posset, l. vlt. C. de custo reo. Vbi Do-
 ctiores notant, causam vincitorum non esse protrahendam
 vltra mensem. Quod certè & humanum, & æquum est.

DE FEVDO.

I.

Cvm de inuestitura feudi controuertitur, possessio va. ^{1.}
 falli annalis, præiudicat domino scienti, cap. 1. §. si quis *Anno.*
 se, in fi. si de inuestitu. inter do, & vasa. lis oriat. Nam sci-
 ens, videtur tacitè consentire, cap. 1. §. præterea, quib. mod.
 feud. amitra.

II. Dominus, sciens feudum alienatum esse, nec reuo- ^{1.}
 cans intrà annum, non admittitur postea, videlicet, cum *Anni.*
 nullus agnatorum est, qui in feudo aperto præcedat eum,
 cap. 1. §. porro, quali. olim poter. alie. in vsibus feud.

Vtrum autem reuocans alienationem feudi, teneatur
 reddere precium, textus est in cap. 1. §. Titius filios, si de
 feu. defunct. conten. sit. Agnatus enim potest recuperare
 feudum, non reddito pretio. Cæterùm, emptor actionem
 habet ex empto, aduersus venditorem, cap. 1. de prohibi.
 feud. alie. per Federic.

III. Feudum alienatum, etiam in agnatos reuocat pro- ^{1.}
 ximus agnatus, intra annum: Nisi fortè sciens, consensit. *Anni.*
 set expressè aut tacitè, c. 1. §. Titius filios, si de feu. defunct.

K 3 contenti.

contenti. sit inter domi. & agnat. Nam remittentibus actiones suas, non est dandus regressus, l. sequitur, §. si venditor, ff. de ædil. edict. Quod si in extraneum fuerit facta alienatio, triginta annis eam reuocationi subiectam esse, putat glos. in d. §. Titius filios.

1. *Anni.* IIII. Vasallus debet, intra annum & diem, petere inuestituram feudi, quod postea amittit, & ad dominum reuertitur, ut est Constit. Imperialis, §. præterea si quis, de prohib. feud. alie per Feder. cap. 1. quo tem. mil. inuest. pe. deb.

30. *Anni.* V. Si quis rem aliquam pro feudo possideat triginta annis, & exhibeat domino id seruitij, quod debet, quamuis non sit inuestitus, præscriptione tamen triginta annorum se potest tueri, cap. 1. si quis per triginta, si de feud. defunct. contenti. sit inter domin. & agna. Vasal. in vsib. feudo.

40. *Anno.* VI. Res communis potest dari in feudum. Quod si alter socius renuat, suam partem in feudum dare, nec etiam voluerit cum vasallo diuidere, tunc potest conueniri actione communi diuidendo, quæ hoc casu 40. annis durat, tamen si in alijs speciebus non tam diuturna sit, cap. 1. §. item sciendum est, de not. feudo.

DE EMPHYTEVSI.

2. *Mens.* **E**Mphyteuta, qui alienandæ emphyteusis, sine voluntate domini, potestatem nõ habet, potest offerre ius suum domino, ut emat, quanti plurimi fuerit. Aestimabitur enim pretium, quod quilibet extraneus daturus est. Tum, si post oblatam emendi conditionem, dominus per duos menses tacuerit, liberum erit emphyteutæ, ius suum, cui volet, alienare, l. vltim. §. si autem dominorum, C. de iure emphyteut.

DE NUPTIIS.

I.

1. *Anni.* **M**Vlier, mortuo marito, annum luctus obseruabit, ob publicam honestatem. Contrahens verò intra annum, perdit omnia lucra nuptialia, & infamia notatur, l. 1. in princ.

princ. & l. 2. C. de secund. nupt. l. 1. ff. de his, qui not. infam. Viri verò, non lugent vxores, l. vxores, ff. de nupt.

II. Mater, tendens ad secundas nuptias, debet filiis suis petere tutores idoneos, confestim, hoc est, intra quatuor ^{4.} *Mens.* menses. Quod si non faciat, cognati petent tutores, leg. 2. §. si mater, ff. ad Senatuscons. Tertullia. l. Nepotibus, C. qui per tutor. Sic enim interpretatur Bartolus hoc verbum (confestim) in l. presbyteros, C. de episc. & cleric. & in Authent. matri & auia, C. quan. mulie. tut. offi. fungi. pote.

III. Mulier secundas contractura nuptias, nisi intra an- ^{1.} *Anni.* num petat tutores (forte cognatis non petentibus, vt sæpè sunt negligentes) priuanda est successione eorum, l. 2. §. confestim, ff. ad Senatuscons. Tertullia. l. omne matri, & l. matres, C. eod. tit. Quam materiam non inconcinnè tractat Paulus Castren. in consilio 363. incipien. Res ista modicam dubitationem.

Non solùm autem petere tenetur tutores, verùm etiam inuestigare debet mater, qualiter administrant, quomodo filij educantur moribus & bonis literis, l. marris pietas, & l. vlt. C. qui per tutor.

Præterea, admonendi sumus, hæc omnia repetenda esse de cognatis, qui nisi impuberi orphano petant tutores intrà annum, carebunt eius successione, l. sciant, C. de legit. hæred.

IIII. Soluto matrimonio, permissum est, dotem statim ^{1.} *Anno.* exigere in rebus immobilibus: Verùm in mobilibus, vel se mouentibus, vel incorporalibus, annale tempus obseruatur, l. 1. §. exactio autem dotis, C. de rei vxor. actio.

V. Cum pater, sine graui & legitima causa, negligit filiam dare nuptui, potest ipsa sine consensu paterno, matrimonium contrahere. Et oportet nihilominus patrem suppeditare, pro facultatibus, dotem. Quòd si, non aliam, quam hanc causam, recusauerit, videlicet, quia non consensisset, cogendus est per magistratum, Auth. sed si post, C. de inoffic. testamento, Probat. Ecclesiast. 7.

K 4 VI. Qui

6. VI. Qui olim manumittebat ancillam, causa habenda
Mens. vxoris, iusiurandum apud Iudicem cogebatur dare, quod
 eam, intra sex menses, ducturus esset vxorem, ne fortè ma-
 numissio, fraude ac libidinis gratia, fieret, §. iustæ autem,
 Instit. quibus ex causa manu. non lic. l. si collectaneus, in
 fi. ff. de manumis. vindict.

7. *Anni.* VII. Cum quis olim, apud Hebræos, duxisset vxorem,
 donabatur ei immunitas vnus anni, ab omnibus muni-
 bus, & neque ad bellum, neque ad aliam quamlibet publi-
 cam functionem, vocabatur eo anno, Deuter. 24.

Hodie quoque hunc honorem, pleræque ciuitates rectè
 præstant matrimonio, vt primo anno emptionem habeat
 onerum publicorum. Probatissima sanè consuetudo est :
 Nam & CHRISTVS voluit nobis nuptiarum com-
 mendationem, præsentia suâ & primo omnium miraculo,
 insinuare, Ioan. 2. Vnde consequitur, matrimonij honesta-
 tem non satis percipere eos maritos, qui in vltima volunta-
 te sua (quod sæpè vidi) relinquunt aliquid vxori, adiecta
 conditione, **SI SECUNDAS NON CON-
 TRAXERIT NUPTIAS.** Quam conditio-
 nem Iustinianus approbat, Nouel. de nupt. vnde sancimus,
 sicut superiùs quoque dictum est, haud dubiè suasu Tri-
 boniani, hominis ad omnem innouationem facilimi, pro-
 pter auaritiam, vt Suidas & Procopius de eo scribunt. Me-
 liùs ergo Terentius Iureconsultus dixit ; Cum legato
 adscripta fuerit conditio, **SI NON NVPSERIT :**
 ea reiecta, mulierem rectè nubere, & legatum capere, l. sed
 si hoc, §. vlt. & l. hoc modo, ff. de conditio. & demonstra.
 Porro, dotatas & nuptas esse fœminas, ad sobolem procre-
 andam, replendamque liberis Ciuitatem, maximè necessa-
 rium esse Vlpianus respondit, l. 1. ff. solut. matrim. Hoc de-
 nique diuino & naturali iure consentaneum est. Aposto-
 lus de viduis loquens, 1. Corinth 7. Quod si se non continet
 (inquit) contrahat matrimonium. Nam satius est nubere,
 quàm vri. Et iterum, 1. Timoth. 5. Volo igitur, iuniores
 (ait) nubere, liberos gignere, domum administrare, &c.

Item,

Item, Genes. 2. Non est bonū, hominem solum esse. Quare si casus eueniat, existimo, secundū Romanum, & antiquius Ius, respondendum ac iudicandum esse: videlicet, quòd talis adiecta conditio, habeatur pro nulla. Quid enim interest mortui coniugis, superstitem non contrahere matrimonium.

VIII. Mater tenetur, naturali iure, alere filium triennio, ^{3.} vt abinde cura alimentorum ad patrem magis spectare vi- ^{Ann.} deatur, l. nec filium negare, C. de patr. potestat. Et remedium (inquiunt Imperatores) alimentorum apud Praesidem maiori trimo petendi, monstratum iure manifestè declarat.

Trimus, puer trium annorum dicitur: sicut bimus, quadrimus, duorum & quatuor annorum: Et anniculus, vnius anni. Herodes in omnibus finibus Bethleëmiticis, quotquot erant bimuli aut minores, interfici iubebat, frustra conatus & Christum natum interimere, Matthei 2. Et sanè verissimum est, malum consilium, penè nunquam, successisse tyrannis.

IX. Si cui relicta sunt simpliciter alimenta, quæ hæres ^{3.} multo tempore, hoc est, triennio, præstiterit: is potest hæ- ^{Ann.} redem conuenire, vt deinde semper præstet, l. 1. C. de fidei. commis. Hunc fauorem habent alimenta, quibus vitam sustentamus, & penè nulla re magis prodesse possumus proximo.

X. Filius, si repudiet hæreditatem paternam, potest ni- ^{3.} hilominus, intra triennium, eandem adire, modo res hære- ^{Ann.} ditariæ nondum alienatæ sint, l. vlt. C. de repudi. & abli. hæredit.

DE MVNERIBVS ET
honoribus.

I.

Q Vi fuerit absens nominatus ad honores, hoc est, ad mu- ^{2.} nera personalia cum dignitate, is habet duos menses, ^{Mens.} ex eo die, quo sciuerit se nominatum, ad proponendam excu-
K 5 sationem,

sationem, vel etiam appellationem, l. i. C. de temp appellat. Iterum hinc admonemur, quàm anxij olim essent maiores nostri, ne ad honores deputarentur, in quibus rectè administrandis rogo quid aliud est, quàm cura & molestia?

3. *Mens.* II. Cum incidit quæstio vendicandi Decurionis, qui relictâ origine, aliò migraverit, eam oportet intra tres menses diffinire, alioqui Iudex punitur, l. generali, C. de Decur. libro 10. Decuriones hodie optimo exemplo, dixerimus Magistratus, qui consilij, simul etiam iudicandi causa, Senatorio quodam ordine in ciuitatibus conscripti sunt, l. pupillus, §. Decuriones, ff. de verbor. signific. Vrbes autem, ex quibus olim coloniæ deducebantur, Metropoles dictæ sunt, quasi matrices: quandoquidem sic se habet Metropolis ad coloniam, sicut mater ad filiam. Quocircâ Budæus rectè notat, hallucinatum esse Gratianum, qui Metropoles, numero ciuitatum dici, verbis Iulidori putauit, 21. distinct. cap. clericos. Nam ea significatione, primam breuem naturâ haberet, cum habeat longam. Proinde meliùs illud dictum est, 93. distinct. cap. sacrorum, ad eligendum Episcopum, sufficere Ecclesiæ matricis arbitrium. Vnde Metropolitanus dictus est.

De vendicatione autem Decurionis adiecta causa, cuius hinc fit mentio, nos alibi diximus.

2. *Ann.* III. Defensores Ciuitatum, iureiurando electi, iudicabant olim biennio, aliis postea, ex descripto in matricula circulo & ordine, delectis, vt probatur Nouella, de defenso. ciuita. §. iusiurandum, & l. vlt. Pleræque ciuitates, singulis annis Magistratus mutant, imitantes Prætorij Imperij priscam consuetudinem, & id quod in 12. tabulis est: Reliqui Magistratus annui sunt. Et paulò infra: Ciuitatem annali lege seruant.

DE SOCIIS.

I.

4. *Mens.* Socius, admonitus in Iudicio, vel extra Iudicium, vt pro parte rata pecuniam, quàm alter socius in rem communem

nem solus impendit, restituat: si negauerit solutionem, post quatuor menses amittit dominium rei communis, quam socius, ob impensas, potest totam vendicare, l. si fratres, §. idem respondit, ff. pro socio, l. si ut proponis, C. de aedific. priuat.

DE PECVLIO.

I.

SI seruus alienaretur olim cum peculio, & interim sine peculio traditus esset: tunc venditor poterat, intra annum, de peculio conueniri, l. & ancillarum, §. si seruus alienatus, ff. de pecu. 1. Ann.

II. Qui filiofamiliâs, studiorum vel legationis causa, mutuò dederit pecuniam, ad necessarios sumptus, quos nec pater iure potuisset negare, is potest, intra annum, agere de peculio, nihil obstante Senatusconsulto Macedoniano, cuius mens non fuit, tam iustis subuentionibus interdicere. Nec refert aliquid, utrum filius uiuat adhuc, an sit mortuus, l. Macedoniano, C. ad Senatusconsult. Macedo. 1. Ann.

DE SERUIS.

I.

SERuus olim, qui ignorante domino subrepsit ad ordinem Ecclesiasticum, poterat intra annum, probata seruitute, repeti ac vendicari, §. si seruus sciente, Nouel. de sanctis. Episcop. Cui subscribit Romanus Pontifex, in cap. 2. de seru. non ordinan. 1. Ann.

II. Seruus manumissus à Fiscii debitore, qui soluendo non est, si diu in libertate permanserit, hoc est, decennio saltem, postea non est reuocandus in seruitutem, l. si cum fidei commissaria, §. Aristo. respōdit, ff. qui & à quib. manu. liber. non fiunt. Vides, quàm eleganter Iurisconsulti hîc sint vsi præscriptionis æquitate, quasi medio quodam iure & tēperamento, inter Rempublicam, quæ utique fauorabilis res est, & libertatem, quæ & ipsa fauorem meretur? 10. Ann.

DE

1. *Ann.* SI quis debitores suos liberet, malens, illis debitum con-
donari, quàm creditoribus suis solutum iri, certè non est
laudanda huiusmodi fraudulenta liberalitas, quæ nocet
aliis. Quare iidem debitores liberati, possunt conueniri in-
tra annum, in id, quòd facere possunt, modò sint ignari
fraudis, quàm liberans eos prætendebat; nam participes
doli mali, tenentur in solidum, l. vlt. C. de reuocan. his, quæ
in frau. credit.
2. II. Si conductores ædium non soluant pensionem, &
Ann. prætereà latitent, permittitur locatori, domum aperire, &
res, in eâ repertas, apud publicam personam, testesque, si-
gillatim describere, descriptasque consignare, vt custodian-
tur, l. cum domino horreorum, C. de locat.
2. III. Mulier, intercedens pro alio, iuuatur quidem Se-
Ann. natusconsulto Velleiano; sed tamen, si post biennium re-
petierit eandem fideiussionem, non habet locum Senatus-
consultum. Quia non est ei subueniendum, quæ, cum eui-
tare possit intercessionis exactionem, maluit, post delibe-
rationem tanti temporis, eam confirmare, l. 2. C. ad Sena-
tusconsult. Velleia.
100. IIII. Qui tacet centum diebus, videtur ratum habere ne-
Dier. gotium pro se gestum, vt tractat Bart. in l. Pomponius, ff.
de negot. gest.
3. V. Promittens pecuniam in tribus terminis (vt dicunt)
Ann. nullo in speciem adiecto tempore, annua, bima, trima die
tenetur, vt tota summa tertio anno sit soluta, sicut rectè
probat Bart. in l. 3. in princ. ff. de annu. legat. Iason in l. eum
qui calendis, in princ. ff. de verbor. oblig. Catalogum, more
suo, recenset eorum, qui subscribunt huic sententiæ.
40. VI. Actio hypothecaria 40. annis conceditur, l. cum
Ann. notissimi, §. quamobrem, C. de præscript. 30. annor.
40. VII. Omnes actiones temporales, per litiscontestatio-
Ann. nem perpetuantur, hoc est, ad 40. annos extenduntur, l. vlt.
C. de

C. de praescriptio trigin. annor. Cui consequens est alia regula: Quod actiones, quae tempore triginta annorum non tolluntur, omnibus modis per quadraginta annos finem accipiunt, l. omnes, C. eod. tit.

VIII. Actiones decem vel viginti annorum, quae loco pio competunt, non, nisi quadraginta annis tolluntur, Auth. Ann. quas actiones, C. de sacrosanct. Eccles. Hoc priuilegium est pij loci.

IX. Possessor bonae fidei, ex legitima contractus causa, bonorum Fisco vacantium, per viginti annos defensionem acquirit, l. 1. §. Diuus Pius, ff. de iur. fisc.

X. Seruientes, ad instar ususfructus acquiruntur, per contractus & vltimas voluntates: Amittuntur autem decem annis, inter praesentes, l. sicut usufructum, C. de seruitutib. & aqua.

DE PRIMO DECRETO.

I.

REo, aduersus quem est facta missio in possessionem bonorum, ex primo decreto, vt creditor ea teneat & custodiat, datur annus, intra quem rediens auditur, & potest recuperare bona sua, ita tamen, vt restituat actori expensas, & praestet cautionem idoneam, hoc est, fideiussoriam, vel pignoratitiam, iudicio fisci. Post annum vero, de recuperanda possessione non est audiendus, sed tantum de causa principali, l. si quis emptionis, §. sed & si quis, C. de praescriptio. 30. annor. Authen. & qui iurat, C. de bon. auto. iudic. possiden. Nouel. de exhiben. reis, §. si vero semel. Tractat Bart. materiam primi & secundi decreti, in l. si finita, §. Iulianus, ff. de dam. infect.

II. Missio, in possessionem bonorum debitoris, ex primo decreto, prodest aliis quoque creditoribus, intra biennium venientibus, si modo debitum probauerint, l. cum apud veteres, in princ. C. de bon. auto. iudic. possiden. Absentibus autem creditoribus, quadriennium tribuitur, l. vltim. in princ. C. eodem tit.

DE

I.

1. **A**bsens, accusatus de graui crimine, si vocatus, intra annum non veniat, nascitur contra eum magna reatus coniectura, quæ facit, vt postea rediens, teneatur innocentiam suam probare, cum alioqui, veniente eo, probandum fuisset ab actore crimen, l. i. C. de requirend. reis. Huic coniecturæ accedit, quod dicimus, **LAESAM CONSCIENTIAM SEMPER FUGERE.**

5. **II.** Bona, propter contumaciam seu delictum confiscanda, intra quinquennium à fisco vendicari oportet, l. 2. C. de vectigali. & commis. Bal. in l. commissa, ff. de public.

20. **III.** Querelæ falsi, viginti annis præscribitur, sicut cæteris criminalibus accusationibus, l. querela, C. ad leg. Cornel. de fals.

DE NAVFRAGIO.

1. **N**auta, qui dicit, se fecisse naufragium, debet hoc probare intra annum, apud Iudicem loci, vt ei res seruata restituantur: Postea verò non auditur, l. 2. C. de naufrag. lib. ii. Et causa, ad summum intra biennium, est terminanda, l. penult. C. eod. tit.

Quòd autem nonnulli bona naufragorum sibi prorsus appropriant, prætextu consuetudinis, crudele & impium est, ac meritò damnatur per Federic. Imp. sub pœna publicationis bonorum, Auth. Nauigia, C. de furt.

DE COMMISSO.

5. **R**es, quæ in commissum cecidit, non potest peti, post quinquennium, à Fisco, cui non est soluta debita pensitatio, multò minus petet fiscus precium eius, si fortè non extat, l. 2. C. de vectiga. & commis.

Commissum autem, est delictum nō solutæ pensitationis, dictū à committo. Nam committere, inter alia significata, pro delinquere, & in peiorem partem aliquid facere, accipitur, Vnde Cicero; non committas (inquit) vt dicendum

dum sit, non putâram. Et Triphonius, in l. auxilium, in fin, ff. de minorib. Et non fit (ait) ætatis excusatio, aduersus præcepta Legum, ei, qui dum leges inuocat, contra eas committit. Itaque is, qui, non soluto vectigali, Rempubli- cam sua pensatione defraudat, multum sanè delinquit, & meritò res, quarum nomine aliquid soluendum erat, amit- tit. Idèò in commissum, vel in causam commissi, dicuntur incidere, l. commissa, ff. de public. & vectig.

Vectigal est, quod pro deuectis mercib. soluitur: quem- admodum portitorium, quod portitori datur.

II. Si dominus agrum suum & tributarium deserat, poterit quilibet, propriâ autoritate, culturam eius suscipere, vt Respublica tributum saluum habeat, Cæterum do- minus agri deserti, veniens intra biennium, auditur, & re- stitutis expensis culturæ, potest eum recipere, l. qui agros, C. de omni agr. desert. lib. II. 2. Anno.

DE MILITE VETERANO.

I.

Veteranus miles olim, post viginti annos, consequabatur 20. Anno. immunitatē, ab omnibus muneribus, vt est tit. C. de ex- cusat. vetera. & l. sed & milites, in princ. & §. quandoque autem, ff. de excusa. tutor.

Verùm hoc intelligendum est, de militibus, honestè mi- litiâ missis. Nam apud antiquos, illis, qui militaris discipli- næ studiosissimi fuerunt, triplex contingebat missio: vide- licet honesta, causaria & ignominiosa, l. 2. §. ignominia, & l. milites, ff. de re mili. Nunc omnia sine ordine geruntur, ad calamitatem subiectorum.

II. Liberta, maior quinquaginta annis, operas præstare 50. Anno. patrono non cogebatur olim, l. liberta, ff. de oper libertor.

DE RECEPTIS ARBITRIS.

I.

SI compromissum fuerit in arbitrum, oportet eum intra 1. Anno. annū facere certiorē de compromisso. Alioqui post tem- pus an-

pus annale, videntur litigatores, arbitrium eius repudiasse, vt probat Bart. in l. si quis arbitrato, ff. de verb. oblig.

2. II. Aduersus sententias eorum, à quibus propter emittentiam Magistratus, vel aliam rationem, appellare non licet, vtique admittitur supplicatio intra biennium, Auth. quæ supplicatio, C. de pre. Imp. offer.

DE DAMNATIS.

10. Anno. **C**um quis in metallum damnatur, sine certo tempore, videbitur præfinitum esse decennium, l. sine præfinitione, ff. de pœn. Quod nota, ad alias rerum species, simili ratione diffiniendas.

DE MARITO IMPOTENTE

vel captiuo.

I.

3. Anno. **V**xor non debet, propter impotentiam, statim diuertere à marito, sed per triennium expectabit, vt interim appareat, vtrum ex perpetua, an verò ex aduentitia causa, sit impotentia morbus. Elapso autem triennio, si nihil emendatum fuerit hoc malum, Iustinianus permittit diuortium: credo propterea, quoniam vxor reuera non fuit, quæ non consensit in virum impotentem, §. per occasionem quoque necessariam, Nouel. iunct. l. nihil consensui, ff. de regu. iuris.

5. Anno. II. Cum dubitabatur olim, nūc maritus ab hostibus captus viueret, an non: quinquennium expectandum erat, vt interim veritas exploraretur, §. sed etiam captiuitatis, Nouel. de nupt. & l. vxores, C. de repudi. Sed constitutum est postea, vt tantisper expectet mulier, donec certò constet, maritum esse mortuum, §. quòd autem, Nouel. vt liceat matri & auia.

DE REDEMPPTIS AB HOSTIBVS.

5. Anno. **R**edempti ab hostibus à re alieno, tenentur & gratias referre, & multò magis preciū redèptionis soluere. Quod
finon

si non possunt, æquum est, vt redimenti quinquennio seruiant, l. vltima, C. de capt. & posslimi. reuer. Quod non multùm discrepat à lege Mosaica, Deutero. 15.

DE NVNDINIS.

NVndinarum vsus, à principe specialiter impetratus, amittitur decennio, si non vtantur impetrantes, l. 1. ff. de nudi. Sic de seruitutibus, non vtendo amittendis, supra diximus. 10.
Anno.

DE LVDO.

Que in ludo, vltra aureum, perduntur, repeti possunt intra quinquaginta annos, l. vltim. C. de religio. & sumpti funer. Qua ex re æstimare licet, quàm inhonestum censeant leges, immodicum ludi abufum. Cum enim regulariter, omnibus actionibus personalibus, præscribatur triginta annis, vides hoc casu, repetitionem extendi ad annum quinquagesimum, l. sicut, C. de præscript. trigint. annor. Quod nota. 50.
Anno.

DE IVBILÆO.

Annus quinquagesimus olim, apud Hebræos, ex lege Mosaicâ, vocabatur Iubilæus; quo tempore vnusquisque ad possessiones, & libertatem familiamque suã, quam ob necessitatem alienasset, nec posset soluere, gratis admittebatur. Num. 25. Sanctificabisque (inquit Deus) annum quinquagesimum, & vocabis remissionem cunctis habitatoribus terræ vestræ: ipse enim est Iubilæus. Reuertetur homo ad possessionem suam, & vnusquisque ad familiam pristinam: quia Iubilæus est quinquagesimus annus. 50.
Anno.

Hęc Politia species optima est, & meritò commendanda sunt omnia Statuta Ciuitatum, quæ eodem tendunt, hoc est, vt liberi ac reliqui cognati, per diuturnam successionem fruantur parentum & maiorum opibus, nomine & familiã. Id enim maximè secundùm naturam est. Quamobrè olim non voluerunt, res immobiles alienare passim in
L extraneos,

extraneos, vt testatur l. dudum, C. de contrahen. emptio: Dudum (inquiunt Imperatores) proximis confortibus- que concessum erat, vt extraneos ab emptione remouerent, neque homines, suo arbitratu, vendenda distraherent. Et quanquam ibi reuocetur hoc Ius, multæ tamen Ciuitates mordicùs obseruant, ne possessiones extra familiam alienentur, & vt proximus sanguine, sit item proximus in contractu emptionis. Huc denique pertinent omnia Statuta, quæ tam anxie præcipiunt, ne vllius rei immobilis alienatio sit valida, nisi per insinuationem apud Magistratum, in publicis actis (libros Ciuitatum vocant) describatur. Non aliò ista tendunt, quàm quòd bona maneant intrà familiam vniscuiusque ciuis, & præripiatur occasio clandestinis alienationibus, quæ alioqui in præiudicium sanguinis sæpè contingerent. Nam cum palàm fiunt & solenniter alienationes, cuiuslibet est libera interdicens facultas; potest & magistratus oculum adicere, ne quid perperam agatur. Summa, tanta est huius Iuris utilitas, cum priuata, tum publica, vt, si singula persequi debeam, necessarium fuerit, vel eo nomine iustum scribere libellum. Sed aliàs tractabitur latius.

CONSILIA QVÆDAM SEV

Cautela, in materia Præscriptionis.

I.

EXistimant Doctores, aliquando præscriptionem, vel iure communi, vel iure statutorio introductam, euitari posse. Primum: si conuentum fuerit inter contrahentes, & in instrumento compræhensum, quod elapso tempore, per legem vel statutum præscripto, incipiat debitor rursus debere, omnibus numeris, quibus antea contractum, & per Notarium descriptum est debitum, argum. l. sicut in annos, in princ. ff. quib. mod. vsufruct. amittit. Bart. in l. nemo potest, ff. de legat. I. Vbi probatur; quòd alioqui, sine hac expressa conuentione, qua mediante non videtur excludi

cludi auctoritas legis, sed magis noua constitui obligatio, non possit villo modo fieri directa renunciatio, ne procedat vsucapio vel praescriptio, Bal. in l. ipsis rerum, C. vt in possessio. legat. Certè, non est contemnendum hoc consilium, propter statuta Ciuitatum, quae (vt supra dictum est) modum excedunt, quoniam annali praescriptione ad omnia passim negotia vtuntur.

II. Consultum putant, in chirographo debitoris, aut instrumento, subiungi clausulam iuramenti, hoc est, quod debitor confiteatur, per Iusiurandum suum, se obligari, puta Titio, in decem aureis, quia actio tunc perpetuabitur, vt probant Bart. & Ang. in l. posteaquam, §. si is, ff. de iureiuran. Habet praeterea mentio iuramenti & hunc effectum, quod instrumentum, sine qualibet alia cognitione, fortitur executionem paratam, quoniam Iudex statim debet exequi & cogere debitorem ad soluendum, vt notat Bart. in l. 2. ff. dict. tit.

III. Sunt qui scribunt, quod, si adiiciatur instrumento haec clausula, Promitto tibi decem, vt me, quando cunque volueris, possis conuenire, non procedat praescriptio Statutaria, Ange. in l. quod si nolit, §. si quid, ff. de aedilit. edict.

IIII. Suadent omnes, quod in libellis seruitutum, aut aliorum Iurium, addatur positio seu articulus talis: videlicet, actorem habuisse titulum, ab eo, qui legitime potuerit dare. Nam si postmodum non probat Ius tituli, sed duntaxat possessionem, decem annorum inter praesentes, vel viginti inter absentes, obtinebit sententiam, non solum in continuis seruitutibus, verum etiam in discontinuis, argum. l. cum de in rem verso, ff. de vsur. & l. si certis annis, C. de pact. Tradit hanc praxim gloss. in l. seruitutes, ff. de seruitutib.

V. Cum sit in iure constitutum, secundum Ius Diuinum & naturale, malae fidei possessorem nunquam vsucapere rem alienam: sunt qui tentant, num fieri possit, vt etiam malae fidei possessor vsucapiat. Ex horum numero Bal.

dus est, huiusmodi ferè rerum antesignanus, in cap. ultim.
 Tradit enim: quòd si statuatur in ciuitate, vt omnia statu-
 ta, de præscriptione loquentia, habeant vim consensus vtri-
 usque partis, tunc non propriè dici malam fidem, in pos-
 sidente rem alienam, argumentis multùm debilibus, & l.
 cum donationis, C. de transactionibus. Et gloriatur Bal-
 dus, de hoc inuento ingenij sui. Certè: Est ex ingenio
 suo, hoc est, ex carnali & cæco consilio natum, sine vllâ for-
 mâ & autoritate Iuris. Porrò, si mille facias statuta (ta-
 met si nec illa in fraudem Legis valebunt) tamen non
 purgabis conscientiam malæ fidei possessoris, quæ sincera,
 non simulata, requiritur. Proinde, hanc postremam cau-
 telam Ius non admittet, etiam si tota Baldi schola probet,
 multò minus æquitas. Neque verò tã faciliter imponitur,
 naturali & diuino Iuri, sicut Baldus putat. Et est, medius-
 fidius, appositissimum exemplum eius, quod Iurisconsultus
 dixit: *SVBTILITATE IVRIS MVLTOS
 PERNICIOSE ERRARE*, l. si seruum, §. sequi-
 tur, ff. de verb. oblig.

AD LECTOREM

CANDIDVM.

HAE C habui, candide Lector, quæ de
 temporalibus præscriptionibus, in
 gratiam Reipublicæ, nunc scriberem. Tu,
 si quas prætereà, inter legendum, obiter in-
 ueneris in Iure Ciuili, eas adice, & omni-
 bus modis cura, vt rectè fruaris.

Nam quantum utilitatis adferat in sin-
 gulis rebus, diligenter obseruata tempesti-
 uitas,

uitas, experiêris faciliter, cum ad guber-
nandam Rempublicam vocatus fueris. In-
terim sis memor, oportunum semper esse,
vt nos mutuâ charitate diligenter præpa-
remus, ad eum diem, omnibus ex æquo
descriptum, qui nos statuât ad tribunal
Christi, ad quem omnes leges, velut pæda-
gogi, debent manuducere: Cui soli sit
honor & gloria in æternum,
A M E N.

F I N I S.

L 3

D. EV-

D. EVSTATHII, OLIM
 CONSTANTINOPOLITANI ANTECESSORIS, DE VARIA
 temporum, in Iure Ciuili obseruatione, libellus,
 methodicè succincteque tractatus
 & explicatus,

à

SIMONE SCHARDIO. IC.

DE MOMENTO.

I.

ANCILLA, si tres peperisset, libera esse testamento iussa est. Primo partu vnum, secundo tres peperit: quin vltimus liber nascatur, dubitari non debet. Nam postquam tertius editus est, conditio libertatis extitit, veluti quælibet alia, & quartum libera peperit. Idem est, si primò duos, postea geminos peperit. Ecce, vt momentum, vltimò in lucem edito, libertatem largiatur, ff. de stat. hom. l. Arescusa.

II. Et manumissa in testamento, sub conditione, si Petro aut hæredi 10. dederit, si eo momento, quo parit, per alium impleuerit conditionem, libera peperisse credenda est, vt quæ conditioni satisfecerit, etiamsi, in ipso momento partus, ea dederit, ff. eod. l. præalleg.

III. A momento in momentum, computatur 15. annorum tempus: & qui intra id quid fecerit, pubes non existimatur, sed circumscriptus restituitur, ff. de minorib. l. denique, §. minorem, C. de temporib. in integr. restit. l. vlt.

IIII. Et si

IIII. Etsi quis vnico momento solùm possederit rem, quam non à domino bona fide emit, si ea exciderit, 30. annorum actionem habet, ff. de acquiren. possess. l. si aliena res, & l. sed etsi, ff. de Publ. in rem.

V. Si emptio ità facta fuerit, Petrus aut Paulus mihi emptus esto, venditor habet electionem: & si prior decesserit, periculum eius ad veditorem, si verò alter, ad emptorem respicit. Sed etsi pariter decesserint, in vno momento, pretium ab emptore debetur, n̄ id iam soluerit, ff. de contrah. empt. l. si in emptione, §. fina. cum similibus.

VI. Si quis hæres scriptus sit, sub conditione, fortè, si centum dederit Petro, hæreditatem consequi potest, etsi ea, in ipso articulo mortis suæ, dederit, vel per se, vel per alium, ff. de condit. instit. l. vlt.

VII. Si cui seruus donatus fuerit, vt manumittatur, eodem momento eum manumittere cogitur. Atqui si filiofamiliâs datus fuerit, interim patri non acquiritur, sed statim liber fit, ff. de manumiss. l. causam.

VIII. Coloni ità glebæ aut agriculturæ inhærere debêt, vt ne puncto quidem temporis ab agriculturâ recedant, l. colonus, C. de agricol. & censib. lib. II.

IX. Si quis filiofamiliâs pecunias dederit, sub conditione, vt eas creditori soluat, protinus, & in momento eodem, quo pecuniæ dantur, sub tali conditione, pecuniæ dominium transfertur in creditorem filiofamiliâs, cui pecunia data est, l. sed si paterfamiliâs, ff. ad Senatuscons. Macedon.

X. Si filiusfamiliâs, præter voluntatem, patris, pecuniâ mutuo acceptâ, literas ad ipsum emisit, significans, vt pecuniam creditori soluat: debet pater, si mutuum improbat, continuo contestationem interponere contrariæ voluntatis, ff. eod. l. si filiusfamiliâs.

XI. Annum ciuilitè, non ad momenta temporum, sed ad dies numeramus, ff. de verbor. signif. l. anniculus, 2.

DE HORA.

I.

SI quis aliâ horâ sibi testamentum fecerit, aliâ verò pupillare, in quo quinque testiû numerus compræhensus sit & pupillare valet, & vt posterius, principale Patris euertit.

ADDIT. Id vix legibus expressum inuenies. Vide ea, quæ tractantur l. 2. ff. de vulg. & pupil. Institut. de pupil. substitut. §. liberis.

II. Cuiusque diei maior pars, est horarum septem, primarum diei, non supremarum, ff. de verbor. signifi. l. vrbis, §. cuiusque.

III. Et Masculus ac Foemina rectè testatur, diem vnum antè, quàm duodecimum, vel decimumquartum annum, compleuerit, post sextam horam noctis. Scimus etenim, in 2. lib. Pandectarum, tit. 12. l. 8. dici, diem à sexta hora noctis incipere, & sexta hora noctis sequentis finiri: ità, vt quicquid in iis 24. horis sit actum, id eodem die videatur esse factum. Meritò itaque testamentum, post sextam horam noctis factum, valet, tanquam vltimo die decimi quarti anni factum, ff. qui testam. fac. poss. l. quâ ætate.

DE VNICO DIE.

I.

Vlcena millia passuum, in singulos dies, Prætor dinumerari iubet ei, qui in iudicio sistere se promiserit, præter eum diem, quo cautum promittitur, & in quem sistere in iudicium oportet. Nam hi duo non computantur, ff. si quis caut. in iud. l. 1. ff. de verbor. signifi. l. itineri.

II. Si quis, certo ac definito tempore se quem iudicio sistere velle, sponderit, ille dies spectatur, quo satisfactio, de in iudicio sistendo, circumscripta fuit. Si verò is, de quo sistendo promissum fuit, ante definitum diem decesserit, is qui fideiussit, non tenetur, l. 2. & l. sequent. ff. si quis caut.

III. Vtrum priore, an posteriore die bissexti, quis natus sit, ni-

fit, nihil refert. Ità enim annus decimus quintus computatur, ac si id biduum pro vno die accipiatur, l. 3 § minore, ff. de minoribus, leg. cum bisextus, de verbor. signif.

IIII. Iudices diebus dominicis carceres inspicere oportet, & statuere, vt carcerum custodes, clausis humaniter tractatis, victualem substantiam ministrent, eosque ad lauacrũ sub fide custodia ducant, l. iudices, C. de episc. audi.

V. Episcopi quolibet die Veneris incarceratos visitant, & Iudices sollicitant facere erga eos, quæ leges præcipiunt. Iudicibus verò non obtemperantibus, id Regi indicant, C. de præalleg. Et in Constitutione Nicephori Græca, nondum impressa, quæ incipit: *ὠπλισε καὶ μέλιττας.*

VI. Iudæus, die feriato aut festo, sua munera corporalia, aut angarias non sustinet, C. de Iude. & calicol. l. die Sabbatho.

VII. Sanctus dies Paschæ, & dies natalis Domini, feriatus esto, l. vt in die. C. de fer.

VIII. Debenti pecuniam ad diem, totus vltimus dies ad solutionem cedit, l. in illa stipulatione, ff. de verb. obligat. l. qui antè, l. qui ità, ff. eod.

IX. Si eadem res duobus eadem die pignori sit data, priorum aut posteriorum horarum ratio, nulli ipsorum ius prælationis facit, sed vtrique ipsorum supposita est pro quantitate debiti, ff. de pignor. l. si fundus, §. fina.

ADDIT. Adde, quod iudex, eodem die, quo lata est sententia, potest eã emẽdare in accessoris, l. acta, ff. de re iud.

Est & alia, C. de appellat. l. litigatorib. item, l. 1. §. quod autem, ff. de aqua quot. & estiuæ.

X. Dies natalis Domini feriatus est, l. vt die, C. de feriis.

XI. Si quis ipso die, quo condemnatus est, viuã voce inter acta appellauerit, sufficit talis appellatio, ff. de app. l. à sent.

XII. Inquisitionem facturus, ante diem palam facere debet, se inquisiturum, ne accusati, re improuisã ac repentinã, in metum atque terrorem incidant, l. viuus, §. cogniturum, ff. de quaest.

DE PRAESCRIPTIONE
DE PRAESCRIPTIONE
duorum dierum.

I.

Qui magistratum suscipit, duos dies antè, quàm provinciam ingrediatur, in quâ est, qui magistratu defungitur, debet ad eum mittere epistolam, amicè conscriptam, quæ velit, ut cohors mittatur in eius occursum, & ex eo tempore annonas percipiat, in Nouell. vt magistrat. depos. ad §. illud autem, & ff. de offic. procons. l. obseruare, §. antequam.

II. Si conditio adiiciatur, nullo tempore definita, in biduo conditionem impleri oportet, ff. de verb. signif. l. inter illam, §. item ità.

III. Si maritus aut pater adulterum deprehendit, cum vxore aut filia, quem aut non vult, aut non licet occidere, eum horis diurnis nocturnisque continuis, non plùs quàm viginti, retinere debet, testandæ eius rei causa, ff. ad leg. Iul. de adul. l. cap. 5.

ADDITIO. Huius exemplo Doctores colligunt, suspectum de fugâ, vel in crimine alio deprehensum, posse retineri viginti horis, vt interim Iudex adeatur, l. ait Prætor, §. si debitorem, ff. quæ in fraudem creditor.

IIII. Cum conditio talis data fuerit, si quispiam hoc fecerit in diebus, nec adiectum fuerit, in quot diebus, intra duos, vel decem dies, conditio adimplenda est, ff. de verb. signific. leg. inter illam, §. ita data, iunct. leg. promissor, §. si sine, de constitut. pecun.

V. Milites, expeditionis tempore, debent percipere duobus diebus buccellatum, vno die lardum, vno die vinum, biduo carnem verueticinam, C. de erogat. mil. annon. l. 1. lib. 12.

ADDIT. Sic tractatoria cum statiuis, ad restituendum bidui tempus accipiunt, C. de tractatoriis, lib. 12.

DE

DE PRAESCRIPTIONE
trium dierum.

I.

SI ex mea arbore in tuum agrum glandes ceciderint, nec eas mihi legere permittis, interdictum petitorium mihi concedit, glandes meas extantes, ad tertium diem vsque, colligere, ff. de gland. leg. l. 1.

II. Incontinenti, aduerbium, idem quod statim denotans, tres dies significat, C. de error. aduocat. l. vlt.

*ADDIT. Quod si vulneratus, mortuus fuerit intra tri-
duum, praesumitur, vulnus lethale fuisse, Bartol. l. vlt. ff.
ad leg. Cornel. de sicar. Ange. & Alexand. l. si quis cum ali-
ter, ff. de verb. oblig.*

III. Aduocati errorem quis, intra tres dies, corrigere potest, C. cod.

IIII. Qui iudicem recusauerit, intra tres dies, à recusatione, arbitrum, sine vllâ dilatione, eligere debet, C. de iud. l. vlt.

DE PRAESCRIPTIONE
septem dierum.

I.

Bestiae, quae à limitum ducibus, ad urbem regiam transmittuntur, in singulis ciuitatibus, septem diebus solùm pasci possunt, C. de venat. ferar. lib. 11.

II. Septem dies qui praecedunt, & septem qui sequuntur, festum passionis Domini, sunt feriat, l. vt die, & l. omnes, C. de fer.

DE PRAESCRIPTIONE
nouem dierum.

I.

Nillus hæredibus eius, qui decesserit, ante nouem dies, in quibus lugent, vel accusationem, vel actionem, vel quamcun-

quamcunque molestiam mouere potest, C. de sepulc. viol. Auth. sed neque.

II. Acta à lugentibus, ante exactos nouem dies ab obitu numerandos, irrita sunt: post id verò spacium liberè temporalis exceptio à quolibet mouetur, Auth. præalleg. & Nouell. 115. §. meminimus.

DE PRAESCRIPTIONE

decem dierum.

I.

PER decem dierum spacium, edictum, siue præceptum, Iudicis proponi debet, contra contumacem, post litis contestationem absentem, vsque ad peremptorium. Sed Nouella post Codicem edita, triginta dies largitur vnicuique edicto, siue præcepto, donec ad peremptorium perueniatur, C. de iudic. l. properandum, §. 1.

II. Obligatio constitutæ pecuniæ, nullo tempore definita, decem dierum spatium habet, ff. de const. pec. l. promissor, §. si sine.

III. Modicum tempus, decem dies sunt, ff. de const. pec. l. promissor, §. sine.

ADDIT. Aliàs tamen modicum tempus aliter accipitur, vt ff. de itin. actuq; priu. l. 1. §. hoc interdicto, & l. 1. §. quod autem, ff. de superfic. & ibi glos. & ff. ex quib. caus. maior, l. ab hostibus.

IIII. Qui appellauerit, non solùm ante duos dies, sed & post quinque, appellationem exercere potest, vt decem dies fatales habeat ad appellandum, Nouell. de appellationi. & int. quæ temp.

V. Si finistriennij, in quo ciuiles controuersia finiuntur, imminet, & alter litigatorum abest, is qui præsens est, per decem dies Iudicem comnonefacere debet, & nisi absens venerit, sententia Iudicis confirmatur.

VI. Accusatus, atq; in numerum reorum receptus, non comparente accusatore intrà decem dierum spacium, absoluitur

Soluitur iuramento suo, æstimatos sumptos intrà idem spatium recipiens. Nam nisi accusator adfuerit, causa cadit: vt Nouel. post æditionem Codicis edita, de exhibendis reis, testatur.

VII. Omnes appellationes, siue per eum, qui iudicio succubuit, siue procuratorem, siue defensorem, siue curatorem, intra decem dies ventilari possunt, in Nouell. de appellat. & int. quæ tempo. §. & sancimus.

VIII. Postquam apud præfectos prætorio appellatio est ventilata, potest is, qui se prægrauatum putat, aut præfæctis, aut collaboratoribus eorum, aut causas introducentibus, intra decem dierum spatium admonitorium offerre, & victrix pars fideiussiones præbere, quòd si iniuste litem mouisse videbitur, rem cum suo incremento restituere velit. Nam post decem dierum spatium, quàm prolata fuit sententia, retractio negotij, sine fideiussione procedit, in Nouel. vt spons. larg. & in Authen. quæ supplicatio, C. de precib. Imp. offer.

IX. Ab episcopo, in lite cum clerico, aut monacho, aut diaconissa, aut ascetria iudicio pressus, intra decem dies iudici locorum appellationem porrigere potest, vt ab illo iudicata examinentur; & si iudex certa de causa Episcopo assentiatur, non licet victo iterum in tali causa appellare. Si verò sententia iudicis, contraria fuerit iudicatis à reuerendissimo Episcopo, tunc contra iudicis sententiam prouocatio locum habet. In Nouel. de sanctiss. Episcop. §. si quis verò litigatorum, C. de Episcop. aud. Authen. si quis.

ADDITIO. Si is, cui, ad tegularum vel columnarum vsucapionem, decem dies supererant, in ædificium eas coniecisset, nihilominus eas vsucapiet, l. rerum mistura, §. Labeo, ff. de vsucap.

DE PRÆSCRIPTIONE

quindecim dierum.

I.

Testes in causis pecuniariis, quindecim solummodo dies

dies in iudicio manere compelluntur, C. de testibus, l. si quando.

II. In quindecim paschalibus diebus, compulsio annuariae functionis, & omnium publicorum debitorum differatur exactio, C. de fer. l. omnes, §. fin.

DE PRAESCRIPTIONE

viginti dierum.

I.

Intra viginti dies Episcopi debent admonere iudices, cum in caeteris ciuitatibus, tum in vrbe Constantinopolitana, vt seruos in vincula coniectos eximant. Si vero domini compareant, intra viginti dierum spatium, dimittuntur.

II. Reus conuentus, non decem solum, vt olim, sed viginti dierum inducias habet, ad hoc, vt se defendat contra libellum, aduersus se porrectum, vt constitutio, de exhibendis reis, docet. Licet autem, & intra hosce viginti dies, iudicem recusare, Nouell. praalleg. & Authent. offeratur, C. de litis contestat.

III. Si debito vrgeatur venerabilis dominus, siue in vrbe Constantinopolitana, siue in prouincia, & velit immobilia vendere, debet Administrator sacrae domus, tabulam, per viginti dierum spatium, publice proponere, qua rem Ecclesiae venalem esse notificet, & sic, plus offerenti, rem vendere, Nouella 120. §. hoc vero iubemus, C. de sacrosanct. eccles. Auth. hoc ius.

IIII. Omnis lis, ventilata contra obnoxios causae dicenda, siue criminaliter, siue ciuilitur, post litem contestatam, intra viginti dierum spatium, terminari debet. Si vero Iudices eam amputare supersederint, decem libris auri multantur, ac ipsa lis expirat, C. vt omnes iudices, tam ciuiles, q̄ mil. leg. vnic. & Nouel. de collator. §. praeterea sancimus.

V. Qui fugitium seruum receperit, & intra viginti dies indicauerit, veniam consequitur, l. 1. §. 1. ff. de seru. fug.

DE

DE PRAESCRIPTIONE

triginta dierum.

I.

SI accusator decesserit, aliâue causa eum impedierit, quôminus accusationem persequeretur, nomen Rei aboletur: sed itâ, vt alij, intra triginta dies vtilis, eum ex integro repetere liceat, l. 3. §. vlt. ff. de accusationibus & in sc. l. hi tamen, eod.

II. Si publica criminum abolitio interueniat, aut propter insignem aliquem diem, aut publicam lætitiâ, aut rem prosperam, quæ Reipub. accidit, triginta vtilis dies accusatori dantur, vt possit Reum repetere, in quibus accusator Iudicem adire potuit. Numerantur verò, ab exitu dierum, propter quos abolitio facta est, ff. ad Turpillia. l. si interueniente.

III. Impuberi remittitur pœna commissi, si intrâ diem tricesimum vectigal intulerit, ff. de publican. l. Imperatores, §. iidem.

III. Si creditores, securitates, vel vniuersales, vel particulares, confecerint, de debito, vel fortis, vel alterius cuiuscunque contractus gratiâ, in quo numeratio pecuniarum, vel datio certarum specierum, scripta est, intra triginta dies, post huiusmodi securitatis expositionem connumerandos, exceptionem non numeratæ pecuniæ obiicere possunt. Nam post excessum istorum, talis exceptio cessat, nec iusiurandum offerre licet. Scias itaque, cōtra depositum, aut instrumentum apud Acta publica confectû, aut transactionem, aut securitatem de solutâ dote, exceptionem non numeratæ pecuniæ, nec iurisiurandi delationem admitti, C. de non num. pec. l. in contractibus, §. super.

V. In accusationibus pecuniariis, qui non valet fideiussorem præstare, vltra triginta dies in carcere detineri non debet: si verò opus est vltiori spatio, iuratoria cautioni committi debet; vide Doctores, l. vlt. C. de cust. reor.

VI. Post appellationem interpositam, quilibet Iudex,
intra

intra triginta dierum spatia, litigatoribus gesta, cum propria subscriptione, edere debet, l. iudicibus, C. de appellat.

VII. Si seruus, ignorante domino, militat, postquam id dominus sciuerit, intra 30. dies vindicatur. Nam si domino sciente militauerit, liber efficitur nec iuri patronatus obnoxius est. Idem est in seruis, qui dignitatem adepti, & in libertis. Nam si vel ad dignitatem, vel militiam, dominis scientibus, nec contradicentibus, aspirauerint, amplius iure patronatus non tenentur. Si verò domini id ignorauerint, possunt eos in seruitutem retrahere. Ingrati nanque in ipsos esse videntur, l. penult. & vlt. C. qui mil. poss. vel non, lib. 12. in Auth. de sanctis. episcop. §. si seruus.

VIII. Tertium legis Aquiliae caput, refertur ad triginta dies, praecedentes rem ruptam; & damni aestimatio fit, quanti in iis res fuerit, ff. ad leg. Aquil. l. si seruus seruum, §. tertio autem capite.

IX. Si curator peregrè absit, intra 30. dies Iudex eum certiozem reddat, quod tutor vel curator nominatus sit, l. scire, §. qui autem, ff. de excusationibus.

X. Haeres intra triginta dies, Inuentarium incipere debet, l. vlt. C. de iur. deliber.

XI. Post dies triginta, regis ira finitur, C. de poen. l. si vindicari.

XII. Accusatus, post inscriptionem celebratam, intra triginta dies exhiberi debet, l. nullus, C. de exhib. & transmitten. reis.

XIII. Intra 30. dies, appellanti à sententia definitiua, Apostoli dantur, l. quoniam, & l. iudicibus, C. de appell.

XIIII. Intra 30. dies, antequam accusator diffametur, accusator abolitionem postulet; ab eorum enim excessu nullus, nisi consentiente Reo, eam petere potest, l. 1. §. abol. & l. 2. C. cod.

XV. Post solutum matrimonium, intra triginta dies mulier denunciare debet, se ex viro praegnantem esse, ff. de liber. agnosc. l. 1. §. denunciare.

XVI. Singula edicta siue mandata proposita, triginta dies includunt,

includant, ff. de iudic. l. ad peremptorium, cum l. sequent. ff. & l. properandum, C. cod.

Adde: quod qui via, itinere, vel alio iure, hoc anno triginta diebus sit vsus, eum prator tuetur, l. i §. hoc interdicto, ff. de itin. actūq. priuat. Item, qui absente Iudicē appellat apud Notarium, intra triginta dies id Iudicij insinuare debet, aliās præsuntur appellationi renunciasse, l. iudicibus, C. de appellation. Item, securitates, promissiones, seu fides publica, delinquentibus data, triginta dies exercere non debet, in Nouel. de mand. Princ. §. sed neque.

Est & alia. C. de erog. mil. anno. l. actuarij, lib. 12.

DE PRÆSCRIPTIONE

quadraginta dierum.

I.

TEmpore quadragesimæ nulla criminalis quæstio mouetur. Attamen nôris, latrones, tempore huius sacri ieiunij, puniri, C. de fer. l. quadraginta, & l. prouinciarum.

Adde: quod mulier prægnans, supplicio destinata, seruabitur quadraginta diebus, etiam post partum, glos. in l. prægnans, ff. de pœnis.

DE PRÆSCRIPTIONE

quinquaginta dierum.

I.

Nequē Iudices, neque assessores, vel domestici ipsorum, prouinciam relinquere debent, sed quinquaginta dierum spatio expectare, C. vt omnes iudices, tam ciuil. &c. l. vnic. in Nouel. de administ. §. qui autem.

II. **Q**uinquaginta dierum spatium tutoribus currit, ex quo scierint, si velint excusatione uti: si verò transierint, actioni tutelari obnoxij sunt, l. quinquaginta, ff. de excusati, §. qui autem, In situ. cod. tit.

M

DE

I.

Maritus vsque ad sexaginta dies utiles, accusationem adulterij contra vxorem, iure mariti mouebat. Hodie autem secundum Nouellam inscriptionem, postulanti, accusatio iure mariti adempta. Post inscriptionem enim consilium mutare, nisi permittente vxore, non potest, Nouella 117. §. quia verò, ff. de adulter. l. miles, §. sexaginta, l. iure mariti, C. eod. l. auxilium, ff. de minorib.

ADDIT. Ius mariti initio præstat, vt sine subscriptione accusare possit, l. quamuis, C. de adult. Secundo, vt ex sola suspicione, dicta l. quamuis. Tertio, vt præferatur cæteris accusare volentibus, C. eod. Vltimo, quod marito dies sunt utiles, aliis continui, l. iure mariti, C. eodem, l. miles, §. sexaginta, ff. eod.

II. Qui fisco compensationem vult opponere, intra duos menses probare debet mutuum, quod compensare vult, ff. de iure fisci, l. aufertur, §. qui compensationem.

III. Si venditor de his, quæ edicto ædilium continentur, palam non cauerit, redhibitorium iudicium, intra duos menses, mouetur, l. si venditor, ff. de ædilit. edict.

IIII. Qui iumenta vendit, quid in vnoquoque eorum morbi vitiiue sit, palam rectè dicito: & vti optimè ornata, vendendi causa, fuerint, ita emptoribus tradito. Si quid verò ita factum non erit, de ornamentis restituendis, iumentisue ornamentorum nomine redhibendis, intra sexaginta dies in iudicium vocatur, l. ædiles, ff. de ædil. edict.

V. Si ita venierit seruus, vt, nisi placuerit, intra præfinitum tempus redhibeatur, si de tempore nihil dictum fuerit, intra sexaginta dies id facere potes. Si verò in mora fuerit venditor, aut non fuit præsens cui redderetur, aut alia iusta causa intercessisset, & post sexaginta dies redhibitorium mouetur. Cum autem iugum iumentorum venierit, propter

propter vnum redhibetur & aliud. Quaecunque verò in lege de mancipiis dicta sunt, eadem & in iumentis obtinent.

Quamobrem & post mortem redhibentur. Idem quoque est in pecoribus, ff. de ædil. edict. l. quod si nolit, §. si quid ita, & l. ædiles, §. si fortè, eod.

VI. Post duos menses administrationis vsuræ à tutoribus exiguntur; sed ità demum, cum præterierint, aut tantum temporis excesserit, quo pecunia collocari potuit. Id verò non obtinet in eo, qui credere non potuit, ff. de administr. tut. l. tutor, §. vsuræ, l. cum plures, §. fin. eod.

VII. Vbi lex duorum mensium mentionem facit, sexaginta dies sufficiunt, l. vbi, ff. de reg. iur.

VIII. Geminis feriatis mensibus iudicia cessant. Causarum autem fiscalium, aut pistoriarum, & publicarum, ac emancipationum, etiam feriatis diebus, cognitio exercetur, C. de feriis, l. publicas, & l. omnes.

IX. Emphyteuta, si velit vendere ius emphyteuticum, attestationem domino principali mittere, & pretium, quod ab alio accipi potest, indicare debet. Quod si ipse emere nolit, post duorum mensium spatium exactum vendat, & cogitur dominus nouam emphyteutam, post duos menses attestationis, in possessionem suscipere, l. vlt. §. si autem, C. de iure emphyt.

X. Si fisci exactores petiuerint dilationem, ad pecuniam comparandam, in minoribus quidem summis, non plùs quàm duo, in maioribus, non plùs quàm tres menses, ipsis prorogentur, l. in fraudem, §. fiscalibus, ff. de iure fisci.

ADDIT. Minores summae dicuntur, quæ quinquaginta aureorum summam non excedunt, C. de defens. ciuit. l. 1.

XI. Qui res eius, qui propter tyrannidem condemnatus fuerit, detinent, in vrbe regia intra duos aut tres, in provincia intra octo menses, deferre eas debent. Id verò si omiserint, postea quadruplum persoluunt.

XII. Exiguum tempus, duorum mensium intelligitur, l. debitoribus, ff. de re iud.

XIII. Qui duos menses mulieri cohabitauerit, hæres eius

M a existit.

existit. Constantinus Harmenopul. lib. 13. titu. de hæred. viri & vxor.

Id à Latinis receptum non est, vt videre est apud Iasonem, l. si donaturus, §. vlt. ff. de cond. caus. dat. licet tale quid innui videatur, l. non tantum, C. de leg.

XIIII. Si hæres seruum, ita legatum, vt ei libertas imponatur, non dederit, & super hoc lite pulsatus, in æstimationem litis cõdemnatus sit: post duos menses, à lite contestatâ, ad libertatem eripitur seruus, hæres autem in omnes expensas, quas legatarius fecit, in quadruplum condemnatur, l. vlt. C. de fideicommiss. libert.

XV. Postquam quis didicerit, se vel ad duumuiratus, aliorumue honorum infulas vocatum, duorum mensium spatium haberet, ad appellationem & recusationem, l. 1. C. de temporibus appellâ.

XVI. In causis priuatis, præsentente tabulario, fideiubens, intra duos menses solùm tenetur, nisi in tempus vltius expressè fideiusserit. Sin autem publica causa interueniat, attestatio pro scriptura habetur, & in perpetuum extenditur. Nota itaque, quod sine scripto factâ fideiussione, ex præsumptione ad duos menses tenetur.

XVII. Serui mulieris, in adulterio comprehensæ, transacto duorum mensium tempore, post mortem ipsius, manumittuntur & alienantur.

l. non solum, & l. vlt. C. de adult. l. prospexit, cum l. sequent. ff. qui, & à quib.

XVIII. Nouæ constitutiones, post duos menses, quàm insinuatae sunt, valent, Nouella, vt facta nou. constit. post duos menses.

XIX. Remissiones de foro in forum, duorum mensium spatium habent.

Huius termini constitutio, nec legibus probatur, nec à Latinis interpretibus recepta est, sed, tanquam arbitraria, Iudicis arbitrio relicta, argum. l. 1. ff. de iure deliberandi, Bart. in l. præses, C. de appellat.

XX. Hæ-

XX. Hæredibus criminaliter accusatis, & Iudicium cognitioni subiectis, sententia, de ipsis ferenda, duos menses transcendere non debet, sed intrâ ipsos præcidi, Vide glos. & Doct. l. 1. C. de his, quib. vt indig.

XXI. Actor satisfacere debet, antequàm libellum exhibeat, aut speciem actionis, quam vocant, edat, se, intra duos menses, litem contestaturum, vel Reo conuento expensas restitutum, quæ tamen 36 libris concluduntur, in Authen. de execut. §. 1. & C. de lit. contest. Authen. libellum.

Adde: quod, si clericus ciuilitè accusetur, apud Iudicem secularem, lis duos menses egredi non debeat: Nouel. 38. §. si quis habeat, Authen. clericus, C. de episcop. & cler. Item, si seruus præsens ita fuerit venditus, vt manumittatur, emptore cessante, ei, intrâ duos menses, libertas competit, l. vlt. ff. qui sine manumis. ad libert. peruener.

DE PRÆSCRIPTIONE

trium mensium.

I.

Qui dilationem petiuerit, ad producendos testes, ex eadem prouincia, in qua lis agitur, ei trium mensium spatium indulgeri debet, l. 1. C. de dilationibus.

II. Qui hæres scriptus est, intrâ tres menses hæreditatem repudiare potest, & non tenetur creditoribus, etsi antè sciuerit, se hæredem esse. Id de maiore intellige: nam minor indistinctè repudiat, etiam, cum se immiscuerit.

III. Inuentarium faciens, intra triginta dies, post apertastabulas, vel postquàm nouerit, sibi hæreditatem delatam esse, id incipere debet, & intra duos menses complere: nisi vel ipse hæres absit, vel res hæreditariæ alio loco sint positæ. Tunc enim ei anni spatium, à morte testatoris numerandum, ad huiusmodi inuentarij consummationem datur, C. de iure deliberandi, l. scimus, §. sin autem dubius.

l. scimus, §. cum igitur, C. de iure delib. l. vltim. C. de

M 3 rep. hered.

rep. hered. Nouella, vt sponsal. larg. §. ad hæc sancimus.

IIII. Aedificanti si nouum opus nuntiatur, intra tres menses profequi debet; quod si longius tempus transierit, cautionem fideiusoriam exponere, ni rectè ædificasse visus fuerit, se opus suis sumptibus demoliturum esse, C. de nou. op. nunc. l. 1. & ff. eodem, l. de pupillo, §. si is cui.

V. Causa originis decurionis, intra tres menses terminari debet; aliàs moderator prouinciæ decem libris aurì mulctatur, ac eius officium paris dampni irrogatione tenetur, l. generali, C. de decur. lib. 10.

VI. Si vir, intrà decennium, de non numeratâ pecuniâ dotali conquestus fuerit, hæres ipsius trimestre, post matrimonij diremptionem, querelam proponit, vt inquit Nouella, de tempore non solutæ pecuniæ super dote.

VII. Vbi altera pars litigantium renunciauerit allegationibus suis, post tractatam in iudicio litem, debet Iudex, alteri parti, vnus mensis dilationem dare, ad hoc, vt, si possit quid, suæ causæ deseruiens, inueniat. Et rursus, alterum quoque mensem, quo, itidem exacto, tertius postremò adiciatur. Nam post trium mensium curriculum, Iudex contrà ipsium sententiam, legibus conuenientem, profert, Nouel. vt cum de appellat. §. sed &.

VIII. Ex laico episcopus factus, per tres menses ecclesiasticis ministeriis vacare debet, & ità ad episcopatû ascēdere.

Nouel. de sanctis. episcop. §. damnis.

DE PRAESCRIPTIONE

centum dierum.

I.

Bonorum possessiones, quæ agnatis ex latere deferuntur, intra ceterum dies vtilis petuntur, ex quo cognitum fuerit, eas competere. Et intrà hoc tempus, eas aut accipiunt, aut repudiant, Instit. §. si. de bono. possess. C. qui admitti. l. 2. Est autem bonorum possessio, ius obtinendi facultates, aut res defuncti.

Adde:

Adde: quod qui tacet centū diebus, videtur ratum habere negociū pro se gestū, Bart. in l. Pompon. ff. de neg. gest.

DE PRAESCRIPTIONE
quatuor mensium.

I.

SI socius socium inquietarit, in ædificandis ædibus, quæ communes sunt, illo minimè ædificante, sed hoc solo: hic sortem cum vsuris, intra quatuor menses, ab eo exigere potest: deinceps verò is, qui solus ædificarit, ius domini pro solo vindicat, C. de ædific. priu. l. si vt proponis, ff. pro soc. l. fratres, § idem respondit.

II. Quadrimestres induciæ, dantur condemnatis pro dilatione, postea verò centesimæ exiguntur. Et fideiussores quoque ipsorum, iisdem induciis gaudent. Hæredibus autem, & aliæ quadrimestres induciæ, vltius indulgentur, C. de vsur rei iudic. l. 2. & 3.

III. Si ædes absentis, ab administratore eius perfectæ, vicino præsentis damnum dent, procurator intra quadrimestre id principali indicare, eumque iudicio sistere debet. Si verò, cum id ei indicatum sit, non compareat, tunc procurator in iudicium vocatus, si fuerit condemnatus, omnes noui operis expensas, si locuples sit, soluit: sin minus, ex bonis absentis exiguntur, Nouel. 68. §. hinc magna, C. vbi de crim. age. oport. Authen. qua in prouinc.

IIII. Presbyter, diaconus, aut subdiaconus, si iure ac lege cognationis, ad tutelam vel curam vocati fuerint, infra quatuor menses, ex quo se vocatos nouerint, eam subire sponte possunt, nullum sibi ex hoc, circa alienam curam vel tutelam, præiudicium generantes, Nouella, 123. §. Deo autem, Authen. presbyteros, C. de episcop & cleric.

V. Si quis litigantium iurauerit, se non dedisse, aut promississe quid iudici, intra quatuor autem menses, post prolatam sententiam, probatum fuerit, quid datum, aut promissum, id in triplū exigitur. Post quatuor verò menses

M 4 exactos,

exactos, tale nihil locum habet, Nouella, vt litigan. in exord. lit. iurent, §. enim uero.

VI. Si cui possessio à peræquatore fuerit tradita, apud eum firma permaneto, & reliqua prioris domini dissolue- re non cogitur. Si quis verò, eam vel suam, vel sibi obliga- tam esse, dicit, expensas, quas ille in agri meliorationem fe- cit, reddere cogitor. Cæterùm, actiones debitas intra sex menses exercere debet, post eorum verò curricula euoluta, necessariò conquiescit.

l. vlt. C. de censib. & censitor. lib. 11. Sunt & alia huius temporis, vt C. de asses. l. in consiliariis. Item, C. de apoch. publ. l. 1. lib. 10. & l. penult. C. de cau. larg. titu. Est & alia, ff. de excus. tutor. l. quinquaginta.

DE PRAESCRIPTIONE

quinque mensium.

I.

Appellans à iudice, ex principis délegatione dato, duos menses habet, ad exercitationem prioris diei fatalis. Nam tres alios dies fatales, à die trigesimo primo, accipit, quibus elapsis, trium mensium separatio ei denegatur, C. de tempor. & rep. l. 2.

Adde: quòd scholares, apud prouinciarum moderato- res, extra prouinciam suam, conuenti, post quintum com- meatus mensem in exigendis fideiussoribus nullum detri- mentum sentiunt, C. de priuileg. schol. l. vlt. lib. 12.

DE PRAESCRIPTIONE

sex mensium.

I.

Redhibitoria, id est, rem venditam retroagens atq; sub- uertens actio, intra sex menses vtilis mouetur. Currit autem tempus redhibitionis, ex die venditionis, vel ex quo dictum promissum est, vel venditor de vitiis rei venditæ est interrogatus.

ff. de

ff. de edil. edict. l. sciendum, §. vlt. & l. sex menses.

- II. Cum venditor palàm ac rectè, de occultis rei venditæ vitiiis, non cauerit, quanti minoris actio (quæ sic dicta est, quod pretium minuatur) intra sex menses mouetur, nec in annum extenditur, ex quo sciuerit videlicet, vel scire debuerit, venditor, rei vitium, *ff. de edil. edict. l. si venditor.*
- III. Tutores sex mensium dilationem habent, in primo anno, ad scenerandas pupillares pecunias. Quæ verò ante dicta sunt, de duobus mensibus, intellige de anno administrationis, *ff. de administr. tutor. l. si tutor.*
- IIII. Si præses, postquam sibi successum fuerit, constituto quinquaginta dierum spatio, in prouincia non manserit, illicò remittitur, & moratur sex menses, vt de furtis, largitionibus acceptis, aliisque criminibus, causam dicat, *C. vt omnes iudic. tam ciuil. l. vnic. cum similib.*
- V. Si œconomi menstruas præstationes decanis & ascetriis, infra sex menses, non soluerint, trientes vsuras legitimæ centesimæ dependunt, *Novel. 59. de exequiis, §. oportet autem.*
- VI. Qui ad sex menses differt præstare legatum, ad pias causas relictum, ab insinuatione testamenti, & cautione manus propriæ, eius, qui quid se ad pias causas daturum promisit, & fructus, & vsuræ, omnisque legitima accessio, ab eo exigantur, *Nouella, de ecclesiast. lit. §. sin autem.*
- VII. Intra sex mensium spatium decretum clericorum, de episcopo eligendo, fieri debet. Si verò id ipsum non fiat, tunc, cui ordinatio eius incumbit, propriæ animæ periculo eum eligat, *Auth. de sanctis. episc. §. damus.*
- VIII. Si in eadem prouincia, vbi lis agitur, dilatio postulatur, non ampliùs, quàm tres menses, indulgentur. Si verò in prouinciâ, quæ sit contermina loco, in quo causa agitur, sex menses custodiri, iustitiæ est. Si verò transmarina sit prouincia, aliam interiectam habens, nouem menses computantur, *C. de dil. l. i.*
- IX. Si quis sponderit, se intra certum tempus quem sistere velle, vel institerit, certam quantitatem pœnæ nomine solu-

ne soluturum, non, simulátque tempus statutum effluxerit, poena exigitur, sed sex mensium dilationem habet. Post semestres autem inducias, poenam pecuniariam persolvere cogitur, nisi intra primum tempus, quod constitutum est, reus principalis ab hac luce fuerit subtractus. Si verò, secundo tempore instate, mortuus fuerit, nihilominus iam poena commissa exigitur, C. de fideiussor. & mand. l. sancimus.

X. Si ex relatione publicarum personarum, qui propter eadem perpetrata capti sunt, non fideiussoribus committuntur, sed ad sex mensium spatium, donec res terminetur, in carceres coniici debent. Si verò ab hominibus priuatis sunt accusati, ex legis praescripto in carcere per annum manere debent, donec res decidatur, vide l. i. C. de custod. reor.

XI. Omnes fiscales causae, intra sex menses, à lite contestata, terminantur, nisi ulterior dilatio, ex euidenti causa, necessaria sit.

Nota id, ad l. properandum, §. censemus, in verbo ius fiscale, C. de iudic.

XII. Si haeres, iudicio molestatus, usque ad sex menses improbe solutionem legati distulerit, legatarius, non solum in possessionem rerum haereditariarum, sed & res proprias haeredis mittitur, C. ut in possess. leg. l. certa forma, ff. eod. tit. l. is cui legatorum, §. imperator Antoninus.

XIII. Episcopus iudicem urgere debet, ut infra sex menses sententiam ferat, de incarceratis, qui fideiussores dare non valent: exceptis homicidis.

XIII. Curatores, nisi intra sex mensium spatium reliqua temporis praeteriti intulerint, ad ipsos dominos exactio peruenit, C. de annon. l. obsistit, lib. 10.

XV. Euoluto sex mensium spatio, posteaquam res tua à peraequatore alij est confirmata, amplius litem de eâ mouere non vales, C. de cens. l. vlt. lib. 11.

XVI. Locorum domini absentes, semestre spacium habent ad reuertendum, & debita dissoluenda, agrosque à possessoribus recuperandos, l. locorum Domini, C. de omni agr. deser. lib. 11.

Adde,

Adde: quod si ancilla manumittatur, matrimonij causa, intrà sex menses duci debet, l. si collectaneus, ff. de mand. vind. & l. matrimonij, ff. qui & à quibus.

Est & alia, ff. de adult. l. maritus, §. sex.

Item alia, in militis comœatu, C. de comœatu, l. 2. lib. 12. & ff. de oper. pub. l. 5.

DE PRAESCRIPTIONE

septem mensium.

Qui septimo mense natus est, perfectus & iustus filius est parentibus, ff. de statu hom. l. septimo mense.

DE OCTO MENSIBVS.

I.

Qui in prouinciâ detinet res eius, cuius bona Constantinopoli, propter affectatam tyrannidem, sunt publicata, nisi ea intrà octo mensium spatium protulerit, in quadruplum ea soluit, supr. de præscrip. 2. mensium, nu. 11. II. Procuratori dantur octo menses, ad nunciandum domino principali, in locis ditionis Romanæ remotioribus peregrinanti, vt ad causæ suæ patrocinium suscipiendum adsit, aut alium defensorem loco suo constituat. Si verò cum certior est factus, non aduenerit, & tempus constitutum effluxerit, lis in præsentia procuratoris, qui id domino denunciauit examinatur, & si condemnatus fuerit, is qui certior factus est, amplius eam agitare non potest, tanquam alter iudicium se inuito subierit.

Novel. 68. §. hinc magna, & in Auth. qua in prouinciâ C. vbi de criminib. agi. oportet.

DE PRAESCRIPTIONE

nouem mensium.

I.

Appellanti aduersus sententiam clarissimi rectoris prouinciæ,

uinciae, sex mensium dilatio indulgetur, & tres alij dies fatales, quorū quilibet 31. dies habet. Quibus si exciderit, reparationem, videlicet trium aliorum mensium spatium ad litem resuscitandam, non impetrat, C. de temp. appella. l. 2.

Adde aliam, de qua est mentio supra, de sex mensium praescript. num. 8. Item, heredibus siue presentibus, siue absentibus, non ultra nouem menses conceduntur ad deliberandum, l. vltim. §. sed quidam, C. de iur. deliber.

DE PRAESCRIPTIONE

vndecim mensium.

MVlier si à morte viri, vndecimo mense perfecto pepererit, adulterinus est foetus: & iisdem poenis subiacet, quibus ea quae ante annum luctus finitum ad secundas nuptias transferit. Nouel. de restitut. & ea quae par. mens. vndec. circa finem.

DE ANNUA PRAESCRIPTIONE.

I.

SI vsufructuarius actione l. Aquiliae proprietarium conuenit ob vulneratum seruum, refertur aestimatio eius retrorsum ad annum proximum: licet serui legati vsufructus, retroacti anni aestimatione posterior inueniatur, ff. ad l. Aquil. l. sed et si.

II. Ex quo vulneratus est seruus, non ex quo mortuus est, annus retrorsum computatur, ff. ad l. Aquil. l. ait lex.

III. Dominus Aquilia experiens de occiso seruo, omnia commoda quae intra annum proximum habiturus fuisset, exigit, l. vnde Neratius, §. in summa, ff. eod.

IIII. Post mortem filii familias, vel manumissionem, vel alienationem serui, actio de peculio annalis est. Annus autem utilis est, ideo non computatur priusquam conditio extiterit. Conuenitur autem quoque haeres patris, licet fiscus
etiam

etiam hæres scriptus sit, l. 1. ff. quando actio de pecul. ann. sit, l. ancillarum, §. si seruus, ff. de peculio.

V. Actio, quanti minoris, quæ non penitus venditionem rescindit, sed pretium minuit, cum palam venditor se de vitiis rei venditæ cauturum non negauerit, annalis est, l. sciendum, §. vlt. ff. de ædil. act.

VI. Si quis iure militari testatus, postea militia missus fuerit, post annum tale testamentum militare non valet, l. quod constitutum, ff. de mil. testa.

VII. Si intra annum non detur relictum sacrosanctis ecclesiis, postea duplum petitur, Institut. de act. §. item mista est act.

VIII. Neque vxor detonsi causa religionis, ante annum, citra periculi offensam nuptias contrahit, nisi cum prægnans esset, intra annum peperit, Nouel. 123 §. quod si.

IX. A morte viri intra annum, exceptionem de non soluta dote quis obiicit, l. in dotib. C. de dot. caut. non num.

X. Qui cum pupillo tutores petere tenerentur, eos non petiuerint intra annum, hæreditate eius priuantur, l. 2. §. confestim, ff. ad Senatuscons. Tertullia. l. sciant, C. de legit. hæred.

XI. Actio iniuriarum annalis est: soluitur autem reconciliatione, C. de iniur. l. si non conuitij, ff. de eo, quod inet. caus. l. si cum, §. 3.

XII. Qui propter in signe delictum requirendus annotatus est, nisi intra anni spatium sui copiam præstiterit, bona eius occupantur. Et si postea venerit, neutiquam ea requirere potest, sed si per viginti annos sic ea non occupaerit, postea ea vindicare nequit, l. 2 & vlt. ff. de req. reis.

XIII. Intra spatium vnus anni licet domino probare seruilem fortunam, si se inuito clericus ordinatus fuerit, & recipit ipsum. In Nouell. de sanctis. episcop §. si seruus.

XIII. Descendentes & ascendentes annum habent ad deliberandum, an hæreditatem adire velint. Idem quoque est, si per seruos suos vocentur, C. de iur. deliber. l. cum antiquioribus. Institut. de bon. possess. §. liberis.

XV. Poena

- XV. Pœnalis actio competens contra eos, qui iurisdictioni ius dicentis non obtemperant, post annum non datur, ff. si quis ius dicenti non obtemp. l. vnica, §. fin.
- XVI. Actio quæ competit contra eos, qui quem venia edicta non perita in ius vocat, post annum non datur, ff. de in ius vocando, l. penult.
- XVII. Actio prodita aduersus eos, qui vi eximunt vocatos in ius, anno expirat, ff. ne quis eum, l. si per alium, §. ult.
- XVIII. Edictum prætorium, quod datur aduersus eos, qui dolo fecerint, quo minus quis se iudicio sistat, post annum non datur, l. i. circa fin. ff. de eo, per quem.
- XIX. Actio quæ conuenit contra eos, qui speciem actionis edere nolunt, annalis est, ff. de edend. l. ult.
- XX. Actio de his, qui effuderint vel deiecerint, si homo liber periisse dicetur, annalis est, neque hæredibus, neque in hæredes datur, ff. de his, qui deiece. vel effud. l. si verò, §. hæc autem actio.
- XXI. Actio quæ competit cōtra alienantes rem litigioso, vel potentiori, vt duriolem aduersario iudiciorum exitum constituent, annalis est, ff. de alien. iud. mut. caus. fact. l. vel post.
- XXII. Actio competens contra prohibentes ingredi possessionem, excepto qui missus est, in possessionem seruituris legata, anno solo mouetur, ff. ne vis fiat ei, qui in possessione, l. 1. §. hanc actionem.
- XXIII. Interdictum competens contra eos, qui vi expulerint possessorem, anno concluditur. Eo verò exacto, in id, quod peruenerit, condemnationem irrogat, ff. de vi & vi arm. l. 1. §. 1. & l. 2. C. vnde vi.
- XXIII. Annalis est actio utilis, quæ datur contra eum, qui liber esse iussus est, & post mortem domini hæreditatem ingressus, & dolo res hæreditarias furatus fuerit, ff. si is, qui testa. liber esse iuss. l. 1.
- XXV. Actio quæ competit contra damnnum in turbantes, intra annum vtilem in duplum, post annū verò in simplum datur, ff. de vi bonorum raptorum, l. prætor ait.
- XXVI. Actio

XXVI. Actio contra eum, qui ex incendio, ruina, naufragio, quid rapuisse, vel dolo malo recepisse, damniue quid in his rebus dedisse dicitur, in quadruplum in anno, quo primum de ea re experiundi facultas fuerit, datur. Post annum verò, in simplum, ff. de incend. ruin. naufrag. exp. l. 1. in principio.

XXVII. Omnes populares actiones ultra annum non extenduntur, l. vlt. ff. de pop. action.

XXVIII. Et heredes eius, qui in munere ministeriove publico, pecunias ab aliquibus ceperit, lege Julia de repetundis tenentur, infra annum, à morte eius computatum, l. 2. ff. ad leg. Jul. de repetun.

XXIX. Qui, cum in prouinciam abiret, pecuniam, quæ penes se esset, ad ararium professus retinuerit, nec intra annum reddiderit, lege Julia de residuis tenetur, ff. ad leg. Iuliam pecul. l. sacrilegi, § vlt.

XXX. Pater, qui castrense peculium intestati filij retinebit, æs alienum intra modum eius, & annum utilem soluere cogitur. Idem si testamento scriptus hæres extiterit, perpetuò tenetur: id est, vsque ad triginta annos, l. pater, qui castrense, ff. de castren. pecul.

XXXI. Si postquam quis reus delatus est, annus effluerit, non prohibetur honores gerere: nisi per ipsum steterit, quo minus criminalis causa intra annum expediretur, ff. de munerib. & honoribus, l. reus delatus.

XXXII. Cum rescisso usufructu proprietatis actio datur, intra annum ea moueri consuevit, C. de usufruct. l. antiquitas.

XXXIII. Actio quæ datur contra eum, qui metum intulit, intra annu quadruplum exigit: post annum simplum, l. item si cum, ff. de eo quod met. caus.

XXXIII. Si quis in vltima voluntate Xenonem extrui iusserit, intra annum ædificari debet, Nouel. 131. si quis venerabile.

XXXV. Si quis nauicularius naufragium se sustinuisse affirmet, conuenit, vt in prouincia, in qua res agitur, probet
testibus

testibus rei euentum, ac det operam, vt intra annum id ad perfectos referatur, quo veritas rei intra hoc tempus reueletur. Quod si per negligentiam praefinitum anni spatium fortasse claudatur, non amplius ad id faciendum admittitur. Ipsa vero causa naufragii, intra biennium terminari debet, l. 2. & l. penult. C. de naufrag. lib. 11.

XXXVI. Si haeres aut legatarius, aut vniuersalis fideicommissarius, videlicet, qui ita totam hereditatem accipit, vt alij restituat, annum totum traxerit ab admonitione, ex iudiciali decreto facta, antequam ea soluat, quae soluere iussus est. Si sit ex numero eorum, qui necessario aliquid ex legis statuto accipiunt, nihil praeter legitimam aufert. Si vero extraneus est, nihil omnino accipit. In Nouel. de haer. red. & falc. § illud quoque.

XXXVII. Si mulier in expeditione degentis, maritum suam mortem obiisse audiuerit, postquam apud actorum monumenta complures milites eiusdem numeri, in quo huius maritus militauit, obiisse iurauerint, per anni spatium, eum adhuc lugere debet, Nouel. vt lic. matr. & auia, §. si qua vero.

XXXVIII. Quaelibet mulier maritum per annum lugere debet, nec, ante completum annum, ad secunda vota conuolare. Si autem mulier causam dissoluti matrimonij praebuerit, ab que libello repudij, ante quinquennium exactum, alij nubere non potest. Tenor vero libelli repudij est, quod adulterij sit condemnata, & quod sine iusta causa libellum repudij miserit. Haec omnia sparsim hinc inde habentur: lege autem ad haec Nouel. 116. C. de repud. l. consensu, §. haec nisi, & Authen. hodie, C. eod.

XXXIX. Nullus Episcopus ultra annum a sua Ecclesia abesse debet, Nouel. de sanctis. episcop. §. interdicimus.

XL. Si in scio domino seruus clericus electus fuerit, integrum est domino, intra annum, ex quo id sciuerit, repetere eum, Nouella, de sanctis. episcop. §. si seruus.

XLI. Actio de rebus mobilibus vi ablati, intra annum quo

quo experiundi potestas fuerit, in quadruplum mouetur,
l. 2. C. vi bon. rapt.

ADDITIO. Sunt & alia complures huius generis præ-
scriptiones: vt de eo, qui in fraudem creditorum aliena-
uit: vt C. de reuoc. his, quæ in fraud. cred. l. vlt. Item alia,
l. 2. l. res, l. vlt. C. vi bon. rapt. Item, C. de assert. toll. l. 1. §. 2.
Item, C. de præscript. 30. an. l. si quis, §. sed & si quis. Item,
C. de inoffic. testament. l. penult. §. præterea. Rursus alia,
C. de rei vx. act. l. vnica, §. exactio. Item alia, C. de erog.
mil. annon. l. fortissimi. Item alia, C. de comæatu, lib. 12.
l. 3. Item alia, C. de numer. l. officio. lib. 12. Item, C. de susce-
ptorib. l. neminem, lib. 10. Item, C. de testam. manumif. l.
vlt. Item, C. de decur. l. quamuis, lib. 10. Alia, C. de metall.
l. per annos. Item alia, in Nouel. vt cum de appell. cog. §. si
quis. Item, l. sine, C. de execut. & exact.

DE DVOBVS ANNIS.

I.

CONDUCTORIBUS non apparentibus, dominus horreorum
insularumque post biennium horrea aperire potest: &
quæ ibi sunt, à publicis personis, à iudice ad hoc missis, de-
scribi curare, & domum alij elocare, ff. locat. l. cum do-
mini.

II. Criminales causæ intra biennium terminari debent,
C. vt intra cert. temp. crim. quæst. term. l. vlt.

III. Actio de dolo nisi intra biennium continuum, nu-
merandum ex tempore quo dolus commissus est, & ince-
pta & completa fuerit, extinguitur, nec post id tempus,
tanquam infamans datur, l. vlt. C. de dol. mal.

III. Si mulier apud extraneum intercedens, à biennio
intercessionis factæ, denuò professa fuerit, vel fideiussorem
dederit, non amplius ex Senatusconsulto iuuatur. Ideò

N

verò

verò extraneum diximus, quod in *61. Nouel.* inueniatur, mulierem etsi post quantumcunque tempus pro marito tanquam intercedens rogata fuerit, Senatusconsulto iuari, *C. ad S. C. Velleianum, l. si mulier, & Nouel. præalleg.*

V. Exceptio non numeratae pecuniae, post utile biennium non opponitur, *C. de non numer. pec. l. in contract.*

VI. Is, qui puellam suis nuptiis pactus est, nullo tempore definito, intra biennium nuptias, in eadem prouincia degens, exequi debet; alioqui citra fraudem puella in alterius coniunctionem peruenit, *C. de sponsalibus, l. 2.*

VII. Qui dotem promiserit, post biennium à tempore nuptiarum transactum, vsuras vsque ad tertiam centesimae praestat, *l. ult. § præterea, C. de iur. dot.*

VIII. Legatione functis biennij immunitas conceditur, *ff. de legat. l. Paulus, C. de legat. lib. 10. l. transmarina.*

IX. Nauiculariorum causa, cum naufragium fecerint, intra biennium terminari debet.

l. de submersis, C. de naufrag. lib. 11.

X. Marito mulierem adulteram, & in monasterium coniectam, intra biennium recipere, si voluerit, licet. Sed si praedictum tempus transierit, antequam eam recipiat, tunc mulier tondetur, & monasticum habitum assumit, & per omne tempus vitae in monasterio habitat, *Nouel. 134. & in Auth. sed hodie, C. de adult.*

XI. Si pactio cautum est, quemadmodum & quando creditor pignora distrahere debeat: talis conuentio obseruatur. Sin autem nulla pactio intercesserit, licentia creditori datur, vel ex sententia iudiciali, vel ex denunciatione, post biennium ex quo attestatio missa, vel sententia prolata est, exactum, id pignus vendere. Sin autem nullus id comparauerit, tunc creditori volenti pignus iure dominij possidere, necessitas incumbit hæc faciendi. Siue praesens sit, siue non, debitor, creditor tribunal deligat, & iudicem adeat, & per apparitionem iudicis inueniatur, & iudex tempus debitori statuatur, intra quod cognoscat, quid à creditore petitum sit, & vt iudicio adsit. Rursus quoque, si

non

non fuerit inuentus, aliud ei tempus definiet. Si verò non comparauerit, tunc creditor adeat culmen principale, & precibus porrectis, iure dominij eandem rem expetat. Post eas verò preces, debitor dilationem aliorum duorum annorum habeat, intra quos debitum cum vsuris offerre potest. Hoc verò biennio elapso, plenissimè creditor pignus iure dominij possidet, C. de iur. dom. imp. l. fi.

XII. Si matrimonium vltra biennium sit productum, & postea, vel morte, vel repudio dissolutum, licentia de dote non soluta conquerendi, tam marito, quam ipsius hæredi, intra menses tres conceditur. Si autem decennium decurrat, tunc neque marito, neque hæredibus potestas querelæ mouendæ erit, vt decennium à tempore nuptiarum non excedatur. Nouella, de temp. non solut. pec. super dote.

XIII. Creditores qui in possessionem rerum ad debitorem pertinentium, missi non sunt, cum prioribus rerum detentoribus, qui in possessionem missi sunt, communionem fruuntur, si præsentem in eadem prouincia, intra duorum annorum spatia, alios creditores, de debito certiores faciunt, C. de bon. auth. iudic. possid. l. vlt.

XIIII. Aduersus sententiã præfectorum supplicatio non admittitur; libellus verò supplex regi intra biennium offertur. In Nouel. vt spons. larg. §. aliud, C. de precib. Imp. offer. Auth. quæ supplicatio.

XV. Detinentes agros steriles, post biennium canonem soluunt, C. de omn. agr. deser. l. quicumque.

XVI. Si vacanti ac destituto solo nouus cultor infederit, intra biennium à veteri domino reuocari potest; qui si agrum restituerit, recipiat, quæ in eum expensa constiterit, l. qui agros, C. de omn. agr. desert. lib. II.

XVII. Post biennium confirmatur sententia, si quis appellationem non fuerit prosecutus, nisi sit manifestè iniusta, Nouel. 50. §. ad hoc, C. de temp. appel. Auth. ei qui.

XVIII. Qui in gratiam alterius terminos proferunt, ad opus publicum biennio dantur, l. 2. in fi. ff. de term. mot.

XIX. Colonus aut emphyteuta loci sacri, si rem sibi conductam,

ductam, aut in emphyteusim datam deteriore fecerit, vel ad biennium in solutione canonis dolosè cunctetur, canon, de quo conuenerit, ab eo exigitur, & rem in pristinum statum restituitur. Si verò fugiat, aut delitescat, ex reb. ipsius damnum venerabili domui resarcitur: non computatis, ea quæ fecit emponematis. Huic non aduersabitur, quod est in libro quarto Codicis, titu. 66. l. 2. vbi dicitur, cunctationem emphyteutæ, ad triennium tolerandam. Nam illa de emphyteusi ciuili atque paganica, non ecclesiastica loquitur. Nouel. 120. §. si rem, Authen. qui rem, C. de sacrosanct. eccles.

Adde, quod primicerij ultra biennium militare non coguntur, l. 2. de primic. Item est alia, C. de mensor. l. 1. lib. 12. Item, C. de fabric. l. 2. Item, in Authen. de defens. §. iurandum. Item, C. de administ. tutel. l. constitutionem. Item, aduocatus si ultra biennium sine commeatu absuerit, de matricula aboletur, l. vlt. C. de aduoc. diuer. iud.

DE TRIBVS ANNIS.

I.

Qui per triennium aquam per alienum agrum, scientè domino ducit, sibi seruitutem, quam antè non habebat, acquirit.

II. Res mobiles bona fide tres annos possessæ vsucapione acquiruntur, C. de vsucap. transfor. l. vnica, Instit. de vsucap. §. 1.

Vide, ne error hic subsit, ortus ex deprauata lectione, l. secunda, C. de seruit. & aqua. Nam pro immobilium, mobilium legisse videtur.

III. Qui per triennium, emphyteuticum vectigal domino ciuili non obtulerit, emphyteusi cadit. Si verò Dominus illud per triennium non acceperit, emphyteutæ commodo cedit. In emphyteusi autem ecclesiastica, biennium

nium constitutum esse diximus: & si emphyteutæ id eo tempore non soluerint, expelluntur, l. 2. C. de iur. emphyt.

III. Legatum simpliciter relictum, si tribus annis fuerit solutum, annum legatum esse creditur, & ab initio in perpetuum relictum esse: inque perpetuum petitur, nisi qui soluerit, manifestè probauerit, solum trium annorum spatio definitum, l. 1. C. de fideicommissis.

V. Puellam suis nuptiis pactus, si peregrè degat, nisi intra triennium nuptias exequutus fuerit, puella alij liberè iungi potest, C. de spons. l. 2.

VI. Puer trimus, à patre alimenta sibi præstari, apud præsidem petere potest, C. de pat. potest. l. nec filium.

VII. Si res quæ seruari possint à naufragis, in naufragio quidam flagitiosè inuaserint: vt qui grauiorem prædam fecerint, liberi quidem fustibus cæsi ad triennium relegantur; serui verò flagellis cæsi, in metallum damnantur, ff. de incend. ruin. naufra. l. Pedius.

VIII. Omnes causæ pecuniariæ, exceptis ad fiscum pertinentibus, ultra trium annorum spatium extendi non debent, C. de iudic. l. properandum, §. 1.

IX. Quicumque collaturum à se tributaria solutione exacta, trium cohærentium sibi annorum apochas securitatesque protulerit, de præterito ad illationem functionis tributariæ non coarctator, l. penult, C. de apoch. pub. libro 10.

X. Omnes causæ, in quibus contra fiscum iudicatum est, intra triennium retractari possunt, & post id tempus, si præuaricatio arguatur, vel manifesta fraus probetur, C. de sent. con. fis. lat. l. vnic. lib. 10.

XI. Vitam monasticam professuro, si Abbas eum cognouerit fortunæ seruilis minimè obnoxium, habitum monasticum dabit: si verò minimè ei sit notus, ante trium annorum spatium habitum monasticum ei non conferet: euoluto autè eo vestis ei monastica conceditur, Nouella, de mon. § huic autem, de sacrosanct. eccles. Auth. verum etsi.

XII. Siquis vxore ducta, per triennium cum vxore con-

cumbere, & quæ viris à natura attributa sunt, perficere nequeat, liberè mulier matrimonium dissoluere potest.

Novel. de nupt. §. per occasionem. Est & alia, si filius paternam hereditatem recusauerit; vt C. de repud. hered. l. vlt. C. quando & quib. l. 1. lib. 10. Item, C. de episcop. & cleric. Auth. indicimus. Item, C. de numerar. & actu, l. 2. lib. 12. Item, qui pecuniam promittit in tribus terminis, nullo alio definito tempore, de tribus annis intellexisse videtur. Iason cum aliis, l. eum qui Calend. ff. de verb. oblig.

DE QUADRIENNIO.

I.

V Sque ad quadriennium fiscus conuenitur à domino, de reb. alienis à fisco alienatis, l. vlt. C. de quadrien. præscr.

II. Vtilis annus, quadriennium est, l. vlt. C. de temp. in integ. restit.

III. Qui bona vacantia quoquo modo aut titulo possederit, per quadriennium contra fiscum prescriptionem habet, l. 1. C. de quadrien. præscr. l. 1. §. fina. ff. de iure fisci.

IIII. Causa restitutionis in integrum, intra quadriennium, post 25. ætatis annum, nisi incepta atque finita fuerit, extinguitur, l. vlt. C. de tempor. in integ.

V. Fiscus, si bona vacantia per quadriennium possederit, amplius non conuenitur, C. de quadr. præscr. tot. tit.

Adde: de creditoribus absentibus, si veniant intra quadriennium, C. de bon. auth. iud. possid. l. vlt. Item, C. de tabul. l. 1. l. 10. Cod.

DE QUINQUENNIO.

I.

Quinquennium querela de inofficioso testamento, minoribus post 25. ætatis annum completum currit; post id verò tempus non nisi ex magna & iusta causa moueri potest, C. de inoffic. testam. l. contra maiores.

II. Capti.

II. Captiuus, vbi redemptori per quinquennium ser-
uiuerit, ædibus propriis cum libertate redditur, l. vlt. C. de
postl & redempt. ab hostibus.

III. Missio libelli repudij citra legitimam causam, ma-
trimonium non dirimit, videlicet, donec quinquennium
transierit: sed & quæ interea adulterium commiserit, viri
accusationi obnoxia est.

l. consensu, §. nam mulier, C. de repud.

III. Cui status quæstio non est mota, is si mortuus fue-
rit, post quinquennium, de eius conditione non quæritur,
C. de stat. defunct. l. 1. & ff. cod. tit.

V. Adulter post quinquennium à crimine admissio non
accusatur, l. quinquennium, ff. ad leg. Jul. de adulter. l. ad-
ulter, C. de adulter.

VI. Intra quinquennium dominus seruum, contra vo-
luntatem eius tubicularium factum, vindicat, l. penult. C.
de præpos. sacros. cub. lib. 12.

VII. Donatio in iudices vrbs Constantinopolitanæ fa-
cta, post administrationem depositam, quinquennali tem-
pore confirmatur, C. de contract. iud. l. vnica.

VIII. Serui manumissi, si per quinquennium in libertate
morati sint, à nemine libertas infirmatur, l. vxor, ff. de ma-
numiss. testam.

*Adde, quod qui ingenuus pronuntiatus est, si se militiæ
dedit, intra quinquennium retractata sententia, nouo do-
mino reddendus est, l. qui de libertate, ff. de liberal. caus.*

IX. Cum quis per lasciuia ac lulum causam mortis præ-
buisset, comprobatum est factum proconsulis, quod eum
in quinquennium relegasset, ff. ad l. Corn. de sicar. l. Corn.

X. Adulterij reum, intra quinque annos à die criminis
admissi, defuncta quoque muliere postulari posse, palam
est, ff. ad leg. Jul. de adult. l. militem, §. adulterij.

XI. Iudex qui hæreticum in foro prohibitum patrocini-
um præstare permittit, ad quinquennium in exilium
mittitur, l. vlt. C. de posta.

XII. Quinquennio euoluto, fiscus vectigal interceptum vel suppressum non amplius vindicat: sed nec durante quinquennio, si res non extat, nec dolo supprimitur, l. 2. C. de vectig. & commiss.

XIII. Si quis præter præceptum iudicis quid extorserit vel exegerit, executor, id est, exactor, publicationi bonorum & exilio quinquennij subiicietur, vide l. contra, & quæ ibi notantur, C. de executio, & exact. lib. 12. Executor autem is est, qui post sententiam inter partes, audita omni & discussa lite prolatam, rei iudicatæ vigorem ad effectum deducit, l. penult. C. de executio rei iudic.

XIII. Si quis in vltima voluntate oratorium exstrui iusserit, id intra quinquennium exædificari debet, Nouella, 131 §. si quis venerabile.

ADDITIO. Item, ab honoribus ad honores eosdem, quinquennij vacatio datur: vt C. de muner. & honor. l. 2. Adde & alias species: vt ff. de diuo. & repud. l. vxores. Item, ff. de separat. l. 1. §. quod dicitur. Item, ad Syllan. l. in cognitione. Item, ff. de mun. & honor. l. nauicularij. Item, in præfatione Pandectarum, §. & quod iam. Item, C. de defen. ciuitat. l. in defensor. Item, l. vlt. C. si maior factus. XV. Peculatus crimen post quinquennij decursum non mouetur, ff. ad leg. Iul. pecul. l. peculatus. XVI. Qui à sacrosancta ecclesia defecerit, & paganus, vel Iudæus factus fuerit, etiam post mortem infra quinquennium accusatur, C. de apostatis, l. 2.

DE SEPTEM ANNIS,

I.

Infans dicitur, qui minor est septem annis, nec sponsalia contrahere potest, l. si infanti, C. de iur. deliber. l. in sponsalibus, ff. de sponsalibus.

Adde: quod puer maior septem annis hereditatem adire potest,

re potest, vel consensu parentum, vel tutoris, l. si infanti, C. de iure delib.

II. Minor à septimo ætatis anno, deficiente tutore conuenitur, l. 1. § licentia, ff. de administ. tut.

Est & octo annorum præscriptio, vt ff. de alum. leg. l. naturale.

DE PRAESCRIPTIONE

decem annorum.

I.

Dominium rerum immobilium inter præsentés decennio, absentes 20. annorum spatio acquiritur, C. vsucap. transf. l. vnica, Instit. de vsucap.

II. Pecuniam indebitè solutam repetenti, longi temporis præscriptio, videlicet, 10. vel 20. annorum, non obicitur: sed 30. annorum, l. neque mutui, C. quib. non obicit. long temp. præscript.

III. Vsfuctus, non vtendo, longi temporis exceptione perit, C. de ser. & aq. l. penult.

IIII. Seruus fugitiuus vsucapione libertatem non acquirit, l. 1. C. de ser. fug. C. de long. temp. præscr. que pro lib. l. 1.

V. Mala fide possideri ccepta, vsucapione 10. vel 30. annorum non acquiruntur, l. si fraude & dolo, C. de præscrip. long. temp.

VI. Post decennij lapsum non infirmatur testamentum, nisi medio tempore testator in præsentia testium dixerit, se prius testamentum stare nolle.

C. de testam. l. sancimus.

VII. Exceptio de non numerata pecunia dotali, decennio opponitur, Nouel. 100.

VIII. Receptores abigeorum, ad decennium relegantur, ff. de abig. l. fin. §. vlt.

IX. Sine præfinito tempore in metallum dato, imperia dantis, decennij tempora præfinita esse videntur, ff. de poen. l. sine.

N 5

X. Qui

DE PRAESCRIPTIONE

X. Qui 10 annos in loco aliquo moratus est, domici-
lium ibi habere creditur, C. de incolis, l. 2. lib. 10.

*Est & alia, de seruo plagium committente, ff. de ma-
numiss. l. lege Fauia. Item, ff. qui & à quib. l. si cum fidei-
commissa, §. Arist. Item, de eo opere, quod in flumine publ.
fiet, in 10. annos praetor satisfacere iubet, l. 7. §. de eo, ff. de
damno infect. Item alia, ff. ad l. Cornel. de fals. l. falsi.*

XI. Nundinis, vel immunitate aliqua (vt vocant) à
principe impetrata, non vtendo qui meruit, decennij tem-
pore usum amittit, l. 1. ff. de nund.

DE XII. ANNIS.

I.

ANte duodecimum annum, vel viro iuncta, vel benedi-
ctionem accipiens, vel redimita, matrimonium non fa-
cit. Sponsalia verò durant, & si poena adiecta fuerit, ea à
transgrediente exigitur: si verò arrha sit data, ea duplica-
tur, ff. de ritu nupt. l. minorum, & C. de spons. l. mulier.

II. Mulieres post duodecimum annum aetatis pube-
scunt, Insti. quib. mod. tutel. fin. §. 1.

Est & 13. annorum, vt C. de silent, l. 3.

DE XIII. ANNIS.

I.

Masculis vsque ad annum aetatis 14. foemellis vsque ad
12. rectè substituimus, Instit. de pupil. substit. §. 1. ff. de
vulga. & pupil. l. 2.

II. De minore 14. annorum, in caput alterius quaestio
nò est habenda, ff. de quaest. l. de minore, & l. ex libero hom.

III. Quatuordecim annorum factus, & testatur, & in
testamento manumittit, l. qua aetate, ff. qui test. fac. poss. l. si
minor, C. qui manumitt. poss.

*Adde, quod in Syriis à 14. annis masculi, duodecim ve-
rò foeminae, tributo onerantur, l. 3. ff. de cens. Item, minor
post decimum quartum annum, committit adulterium, l.
si minor, ff. ad leg. Iul. de adult.*

DE

DE PRAESCRIPTIONE
quindecim annorum.

I.

OMnes quibus operum publicorum cura mandata fuerit, vsque ad annos quindecim ab opere perfecto, cum suis hæredibus, teneantur obnoxij, si quid damni ex operis vitio acciderit, de fortuitis enim casibus non tenentur, C. de operib. publi. l. omnes.

II. Decurio aut cohortalis, episcopus vel clericus eligi nequit: nisi non minus annis quindecim, monasticam vitam in monasterio transegerit. Nec ita rursus episcopus eligatur, nisi primum tres menses inter clericos impleuerit.

Novel. de sanctis. episc. 123. §. sancimus. Est & sedecim annorum praescriptio, vt ff. de excusat. & vacat. mun. l. 2.

DE XVII. ANNIS.

I.

Qui decem & septem annos compleuerit, & decimum octauum inceperit, postulare potest, l. 1 § 1. ff. de post.

II. Procurator minor 17. annis non esto, ff. eod.

III. Minor 17. annis fideicommissariam libertatem non dat, præterquam in vltima voluntate, l. minor, C. de fideicommiss. lib. Institut. quib. ex caus. manumiss. §. fin.

DE PRAESCRIPTIONE
decem & octo annorum.

I.

Plena pubertas masculorum, octodecim annorum est, Instit. de adopt. §. minorem.

Hinc cum alimenta relinquuntur vsque ad pubertatem, intelliguntur ad 18. annum, l. Mela ait, ff. de alimen. legat.

II. Qui filium sibi per adoptionem facit, decem & octo annos præcedere debet, Instit. eo.

III. Foeminae

III. Fœmina, quæ veniam ætatis impetrare voluerit, 18. annos complere debet, l. 1. C. de his, qui ven. ætat imp.

IIII. Si quis in testamento hæredem minorem 18. annis reliquerit, eumque capi contigerit, minor redemptione testatoris, qui ipsum hæredem scripsit, neglecta, propter huiusmodi ætatem veniam meretur. Nou. 115. §. si vnum, C. de episcop, & cler. Auth. si captiui.

Adde, quod lector minor 18. annis eligi non debet, Nouel. 123. §. presbyterum. Idem non valet sententia, dicta à minore 18. annis, l. quidam consulebant, ff. de re iudic.

DE XX. ANNIS.

I.

MAiori viginti annis, præiudicium generatur, l. si ex causa, cum tit. seq. ff. de mun. l. illud sciendum, ff. de appellationibus.

II. Minor viginti annis, inter viuos manumittere non potest, nisi obseruata legis forma, de qua dictum est.

l. 1. ff. de manumiss. l. 4. §. minor. ff. de manu. vin. cum similibus.

III. Minor 20. annis, hac lege, vt manumittatur, vendere non potest, l. verum, ff. de minorib.

IIII. Masculi 20. annis maiores, veniam ætatis petunt, l. 2. C. de his, qui ven. ætat.

V. Crimina viginti annis abolentur, exceptis adultério & peculatu (hæc enim quinquennio extinguuntur) & iudicio de iniuriis, quod annale est, l. querela, C. ad leg. Corn. de fals.

VI. Qui 20. annos stipendia fecit, sordidorum munerum vacationem habet, C. quan. prouoca. non est necess. l. veteranis, & C. de his, qui non impl. l. fina.

VII. Calcularij erroris retractatio, etiam post decennij, vel vicennij tempora admittitur, l. calcularij, ff. de admi. rerum ad ciuit.

VIII. Si quis bona fide in libertate 20. annis commoratus est,

tus est, aut male fide 40. amplius de conditione molestari non potest, l. 2. C. de long. temp. præscript.

IX. Vacantium bonorum nunciatio quadriennio finitur. Si verò lis de his mota est, etiam ultra 20. annos extenditur. Circa bona autem requirendorum, 20. anni obseruantur. Causæ quoque quæ à primo delatore proditæ dicuntur, ultra quadriennium: sicuti bonorum vacantium & aliarum rerum, ultra 20. annos porriguntur, ff. de iure fisc. l. 1. §. fina.

Adde: l. in omnibus, ff. de diuers. & temp. præscript. & l. in scriniis, C. de prox. sacr. scri. lib. 12. Item lege Iulia cautum est, ne minor 20. annis iudicet, l. cum lege, ff. de iudic.

DE XXV. ANNIS.

I.

Curator, nisi is, cuius tutelam administravit, maior sit 25. annis, eum non adrogat. ff. de adopt. l. nec ei.

II. Minor 25. annis ad curam non vocatur. Nôris autem in hoc casu tempus inceptum pro completo accipi. Instit. qui test. tut. dar. pos. §. furiosus, iunct. l. ad Remp. ff. de mun. & honor.

III. Qui 25. ætatis annum impleuerit, perfectæ ætatis est: qui verò non, imperfectæ, nec propriè res suas administrare potest, l. vlt. C. de his, qui ven. æta.

IIII. Minor 25. annis, si ius ignorauerit, veniam meretur, l. 2. C. de iur. & fact. ignor. cum similib.

V. Curator prodigis & furiosis etiam post 25. annos datur, ff. & C. tot. tit. de cura furios. & aliis ext. nun. dand.

VI. Diaconus & subdiaconus minor 25. annis non eligitur. Nouel. 123 §. presbyterum, C. de episcop. & cler. Athen. presbyterum.

VII. Pupilla si rationes acceperit, & 25. ætatis annum excefferit, filio curatoris matrimonio iungi potest, l. 1. C. de interd. matrim. inter pupil. & tut. l. non est, cum l. seq. ff. de diuort. & repud.

VIII. Ra.

VIII. Rationes curæ administratæ ante impletum vigesimum & quintum annum posci non posse, manifestum est, l. rationes, C. de admittur.

IX. Si minor, venia ætatis impetrata, rem donationis titulo in aliquem transferat, nõ valet donatio, nisi post 25. ætatis suæ annum, aut 20. inter absentes, aut 10. inter presentes effluxerint, l. ult. C. si maior factus, &c.

X. Filii familiæ, licet admodum sint dilecti vsque ad 25. annum, ad munera vel honores non admittuntur, l. ad Rempub. ff. de muner. & honor.

Adde, quod minor 25. annis, defensor idoneus non est in causis, in quibus in integrum restitui potest, l. minor, ff. de procur. Adde & aliam notatu dignissimam, quòd licet filia post vigesimum quintum ætatis annum, in corpus proprium peccarit, exheredari non possit, §. aliud, Nouel. us. & ipsa sine consensu paterno, hoc tempore expleto, matrimonium contrahere potest, C. de inoffic. testa. Authen. sed si post.

XI. Post vigesimum quintum ætatis annum, tutor pupillam in matrimonium ducere potest, rationibus tamen antè redditis, l. si tutor, C. de interd. mari. inter pup.

XII. Minor 25. annis si delato iureiurando, circumscriptus fuerit, restitutionem in integrum causa cognita habet, ff. de min. tot. tit.

DE PRÆSCRIPTIONE

triginta annorum.

I.

Finium regundorum iudicium, triginta annorum silentio iugi extinguitur, l. fina C. de fin. regund.

II. Personales actiones triginta annis extinguuntur, nisi tempus interrumpatur, per citationem, rege vel iudice mandante, C. de præscript. 30. vel 40. annorum, l. sicut in rem,

III. Qui

- III. Qui rem sine vlla interruptione 30. annos possederit, dominium eius acquirit, l. si quis, C. eod.
- IIII. Temporales actiones triginta annis extinguuntur, l. omnes, C. de præscript. 30. vel 40. annorum.
- V. Perpetuum lex vocat, & tempus 30. annorum, & tempus vsque ad vitam hominis, Instit. de perpet. & temp. act. & quæ tractantur, ff. de verb. oblig. l. si Stichum.
- VI. Neque aliquod ex tribus iudiciis, quæ vocantur duplicia, neque actio furti, neque pro socio, neque vi bonor. rapt. ultra 30. annos viget, l. 1. §. ad hæc, C. de annal. except.
- VII. Qui triginta annis agrum coluerint, canonem solvunt, et si sint adscriptitij.
- VIII. Et si pater adscriptitij agriculturam peragat pro filio, & is citra vllam molestiam in libera conuersatione maneat: tamen per triginta vel quadraginta annorum curricula domino non præiudicatur, ead. l. cum scimus, C. de agric. & cens. lib. 11.
- IX. Eum qui in collegio, aut burgis, hoc est, in quocunque corpore, per triginta annos sine interpellatione manserit, res dominica, vel intentio priuata non inquietabit, l. eum qui, C. de fund. rei priu. lib. 11.
- X. Si quis à malæ fidei possessore rem bona fide emerit, post triginta annos amplius non conuenitur, l. si quis emptionis, C. de præscript. 30. vel 40. annor.
- XI. Filii familias post pubertatem à petitione bonorum maternorum, præscriptione triginta annorum excluduntur, l. quæcunque, C. de bon. quæ lib.
- XII. Actiones fisco competentes, temporis præscriptione tollantur; inquit, l. iustas, C. de iure fisc. 30. annorum præscriptionem intelligens. Quæcunque enim actiones à fisco mouentur, viginti annorum spacium excedentes, triginta annorum curriculo expirant. Notes itaque, constitutionem loqui de actionibus intentatis à fisco pro vindicatione rerum, quarum dominus nunquam fuit; non autem de rebus, quas detinuit atque amisit. Illis enim 40. annorum præscriptionem habet.

XIII. Qui

XIII. Qui per 30. annorum curriculum agrum coluerint, ab eius cultura recedere non possunt: hi sunt, qui coloni vocantur, l. pen C. de agr. & cens. lib. 11.

Est & alia de venerabili loco, qui locationes facere potest, non transcendentis 30. annorum tempora, vt in Authen. de alien. & emphyt. §. locationes.

Est & alia, C. de decur. l. eum qui, lib. 10.

DE XXXV. ANNIS.

I.

Presbyter eligi non debet, nisi 35. annos impleuerit, Authen. presbyterum, C. de sacrosan. Eccles. Nouel. 123. §. presbyterum.

II. Episcopus electus minor annis 35. esse non debet, vt inquit Nouella 123. §. sancimus. Sed Nouella 137. etiam 30. annorum permittit fieri Episcopum.

DE XL. ANNIS.

I.

Ignoscitur ei, quæ ignara iuris, in matrimonio auunculi per quadraginta annos fuit, l. diuus Marcus, ff. de ri. nup.

II. Actio quæ 30. annis non tollitur, curriculo 40. annor. sopitur, l. omnes, C. de præscript. 30. annor.

III. Neque super conditione sua quis post 40. annos conuenitur, C. ead. l.

III. Qui post actionem motam, 40. annis tacuerit, nec ipsi, nec hæredibus eius, vlt. eam suscitare licebit, l. vlt. C. de præscript. 30. annor.

V. De solutione prætextarum publicationum, functionum ac pensitationum, quis etiam post 40. annos conuenitur, l. competit, C. de præscript. 40. annor.

VI. Qui cuiuscunque iuris agrum per 40. iugiter annos possederit, non amplius pulsatur, nisi pro solutione canonis, quem si quoque tanto tempore non dependerit, neque de eo molestatur, l. iubemus, C. de fund. patr. lib. 11.

VII. Præ-

VII. Præscriptio centum annorum, quæ sacris locis competebat, hodie est quadraginta annorum. Habent tamen præscriptionem 30. & 10. annorum. Item, trium & unius, Nouel. 111.

VIII. Minor annis 40. diaconissa fieri nequit, Auth. diaconissam, C. de episcop. & cleric.

IX. Hypothecaria competens contra debitorem possidentem rem oppignoratam, 40. annorum spatio expirat. Si verò posterior creditor contra priorem creditorem experiatur, quoad debitor viuit, 40. annorum præscriptione utitur. Si verò eo defuncto, nomine proprio experiatur, 10. vel 20. annorum præscriptione excluditur, l. cum notissimi, C. de præscript. 30. vel 40. cum aliis.

Adde, quod quæ in ludo ultra aureum perduntur, repeti possunt intra quinquaginta annos, C. de relig. & sumptib. fun. l. vlt.

DE XXV. ANNIS.

I.

DEcurio etiam post quinquaginta annos, munera, subit, l. 2. §. fin. ff. de decur.

II. Libertus post quinquagesimum annum operas, id est, officia seruilia præstare non compellitur, l. liberta. ff. de oper. libert.

III. Post quinquagesimum annum vacatio munerum personalium conceditur, l. vlt. C. qui ætat. vel profes. l. vlt, libro 10.

DE LX. ANNIS.

Etiam si liber ut seruus per 60. annos habitus fuerit, præiudicium ei non generatur, l. vlt. C. de long. temp. præscript. quæ pro liber.

Adde aliam 60. annorum, de arrogaturo per principem: ut ff. de adoptionib. l. si paterfamiliâs. Est & sexaginta quinque annorum, l. 1. ff. de vacat. & excus. mun.

O

DE

I.

Post annos 70. quis à tutela, & aliorum munerum administratione excusatur, l. vnica, C. qui aetate se excusant, lib. 5. & l. 2. ff. de excus. tut. l. maiores, ff. de iur. immunit.

II. Maiores 70. annis, inuiti ad decurionatus honorem vocari non debent. Sed si ei rei consenserint, etsi maiores annis 70. sint, munera quidem ciuilia subire non coguntur, honores autem gerere debent, l. 2. ff. de Decur. & filiis eorum.

III. Qui septuagesimum aetatis annum excesserit, personalium munerum vacatione perfruitur, l. si ultra, C. de decur. lib. 10.

DE CENTVM ANNIS.

I.

Vsusfructus ciuitati relictus, centum annis extinguitur: quia is finis vitae longaeui hominis est, l. an vsusfructus, ff. de vsufruct. & l. si vsusfructus, ff. de vsufruct. leg.

II. Ad redemptionem captiuorum relicta, centum annorum praescriptione excluditur, l. fin. C. de sacros. eccles.

III. Cum tempus à lege non est definitum, iudicis arbitrio dilatio datur, l. i. ff. de iur. deliber. cum similibus.

Adde his, ex Brocardicis Azonis, esse praescriptionem perpetuam, nullius temporis metis finitam: vt C. de vsufructu, l. neque fructuarium. Item, C. communia de legat. l. vlt. §. sin autem. Et in constitutione Friderici, Imperialis, §. i. in vsibus feudorum. Item, accusatio suppositi partus, nulla temporis praescriptione depellitur, l. qui falsam, ff. ad

l. Cornel. de fals.

F I N I S.

MEMO-

MEMORABILIS, IN MATERIA PRAESCRIP- TIONVM, QVAESTIO, EX IACOBI

Omphalij IC. de usurpat. LL. &c. lib. 6.

cap. 26. desumpta.

QVAESTIONIS est, An bona conscientia uti possimus in iis rebus, quarum sumus dominium consecuti praescriptione, quam tamen completam secuta postea sit fides mala? & proinde, utrum eiusmodi praescriptio excuset conscientiam purgetque fidem malam? Abbas, Cardinalis, Ioan. de Imola, & Felinus scribunt, fidem malam, quae post constitutam ac completam praescriptionem interuenit, non offendere conscientiam, valereque etiam in foro poli, ut illi aiunt. Quorum sententiam approbant, Ioannes Andreas, & Baldus. Nam quemadmodum Paulus alicubi dicit, quod recte transactum est, corrumpi aut commutari non posse, superueniente delicto: ita illi iudicant, superueniente mala fide completam praescriptionem rumpi quoque non posse. Et sicut dominium, etiam actiones auferri cum causa possunt: ita Baldus existimat, res, quae praescriptione acquisite sint, retineri bona conscientia posse, etiam si post completam praescriptionem interueniat fides mala. Mihi sane, ut religio est in hac ingenij, quod scio, quam mihi exile & tenue contigerit, & maiore quadam iudicij egestate, cuiusquam sententiam audacius, quam naturae moderatio vel usus fert meus improbare ac conuellere: ita probabiliorem & aequiorem hanc sententiam existimo, aduersus fidem malam & lesam conscientiam, nullo tempore praescribi posse. Primum, quod

O 2 omno

omne, quod ex fide non est, id peccatum esse, Paulus Apostolus scribat : eaque causa potissimum fuerit Pontifici Innocentio I II. quamobrem generalis concilij autoritate atque consensione constituerit, nullam præscriptionem, siue canonica ea sit, siue ciuilib, sine fide bona valere : propterea, quod generaliter & vniuersum omni constitutioni, omni consuetudini, quæ quidam obseruari absque peccato mortali non possit, derogandum sit : certi que iuris sit, eum qui præscribat, non oportere vlla temporis parte conscientiam habere læsam, hoc est, res alienas fraude, ac fide mala occupare. Secundò, cum lex sit regula iusti & honesti, & quædam earum rerum omnium, quæ vel rectè, vel turpiter fiunt, gubernatrix, nihilque nisi quæ iusta, quæ æqua, quæ honesta sunt, præcipere debeat : qua lege defendi poterit, qui fide mala, & præter conscientiam res alienas sibi vsurpat, ex alieno incommodo suas emetitur commoditates : cum ne naturæ quidem ius hoc permittat. Tertio, mala fides, quæ præscriptionem subsequuta est, æquiparatur ei, quæ initio interuenit : præcipuè quod attinet ad ipsos fructus rei possessæ. Sed mala fides inchoatam præscriptionem impedit, vt dictum est, ergo & iam completam : quia defendi nulla lege, nulla æquitate, nulla conscientia potest. Quarto, si post completam præscriptionem possessor conuincatur, præscriptionis tempore in mala fide fuisse, ipsa acquisita præscriptio nihil profutura sit malæ fidei possessori, vt sentit Felinus : consentaneum omnino est, etiam post constitutam præscriptionem, agnitam fidem malam obesse possessori : quoniam possessor malæ fidei nullo tempore præscribit : turpiterque fit & iniuste, quicquid alieno incommodo, fraude & pernicie contra rectam conscientiam retinetur. Quintò, si quandocunque cognouero, rem quam possideo, alienam esse, statim arguar presumptione malæ fidei : fieri non potest, quin agnita fides mala, etiam post impletam præscriptionem, arguat me vitiosæ & iniquæ possessionis, læditque conscientiam rectam. Sextò, cum generaliter, & æquitate canonica, mala fides superueniens,

niens,

niens, impediatur coeptam praescriptionem, quae lege, qua aequitate defendi potest fides mala, quae impleta iam praescriptione superuenit? quoniam statim ac semper malae fidei possessor est, quem premit atque angit alienae rei conscientia. Septimò, cum rectè definitum sit, creditorem, qui à debitore, tanquam verò domino pignus bona fide possidet, si sciat pignus alienum esse, ne vllò quidem illum tempore, nec hæredem eius praescribere posse, propterea, quod praescriptio impeditur ipsa illa conscientia alienae rei, qua afficitur etiam bonae fidei possessor; fieri quoque non potest, ut fides mala praescriptionem secuta, prosit possessori. Postremò, cum praescriptio iniquum ferè praesidium sit, & cum naturali aequitate pugnans, ut ait Baldus, cum & ea odiosa sit, ac proinde restringenda, puto meam sententiam iure & aequitate, etiam diuina lege defendi posse; praescriptione scilicet, nec conscientiam excu-

fari, nec fidem malam purgari posse.

F I N I S.

O 3 RERVM

RERVM ET VERBORVM,
IN HOSCE DE VARIA
PRAESCRIPTIONE LIBEL-
los, accuratus & copiosus
INDEX.

A.	<i>terminatur,</i>	82	
A bbatissa infra annū be- nedici debet, pagina 54	<i>Actio ex edicto, Quae in frau- dē credit. annalis est,</i>	81	
<i>Absentes qui dicantur,</i>	111	<i>Actio hypothecaria, 40. an- nis conceditur,</i>	152
<i>in Acquirendo rerum domi- nio quae praescriptiones lo- cum habeant,</i>	110	<i>Actio in factum contra of- ficialem ad duplum, an- no durat,</i>	81
<i>Actio ad interesse contra eum qui cedere tenebatur, an- nalis est,</i>	82	<i>Actio iniuriarum, annalis est,</i>	83. 86. 115
<i>Actio annalis per litis conte- stationem perpetuatur,</i>	85	<i>Actio mutui quando sit an- nalis,</i>	83
<i>Actio contra publicanum ad duplum datur ad annū,</i>	81	<i>Actio, Quanto minoris, si- nitur anno,</i>	81
<i>Actio de calumnia ad duplū, annalis est,</i>	81	<i>Actio, Quod metus caus. in quadruplum, annalis est,</i>	82
<i>Actio de peculio contra alie- nantem seruum, annalis est,</i>	83	<i>Actio reuocatoria contra debitorem liberatum in fraudem, annalis est,</i>	83
<i>Actio domino competens ad vindicanum seruum pro- motum, annalis est,</i>	83	<i>Actio, Vi bon. rapt. contra heredem donatoris ad quadruplum infra an- num competit,</i>	83
<i>Actio deiecti vel effusi, vbi li- ber homo occiditur, anno</i>			110

INDEX.

- in Aetione Aquilia, conside-*
ratur quanti in anno ho-
mo plurimi fuerit, 81.115
de Aetionibus, 113
Accusatus de crimine, post
annū honores petere non
prohibetur, 69.96
Administratores fabricæ ho-
spitalis & confraterni-
tatis, anno quolibet Or-
dinario rationem red-
dunt, 72
Adolescentes, 130
Adulter, quem vir cum vxo-
re sua deprehendit, reti-
neri per viginti horas
debet, 86.137
Aduocatus errorem intra
triduum corrigere po-
test, 87.134.167
Aduocato fisci quolibet an-
no fiebat solutio, 65
Aetas hominis, 129. legitima
qua, 131
Afectus in iudicando sepo-
nendos, 139.140
Agni paschalis imolatio, 27
Ambitio hoc nostro tempore
quanta, 128
Angelus Domini singulis an-
nis mouebat aquam, in
piscina Bethsaa. 32
Animal emptū triduo mor-
tuum si fuerit, venditor
detrimentū præstat, 134
Annalis possessio præsumi-
tur probata, aliquorum
fructuū perceptione, 22
Annales libri, 47
Annata ex legitima causa
introducā, 73
Annata quando soluat, 73
Anniuersariū pro anima, 42
Anniuersaria que singulis
annis præstantur, 44
Annona quid, 47
Annua præstatio longo tem-
pore continuata, facit
præsumi debitum cōtra-
ctum, 80
Annus à Solis cursu, per 12.
signa regulatur, 17
Annus an ab orig. mundi cō-
putatus fuerit, vt nūc, 17
Annus ciuilitèr vti numere-
tur, 163
Annus continuus, quid, 109
Annus Numæ, 21
Annus Iul. Cæsaris, ibid.
Annus Lunaris, 19

I N D E X.

<i>Annus nouem vel decē mensium,</i>	40	<i>fra annum non arbitratur, an præsumatur nolle arbitrari,</i>	23
<i>Annus pro competenti tempore sumitur,</i>	109	<i>de Arbitris receptis,</i>	155
<i>Anni tempus competens dicitur,</i>	22	<i>Atheniensium Respub. annuis magistratibus administrabatur,</i>	64
<i>Annus trium mensium,</i>	19		
<i>Annus utilis, qui,</i>	109	B.	
<i>Anni initium,</i>	20	B <i>ellum iustum, quod,</i>	133
<i>Anni terminus, & Anni & diei, an differant,</i>	80	<i>Beneficium religionem ingredientis, infra probationis annum conferri prohibetur,</i>	49
<i>Annum auspiciari, qualiter Romani sint soliti,</i>	109	<i>Beneficium, vt sit annale, constitui potest,</i>	80
<i>Anno, id est, ad tempus,</i>	23	<i>Beneficium anno possessum, impetrans plura, retinere debet,</i>	71
<i>Annorum computatio à natiuitate Domini nostri,</i>	30	<i>Bissexturn, quid,</i>	108
<i>Apostoli, id est, literæ dimissoriae,</i>	124	<i>Bononienses etiam nunc syndicatus obseruant vestigia,</i>	118
<i>Apostolos denegare, regulariter non licet,</i>	124	<i>Bonorum possessionem ad petendum patri & liberis, annus datur,</i>	60
<i>ad Appellationem prosequendam annus datur,</i>	66.125	<i>Brutus Romanæ libertatis author,</i>	41
<i>circa Appellationem obseruanda,</i>	125	C.	
<i>Arbiter viginti annis minor non sit,</i>	132	C <i>alchas augur,</i>	18
<i>Arbitramentum comprobare videtur anno tacēs,</i>	72	<i>Capellaniæ requirentes sacerdotium,</i>	
<i>Arbitrator sine distinctione temporis assumptus, si in-</i>			

I N D E X.

- sacerdotium, non arctat* Collectæ festum apud He-
ad promotionem infra braeos, 27
annum, 53 *Comitia apud Romanos,* 45
Census Camera apostolica Commissum, q̄ dicatur, 154
quotannis soluitur, 46 *Compromissum in tertium*
Census vocabulum, quid no- collatū, anno expirat, 72
tet, 45 *in Concilio annum laborās,*
Ceremonia pro defunctis a- præfertur aliis, 58
puḍ antiquos, 42 *Concubinaris annalis cen-*
Chrisma nouum, quod di- suris neglectis, secure pu-
catur, 51 *niendus est,* 55
Christiani, vnde anni auspi- non Confessi illo anno testi-
centur initium, 109 *monium, an subsistat,* 33
Christianorum dissensio die Confessionem an ad pascha-
terminetur, 116 *tis festū differre liceat,* 32
Citatio ad videndum iura- Confestim, dictio, 121
re testes, non requiritur Confiteri peccata, quolibet
de probatione naufragiū anno saltem tenemur, 32
passi, 71 *Consilium malum consulto-*
Ciuis nouitius dicitur infra ri pessimum, 149
annum, 51 *Consul anno durabat,* 64
Clauus pro anno apud AE- Consul Romæ per annum
gyptios, 18 *tantū durare potest,* 65
Clericus exercens artem io- ex Continenti, quid, 134
culatoriam per annum, de Contractibus variis, 152
priuilegiis priuatur, 58 *ob Cōtumaciam excommu-*
Cognati nisi impuberi or- nicatus, in ea per annum
phano tutores petant in- persistens, conuictus cen-
fra annū, carebunt eius setur, 55
succeſsione, 147 *de Contumacia,* 154

O 5 Contu-

INDEX.

<i>Cōtumacis bona an & quā-</i>	<i>Dies variè apud varios acce-</i>	
<i>do possint occupari, 68</i>	<i>ptus, 106</i>	
<i>Contumacis in delicto mi-</i>	<i>Diffidatio, 133</i>	
<i>nori bona publicātur an-</i>	<i>Dilatatio de non soluendo, an-</i>	
<i>no elapso, 69</i>	<i>nalis est, 71</i>	
<i>in Criminalibus testis ido-</i>	<i>de Dilationibus iudiciorum</i>	
<i>neus qua debeat esse eta-</i>	<i>& contractuum, 125</i>	
<i>te, 131</i>	<i>Dispensatus de non faciendo</i>	
<i>Curatum obtinenti annus</i>	<i>se promoueri ad septen-</i>	
<i>datur ad faciendum se</i>	<i>niū studendo ad subdia-</i>	
<i>promoueri, 53</i>	<i>conatum, infra annum</i>	
<i>Custodientis carcerem offi-</i>	<i>promoueri debet, 54</i>	
<i>cium, 145</i>	<i>Diu, id est, anno, 24</i>	
D.	<i>Diuortium non fit hodie nisi</i>	
D <i>AEMONIACI per annum</i>	<i>ex causa adulterij, 139</i>	
<i>suspenduntur ab officij</i>	<i>Dotis ad restitutionem da-</i>	
<i>sui ordine & loco, 54</i>	<i>tur annus in mobilibus,</i>	
<i>de Damnatis, 156</i>	<i>35.147</i>	
<i>Decime personales in fine</i>	<i>Draco suā mordens caudam</i>	
<i>anni præstandæ, 34</i>	<i>annum notabat apud</i>	
<i>inter Decretum primum &</i>	<i>Aegyptios, 17</i>	
<i>secundū, annus datur, 67</i>	E.	
<i>de Decreto primo, 153</i>	E <i>dictum in eum, qui ex</i>	
<i>pro defunctis suffragia, 43</i>	<i>incendio, ruin. naufra.</i>	
<i>Delegato iudici datur annus</i>	<i>aliquid eripuit, ad qua-</i>	
<i>ad sententiam exequen-</i>	<i>druplum vniuersale est,</i>	
<i>dam, 67</i>	<i>82</i>	
<i>Deliberandi tempus, quod à</i>	<i>Edictum, ne quis eum qui in</i>	
<i>principe obtinetur, an-</i>	<i>ius vocat. annale est, 82.</i>	
<i>male est, 59</i>	<i>Edictum, ne vis fiat ei, qui in</i>	
	<i>possef-</i>	

INDEX.

- possessionem missus est, tainfra annū potest, 35
 annale est, 82 Excommunicato post annū,
 Edictū seu interdictum, vn- interdicitur testamenti
 de vi, annale est, 80 factio, 56
 Edicti pœna, si quis ius di- Excommunicatus conueni-
 centi non obtemperaue- tur, sed non conuenit, 57
 rit, annalis est, 80 Excusationis à tutelis an-
 Eligēdi ius tot pauperes post nus datur cuicumque ab-
 annum ad Episcopum senti, Reipub. causa, 72
 transit, 62 Exequia Cardinal. 43
 Emphyteusis quid, 128 Exequia summi Pontificis,
 de Emphyteusi, 146 prædefuncti, 43
 Emphyteutica bona ad Ec- Expiatio urbium anniuer-
 clesiam reuersa, per an- saria, 44
 num retenta, de mensa Expiationis festū apud He-
 plati effecta videntur, 72 braeos, 26
 Epileptici, 54 Extimi emendationis peti-
 Episcopus anno quolibet ec- tio, annalis est, 72
 clesiā visitare debet, 49 F
 Episcopus ultra annum à sua **F**alcidia & Trebelliani-
 ecclesia abesse non debet, ca non detrahuntur ex
 48 testamento militis, infra
 Eucharistiam accipere anno annum missionis defun-
 quolibet tenemur, 32 cti, 52
 Examinans testes, ad perpe- Festiuitates Dei & sancto-
 tuam rei memoriam, an rum, vno die annuatim
 num habet ad cōuenien- celebramus, 27
 dum aduersarium, 66 Feudatarij filius, vel succes-
 de Exceptionibus, 111 sor infra annum inuesti-
 Excipi de dote non numera- turam petere debet, 75
Feuda-

INDEX.

<i>Feudatarij plures in solidum</i>	<i>tenditur,</i>	34.
<i>iurant,</i>	75	<i>Heres non adiens, ius deli-</i>
<i>Feudum guardia annale est</i>	<i>beradi & adeundi trans-</i>	
	74	<i>mittit,</i>
<i>Feudum nouum, quid,</i>	53	<i>Heres ob publicam honesta-</i>
<i>de Feudo,</i>	145	<i>tem, intra nouem dies</i>
<i>Filia sine consensu paterno,</i>		<i>ab obitu illius, cui suc-</i>
<i>quando matrimonium</i>		<i>cessit, nulla de re, nomine</i>
<i>contrabat,</i>	147	<i>defuncti, molestandus</i>
<i>Filio dicenti nolle adire ha-</i>		<i>est,</i>
<i>reditatem matris, annus</i>		134
<i>datur ad adeundū</i>	60.137	<i>Heredes infra annum im-</i>
<i>Fœminæ intra duodecimum</i>		<i>plere debent, quæ à testa-</i>
<i>annum censentur impu-</i>		<i>tore iussa sunt,</i>
<i>beres,</i>	130	61
<i>Fœminæ quando censeantur</i>		<i>Heredibus pluribus domini</i>
<i>pro maioribus,</i>	130.131	<i>defuncti, an omnibus fi-</i>
<i>Foro iudicatus habetur pro</i>		<i>delitatis iuramentum</i>
<i>conuictō & confesso,</i>	68	<i>prestandum,</i>
<i>Funeralis pompa,</i>	43	77
		<i>Hereticus, quando intra vel</i>
		<i>post annum audiatur,</i>
		56
		<i>ab Hereticis habitata ter-</i>
		<i>ra, quando possit occupa-</i>
		<i>ri à catholicis,</i>
		54
		<i>Hebdomadæ apud Latinos</i>
		<i>septimana dicta,</i>
		107
		<i>Herodis crudelitas,</i>
		149
		<i>Hora, quæ dicantur,</i>
		106
		<i>Hospitalarij semel in anno</i>
		<i>celebrant in ecclesia in-</i>
		<i>terdicta,</i>
		52
		<i>Humanitatis ratio,</i>
		131
		<i>Illic,</i>

G.

Germaniæ ciuitates mul-
tùm imitantur præto-
rem Romanum, 116
Glandis vocabulum in Iure
quid notet, 145

H.

Habitatio annalis pro
decimis soluendis, at

I N D E X.

<p>Illicò, dictio, 121, 122</p> <p>Imperatori eunti pro suscipienda corona, vasallus dimidium annui redditus dare debet, 74</p> <p>Imperia apud Romanos annua erant, 64</p> <p>Impubes adulterium non committit, 139</p> <p>Impuberes, qui Incolatus annalis attenditur pro canonica parochiali, 34</p> <p>Indulgentia in dedicatione basilicæ ultra annum non extendatur, 44</p> <p>Infantia primus ætatis gradus, 129, 196</p> <p>Infirmitas anno presumitur durare, 59</p> <p>in Iniuriis legem præstat ferre obliuionis, quam iudiciariæ persecutionis, 116</p> <p>Insordescens per annum pro heretico damnatur, 55</p> <p>Insordescens, an iuuetur sententia præuia citatione, ad videndum absolui à censuris, 57</p>	<p>Instantia, id est, tempus ex-ercendi iudicij, 119</p> <p>Instantia, quando sit annalis, quando perpetua, 66</p> <p>Interdicta vt plurimum annalia sunt, 84</p> <p>Interpretatio legum tutissima, que, 116</p> <p>Interregnum annuum regni interuallum post Romuli obitum, 65</p> <p>Inuentarium intra quod tempus conficiendum, 144</p> <p>ad Inuentarium conficiendum heredibus absentibus, annus datur, 60</p> <p>Inuestituram petere est species recognitionis, 75</p> <p>Inuestituram si dominus concedere differat, an priuetur directo dominio, 79</p> <p>Ioannes de Sacrobusc, magnus Astronomus, 40</p> <p>Iubileus anno durat, 44</p> <p>de Iubileo, 157</p> <p>Iudex ecclesiasticus per gratiam pronuncians ab officio per annum suspendi debet, 68</p> <p>Iudex 20. an. minor non sit, 132</p> <p style="text-align: right;">de Iu.</p>
---	---

I N D E X.

de Iudiciis,	117	Linguam anno disci,	24
Julius Caesar vagam tempo-		Litium immortalitas vnde	
ris rationem ordine diffi-			120
nuit,	108	de Ludo,	157
ad Ius civile discendū quin-		Lugduni concionem singu-	
quennium definitū,	129	lis annis solitam haberi	
Ius cōgrui cui competit, da-		ab oratoribus Gallis,	28
tur ad soluendum an-		Luētus annus seruandus,	37
nus,	69	Lustrum quod dicatur,	143
L.		M.	
L atina feria,	31	M ancipium nouum in-	
Legatum vxori, ne nu-		fra annum,	52
bat, vel contra, infra an-		Mandatum ad resignandum	
num peti non potest,	35	post annum cancellaria	
Legumlatorum humanitas,		non admittebat,	59
	120	Matrimonio soluto quando	
Leges corrigendi & inter-		repetatur dos,	147
pretandi per annum da-		Maritus habet sexaginta	
tum fuit Decemuiris,	63	dies ad accusandam vxo-	
Liberta maior quinquagin-		rē de adulterio iure ma-	
ta annis, operas præsta-		riti.	138
re patrono non cogeba-		Maritus potest adulterum	
tur,	155	cum vxore deprehensum	
Liberti ecclesiastici infr. an-		20. horas retinere,	137
num professionem facere		Marito nouo donatur im-	
debent,	53	munitas vnus anni ab	
Liberis quando annus detur		omnib. munerib.	35.148
ad bonorū possessionē,	60	de Marito impotente,	156
Limina Petri quando ab E-		Martius primus mensis,	20
piscopo adeunda,	48	Martyrij dies,	31
		Masi-	

I N D E X.

Massilienses anno quolibet	bent.	71
pauperem, in hoc alitum, Metropoles,		150
diis deuouebant,	44 Miles veteranus olim post	
Mater minor si non petierit	20. annos consequbatur	
tutorem filio infra an-	immunitatem, ab omni-	
num, an successione pri-	bus muneribus,	155
uetur,	63 Milites noui, qui,	52
Matri secundas contrahenti	Militari iure, quæ fiunt post	
nuptias, annus datur ad	annum missionis non va-	
petendū tutorem filiis, 62	lent,	52
Matronæ Romanæ per an-	Militia solutus post quinque	
num luxerunt Brutum	annos, vnius anni habet	
& Valer. Publicolam, 41	immunitatem,	52
Memoriam rei non extare,	Minotaurus in labyrintho 7.	
vti probandum,	113 pueris atque puellis Athe-	
Mensis in iure vti accipia-	niens. anno quolibet pa-	
tur,	108 sciebatur,	44
Mensis lunaris, solaris & v-	Minores intra annum vige-	
sualis,	19 simum, rem immobilem,	
Mensis nouarum frugū an-	à se donatam, possunt re-	
ni initium apud Hebra-	petere,	131
os,	109 Minores summæ pecunia-	
Menses duo per Numã Pom-	rum, quæ,	126
piliū anno adiecti,	21 de Minoribus,	140
Mercator pro pecuniis acce-	Missam celebrans sine com-	
ptis anno quolibet ratio-	munione,	49
nem reddere tenetur,	72 Missio militaris triplex,	155
Mercatores, accipientes pe-	Monachus semel in anno pro	
cuniam ad partem lucri,	amico aduocare potest, 50	
damna infra annum pro-	Monasterij asperitates, in	
	quibus	

INDEX.

quibus constant, ibid.	probari debet,	71
Moniales quæ non subsunt,	Negotium facere, quis di-	
nisi Papæ, annuatim vi-	cendus,	117
sitandæ,	49	Noualis terra,
Mora nimia, annus,	24	53
Mulier infra annum est a-	lectiones vocari debet,	51
lenda ab heredib. viri,	36	Nouitius dicitur esse in sta-
Mulier prægnaus, vlt. sup-	tu pendentis,	51
plicio afficienda, serua-	Nouitij dicuntur infra an-	
bitur 40. dies etiam post	num probationis,	51
partum,	139.173	Nubere vt possit mulier in-
de Munerib. & honorib.	149	tra tēpus luctus, & ma-
Mutatio hominis considera-	culam remittere, si nu-	
bilis, annalis est,	59	psit, reseruatum est prin-
N.		cipi,
N atalitius dies Domini	Nullitas infra annum inter	
nostri celebrandus,	Romanos deduci potest,	
30		
Natalitius dies B.V. Mariæ,		67
& diui Ioan. Baptistæ ce-	de Nudinis,	157
lebrandus,	30	Nuptiæ anno durant,
30		35
Natalitius dies principis an-	Nuptiarū commēdatio,	148
no quolibet celebraba-	de Nuptiis,	146
tur,	28	
Natalis C. Iulij Cæsaris,	28	O.
Natalis Neronis Imp.	28	O bliuionem post annum
Natura humana per cur-		presumi,
sum anni omnia nobis		24
pro vitæ sustentatione	Officium iudicis anno utili	
suggerit,	durat,	80
21	Officia regulariter annua	
Naufragium infra annum	sunt,	64
		Optione

INDEX.

71 di- 117 53 e- 51 ta- 51 in- 51 in- na- u- rin 38 ter st, 67 57 35 48 46 im 24 tili 80 iua 64 one	<p><i>Optione commissa tertio il- lo infra annum non eli- gente, electio ad legata- rium transfertur, 68</i></p> <p><i>Ordinans episcopum inui- tum ad annum suspendi- tur, 48</i></p> <p><i>Ordinarius confirmans vel de consecrans sine inquisi- tione per annum suspen- ditur, 58</i></p> <p style="text-align: center;">P.</p> <p>P<i>actum redimēdi in con- tractibus redditum bono iure censetur validū, 114</i></p> <p><i>Palma pro anno, 18</i></p> <p><i>Papa ligatur constitut. O- mnis vtriusque sexus, 33</i></p> <p><i>Parochus viginti quinque an- nis maior esse debet, 132</i></p> <p><i>Partus septimo mense edi- tus, 183</i></p> <p><i>Partus vndecimo mense edi- tus, 40</i></p> <p><i>Pascha nostrum transitus ab hoc mundo, 25</i></p> <p><i>Pascha solennitas apud He- braeos, ibid.</i></p> <p><i>Passer pro anno, 17</i></p>	<p><i>Passeres cur sint brevis vitæ, 18</i></p> <p><i>Patri ad repetendum filiam impuberem à monasterio annus datur, 50</i></p> <p><i>Patrum antiquorum vitæ tempus, 19</i></p> <p><i>de Peculio, 151</i></p> <p><i>Pensio domus tempore non specificato, in fine anni soluenda, 23</i></p> <p><i>Pes pro anno, 18</i></p> <p><i>Pentecostes dies apud nos, 26</i></p> <p><i>Pentecostes festum, quando apud Hebraeos celebraba- tur, ibid.</i></p> <p><i>Phasis celebrabatur anno quolibet, 25</i></p> <p><i>Pœna grauiissima, quæ, 116</i></p> <p><i>Politia Iudaicæ commenda- tio, 157</i></p> <p><i>Pontificatus apud Hebraeos, annuus erat, 64</i></p> <p><i>Populares actiones omnes sunt annales, 83</i></p> <p><i>Possessio rei cuiusque in Gal- lia, anno perditur, 71</i></p> <p><i>in Possessionē missus in reali, infra annum efficitur ve- rus possessor, 67</i></p> <p style="text-align: center;">P</p> <p style="text-align: right;">Prela-</p>
---	--	---

I N D E X.

- Prælatus vt intra annū eligatur, curandum est,* 53
- Prælati hodie ultra sex menses, abesse ab ecclesia non possunt,* 48
- Præscriptio vnius momenti, in quib. locū habeat,* 162
- Præscriptio vnius horæ,* 164
- Præscriptio 20. horarum, locum vbi habeat,* 86. 137
- Præscriptio vnius diei, locum vbi habeat,* 86. 116. 121. 122. 164
- Præscript. duorum dierum,* 87. 122. 166
- Præscriptio trium dierum,* 87. 117. 122. 134. 145. 167
- Præscriptio quinq; dierum, locum vbi habeat,* 87
- Præscriptio septem dierum, locum vbi habeat,* 87. 167
- Præscriptio nouem dierum,* 87. 134. 167
- Præscriptio decem dierum,* 88. 122. 126. 168
- Præscriptio quindecim dierum, locum vbi habeat,* 88. 121. 169
- Præscriptio viginti dierum,* 89. 118. 126. 170
- Præscriptio triginta dierum,* 89. 110. 111. 116. 124. 139.
- Præscriptio quadraginta dierum,* 145. 171
- Præscriptio quinquaginta dierum, locum vbi habeat,* 90. 117. 140. 173
- Præscriptio sex hebdomadarum,* 124
- Præscriptio sexaginta dierum,* 92. 113. 138. 144. 173
- Præscriptio centum dierum,* 93. 135. 152. 178
- Præscriptio duorum mensium,* 90. 114. 118. 126. 127. 137. 149
- Præscriptio trium mensium,* 93. 112. 114. 119. 127. 135. 150. 177
- Præscriptio quatuor mensium,* 94. 120. 124. 135. 136. 147. 179
- Præscriptio quinque mensium, locum vbi habeat,* 94. 180
- Præscriptio sex mensium,* 94. 115. 119. 125. 127. 135. 138
- Præscriptio 7. mensium,* 183
- Præscriptio octo mensium, ibi. Præscri-*

INDEX.

- Præscriptio nouem mēsum, ubi locum habeat, 101.117.*
 95.119.136.183 143.151.153.156.157.197
Præscriptio decem mēsum, Præscriptio duodecim anno-
 95.120 rum, 101.141.198
Præscriptio undecim men- *Præscriptio tredecim anno-*
 sium, 184 rum, 101
Præscriptio vnus anni, lo- *Præscriptio quatuordecim*
 cum ubi habeat, 95.112. annorum, 102.141.198
 115.116.117.118.121.125. *Præscriptio quindecim an-*
 127.135.136.137.141.145. norum, 102.199
 146.147.148.151.152.153. *Præscriptio septendecim an-*
 154.155.184 & seqq. norum, 102.199
Præscriptio duorum annor. *Præscriptio octodecim an-*
 98.112.115.119.125.128.150. norum, 102.143.199
 152.155.156.190. & seqq. *Præscriptio viginti annorū,*
Præscriptio trium annorum 102.111.153.154.155.200
 98.110.119.128.129.149. *Præscriptio viginti quinque*
 156.192. & seq. annorum, 103.131.132.
Præscriptio quatuor anno- 147.201
 rum, 99.111.141.194 *Præscriptio viginti septem*
Præscriptio quinque anno- annorum, 103.
 rum, locum ubi habeat, *Præscriptio triginta anno-*
 100.115.129.138.140.141. rū, 103.112.144.146,202
 142.143.154.156.194. *Præscriptio triginta quinque*
 cum seq. annorum, 204
Præscriptio septem annorū, *Præscriptio quadraginta an-*
 ubi locum habeat, 100. norum, 104.112.146.152
 129.143.183.196 & 204
Præscriptio nouem anno. 101 *Præscriptio quinquaginta*
Præscriptio decem annorū, annorū. 104.155.157.205

INDEX.

<i>Præscriptio sexaginta annorum,</i>	105.205	<i>Probationis annus datur, tam monasterio, quam monacho,</i>	50
<i>Præscriptio septuaginta annorum,</i>	105.132.206	<i>Procurator ante annum vigesimumquintum, non constituitur,</i>	132
<i>Præscriptio centum annorum,</i>	105.206	<i>Procuratores ignavi,</i>	120
<i>Præscriptio perpetua,</i>	105.206	<i>Professionis modi & signa,</i>	50
<i>Præscriptio annalis, in iure frequentissima,</i>	109	<i>Pubertas in iure, quæ,</i>	130
<i>Præscriptio cōtra monasterium, nō vindicans bona monialis corruptæ, item, contra ecclesiam, nō vindicantem bona heretici clerici, anno durat,</i>	71	<i>Puberes post annum decimumquartum, ad quæ admittantur;</i>	131
<i>Præscriptio circa Præscriptionem consilia quedam, seu cautela egregia,</i>	158	<i>Puberi factō, annus datur ad recedendum à monasterio,</i>	50
<i>Præscriptionib. circumstantias esse perpendendas,</i>	131	<i>Puelle ad recedendum à religione annus datur, ibid.</i>	
<i>Præsentēs, qui,</i>	111	<i>Purgandi annus,</i>	55
<i>Prætorie actiones pro maiori parte annales,</i>	83	<i>Q.</i>	
<i>Prætores singulis annis ordinandi</i>	65	<i>Q</i> uestio in materia præscriptionum,	207
<i>Præbyter viginti quinque annis maior esse debet,</i>	132	<i>Quinquennium dicitur multum temporis,</i>	143
<i>Præuilegij renouatio absente valet, si infra annum illi nunciatur,</i>	66	<i>R.</i>	
		<i>R</i> eligione egresso ad eam iterum redeunti, annus quando datur,	50
		<i>de Redemptis ab hostib.</i>	156
		<i>Redeundi terminus,</i>	69
		<i>Religiosi fugitiui annuatim sunt</i>	

I N D E X.

<i>funt perquirendi,</i>	49	<i>Seminarij rationes anno</i>	
<i>Repudij libellus,</i>	137.138	<i>quolibet Episcopus acci-</i>	
<i>Rescissoria vtili restitutione</i>		<i>piat,</i>	72
<i>habita, annalis est,</i>	81	<i>Senatores Romani per an-</i>	
<i>Rescriptum intra annum</i>		<i>nũ in vrbe esse possunt,</i>	65
<i>presentari debet,</i>	66	<i>Separatio bonorum defun-</i>	
<i>de Rescriptis & nouis consti-</i>		<i>cti, intra quinquennium</i>	
<i>tutionibus,</i>	139	<i>ab aditione numeran-</i>	
<i>Retractus tempus, an ad an-</i>		<i>dum, postulanda,</i>	141
<i>num extendatur per li-</i>		<i>Septuaginta annis maiores</i>	
<i>tis contestationẽ, an per-</i>		<i>immunes erant ab omni</i>	
<i>petuetur,</i>	85	<i>bus muneribus,</i>	132
<i>ad Reuocandum alienata, de Seruis,</i>			151
<i>annus quibus detur,</i>	69	<i>Serui anno quolibet dona-</i>	
<i>Reus intra annum auditur</i>		<i>bantur libertate Xbri,</i>	31
<i>de possessione, misso in</i>		<i>Silẽtium annale præiudicat</i>	
<i>possessionem rei hypothe-</i>		<i>domino scienti,</i>	78
<i>carie,</i>	68	<i>de Sociis,</i>	150
<i>Rome in fortuna,</i>	29	<i>Solis cursus,</i>	108
<i>S.</i>		<i>Statutum ciuitatis, Quod</i>	
<i>Sacerdos proprius merca-</i>		<i>nisi quis intra annum &</i>	
<i>torum, scholarium, sti-</i>		<i>diem persequatur ius su-</i>	
<i>pendiariorum, quis,</i>	34	<i>um, exinde non admit-</i>	
<i>Salacitas, quid operetur,</i>	18	<i>tatur, an valeat,</i>	110
<i>Sanctos per anni circulum</i>		<i>Statuta in ciuitatibus, que</i>	
<i>venerandos,</i>	27	<i>salutaria,</i>	157
<i>Schenophegie festum apud</i>		<i>Sterilitas vnius anni com-</i>	
<i>Hebraeos,</i>	27	<i>pensatur cũ alterius an-</i>	
<i>Scholares nouitij infra an-</i>		<i>ni vbertate,</i>	21
<i>num dicuntur,</i>	52	<i>Stuprum committens anno</i>	

I N D E X.

luctus, dote priuatur, 38	de Testibus,	121
Subrogatio post annum in Tonsurā clericalem infan-		
Galliis non cōceditur, 58	ti vel illiterato conferēs,	
Succedi cui possit, 38	ad annum suspēditur, 48	
Successio debet esse recipro-	ca,	38
	in Transactione quid spe-	
	ctandum,	117
Suenorum priscorum mili-	Tribunatus plebis anno du-	
tandi modus, 53	rabat,	64
Synodi diocēsanī quotannis	Tributum Italici non præ-	
celebrentur. 49	stabant,	45
T.	Tributum annua est præsta-	
T empus indeterminatè	tio,	45
prolatum pro anno ac-	Tubarum festum apud He-	
cipimus, 23	braeos,	26
Tempus petendæ inuestitu-	Tueri pupillum & viduam	
re annis 14. maiorinum	magnum est officiū, 140	
currat, 78	Tutor vel curator cuiuslibet	
Tempus quod excedit homi-	generis excusationem su-	
num memoriam, 113	am intra 4. menses pro-	
Tempus longum infra an-	sequi debet, 140	
num, 23	Tutorem petere an sufficiat	
Terminus, id est, annus, 23	ultima die anni, 63	
Testamentum militis, in ca-	ad Tutorem petendum pu-	
stris factum, per annum	pillo, annus datur omni-	
valet, 65	bus illi succedere volen-	
Testamenti obliuionem post	tibus, ibid.	
decennium præsumi. 24	V.	
Testari quis potest infra an-	V asallus domini mortui	
num probationis, 49	heredē, infra annum	
de Testamentis, 141	adire debet, & inuesti-	
	turane	

I N D E X.

<i>curam petere,</i>	77	<i>Vita tempus,</i>	19
<i>Vasalli possessio annalis, quid operetur,</i>	78	<i>Viuere posse sperat anno, quantumuis senex,</i>	59
<i>Vectigal quod dicatur,</i>	155	<i>Vocem in capitulo non habebit, non promorus infra annum ad ordinem beneficio annexum,</i>	54
<i>Venus & Mercurius vno ferè anno signorum orbem lustrant,</i>	21	<i>Vrbis dies natalitius celebrandus,</i>	29
<i>Vestes lugubres,</i>	43	<i>Vulneratus, si mortuus fuerit intra triduum, praesumitur vulnus lethale fuisse,</i>	134. 167
<i>Vicarij perpetui parochialium infra annum promoueri debent,</i>	53	<i>Vultur pro anno apud Aegyptios,</i>	18
<i>Vicini priuilegium super domo vendenda, annale est,</i>	69	<i>Vultur vti concipiat, ibid.</i>	
<i>Viduam quam vocet apostolus,</i>	132	<i>Vxor nouitia dicitur intra annum,</i>	51
<i>ad Vindicationem rei reuerso, annus datur,</i>	66	<i>Vxorem ducenti annus datur immunitatum,</i>	35
<i>Vinum nouum infra annum dicitur,</i>	52		
<i>Virum in expeditione habens, quomodo impunè nubere possit,</i>	35	X.	
<i>Vitæ lögæui hominis finis</i>	132	X <i>Enodochium infra annum perficiendum,</i>	49

F I N I S.

FRANCOFVRTI

Excudebatur typis Nicolai Bassæi.

Anno M. D. XCIIII.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

F I N I S

FRANCOPVRTI

Ex aedibus typis Nicolai Balth.

anno MDCIII

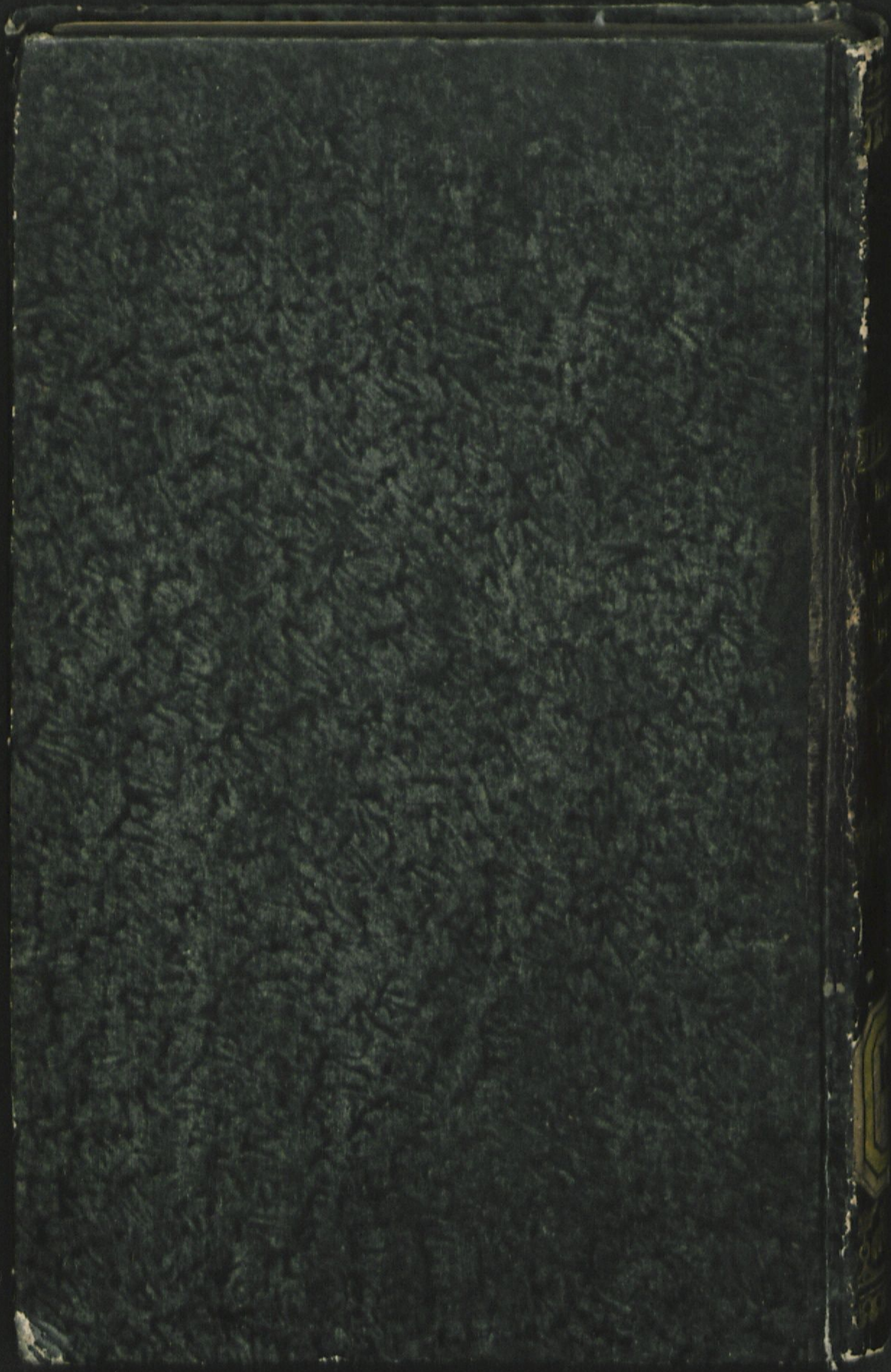

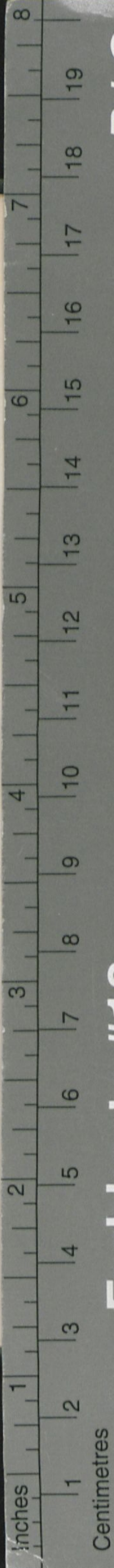

Ke 4789

(x221 7890)

AM

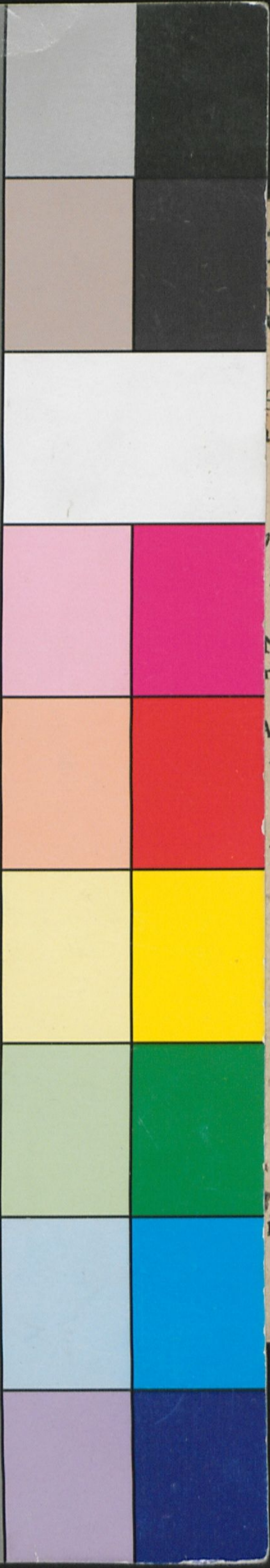

B.I.G.

Farbkarte #13

Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black

De Casibus Annalibus,
L. QVINTILIA
MANDOSII, CV-
E ROMANÆ QVON-
am Aduocati solertissimi & ceber-
rimi, Tractatus succinctus &
methodicus.

materia affinitatem, adiecta sunt hæc sequentia:
I DE MVXELLIS, TRA-
ctatus de Præscriptionibus.
NIS OLDENDORPII, IN MAR-
rgensi Academia quondam Professoris, de
temporum præscriptione, libellus.
ATHII, OLIM CONSTANTINO-
Antecessoris, de varia temporum, in Iure ciuili,
obseruatione, libellus, Simone Shar-
dio IC. interprete.
BI OMPHALII QVAESTIO, IN
materia præscriptionum.

94.

neofurti, apud Nicolaum Bassæum.

